

**LATVIJAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJAS
LĪDZ 2030.GADAM
ĪSTENOŠANAS UZRAUDZĪBAS ZIŅOJUMS**

Rīga, 2012

Cienījamie lasītāji!

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam pieņemšana Saeimā 2010.gada 10.jūnijā iezīmēja ne vien valsts ilgtermiņa prioritātes un mērķus ilgtspējīgai valsts attīstībai, bet arī pamatus turpmākai attīstības plānošanas sistēmas darbībai nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī. Minētā stratēģija kalpojusi arī kā orientieris Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020.gadam projekta izstrādei, kas pēc tā apstiprināšanas Saeimā lielā mērā noteiks valsts virzību nākamajos septiņos gados.

Šis ir pirmais Ministru prezidenta tiešā pakļautībā esošā Pārresoru koordinācijas centra sagatavotais ziņojums, kurā izvērtēta stratēģijas īstenošana 2010. un 2011.gadā un sasniegtie rezultāti virzībā uz noteiktajiem mērķiem.

Pārskata periodā valsts tautsaimniecība nostabilizējās pēc satricinājumiem, kas notika iepriekšējo gadu neilgtspējīgās politikas un starptautisko finanšu plūsmu apsūkuma rezultātā, un pakāpeniski atgriezās pie izaugsmes, pateicoties gan spējai sakārtot valsts finanses, gan spējai pietiekami veiksmīgi izmantot starptautiskās aizdevumu programmas, Eiropas Savienības strukturālo fondu

un citas ārvalstu finanšu palīdzības piešķirtos līdzekļus. Nostabilizēts un pakāpeniski samazināts valsts budžeta deficīts, uzlabojusies valsts ārējās tirdzniecības bilance, tādējādi stabilizējot makroekonomisko stāvokli un mazinot valsts ārējā parāda pieauguma tempus, radīti priekšnoteikumi investīciju plūsmu atjaunošanai un ekonomikas izaugsmei. Vienlaikus kā satraucošas ir vērtējamas demogrāfiskās situācijas attīstības tendences un sabiedrībā pastāvošā ienākumu nevienlīdzība, kas var radīt šķēršļus valsts ilgtspējīgai attīstībai nākotnē, tādēļ šo jautājumu risināšanai turpmāk pievēršama lielāka uzmanība.

Līdz šim valsts tautsaimniecības sakārtošanā paveiktais rada labus priekšnosacījumus turpmākai stratēģijas īstenošanai un valsts ilgtspējīgai attīstībai, tai skaitā īstenojot Nacionālo attīstības plānu 2014.–2020.gadam, kura projektā atbilstoši Ministru kabineta lēmumam kā vadmotīvs izvirzīts ekonomikas izrāviens, kas nodrošinātu valsts un katra tās iedzīvotāja labklājības pieaugumu. Vienlaikus tas kalpo kā stratēģijas īstenošanas rīcības plāns un atspoguļo valsts vidēja termiņa prioritātes un rīcības virzienus, kuru īstenošanai tiks paredzēti gan valsts budžeta, gan Eiropas Savienības strukturālo fondu līdzekļi.

Tādēļ ir būtiski sarunās par Eiropas Savienības budžetu nākamajam finanšu plānošanas periodam panākt, ka Latvijai pieejamais Eiropas Savienības budžeta finansējums saglabājas esošajā līmenī. Tas nodrošinātu iespējas ieguldīt valsts tautsaimniecības izaugsmē un konkurētspējas veicināšanā, atbalstīt iedzīvotāju zināšanu un prasmju pieaugumu atbilstoši tautsaimniecības šodienas un nākotnes vajadzībām, kā arī sekmēt līdzsvarotu teritoriju un sabiedrības attīstību.

Ceru, ka šis ziņojums valsts un pašvaldību institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un sabiedrībai kopumā kļūs par stabilu atskaites punktu un lēmumu pieņemšanas mērauklu valsts ilgtspējīgas attīstības virzībai un novērtēšanai.

Patiesā cieņā

Ministru prezidents

Valdis Dombrovskis

ANOTĀCIJA

Šis ziņojums ir izstrādāts atbilstoši prasībām, ko nosaka Attīstības plānošanas sistēmas likuma 12.panta desmitā daļa. Saskaņā ar to Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam (turpmāk – „stratēģija „Latvija 2030””, vai „stratēģija”) īstenošanas uzraudzības ziņojums jāiesniedz Saeimā pirmajā un trešajā gadā pēc Saeimas vēlēšanām. Ziņojums atspoguļo laikposmu no stratēģijas darbības sākuma 2010.gada 10.jūnija līdz 2011.gada 31.decembrim, tendenču novērtēšanai pievienojot informāciju par iepriekšējiem gadiem, kā arī jaunākus datus (kur tas bija iespējams). Indikatoru sadaļās ir iestrādāti dati, kas publicēti atklātos avotos līdz 2012.gada 1.augustam.

Ziņojuma izstrādi nodrošināja Pārresoru koordinācijas centrs.

Ziņojuma informatīvo pamatu veido:

- 1) stratēģijā „Latvija 2030” norādīto attīstības indikatoru stāvokļa izvērtējums;
- 2) informācija, ko izstrādātājam iesniegušas nozaru ministrijas un citas institūcijas.

Indikatori pēc iespējas satur starptautiski atzītus datus – tā ir Eiropas statistikas biroja *Eurostat* informācija, kā arī vairākos gadījumos – atzītu autoritatīvu starptautisku organizāciju aprēķinātie indeksi. Vairumā pārējo gadījumu izmantota Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes publicētā informācija, un tikai izņēmuma situācijās, kad statistikas informācija nebija pieejama, indikatora pamatā ir nozares pārvaldības sniegtie dati. Šāda pieeja nodrošina informācijas uzticamību un salīdzināmību arī starptautiskā mērogā (salīdzinājums ir norādīts visiem indikatoriem, kam tas bija iespējams).

Indikatoru rādījumu interpretācija veikta saskaņā ar to virzību uz stratēģijā noteikto mērķa vērtību. Diemžēl vairākos gadījumos to ir apgrūtinājusi oficiālo datu publicēšanas aizkavēšanās.

Izvērtējot stratēģijas prioritāšu īstenošanas sekmes, ņemti vērā gan indikatoru rādījumi, gan jomā paveiktais nozaru ietvaros.

Ziņojumu ilustrē 105 attēli un divas datu tabulas.

Ziņojuma izstrādei nepieciešamo informāciju par nozaru attīstību sniegušas šādas institūcijas:

Aizsardzības ministrija,	Centrālā vēlēšanu komisija,
Ārlietu ministrija,	Sabiedrības integrācijas fonds,
Ekonomikas ministrija,	Valsts kanceleja,
Finanšu ministrija,	Kurzemes plānošanas reģions,
Iekšlietu ministrija,	Latgales plānošanas reģions,
Izglītības un zinātnes ministrija,	Rīgas plānošanas reģions,
Kultūras ministrija,	Vidzemes plānošanas reģions,
Labklājības ministrija,	Zemgales plānošanas reģions,
Satiksmes ministrija,	Rīgas dome,
Tieslietu ministrija,	Latvijas Lielo pilsētu asociācija,
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija,	valsts akciju sabiedrība „Latvenergo”,
Veselības ministrija,	Latvijas Rektoru padome.
Zemkopības ministrija,	

SATURS

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI.....	5
KĀ LASĪT ŠO ZIŅOJUMU? ZIŅOJUMA STRUKTŪRA UN APZĪMĒJUMI.....	6
1. IEVADS.....	9
2. STRATĒGIJAS SEKMJU IZVĒRTĒJUMS.....	11
2.1. Kultūras telpas attīstība.....	11
2.2. Ilgtermiņa ieguldījumi cilvēkkapitālā	18
2.3. Paradigmas maiņa izglītībā	34
2.4. Inovatīva un ecoefektīva ekonomika	45
2.5. Daba kā nākotnes kapitāls.....	64
2.6. Telpiskās attīstības perspektīva	77
2.7. Inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība	99
3. STRATĒGISKĀS ATTĪSTĪBAS INDIKATORU PĀRSKATS.....	108
3.1. Indikatoru rādījumi: kopsavilkums	108
3.2. Stratēģiskie (integratīvie) indikatori	111
3.3. Papildinoši stratēģiskie un jomu indikatori	119
3.4. Galvenie secinājumi	125
PIELIKUMS: INSTITŪCIJU INTERNETA VIETŅU ADRESES	126

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

Nav skaidroti fizikālo mērvienību saīsinājumi un vispārpieņemtie redakcionālie saīsinājumi.

AER	– atjaunojamie energoresursi	MK	– Ministru kabinets
ANO	– Apvienoto Nāciju Organizācija	NAP	– Nacionālais attīstības plāns
AS	– akciju sabiedrība	NVA	– Nodarbinātības valsts aģentūra
ĀM	– Ārlietu ministrija	NVO	– nevalstiskās organizācijas
CSP	– Centrālā statistikas pārvalde	PBLA	– Pasaules brīvo latviešu apvienība
EEN	– <i>Enterprise Europe Network</i> ; Eiropas Uzņēmējdarbības tīkls	PEF	– Pasaules ekonomikas forums
EEZ	– Eiropas Ekonomikas zona	PCI	– patēriņa cenu indekss
EK	– Eiropas Komisija	PLMP	– Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
EM	– Ekonomikas ministrija	PPS	– pirktspējas paritātes standarts
ERAF	– Eiropas Reģionālās attīstības fonds	PR	– plānošanas reģions
ES	– Eiropas Savienība	R&D	– <i>Research and Development</i> ; pētniecība un attīstība
ESF	– Eiropas Sociālais fonds	SEG	– siltumnīcefekta gāzes
FM	– Finanšu ministrija	SIF	– Sabiedrības integrācijas fonds
GMI	– garantētais minimālais ienākums	SM	– Satiksmes ministrija
HDI	– <i>Human Development Index</i> ; tautas attīstības indekss	TEP	– tehniski ekonomiskais pamatojums
IeM	– Iekšlietu ministrija	TIC	– tūrisma informācijas centrs
IKP	– iekšzemes kopprodukts	TM	– Tieslietu ministrija
IKT	– informācijas un komunikāciju tehnoloģijas	TPK	– tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts
IS	– informācijas sistēma	UNESCO	– <i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> ; Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija
IVN	– ietekmes uz vidi novērtējums	UNDP	– <i>United Nations Development Programme</i> ; Apvienoto Nāciju Attīstības programma
IZM	– Izglītības un zinātnes ministrija	VARAM	– Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
ĪADT	– īpaši aizsargājamā dabas teritorija	VAS	– valsts akciju sabiedrība
KF	– Kohēzijas fonds	VesM	– Veselības ministrija
KM	– Kultūras ministrija	VID	– Valsts ieņēmumu dienests
LHZB	– Latvijas Hipotēku un zemes banka	VKPAI	– Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija
LIAA	– Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	VPA	– vienas pieturas aģentūra
LJA	– Latvijas Jūras akadēmija	ZM	– Zemkopības ministrija
LLU	– Latvijas Lauksaimniecības universitāte		
LM	– Labklājības ministrija		

KĀ LASĪT ŠO ZIŅOJUMU? ZIŅOJUMA STRUKTŪRA UN APZĪMĒJUMI

Katra attīstības prioritāte ir atspoguļota nodaļā ar noteiktu struktūru. Nodaļas sākumā atrodams atslēgas ziņojums: koncentrēts kopsavilkums par prioritātes izpildes gaitu, sadalīts pa ilgtermiņa rīcības virzieniem (ja prioritātē tādi ir vairāki).

Diagramma, kas attēlo kopsavilkumu par indikatoru rādījumu novērtējumiem prioritātē (skat. zemāk: indikatoru novērtējums)	Atslēgas ziņojums par attīstības virzienu
	Atslēgas ziņojums par attīstības virzienu

Indikatoru sadaļa

Katra indikatora rezultāti atspoguļoti pēc šādas shēmas:

Diagramma par stāvokli un tā tendenci Latvijā, parādot mērķa vērtību stratēģijā „Latvija 2030” un arī „Eiropa 2020” (ja tāda ir) Tieši zem diagrammas (arī kartes) norādīts datu avots. Ja tā ir statistikas institūcija, norādīts, kura, un attiecīgās datu tabulas nosaukuma kods	Kas ir šis indikators? Ko varam no tā uzzināt?
Ko esam uzzinājuši no šā indikatora?	Tendenču attīstības vērtējums attiecībā pret mērķa vērtību
Diagramma, kurā norādīts starptautiskais salīdzinājums (ja tāds ir)	Ar ko salīdzināts un kāpēc?
Diagrammas skaidrojums	Stāvokļa un attīstības novērtējums uz salīdzinājuma fona
Karte (ja tāda ir)	
Komentāri par karti (var būt arī kopā ar diagrammas skaidrojumu)	

Indikatoru novērtējums veidots pēc četrballu skalas:

- 2** – **labi** (skaidra, stabila virzības atbilstība stratēģiskajam mērķim vai pat labāka);
- 1** – **apmierinoši** (virzība nav stabila vai pastāv neliela neatbilstība stratēģiskajam mērķim);
- 0** – **vāji** (progress virzībā uz stratēģisko mērķi būtiski atpaliek no vēlamā);
- 1** – **neapmierinoši** (vērojamās tendences ir diametrāli pretējas vēlamajām).

Indikatoru salīdzinājuma ar citām ES dalībvalstīm novērtējums arī veidots pēc četrballu skalas:

- 2** – **labi** (attīstāmies ar ES un kaimiņvalstu līmeni stabili apsteidzošām tendencēm);
- 1** – **apmierinoši** (tendencēs apsteidzam vismaz vienu no kaimiņvalstīm, bet atpaliekam no ES);
- 0** – **vāji** (atrodoties sliktākā pozīcijā nekā kaimiņvalstis un ES, attīstāmies neapsteidzošos tempos);
- 1** – **neapmierinoši** (Latvijas pozīcijas attiecībā pret ES un kaimiņvalstīm pasliktinās).

Sadaļa „Politikas instrumenti darbībā”

Sadaļa ir sakārtota pa prioritātes attīstības virzieniem. Katrs attīstības virziens tiek raksturots. Orientēties stratēģijas un līdz ar to arī ziņojuma struktūrā palīdzēs 8.lappusē norādītā diagramma.

Katrs attīstības virziens tiek raksturots atbilstoši šādai shēmai:

- 1) attīstības virziena nosaukums;
- 2) īss attīstības virziena galveno nostādņu rezumējums (konspekts atbilstoši stratēģijas tekstam);
- 3) attīstības mērķis (citēts no stratēģijas teksta);
- 4) rīcības virziena raksturojums.

Rīcības virzieni

Rīcības virziena nosaukums, īss raksturojums (veidots, konspektējot stratēģijas tekstu) un ieteikto risinājumu saraksts. Aiz risinājuma formulējuma iekavās ievietotais skaitlis norāda uz konkrētās stratēģijas rindkopas numuru, kurā iegūstama sīkāka informācija.

Politikas instrumenti darbībā: institūciju sniegtā informācija par aktivitātēm rīcības virziena ietvaros. Šī informācija ir tematiski sadalīta septiņās apakšsadaļās.

1. Likumdošana un plānošana

Ar rīcības virzienu saistītie normatīvie akti, kas pārskata periodā pieņemti vai atrodas izstrādes stadijā. Plānošanas dokumenti, kuru nostādnes pildītas vai kas izstrādāti pārskata periodā.

2. Būtiskākie projekti un notikumi

Lielākie projekti, kas uzsākti vai īstenoti pārskata periodā. Nozīmīgi notikumi, kas iezīmē pagrieziena punktu virziena vai atsevišķas tā rīcības īstenošanā, nozīmīgi sabiedriski pasākumi.

3. Ikdienas darbs

Darbības, kas attiecināmas uz attīstības virziena risinājumiem un tieši ietilpst institūciju vai to pakļautībā un pārraudzībā esošo iestāžu funkcijās.

4. Nozīmīgi skaitļi

Skaitļi, kas raksturo pārskata periodā paveikto darbu rīcības virzienā un atsevišķās tā jomās. Atsevišķi rādītāji, kas attiecināmi uz diviem vai vairākiem attīstības virzieniem, var tikt minēti atkārtoti.

5. Ieguldījumi

Attīstības virzienam norādītais kopējais izlietoto līdzekļu apjoms **nav** uzskatāms par precīzu virziena finansēšanas atspoguļojumu, tas drīzāk ir kā vispārināts rādītājs par to, kāda ir bijusi valsts uzmanība tai vai citai jomai. Atbilstošu finanšu izlietojumu parādīt nav iespējams, jo institūciju budžeta plānošanas un finanšu pārskatu veidošanas struktūra nesakrīt ar stratēģijas struktūru. Daudzas institūcijas ir sniegušas precīzu informāciju par līdzekļiem, kas izlietoti dažādu atsevišķu aktivitāšu, programmu un projektu īstenošanai, norādot arī ES un citu fondu līdzfinansējumu. Šeit pievienotas ziņas par lielākajiem vai stratēģijas kontekstā interesantākajiem projektiem. Vairumā gadījumu ir minēts reāli apgūtais līdzekļu apjoms. Ja tā ir cita rakstura informācija (piemēram, pieejamais finansējums, noslēgto līgumu apjoms), par to ir īpaša norāde.

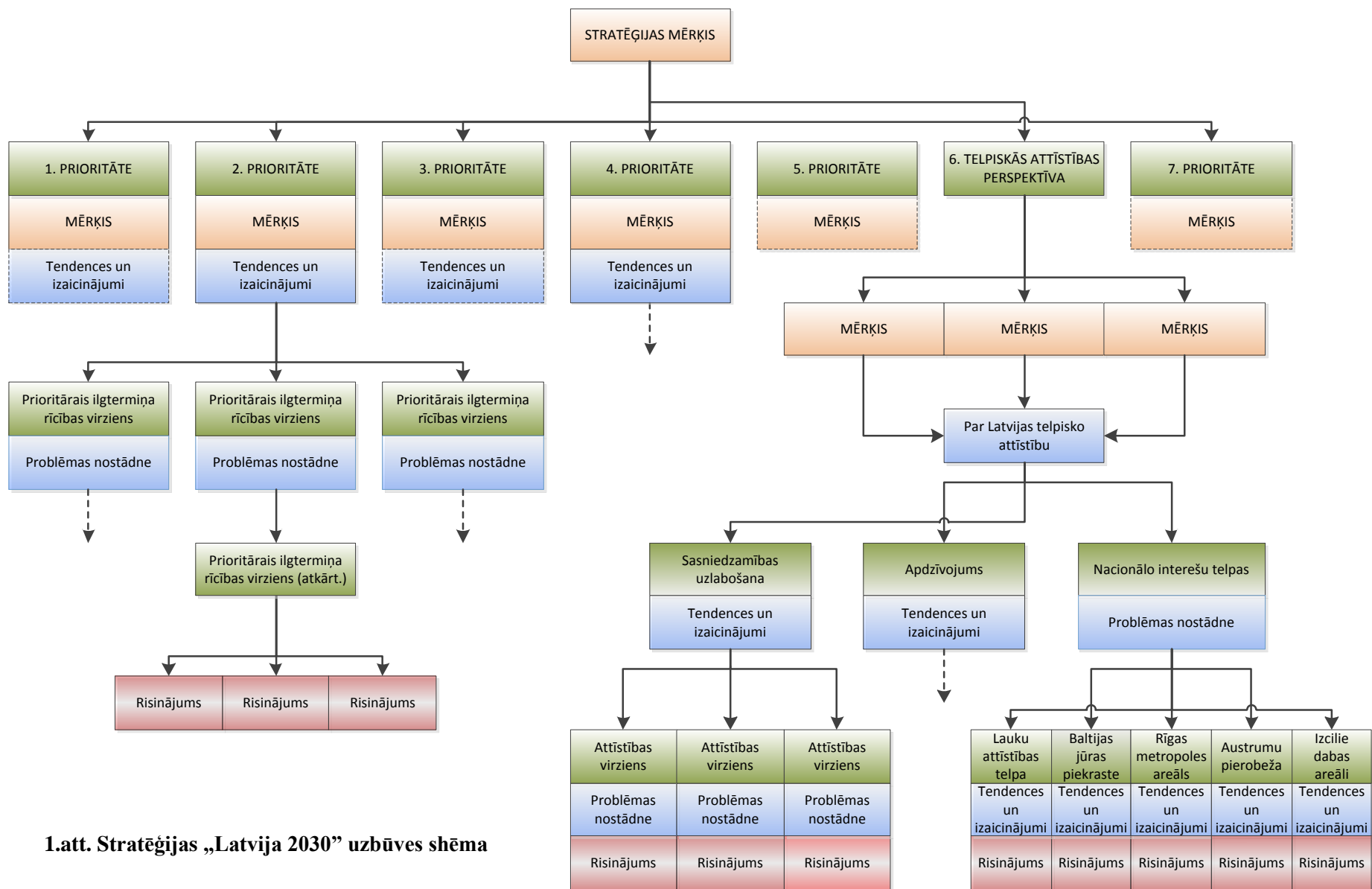
6. Problēmas un priekšlikumi

Ziņas par problēmām (arī ierosinājumi), ko institūcijas ir sniegušas kopā ar informāciju par paveikto.

7. Noderīgas saites

Interneta saites, kurās meklējama informācija par aktivitātēm, kas attiecas uz attīstības virzienu. Norādes ir pēc iespējas konkrētas, taču ne visos gadījumos tas ir iespējams, tādēļ daļa saišu attiecas tikai uz atbildīgo institūciju mājaslapām internetā.

Ziņojuma apjoma ierobežojumu dēļ sadaļā „Politikas instrumenti darbībā” informācija ievietota ar ievērojamu atlasi un minimāliem paskaidrojumiem. Atlases pamatā ir vērtējums par konkrētās rīcības nozīmīgumu stratēģijas īstenošanas kontekstā, un tam var būt zināmā mērā subjektīvs raksturs.

1.att. Stratēģijas „Latvija 2030” uzbūves shēma

1. IEVADS

2030.gadā Latvija būs plaukstoša aktīvu un atbildīgu pilsoņu valsts. Ikviens varēs justies drošs un piederīgs Latvijai, šeit katrs varēs īstenot savus mērķus. Nācijas stīprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās. Tas vienos sabiedrību jaunu, daudzveidīgu un neatkārtojamu vērtību radīšanai ekonomikā, zinātnē un kultūrā, kuras novērtēs, pazīs un cienīs arī ārpus Latvijas.

Rīga būs nozīmīgs kultūras, tūrisma un biznesa centrs Eiropā. Pilsētu un lauku partnerība nodrošinās augstu dzīves kvalitāti visā Latvijas teritorijā.

Latvija – mūsu mājas – zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras ilgtspējīgu attīstību mēs esam atbildīgi nākamo paaudžu priekšā.

Stratēģijas „Latvija 2030” projekta izstrāde ir bijis vairāk nekā divu gadu ilgs ekspertu darba un plašas sabiedrības līdzdalības process. Valsts attīstības plānošanā piedalījušies gan zinātnieki un eksperti, gan arī vairāki tūkstoši dažādu paaudžu un profesiju cilvēku visā Latvijā. Stratēģija „Latvija 2030” kā galvenais valsts ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments apstiprināts ar Latvijas Republikas Saeimas 2010.gada 10.jūnija lēmumu.

Ilgtspējīga attīstība ir sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrēta un līdzsvarota attīstība, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības, nodrošina vides prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas un saglabājot bioloģisko daudzveidību.

Vides, sociālie un ekonomiskie jautājumi ir savstarpēji cieši saistīti un jārisina vienoti, neatrauti cits no cita. Stratēģijas „Latvija 2030” uzdevums ir atrast veidu, kā pārdomāti lietot un attīstīt valsts nacionālo bagātību jeb kapitālu, lai nodotu to nākamajām paaudzēm pavairotu, nevis noplicinātu.

Stratēģijas „Latvija 2030” īstenošana ir nākamo 20 gadu izaicinājums ne tikai politiķiem, publiskajai pārvaldei, ekonomiski aktīvajai un organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai. Līdzšinējā attīstības plānošanas sistēma ir bijusi vāji saistīta ar budžeta plānošanu un nepraktizēja rīcībpolitikas fiskālās ietekmes vidējā termiņa un ilgtermiņa novērtēšanu. Arī, plānojot budžetu, rēķināšanās ar attīstības plānošanas dokumentu nostādnēm bieži bija nepietiekama. Grūtības rada valsts pārvaldes izteikti nozariskais plānošanas un darbības raksturs, nepietiekama lēmumu īstenošanas pēctecība un mērķtiecība. Iedzīvotāju netiecība un neuzticēšanās valsts pārvaldei ir iemesls sabiedrības nepietiekamai iesaistei rīcībpolitiku plānošanas, īstenošanas un uzraudzības procesos. Svarīgs faktors ir politiskās gribas trūkums, kā arī pašu valsts pārvaldes darbinieku skepse par pieņemto stratēģiju īstenošanas iespējām.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija ir hierarhiski augstākais valsts attīstības plānošanas dokuments, kurā izvirzītie valsts ilgtermiņa attīstības mērķi, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva tiek īstenota, realizējot pakārtotas nozaru un teritoriju attīstības politikas. Līdz ar to svarīgs uzdevums sekmīgai stratēģijas „Latvija 2030” īstenošanai ir likumā noteiktās attīstības plānošanas sistēmas iedzīvināšana un īstenošana praksē, nodrošinot sasaisti ar budžetu, koordināciju un saskaņotību visos plānošanas līmeņos – nacionālajā, reģionālajā, vietējā, kā arī sadarbību starp plānošanā iesaistītajām pusēm – publisko sektoru, privāto sektoru, sabiedrību.

Jāpanāk, lai ilgtermiņa fiskālā disciplīna ir stratēģijas „Latvija 2030” īstenošanas norma.

Stratēģijas „Latvija 2030” īstenošanu un uzraudzību nodrošina publiskā pārvalde – Ministru kabinets, tiešās pārvaldes iestādes, plānošanas reģioni, pašvaldības sadarbībā ar sociālajiem partneriem un organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

Reizi divos gados – pirmajā un trešajā gadā pēc Saeimas vēlēšanām – Ministru kabinets iesniedz izskatīšanai Saeimā ziņojumu par valsts ilgtspējīgu attīstību un stratēģijas īstenošanas progresu. Pamatojoties uz minēto ziņojumu, Saeima var lemt par atsevišķām izmaiņām stratēģiskajos uzstādījumos.

Stratēģija „Latvija 2030” attiecas uz ikvienu Latvijas iedzīvotāju, tādēļ par stratēģijas īstenošanu un uzraudzību atbildīgās institūcijas uztur un rosina **sabiedrisko diskusiju**, kuras ietvaros starp dažādām sabiedrības grupām notiek informācijas apmaiņa par labākajām un radošākajām inovatīvām ilgtspējīgas attīstības idejām.

Publiskās pārvaldes darba rezultativitātes vērtēšanā jāīsteno ne tikai ieguldīto resursu uzskaitīšana, bet arī – un galvenokārt – iegūto **rezultātu (ieguvumu) mērīšana**, vērtējot gan ieguldījumu izmaksu efektivitāti, gan izmantojot citas ar privāto sektoru samērojamas izvērtēšanas metodes. Tās papildina ar regulāriem mērījumiem attiecībā uz iedzīvotāju apmierinātību ar publiskās pārvaldes sniegtajiem pakalpojumiem.

Būtiska nozīme rezultātu (ieguvumu) mērīšanā ir stratēģijas „Latvija 2030” **indikatoriem**, kas atspoguļo virzību uz noteiktajiem ilgtermiņa mērķiem. Stratēģijas indikatori iezīmē pašus svarīgākos attīstības aspektus, lai pārskatāmā veidā informētu sabiedrību par progresu konkrētos attīstības virzienos, ļaujot ikvienam ar izpratni iesaistīties diskusijā, vērtēt izvēlēto prioritāšu pareizību, kā arī saistīt sagaidāmos rezultātus ar atbildību par stratēģisko uzstādījumu īstenošanu.

Stratēģija „Latvija 2030”, pamatojoties uz ilgtermiņa konceptuālo dokumentu „Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā” (apstiprināts Latvijas Republikas Saeimā 2005.gada 26.oktobrī un iezīmē valsts attīstības ilgtermiņa mērķi – pakāpeniski 20–30 gadu laikā nodrošināt būtisku cilvēka dzīves labklājības pieaugumu), ir noteikusi septiņas valsts attīstības prioritātes laikposmam līdz 2030.gadam:

- 1) **kultūras telpas attīstība;**
- 2) **ilgtermiņa ieguldījumi cilvēkkapitālā;**
- 3) **paradigmas maiņa izglītībā;**
- 4) **inovatīva un ekoeftīva ekonomika;**
- 5) **daba kā nākotnes kapitāls;**
- 6) **telpiskās attīstības perspektīva;**
- 7) **inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība.**

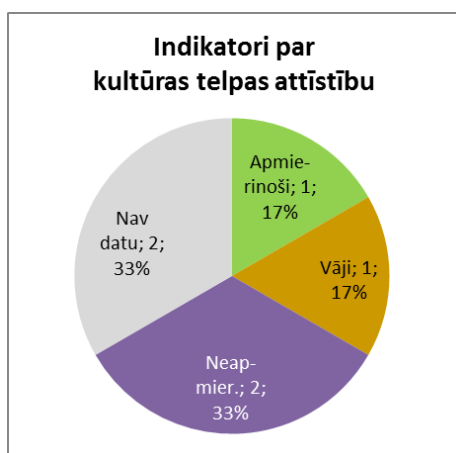
Ziņojums ir strukturēts atbilstoši šīm prioritātēm, izvērtējot stratēģijas īstenošanas un attīstības sekmes atsevišķi katrā prioritātes ilgtermiņa attīstības virzienā.

2. STRATĒGIJAS SEKMJU IZVĒRTĒJUMS

2.1. Kultūras telpas attīstība

Latvijai ir svarīgi saglabāt un attīstīt savu identitāti, valodu, nacionālās kultūras vērtības, kā arī Latvijas kultūras telpai raksturīgo dzīvesveidu, lai, radoši izmantojot citu kultūru auglīgo ietekmi un veicinot atvērtību, stiprinātu valsts konkurētspējas potenciālu. Eiropai un Latvijai kā tās sastāvdaļai ir potenciāls kļūt par radošuma un radošās uzņēmējdarbības centru pasaules mērogā, par vietu, kur tiek kopta oriģinalitāte un atšķirība. Nākotnē reģioni un valstis, kas nostiprinās un attīstīs savu identitāti, iegūs svarīgu salīdzinošo priekšrocību globālajā sacensībā, jo arvien lielāka vērtība būs atšķirīgajam un savdabīgajam.

Atslēgas ziņojums par jomas progresu

2.att.

Kultūras telpas saglabāšana

Prioritātes īstenošanā aizvadītajā laikposmā ir gūti būtiski panākumi, it īpaši digitālajā telpā. Sekmīgas bijušas aktivitātes, nodrošinot Dziesmu svētku tradīcijas nepārtrauktību un atbalstot mūsdienīgu bibliotēku pakalpojumu attīstību.

Kino nozarē galvenā problēma ir saistīta ar valsts finansējuma samazināšanu un ārzemju produkcijas radīto spiedienu, taču, pateicoties gan normatīvo aktu pilnveidošanai, gan aktīvām rīcībām jomas iekšienē, tā ir attīstījusies pat ekonomiskās krīzes apstākļos, piesaistot ārvalstu līdzfinansējumu. Tomēr nacionālā kino attīstības draudi ir saglabājušies.

Vairāki zīmīgi kultūras attīstības procesi rada bažas. Ir nopietni apdraudēta oriģinālliteratūra, samazinās sabiedrības līdzdalība amatiermākslas kustībā.

Krīzes ietekmē samazinātais kultūras nozares finansējums rada nopietnus draudus kultūras daudzveidībai un kultūras izcilības veicināšanai, kā arī vājina kultūras industriju konkurētspēju.

Viens no faktoriem, kas izsaucis amatiermākslas kolektīvu skaita samazināšanos, ir emigrācija. Arī kultūras pasākumu apmeklētības pieauguma mazināšanās, ko var izsaukt tie paši faktori, kuri stūmē emigrāciju, liecina par sabiedrības vērtību pārbīdi attīstītai kultūrtelpai nelabvēlīgā virzienā. Dažādie papildizglītības un apmaiņas procesi nav spējuši būtiski pretdarboties šīm tendencēm un acīmredzot nav pietiekami efektīvs problēmu risināšanas veids kultūras jomā.

Indikatoru rādījumi

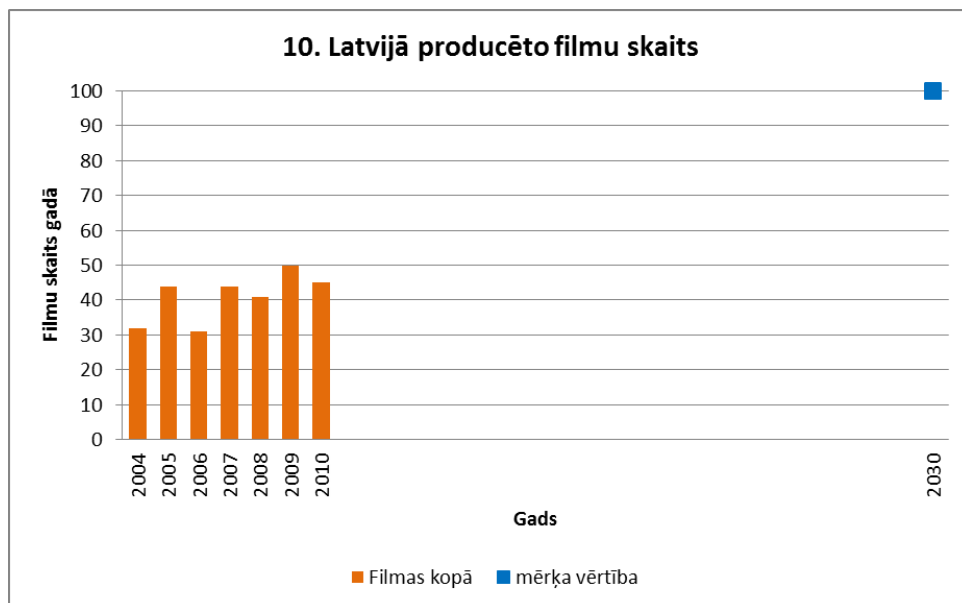

Kultūras pasākumu apmeklētība atspoguļo sabiedrības vērtējumu attiecībā uz kultūras pakalpojumiem. Šeit izpaužas gan pasākumu daudzveidība un kvalitāte, gan apmeklētāju ieinteresētības un sagatavotības līmenis, pasākumu pieejamība tās visdažādākajos aspektos.

3.att. Kultūras ministrijas dati.

Līdz 2008. gadam ir bijis samērā stabils kultūras pasākumu apmeklētības pieaugums, taču krīze tendenci ir ievērojami vājinājusi un iepriekš novērotā pieauguma tendence ir mazinājusies.

1

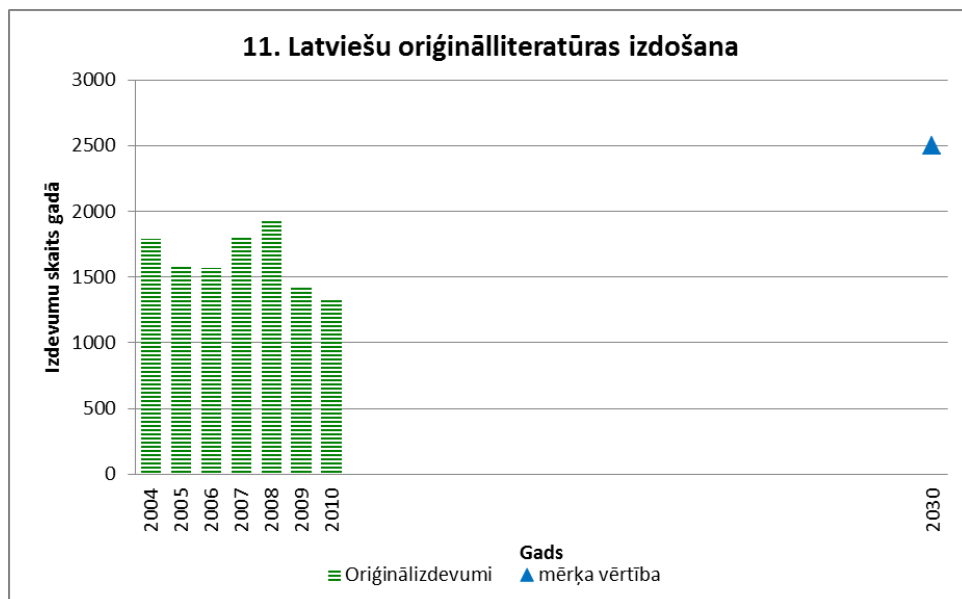

Indikators atspoguļo nozīmīgus procesus kultūrtelpā, jo kino ir kompleksa māksla, kas satur ļoti dažādu raksturu radošo profesiju darbu. Kinoprodukciju ir iespējams labi prezentēt un tā, pastāvot pietiekamām kvalitātēm, ir eksportspējīga. Ievērojot kino tapšanas procesa daudzšķautņaino raksturu, var spriest par valsts uzmanību, kas tiek veltīta kultūras jomai kopumā.

4.att. CSP: KUG08

Neraugoties uz krīzes perioda ieviestajām korekcijām, rādītājs nedaudz pieaudzis. Taču, pat saglabājoties tendencei, ir bažas par latviešu kino pastāvēšanu un konkurētspēju globālās konkurences apstākļos. Saglabājas drauds, ka stratēģiskā mērķa vērtība ne tuvu netiks sasniegta.

0

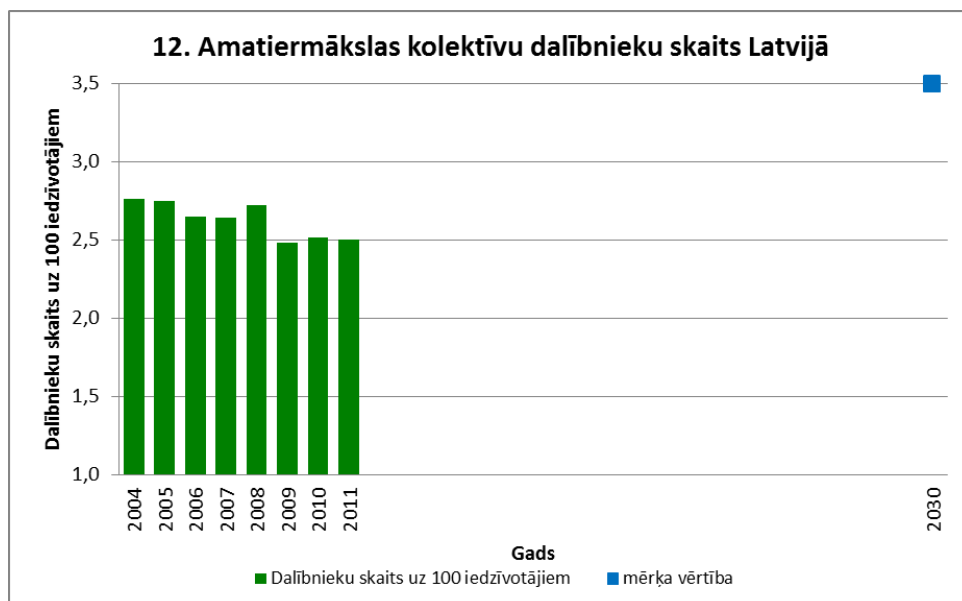

Indikators, kas raksturo ļoti dažādus nacionālās kultūrtelpas ilgtspējas aspektus. Oriģinālliteratūra ir kā dzīvās valodas un tās attīstības spogulis, bet valoda ir kultūrtelpas nacionālā elementa pamats. Indikators ilustrē arī saistīto jomu (pirmkārt – izdevējdarbības) sekmes.

5.att. Kultūras ministrija: www.km.gov.lv, Literatūra un grāmatniecība, vispārējie darba rādītāji

Pēckrīzes tendences ir kritiskas: novērojams straujš oriģinālliteratūras izdošanas kritums. Tas atspoguļo draudus latviskās kultūrtelpas pastāvēšanai un valodas kopšanai. Nepietiekamais atbalsts literārajai darbībai tomēr nav vienīgais šo draudu cēlonis. Nepieciešams domāt par sistemātisku jauno literatūras aktualitāšu popularizēšanas pasākumu rīkošanu un pastāvošo tendenču plašāku skaidrošanu. Nesenās diskusijas sabiedrībā līdzās rakstītā vārda komerciālajam neizdevīgumam norāda arī uz zināmu kvalitātes nepietiekamību.

-1

Līdzdalība kultūras procesos veido sabiedrības izpratni par kultūras vērtībām. Taču cilvēku dalība šādās aktivitātēs ir ne tikai kultūrtelpas stāvokļa spogulis, tā raksturo arī vispārējo sociālekonomisko un intelektuālo klimatu valstī. Valsts spēja un iespēja atbalstīt amatiermākslu ir ļoti dziļa līmeņa sabiedriskās attīstības procesu ietekmētājs un raksturotājs.

6.att. CSP: KUG04, ISG02

Iepriekšējos ekonomiskās augšupejas gados ļoti nenozīmīgs kāpums, salīdzinot ar diviem pēdējiem gadiem un stabila krituma tendence ilgtermiņā norāda uz būtisku sabiedrības vērtību pārbīdi prom no aktīvas līdzdalības kultūras vērtību radīšanā. Valsts atbalsta pasākumi ir nepietiekami. Nozīmīgs faktors ir emigrācija – uz to norāda amatiermākslas kolektīvu un to dalībnieku skaita pieaugums diasporā.

-1

Nav pievienoti dati par indikatoru Nr.9 „Radošo industriju eksporta īpatsvars”, jo šāda informācija nav publicēta (EM apkopo attiecīgo informāciju). Nav pievienoti dati par indikatoru Nr.13 „Iedzīvotāji, kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda, un iedzīvotāji, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, bet kuri prot latviešu

valodu”, jo šo informāciju iegūst tikai tautas skaitīšanā, bet uz 2012.gada 1.augustu informācija par konkrēto 2011.gada tautas skaitīšanā iegūto rādītāju vēl nebija publicēta.

Politikas instrumenti darbībā

Attīstības virziens: kultūras telpas saglabāšana, mijiedarbība un bagātināšana

Pasaules un Eiropas kultūras daudzveidības kontekstā Latvijai ir svarīgi saglabāt un attīstīt savu identitāti, valodu, nacionālās kultūras vērtības un dzīvesveidu, kas veido Latvijas kultūras telpu, vienlaikus radoši izmantojot citu kultūru auglīgo ietekmi un bagātinot cilvēces kultūras mantojumu.

Attīstības mērķis:

Saglabāt un attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un veicināt piederības izjūtu Latvijas kultūras telpai, attīstot sabiedrības radošumā balstītu konkurētspējīgu nacionālo identitāti un veidojot Latvijā kvalitatīvu kultūrvidi

Rīcības virzieni

1. Piederības izjūtas Latvijas kultūras telpai stiprināšana

Kultūra ir vērtību sistēma, kas ir identitātes un indivīda, kopienas, nācijas dzīvesveida pamatā. Vienlaikus kultūra ir arī mehānisms šo vērtību veidošanai, analīzei un nodošanai tālāk, veidojot Latvijas kultūras telpas ilgtspēju.

- Pilsoniskas nācijas attīstība (54)¹
- Latviešu valodas saglabāšana un valodu daudzveidības potenciāla izmantošana (55)
- Nacionālās identitātes stiprināšana (56)
- Kultūras eksporta un kultūras diplomātijas veicināšana (57)

2. Radošas sabiedrības veidošana

Radošs cilvēks un sabiedrība, kas spēj novērtēt un izmantot savu radošo potenciālu, ir galvenie ilgtspējīgas attīstības virzītājspēki. Tik mazā valstī kā Latvija ir svarīgs katrs radošs cilvēks. Jo lielāks ir sabiedrības un kultūras kapitāla ieguldījums cilvēkos, jo lielāka ir viņu darbam pievienotā vērtība. Radoša vide, kas uztur kultūras daudzveidību, vienlaikus saglabājot kultūras mantojumu, tieši un netieši atbalsta eksperimentus un jaunu produktu radīšanu, līdz ar to veidojot pateicīgu augsni kultūras un radošās industrijas attīstībai.

- Kultūrizglītība ikviena indivīda radošo spēju attīstīšanai (58)
- Radošums kā neatņemama izglītības programmu sastāvdaļa (59)
- Radoša pilsētvide un radošo industriju attīstība (60)
- Kultūras mantojuma potenciāla izmantošana radošā tūrisma attīstīšanai (61)
- Latvijas digitālās kultūras telpas paplašināšana (62)
- Sabiedrības līdzdalība kultūras procesu veidošanā (63)

Likumdošana un plānošana

Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvas ieviešana.

Grozījumi Dziesmu un deju svētku likumā.

MK 25.05.2010. noteikumi Nr.477 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.4.3.2.aktivitāti „Sociālekonomiski nozīmīgu kultūras mantojuma objektu atjaunošana”,”.

MK 15.06.2010. noteikumi Nr.534 „Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 30.jūnija noteikumos Nr.675 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.4.3.3.aktivitāti „Atbalsts kultūras pieminekļu privātpašniekiem kultūras pieminekļu saglabāšanā un to sociālekonomiskā potenciāla efektīvā izmantošanā”,”.

MK 29.06.2010. noteikumi Nr.585 „Noteikumi par filmu producentu reģistrācijas valsts nodevu”.

¹ Šeit un turpmāk pie risinājumiem: skaitlis iekavās norāda uz attiecīgo punktu stratēģijas „Latvija 2030” tekstā.

medaļa scenogrāfijā Prāgā. Ziemeļvalstu un Baltijas valstu mobilitātes programma kultūrā (2009.–2013.gadam). ĀM piecās valstīs rīkota izstāde par neatkarības atgūšanu. Starptautiska izglītības konference „Konkurētspējīga izglītība: radošums, aktivitāte”, kas radīja starta pozīciju valsts mēroga diskusijām par nepieciešamo rīcību radošuma integrācijai izglītības programmā. Tradicionālo prasmju skolas Latgalē. Izglītojoši informatīvu semināru cikls „Latviešu valoda digitālajā vidē”.

2011.gada 15.septembrī notika konference „Kultūras attīstības tendences Latvijas novados: tradīcijas, jaunievedumi un sadarbība”, kurā pēc ilgāka laika sapulcējās Latvijas kultūras namu vadītāji un speciālisti, lai diskutētu par kultūras namu lomu un vietu kultūras dzīves attīstībā.

Ikdienas darbs

Dziesmu svētku nepārtrauktība un pēctecība, aktivizējot arī sadarbību ar diasporu. Dziesmu svētku kustība Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku veidolā, arī pasākumi starpsvētku periodā. Ārējo diplomātiju informējošās aktivitātes. Latviešu valodas un vēstures mācību programmu un to satura pilnveidošana. Informācijas tehnoloģiju aktivitātes automatiskās tulkošanas un terminoloģijas jomā. Mūzizglītības programmas muzejos. Lasīšanu rosinoši pasākumi, Latvijas Nacionālās bibliotēkas veidotās bibliotēku darbinieku izglītības programmas, bibliotēku informācijas sistēmas plaša ieviešana. KM sadarbība ar LIAA. Digitālās bibliotēkas pakalpojumu attīstība, nodrošinot digitālā satura pieejamību. Digitālo kolekciju veidošana. Latvijas digitālās kultūras kartes 3.kārtas īstenošana. Saistība ar arhīvu IS un Nacionālā muzeja kopkatalogu (to plānots integrēt Eiropas digitālajā bibliotēkā „Europeana”).

2011.gada 6.maijā starp Kultūras ministriju un Ekonomikas ministriju noslēgts Nodomu protokols radošās industrijas potenciāla attīstībai Latvijā.

Latvijas radošo industriju atbalsta un kompetences centra veidošanas uzsākšana, „radošo kvartālu” iespēju apzināšana. Īstenots ideju konkurss un uzsākta radošā kvartāla Rīgā, Miera ielā 58, ilgtspējīga attīstības plāna izstrāde, veidojot šo kvartālu par Latvijas radošo industriju atbalsta un kompetences centru.

Sadarbībā ar Rīgas domi sekmēta Rīgas filmu fonda darbība, sniedzot atbalstu ārvalstu filmēšanas grupu darbībai Rīgā. 2010.gadā ārvalstu filmēšanas grupas atstājušas Latvijā ap 5,5 milj. latu, 2011.gadā Rīgas filmu fondā atbalstītas septiņas kopražojuma filmas, to piesaisītais finansējums būs lielāks.

2011.gadā pabeigta Rīgas Biržas ēkas rekonstrukcija, izvietojot tajā Latvijas Nacionālā mākslas muzeja Ārzemju mākslas ekspozīcijas.

Nozīmīgi skaitļi

Ap **100 tūkst.** dalībnieku ir iesaistīti Dziesmu svētku kustībā caur interešu programmām. No 3948 amatiermākslas kolektīviem 3034 ir Dziesmu un deju svētku procesa dalībnieki.

275 tautas mākslas kolektīvi un **535** to vadītāji un speciālisti Rīgā saņem pašvaldības atbalstu.

2011.gadā **271 tūkst.** apmeklētāju **116** Latvijas muzejos pulcināja starptautiskā muzeju akcija „Muzeju nakts”.

2010.gadā valsts un pašvaldību kultūras iestādēs bija **16,98** milj., bet 2011.gadā – **17,2** milj. apmeklētāju.

16 Latvijas filmas pārskata periodā ieguvušas **25** balvas starptautiskos filmu festivālos.

Pārskata periodā ESF projekta „Profesionālās kultūrizglītības pedagogu tālākizglītība” ietvarosursos mācījies **1971** pedagogs. 2011.gadā noslēgusies tālākizglītības programma „Dizaina pedagogs”, ko pabeiguši **100** skolotāji.

507 rīdziniekiem bija iespēja bez maksas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas.

Pārskata periodā izstrādāti **5** pētījumi un raksti par latviešu valodu un notikušas **36** valodu dienas.

200 studentu un **51** pasniedzējs ir piedalījušies *Erasmus* apmaiņas programmā.

11 apmācības pasākumi noorganizēti tūrisma pakalpojumu sniedzējiem.

Līdz 2011.gada 1.aprīlim ESF projekta „Vispārējās izglītības pedagogu tālākizglītība” ietvaros izstrādātas **39** jaunas pedagogu profesionālās pilnveides programmas. Izveidota un darbojas e-mācību vide,

kurā pedagogi var pieteikties tālākizglītības kursiem **57** profesionālās pilnveides programmās un izmantot e-vidē esošos kursu materiālus. 2011.gadā profesionālās pilnveides kursiem bija pieteikušies **3725** pedagogi.

30 % un **51 %** skolēnu, kas mācās vispārīglītojošo skolu mazākumtautību izglītības programmās, jūtas cieši vai ļoti cieši saistīti attiecīgi ar Latviju un Eiropu.

30 latviešu „nedēļas nogales” (svētdienas) skolas apmeklē diasporas tautieši ārpus Latvijas.

Ieguldījumi

- Finansējums kultūras mantojuma saglabāšanai un kultūrtelpas attīstībai – 49,6 milj. latu, tai skaitā budžeta līdzekļi 8,9 milj. latu, EEZ līdzfinansējums 40,7 milj. latu.
- Citām kultūrvides aktivitātēm izlietoti 39,13 milj. latu, tai skaitā budžeta līdzekļi 6,14 milj. latu, ES fondu līdzekļi 19,03 milj. latu, citu fondu līdzekļi 14,04 milj. latu.
- Latviešu valodas saglabāšana un valodu daudzveidības potenciāla izmantošana – 17,41 milj. latu, tai skaitā ESF līdzekļi 15,31 milj. latu, budžeta līdzekļi 2,10 milj. latu.
- Kultūrizglītības pedagogu kompetenču paaugstināšana ESF projekta „Profesionālās kultūrizglītības pedagogu tālākizglītība” ietvaros – 1,61 milj. latu.
- 2011.gadā pašvaldības Dziesmu un deju svētku procesa nodrošināšanā ieguldīja 8,94 milj. latu, tai skaitā 5,41 milj. latu pašvaldību kolektīvu vadītājiem un speciālistu atalgojumam. Rīgas pilsētas ieguldījums Dziesmu un deju svētku procesā:
 - 2010. un 2011.gadā kopā kultūras pasākumu un projektu konkursiem – 1,76 milj. latu;
 - līdzfinansējums X Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkiem – 0,53 milj. latu;
 - tautas mākslas un pašdarbības kolektīvu vadītāju darba samaksai – 1,40 milj. latu.
- Mūzizglītības programmas apakšprogramma **Grundtvig** – 67,1 tūkst. latu.
- Erasmus* apmaiņas programmas – 13,97 milj. latu.

Problēmas un priekšlikumi

Galveno jomas problēmu vidū visbiežāk minēts finansējuma un administratīvās kapacitātes trūkums. Krīzes laikā tika veikts liels finansējuma samazinājums, kas veicināja gan kadru aizplūšanu, gan aktivitāšu mazināšanos. Nepieciešama pakāpeniska finansējuma atjaunošana pirmskrīzes līmenī, izvērtējot kritiski nozīmīgās jomas, kurās tas jāiegulda vispirms.

Lai saglabātu Dziesmu un deju svētku procesa nepārtrauktību, ir nepieciešami līdzekļi amatierkolektīvu vadītāju atalgojumam un dalībnieku tērpu iegādei. Ilgtermiņa rīcību īstenošanā vairāk jāiesaista privātais sektors un sabiedrība kopumā. Ir nepieciešama arī iesaistīto ministriju (galvenokārt KM un IZM) sadarbības efektivitātes uzlabošana.

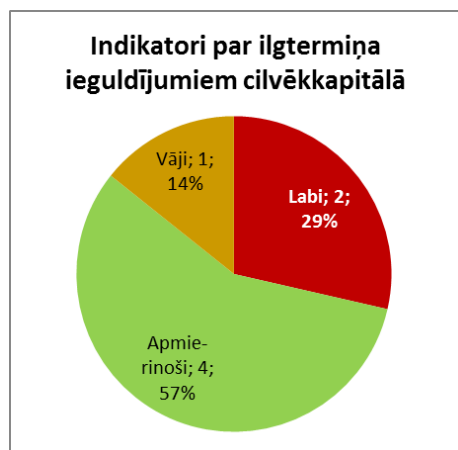
Noderīgas saites

- Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departaments: www.iksd.riga.lv, informācija arī www.kultura.riga.lv, www.e-skola.lv
- Kultūras statistikas un informācijas vietne: www.kulturaskarte.lv; kultūras portāls: www.kultura.lv
- Valsts Kultūrkapitāla fonds: www.kkf.lv
- Nodibinājums „Rīga 2014”: www.riga2014.org
- Valsts pētījumu programma „Nacionālā identitāte”: www.nacionalaidentitate.lv
- Radošo industriju inkubators Andrejsalā: www.creativeandrejsala.lv
- Atsevišķiem projektiem īpaši izveidotās vietnes: www.rigassvetki.lv, www.baltanaks.lv, www.eglufestivals.lv, www.cesufestivals.lv
- Latviešu valodas aģentūra: http://www.valoda.lv/Petijumi/Valodas_situacijas_izpete/mid_510#Frame2
- Tūrisma attīstības valsts aģentūra: www.tava.gov.lv/lv; apmācības semināru materiāli

2.2. Ilgtermiņa ieguldījumi cilvēkkapitālā

Cilvēku skaitam samazinoties un sabiedrībai novecojot, būtiski ir nesamazināt cilvēkkapitāla bāzes vērtību un palielināt tā produktivitāti. Tādēļ nepieciešamas ilgtermiņa investīcijas cilvēkkapitālā, lai veicinātu visu potenciālo cilvēkresursu (tai skaitā nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu) līdzdalību darba tirgū, uzlabotu veselības, sociālās aprūpes, sociālās drošības un mūžizglītības sistēmu pakalpojumus.

Atslēgas ziņojums par jomas progresu

Cilvēkkapitāla bāzes vērtība un produktivitāte

Ieguldījumi cilvēkkapitāla bāzes vērtībā ir viņu izglītība, piemērotība darba tirgum un spēja veikt darbu arvien produktīvāk. Minētā spēja pieaug, bet lēni, līdz ar to neuzlabojot mūsu pozīcijas Eiropas valstu vidū, un tādēļ mums vēl ilgi būs jāsamierinās ar mazāku atalgojumu par līdzvērtīgām nostrādātajām darba stundām. Tas savukārt cilvēkos neveicina ekonomiskās drošības sajūtu.

Ieguldījumu efektivitāti mazina apstākļi, ka Latvijas sabiedrība noveco. Kaut gan ir sāktas dažādas programmas mūžizglītībai un senioru iesaistīšanai sabiedriskajās un ekonomiskajās aktivitātēs, šie cilvēki vienmēr būs mazāk elastīgi nekā jaunieši.

7.att.

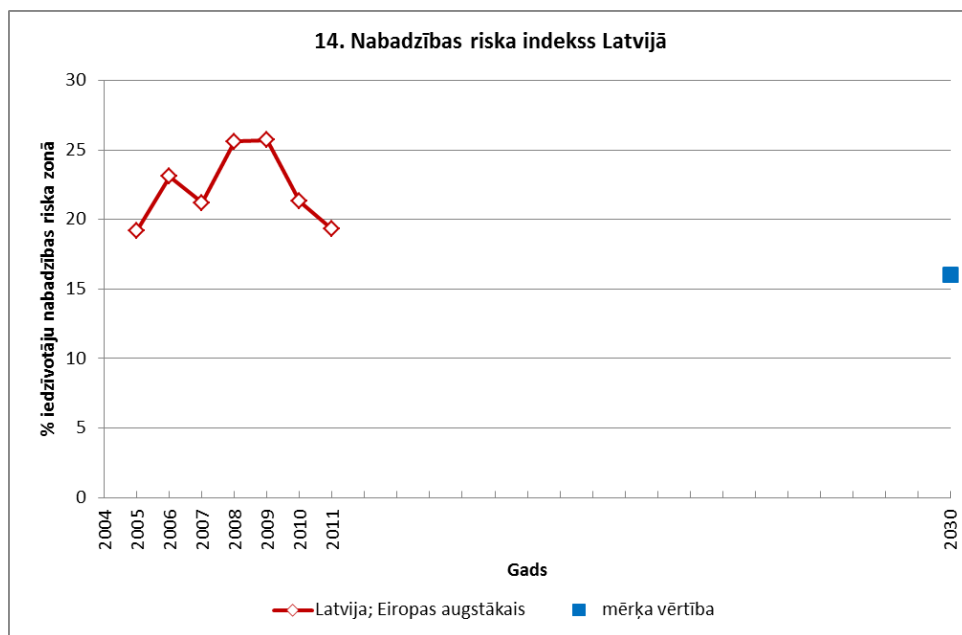
Lai uzlabotu gan jauniešu, gan mūžizglītības mērķauditorijas konkurētspēju darba tirgū, lielāka vērība veltāma arī profesionālajai izglītībai tās visdažādākajās formās. Būtiska ir profesionālās izglītības programmu atbilstība saimnieciskās darbības vides pieprasījumam un tehnoloģiskajam līmenim.

Paredzamais mūža ilgums stabili aug. To ir veicinājušas veselības un sabiedriskās drošības kampaņas. Tai pašā laikā dzimstības rādītāji ir kritiskā situācijā. Iespējams, tam par cēloni ne tik daudz ir valsts ekonomiskais stāvoklis, cik nepietiekama ekonomiskās drošības sajūta kopā ar negativisma piesātināto fonu publiskajā informācijas telpā.

Iespēju vienlīdzība un vidusslāņa veidošanās

Šai attīstības virzienā lielākā vērība ir bijusi attiecībā uz to sabiedrības grupu vajadzību ievērošanu, kas kādu no viņiem neatkarīgu apstākļu dēļ atrodas nevienlīdzīgās starta pozīcijās. Tā ir plaši izvērstā pabalstu programma, „sociālais spilvens” krīzē cietušajiem, sociālās atstumtības riska grupām, kā arī citiem dažādās atbalsta programmās iesaistītajiem. Šīs programmas ir bijušas efektīvas, jo krīzes apstākļos ir mazinājies nabadzības riskiem visvairāk pakļauto cilvēku skaits. Tomēr jāņem vērā, ka daļu no šīs tendences, kas pati par sevi ir pozitīva, veido bez darba palikušo cilvēku emigrācija un relatīvi lielāks ienākumu samazinājums turīgākajai iedzīvotāju daļai.

Indikatoru rādījumi

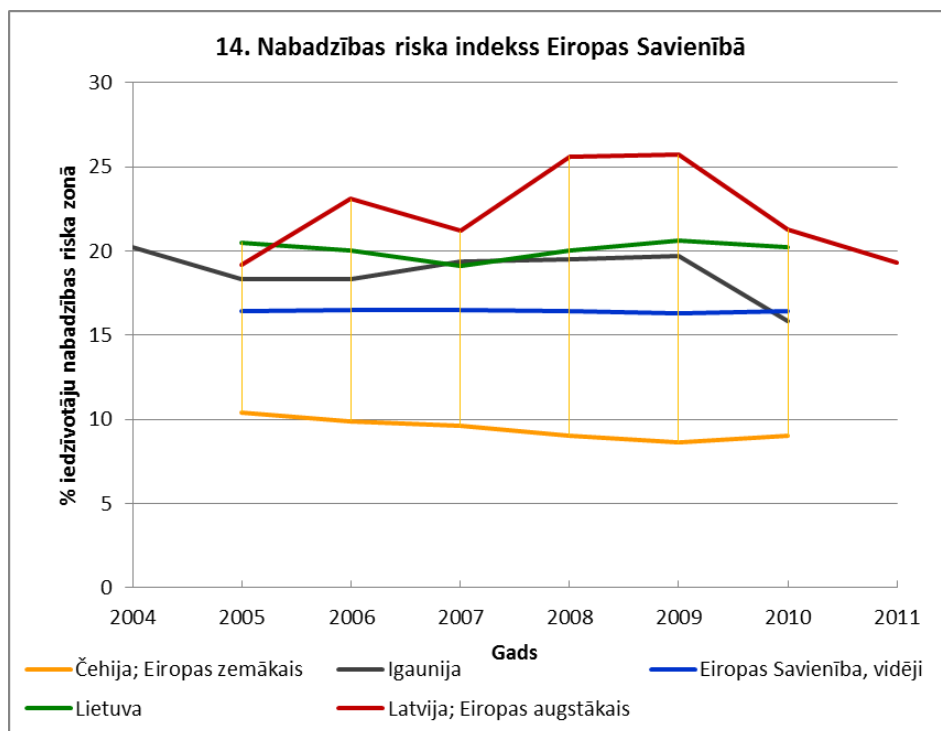

Nabadzības riska indekss ir to iedzīvotāju īpatsvars (procentos), kuru rīcībā esošie ienākumi ir zem izraudzītā nabadzības riska sliekšņa. Savukārt nabadzības riska sliekšnis ir saistīts ar visu iedzīvotāju ieņēmumiem kopumā un ekonomisko stāvokli valstī. Mazāks nabadzības riska indekss liecina, ka mazāks skaits cilvēku un mājsaimniecību ir pakļauts šiem riskiem; rādījuma samazināšanās liecina par pozitīvām tendencēm iedzīvotāju labklājībā.

8.att. Eurostat: tessi010

Pagaidām indikatoram ir grūti atdalīt īslaicīgās svārstības no ilglaicīgās tendences, to atļautu izdarīt nākamo gadu rādījumi. Prognoze attiecībā uz mērķa vērtības sasniegšanu ir visumā optimistiska, ievērojot, ka indekss ir mazinājies pēdējos trīs gados, taču ilgtermiņā tomēr dominē pieauguma tendence. Ir redzams, ka pirmskrīzes gados indekss ir pat pieaudzis, bet pēckrīzes periodā tas mazinās. Šo kritumu ir ietekmējuši vairāki faktori, kuru vidū ir „sociālo spilvenu” darbība, emigrācija un arī paša nabadzības riska sliekšņa pazemināšanās, pazeminoties iedzīvotāju vidējiem ienākumiem un valsts ekonomikai kopumā esot sarežģītā situācijā.

1

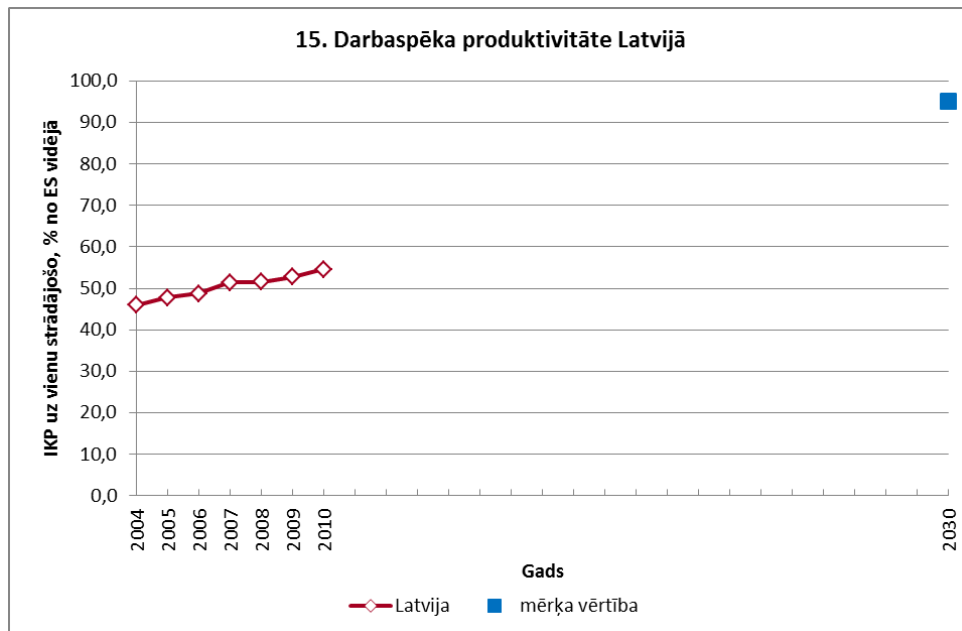

Nabadzības riska indeksa salīdzinājums Eiropas Savienībā: ES labākais, vidējais un sliktākais līmenis, kā arī mūsu kaimiņvalstis Lietuva un Igaunija.

9.att. Eurostat: tessi010

1

Nabadzības riska indekss Eiropas Savienības fonā līdz 2010.gadam ir visaugstākais, taču pēdējā laikā tendences nosacīti ir labvēlīgas. Diemžēl vēl nav pieejami dati par pārējām dalībvalstīm, bet iespējams, ka jau 2011.–2012.gadā Latvija varētu būt pietuvojusies ES vidējam līmenim. Redzams, ka ES vidējais līmenis laikā ir samērā stabils, bet Igaunija, šķiet, spējusi panākt būtisku lūzumu tieši krīzes gados, kaut gan indekss tur nav svārstījies ar tādu amplitūdu kā Latvijā.

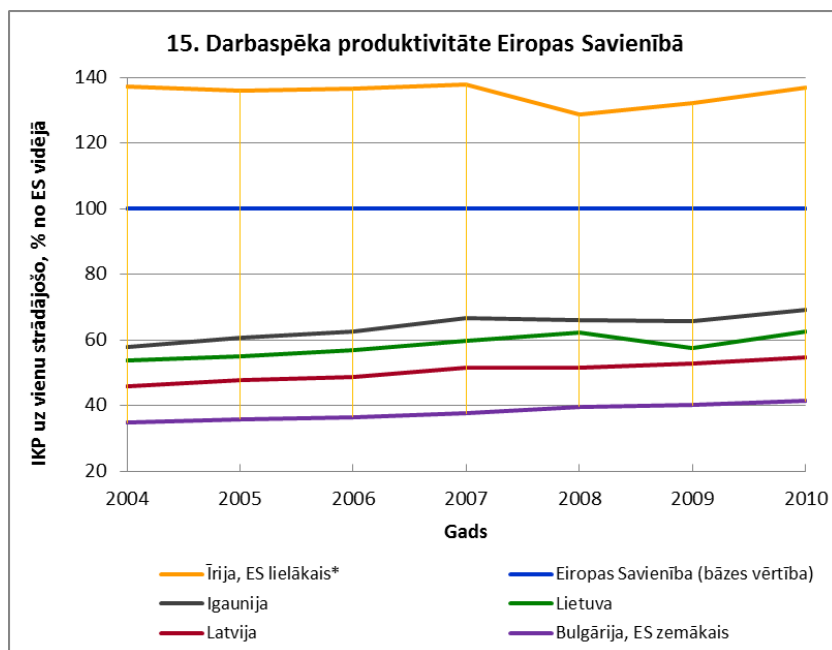
Darbaspēka produktivitāti valstī mēra kā iekšzemes kopprodukta daļu, ko vidēji ir saražojis katrs strādājošais valsts iedzīvotājs, tātad aprēķina, IKP apjomu dalot ar strādājošo iedzīvotāju skaitu. Salīdzināmības labad šis lielums tiek attēlots nevis absolūtos skaitļos, bet kā daļa (procentos) no ES vidējās produktivitātes.

Rādītājs palīdz saprast, cik efektīva ir ekonomika, kāds ir ražošanas attīstības tehnoloģiskais līmenis un cik lielu ieguldījumu tajā spēj dot katrs strādājošais.

10.att. Eurostat: nama_aux_lp

Rādītājam ir ļoti stabila pieauguma tendence. Tomēr, tai turpinoties līdzšinējos tempos, ir redzams, ka stratēģijā noteiktā mērķa vērtība netiks sasniegta. Šeit ir saredzams NAP projektā noteiktā ekonomikas izrāviena pamatojums – tā ir nepieciešamība uzlabot valsts ekonomiskās darbības rādītājus ne vien kvantitatīvi, bet arī kvalitatīvi, ieguldot jaunās tehnoloģijās un efektīvākā ražošanā.

1

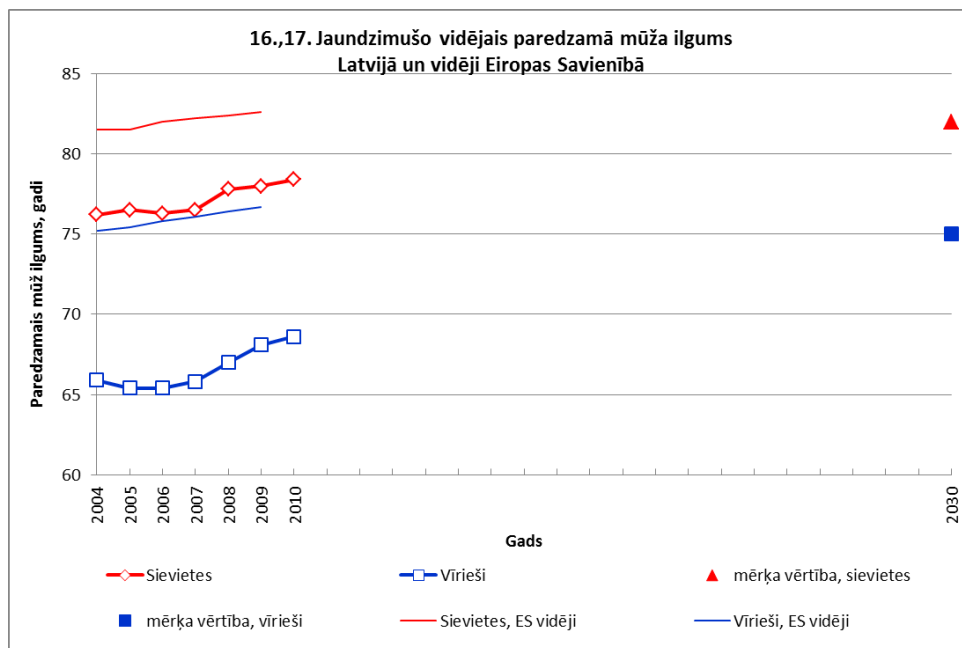
Darbaspēka produktivitātes rādītāju kopaina Eiropas Savienībā: ES labākais, vidējais (bāzes līmenis, kas vienmēr ir 100 %) un sliktākais līmenis, kā arī mūsu kaimiņvalstis Lietuva un Igaunija.

11.att. Eurostat: nama_aux_lp

Mūsu tuvāko kaimiņvalstu un konkurentu vidū izskatāmies pieticīgi, jo tendences visām trim Baltijas valstīm ir līdzīgas: lēni tuvojami ES vidējam līmenim, bet izaugsmes tempi saglabājas apmēram vienādi. Tā kā esam vājākie, tad, saglabājoties tendenču raksturam, nav prognozējams, ka izdosies apsteigt, piemēram, Lietuvu. Tā kā darbaspēka

0

produktivitāte ir viens no konkurētspējas rādītājiem, arī šeit redzama tendences būtisku izmaiņu, t.i., ekonomikas izrāviena nepieciešamība.

Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums atspoguļo ļoti dažādas dzīves vides kvalitātes komponentes: iedzīvotāju veselības paradumus, veselīgu dzīves vidi, veselības aprūpes sistēmas kvalitāti u.c. Šeit darbojas gan „iekšējais” faktors – mūsu pašu attieksme pret sevi, gan apkārtējā vide, ko lielā mērā nosaka ekonomika un rūpes par vidi, gan veselības aprūpes sistēmas posms, kas sāk darboties tad, kad veselība jau ir cietusi – galvenokārt iepriekšējo divu faktoru darbības rezultātā.

12.att. Eurostat: tdsph100

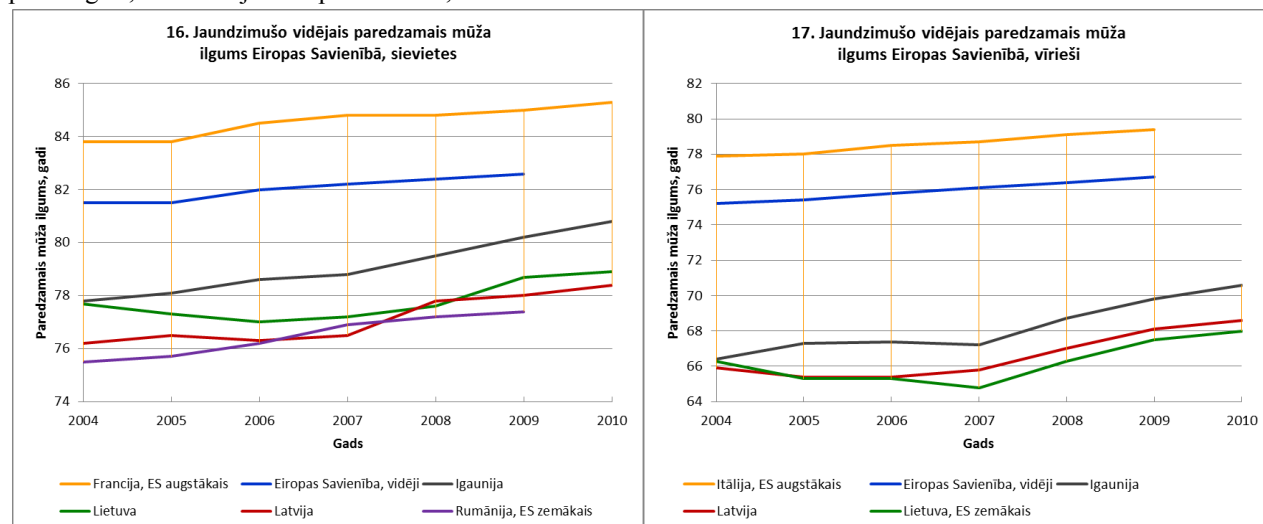
Raksturīgākā iezīme jaundzimušo vidējā paredzamajā mūža ilgumā ir būtiskās atšķirības sadalījumā pa dzimumiem. Tas atspoguļojas arī valsts iedzīvotāju dzimuma–vecuma struktūrā kā ļoti liels sieviešu pārsvars vecuma grupās virs 60 gadiem. Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums vīriešiem ir īsāks nekā sievietēm, jo vīriešiem ir raksturīgs neveselīgāks dzīvesveids – atkarību izraisošo vielu lietošana, neveselīgs uzturs, riskantāka uzvedība.

Progresu vērtējums pret mērķa vērtībām, siev./vīr.

Tomēr ilgtermiņā novērojamā tendence rāda, ka šī atšķirība samazinās. Veselīgā sabiedrībā tā būs neliela, bet tomēr saglabāsies, jo to nosaka ģenētiski faktori.

Arī ES novērojamās tendences ir līdzīgas, tikai izmaiņas ir lēnākas. Tas nozīmē, ka Latvija pamazām tuvojas ES vidējam līmenim, taču šā plānošanas cikla ietvaros tas netiks sasniegts. Tendencei saglabāties, stratēģijā noteiktās mērķa vērtības 2030.gadā tiks pārsniegtas, bet rādītāji būs aptuveni tādi, kādi tie ES ir šobrīd.

2; 1

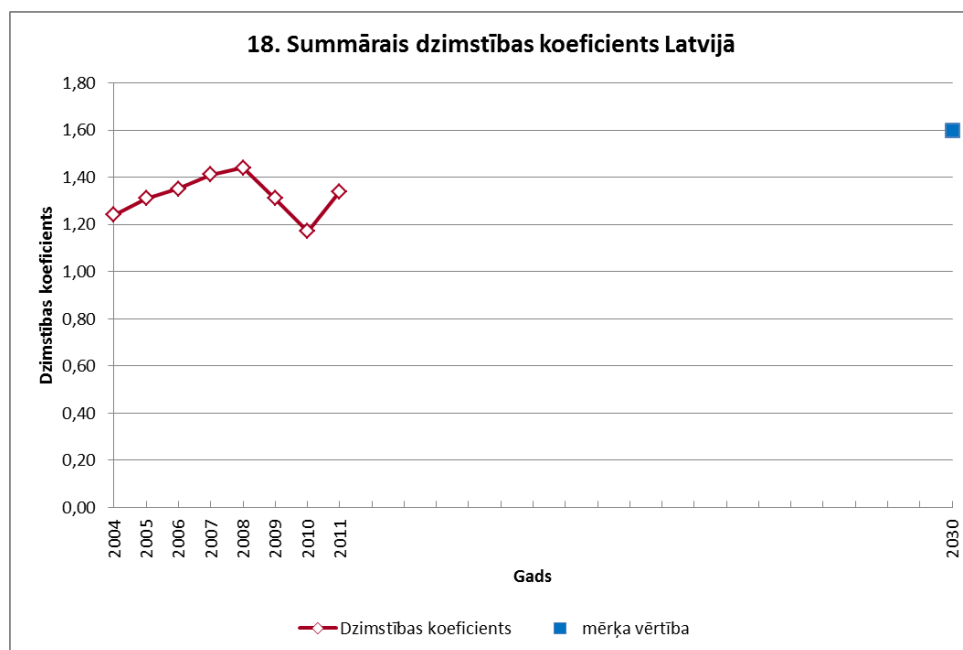

13., 14.att. Eurostat: tdsph100

Ir redzams, ka ES salīdzinājumos jaundzimušo vidējā paredzamā mūža ilguma tendenču raksturs sievietēm un vīriešiem ir atšķirīgs. Sievietēm novērojams vairāk vai mazāk stabils paredzamā dzīves ilguma pieaugums. Izņēmums ir Lietuva un mazliet mazākā mērā arī Latvija, kur stabils pieaugums ir sācies tikai pēc 2006.gada, kamēr Igaunijai ir stabils pieaugums ilgtermiņā. Vīriešu dzīves ilgumam visām Baltijas valstīm tendences savā starpā līdzīgas, taču atšķirīgas no ES kopējām tendencēm. Situācijas uzlabošanos kopš 2007.gada varētu skaidrot ar sociālajām kampaņām par veselīgāku dzīvesveidu un ar negadījumu skaita mazināšanos. Nelielais tendences samazinājums pēc 2009.gada ir, visticamāk, krīzes radīta ietekme ar dzīves apstākļu pasliktināšanos. Jāievēro, ka tas nav atsaucies ne uz Eiropu vidēji, ne uz līdervalstīm Itāliju un Zviedriju.

Progresa vērtējums, salīdzinot ar kaimiņvalstīm un ES vidējo rādītāju.

1; 1

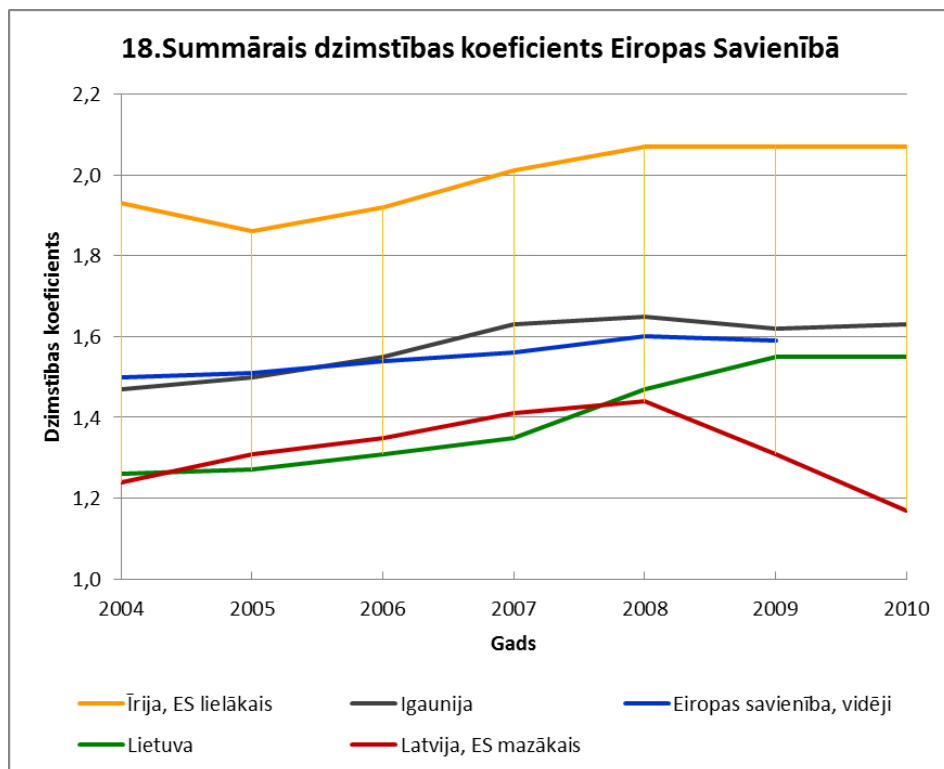
Summārais dzimstības koeficients ir vidējais bērnu skaits, kuri varētu piedzimt vienai sievietei viņas dzīves laikā, ja dzimstība katrā vecuma grupā saglabātos aprēķina gada līmenī. Ir viegli saprast, ka indikators raksturo sabiedrības spēju atražot sevi, kas utilitāri nozīmē darbaspēku, nodokļu maksātājus un pensiju sistēmas stabilitāti. Šo indikatoru ietekmē ģimenes materiālais nodrošinājums, gan (un tas, iespējams, ir vissvarīgākais) sabiedrībā valdošais psiholoģiskais klimats un attieksme pret ģimenēm ar bērniem.

15.att. Eurostat: demo_find, CSP (2011.gads)

Pēc pastāvīga pieauguma labvēlīgā virzienā indikators ir piedzīvojis krasu lūzumu pēc 2008.gada – krīzes sākuma gada. Šajā laikā notika maternitātes pabalstu ierobežošana, kas pats par sevi varbūt ir mazāk nozīmīgi, taču kopā ar apgādnieku iztikas līdzekļu samazinājumu nelabvēlīgi ietekmēja psiholoģisko klimatu sabiedrībā. Atsevišķu sociālo grupu nesadarbošanās attiecībā uz krīzes pārvarēšanas ierobežojumiem kalpoja kā papildu neapmierinātības faktors. Labklājības pazemināšanās, ir īpaši atsevišķas sociālās grupas ietvaros, tiek uztverta daudz asāk nekā kāds salīdzinoši zems tās līmenis.

Indikatora tendences vērtējums ir neapmierinošs ilgtermiņā, bet it īpaši kritiski vērtējams, raugoties uz pēckrīzes situāciju. Par 2011.gadu pagaidām nav iespējams pateikt – tā ir gadījuma novirze vai reāla tendence.

0

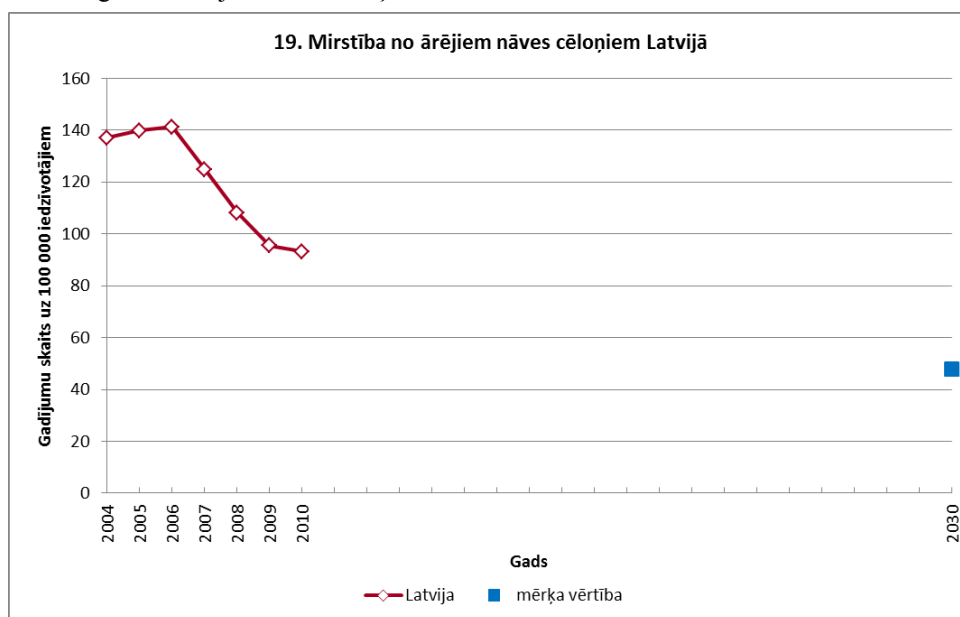

Summārais dzimstības koeficients Eiropas Savienībā: ES labākais, vidējais un sliktākais rādītājs, kā arī mūsu kaimiņvalstis – Lietuva un Igaunija.

16.att. Eurostat: demo_find

Gan ES kopumā, gan mūsu ziemeļu kaimiņvalsts ir piedzīvojuši nelielu rādītāja kritumu pēc 2008.gada, un pat Īrijā, kurai ilgstoši bijuši labākie rādītāji, tie vairs nepieaug. Pastāvīgs pieaugums, kas tikai pēdējā gadā ir mazliet bremsējies, ir Lietuvā. Savukārt Latvijā 2011.gadā ir vērojams neliels summārā dzimstības koeficienta pieaugums, salīdzinot ar 2010.gadu (skat. iepriekšējo diagrammu). Ir nepieciešams padziļināt izvērtējums par valsts psiholoģiskā klimata atšķirību iemesliem (vispirms attiecībā uz atšķirībām no kaimiņvalstīm, kurās ir pietiekami labi salīdzināmi apstākļi). Tā varētu arī būt atslēga uz risinājumiem stāvokļa uzlabošanai.

-1

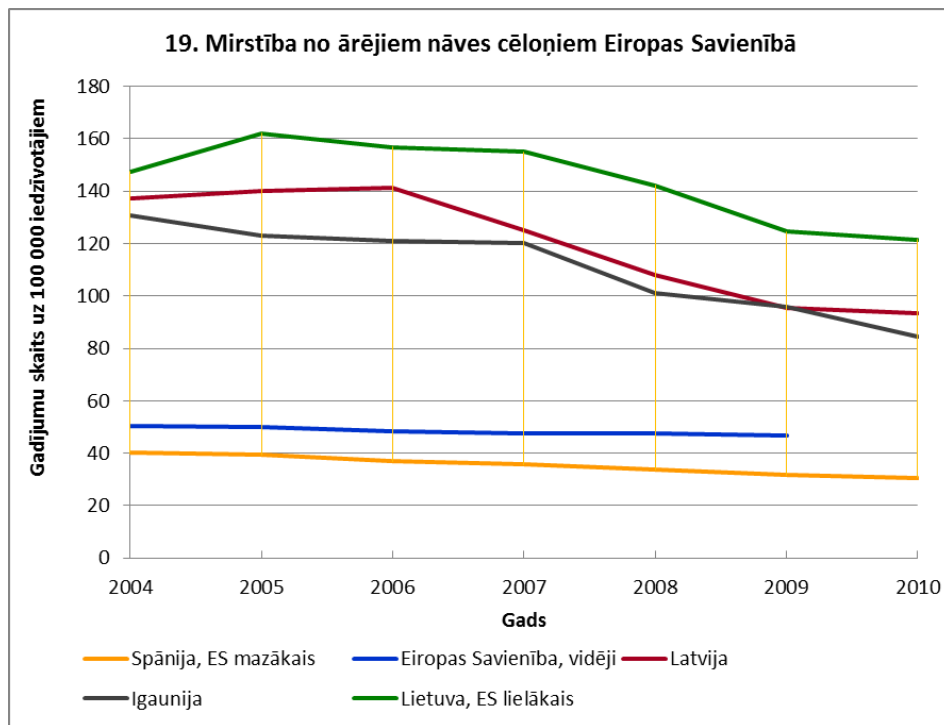
Ārējie nāves cēloņi ietver dažādu veidu nelaimes gadījumus, vardarbību un tīšu kaitējumu (no minētajiem cēloņiem vislielākā mirstība Latvijā ir pašnāvību dēļ). Šis rādītājs atspoguļo dzīves vides kvalitāti, attieksmi pret sevi, dzīvības un veselības vietu cilvēka vērtību sistēmā.

17.att. Eurostat: hlth_cd_anr, demo_gind;

Agrāko gadu nelabvēlīgā tendence ir apturēta 2006.gadā, pēc tam ir sācies situācijas jūtams uzlabojums. To ir noteikušas dažādu mirstības faktoru izmaiņas, kas atšķiras dzimumu starpā. Ievērojot atsevišķas svārstības, dažādu iespējamo ārējo nāves cēloņu loma mirstībā sievietēm ilgtermiņā ir pastāvīgi samazinājusies, it īpaši transporta negadījumu jomā (ceļu

2

satiksmes negadījumu ar cietušiem vai bojā gājušiem skaits samazinājies 1,5 reizes, bet bojā gājušo skaits – pat 2,89 reizes!). Vīriešu nāves cēloņu ainā atšķiras ļoti augstais paškaitējuma līmenis. Slikšanas gadījumu skaits vīriešiem kopš 2010.gada ir samazinājies. Kopējo rādītāja samazināšanās tendenci var skaidrot ar vairāku virzienu sociālajām kampaņām (it īpaši attiecībā uz ceļu satiksmes negadījumiem), kā arī, iespējams, ar darba drošības apstākļu uzlabošanu vairākās nozarēs pēc ES darba drošības normatīvu stāšanās spēkā un to pastiprinātas uzraudzības. Kaut gan rādītāja līmenis joprojām ir ļoti augsts, attīstības tendence ir cerīga un ir pamats domāt, ka mērķa vērtība varētu tikt vismaz sasniegta.

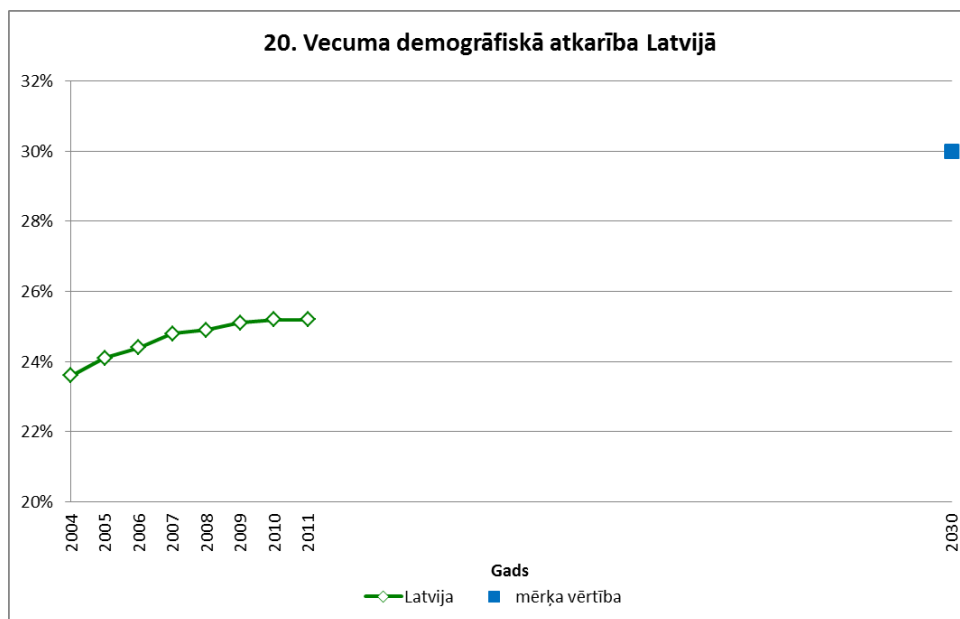

Eiropas Savienībā:
ES labākais, vidējais un
sliktākais rādītājs, kā arī
mūsu kaimiņvalstis
Lietuva un Igaunija.

18.att. Eurostat: hlth_cd_anr, demo_gind; CSB: IMG04

Tendencēs attiecībā uz mirstību no ārējiem nāves cēloņiem mēs sekojam kaimiņvalstīm, ar kurām kopā esam pēdējās vietās Eiropas Savienībā. Kopējā tendence apliecina, ka Latvijas rādītāji samērā stabili tiecas uz vidējo ES līmeni.

1

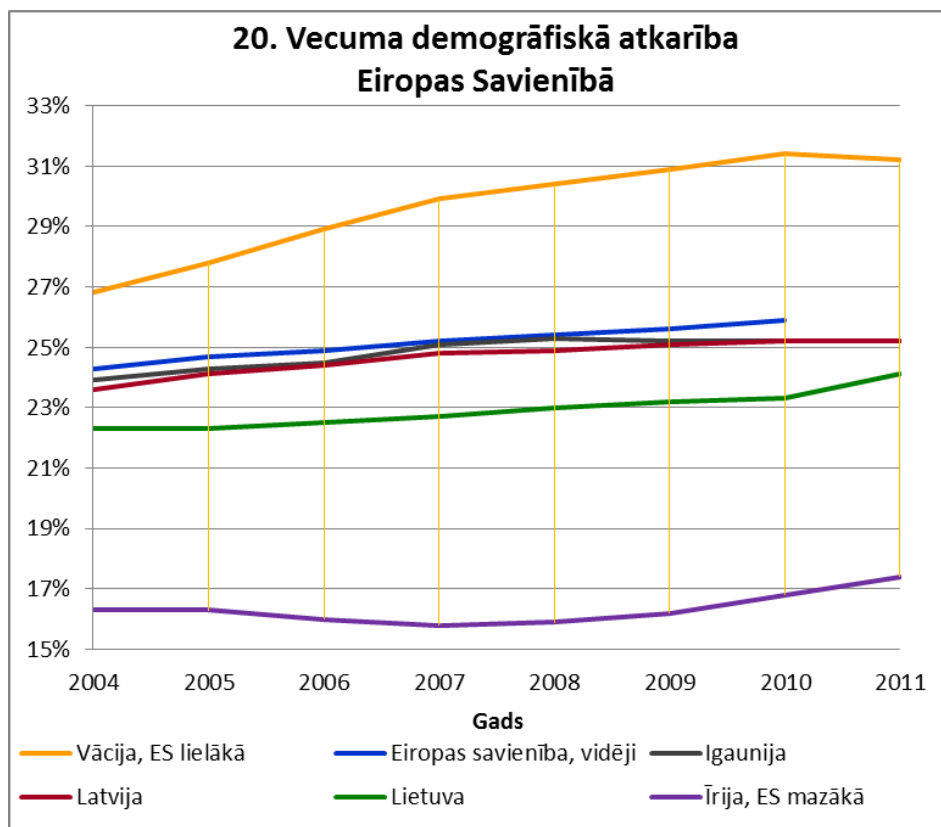

19.att. Eurostat: demo_pjanind

Par vecuma atkarības proporciju (*Old dependency ratio*) sauc darbspējas vecumu pārsniegušo iedzīvotāju skaita attiecību pret darbspējas vecuma iedzīvotāju skaitu. Šis rādītājs raksturo sabiedrības noslodzi, nodrošinot dzīves apstākļus savai vecākajai paaudzei, un parāda, kāda ir gados veco iedzīvotāju daļa, kura ir atkarīga no darbspējīgās daļas un tās ģenerētajiem ienākumiem. Rādītāja liela vērtība raksturo novecojošu sabiedrību, bet maza – jaunu sabiedrību ar paaugstinātu attīstības potenciālu tālākā nākotnē.

Ilgtermiņa tendence liecina, ka Latvijas sabiedrība noveco. Tomēr pēdējos gados šī tendence uzrāda pastāvīgu tieksmi mazināties. Aplūkojot rādītāju izolēti, tas liecinātu par sabiedrības atjaunošanos. Taču kopējās vecuma atkarības rādītājs, kas ņem vērā arī par 15 gadiem jaunāko iedzīvotāju skaitu, ir mainījies ļoti maz. Tātad, kaut gan sabiedrība ir salīdzinoši optimāla no darbaspēka viedokļa, ir būtiski mazinājušās nākotnes rezerves, un tās turpinās sarukt. Aplūkojot indikatoru šādā kontekstā, neraugoties uz tā pozitīvo virzību, vērtējums ir tikai piesardzīgi optimistisks.

1

Eiropas Savienībā:
ES augstākais, vidējais un zemākais līmenis, kā arī mūsu kaimiņvalstis Lietuva un Īrija.

20.att. Eurostat: demo_pjanind

Latvijas rādītājs šobrīd ir tuvs Eiropas vidējam rādītājam. Ievērojot, ka zema dzimstība un sabiedrības novecošanās ir problēma lielākajā daļā Eiropas valstu, īpašam optimismam nav pamata ne Latvijā, ne Eiropā.

1

Politikas instrumenti darbībā

1.attīstības virziens: Cilvēkkapitāla bāzes vērtība un produktivitāte

Valsts cilvēkkapitāls ir vidējais iedzīvotāju zināšanu, talantu un spēju apjoms, reizināts ar ekonomiski aktīvo cilvēku skaitu. Cilvēkkapitāla vērtību raksturo tā zināšanu, spēju un talantu bāze, izmantošana un produktivitāte. Investīcijas cilvēkkapitālā ir izglītība, veselības aprūpe, profesionālā sagatavotība un citas aktivitātes, kas padara cilvēkus ekonomiski ražīgākus un emocionāli bagātākus. Cilvēku skaitam samazinoties un sabiedrībai novecojot, būtiski ir saglabāt Latvijas cilvēkkapitāla bāzes vērtību un palielināt tā produktivitāti.

Attīstības mērķis:

Saglabāt Latvijas cilvēkkapitāla bāzes vērtību un kāpināt tā ražīgumu līdz ES vidējam līmenim, attīstot prasmes, kas sekmē jaunradi, elastību un līdzdalību darba tirgū

Rīcības virzieni:

1. Nodarbinātības programmas darbaspēka līdzdalības palielināšanai

Lai mazinātu demogrāfiskās slodzes negatīvo ietekmi uz ekonomikas izaugsmi un iedzīvotāju sociālo drošību, jāpalielina darbaspēka līdzdalība un maksimāli jāizmanto viss Latvijā pieejamais cilvēkkapitāls, tai skaitā arī gados vecāki cilvēki. Sociālo maksājumu apjoma palielināšana vai attiecības samazināšana starp pensijām un darba algām nes līdzīgas negatīvas sekas: sadārdzina darbaspēku, veicina bezdarbu un samazina uzņēmumu konkurētspēju vai arī pazemina mājāsaimniecību dzīves līmeni un veicina nabadzību.

Risinājumi

- Darba tirgus elastības un nodarbinātības drošības jeb elastdrošības veicināšana (86)
- Vecuma diskriminācijas novēršanas programma (87)
- Aktīva darba tirgus politika (88)
- Pašnodarbinātības iespēju attīstīšana (89)

2. Cilvēkkapitāla attīstība un produktivitātes kāpinājums

Cilvēkkapitāla attīstība ietver darbības, kas palielina cilvēka darba ražīgumu, karjeras iespējas un nodarbinātības potenciālu. Jāparedz risinājumi, kā motivēt ikvienu iesaistīties sava cilvēkkapitāla un konkurētspējas attīstībā un kā palielināt darba ņēmēju un darba devēju ieinteresētību efektīvāk izmantot cilvēkkapitālu. Pasākumiem un programmām, kas vērstas uz cilvēkkapitāla kvalitātes un produktivitātes celšanu, jābalstās uz ieinteresēto pušu atbalstu. Daudz lielāks uzsvars jāliek uz izglītību visa mūža garumā un darbavietā iegūto zināšanu un prasmju izmantošanu. Iemaņas un kompetences pastāvīga attīstīšana veicinās cilvēku konkurētspēju un arī zemākas kvalifikācijas darbiniekiem ļaus izrauties no apburtā mazu ienākumu vai pat nabadzības loka.

Risinājumi

- Atbalsts uz cilvēkkapitāla attīstību vērstām darba devēju biznesa stratēģijām (90)
- Nozaru kompetenču attīstības padomes (91)
- Nacionālās kvalifikācijas ietvarstruktūras izveide (92)
- Saikne starp nodokļu maksājumiem un pabalstiem (93)
- Individuālās attīstības konti (94)
- Darba tirgus informācijas sistēma (95)

3. Veselības un sociālo pakalpojumu kvalitāte un pieejamība

Novecošanās būtiski ietekmēs pakalpojumu sektoru, it īpaši veselības aprūpi. Tādēļ īpaši svarīgi ir laikus ieguldīt veselības aprūpē, veselības veicināšanā un slimību profilaksē visās paaudzēs, ar veselības jomu saistītajās zināšanās un tehnoloģijās. Laikus jāgatavojas nākotnē gaidāmajam pieaugošajam pieprasījumam pēc ikdienas aprūpes pakalpojumiem gados vecākiem cilvēkiem, kuriem, turpinot aktīvu ekonomisko dzīvi, pieaugs pieprasījums pēc dažādiem ar patērētāju tirgu un finanšu jomu saistītiem pakalpojumiem un sociālās dzīves un pakalpojumu formām.

Risinājumi

- Ilgtspējas kritēriji (96)
- Sociālo uzņēmumu veidošana un atbalsts sociālā biznesa attīstībai (97)
- Individuālie sociālās aprūpes budžeti (98)

4. Depopulācijas risku mazināšana

Ir nepieciešams ilgstoši un lielā mērogā uzturēt sociālo līdzekļu pārdali par labu dzimstības veicināšanai, turklāt tā, lai varētu cerēt uz depopulācijas apturēšanu. Jāmeklē efektīvāki un lētāki veidi, piemēram, atbalstot māmiņām un tēviem „draudzīgus” uzņēmējus, popularizējot labās prakses piemērus un mūsdienīgas, elastīgas darba formas (e-darbs, attālinātais darbs, nepilna laika darbs u.c.) vecākiem ar maziem bērniem, palielinot šo vecāku iespējas atgriezties darbā un saskaņot darba un ģimenes dzīvi. Depopulācijas mazināšanai jāpanāk negatīvā dabiskā pieauguma projekcijas izmaiņas un pozitīvs summārais migrācijas saldo laikā līdz 2030. gadam.

Risinājumi

- Demogrāfiskās attīstības projekcijas (99)
- Mērķtiecīgas migrācijas politikas īstenošana (100)

5. Novecošanās un mājsaimniecību struktūras izmaiņu ietveršana sabiedrisko un sociālo pakalpojumu politikā

Veicinot to, ka vecāki un bērni pēc iespējas vairāk laika pavada kopā, vienlaikus jāiegulda arī publiskās telpas attīstībā, veidojot pielāgotus parkus, izklaides un attīstības centrus. Palielinoties plaisai starp paaudzēm un pieaugot dzīves ilgumam, vājinās zināšanu un iemaņu pārmantojamība. Publiskajam sektoram būs jāuzņemas lielāka loma bērnu un jauniešu interešu izglītībā un – attiecībā uz pieaugušajiem – dažādu ar vecāku lomu un atbildību saistītu iemaņu apguvē. Pieaug arī tendence vienas ģimenes dažādām paaudzēm dzīvot nošķirtās mājsaimniecībās, kas attiecīgi ir mazākas. Arvien lielāks skaits vecu cilvēku nevar baudīt radnieku sniegtu regulāru aprūpi. Publiskajam un privātajam sektoram šajā virzienā būs jāattīsta dažādas aprūpes formas.

Risinājumi

- Daudzfunkcionāli centri vecākiem ar bērniem (101)
- Koncentrēts atbalsts nelielu mājokļu projektiem (102)
- Konsultatīvās, apmācību un psiholoģiskā atbalsta programmas vecākiem un vecvecākiem (103)

Likumdošana un plānošana

- Ieviesta direktīva 2009/38/EK; pieņemts Eiropas Savienības mēroga komercsabiedrību un Eiropas Savienības mēroga komercsabiedrību grupu darbinieku informēšanas un konsultēšanās likums, kas nodrošina darbinieku tiesības uz informāciju.
- Mikrouzņēmuma nodokļa likums ievieš vienotu nodokli, kura likme ir 9 % no apgrozījuma un ietver sevī virkni obligāto maksājumu, kā arī atvieglo pārskatu sniegšanas kārtību.
- Grozījumi Komerclikumā, kas pieļauj mazkapitāla sabiedrību dibināšanu: SIA kapitāls dibināšanas brīdī var būt tikai viens lats, reģistrācijas nodeva samazināta līdz 50 latiem.
- Grozījumi Darba likumā: sniedz darba devējam iespēju elastīgāk organizēt darbu un reaģēt uz pārmaiņām darba tirgū: paplašinātas terminēto līgumu iespējas, jauna darba attiecību forma – darbaspēka nodrošināšanas pakalpojumu sniegšana. Atbilstoši papildu mehānismi darba ņēmēju aizsardzībai.
- MK 09.11.2010. noteikumi Nr.1037 „Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1646 „Kārtība, kādā piemērojama patentmaksā fiziskās personas saimnieciskajai darbībai noteiktā profesijā, un tās apmēri”„.
- MK 15.02.2011. noteikumi Nr.131 „Iedzīvotāju reģistrā iekļauto ziņu aktualizēšanas kārtība”, kas nodrošina iespēju attālināti iesniegt iesniegumu par dzīvesvietas adresi, lai ārvalstīs esošajām personām atvieglotu dzīvesvietas paziņošanas/norādīšanas procedūru.
- Grozījumi MK 02.12.2008. noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”.
- Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu nodarbinātības koncepcija, kuras mērķis ir veicināt notiesāto resocializāciju, piedāvājot modernus un efektīvus dažādu nodarbinātības jautājumu risinājumus brīvības atņemšanas iestādēs.
- Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2011.–2017.gadam. Pamatnostādņu virsmērķis ir pagarināt Latvijas iedzīvotāju veselīgi nodzīvotos dzīves gadus un novērst priekšlaicīgu nāvi, saglabājot, uzlabojot un atjaunojot veselību. Pamatnostādņu rīcības virzieni:
 - partnerības un starpnozaru sadarbības nodrošināšana, veicinot vienlīdzīgas veselības iespējas visiem iedzīvotājiem;
 - mazināt neinfekcijas slimību riska faktoros;
 - uzlabot grūtnieču un bērnu veselību;
 - mazināt traumatisma un vides risku ietekmi uz sabiedrības veselību;
 - infekcijas slimību profilakse;
 - kvalitatīvas veselības aprūpes pakalpojumu sistēmas veidošana, nodrošinot pakalpojumu vienlīdzīgu pieejamību visiem Latvijas iedzīvotājiem.

□ Izstrādes procesā:

- veselības obligātās apdrošināšanas koncepcija;
- rīcības plāns Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011.–2017.gadam īstenošanai.

Būtiskākie projekti un notikumi

Uzsākta un sekmīgi turpinās ESF darbības programma „Cilvēkresursi un nodarbinātība”: Latvijas Hipotēku un zemes bankā uz izdevīgiem noteikumiem, salīdzinot ar banku sektoru, jauniešiem uzņēmējiem ir pieejami mikrokredīti un granti, kā arī tiek sniegtas konsultācijas un apmācības uzņēmējdarbības uzsākšanai. LHZB īsteno mikrokreditēšanas programmu ar Šveices atbalstu, lai uzlabotu aizdevumu pieejamību mikro-uzņēmumiem un pašnodarbinātām personām uzņēmējdarbības uzsākšanai vai attīstībai. Šāda veida aktivitātēs piedalās arī „Sorosa fonds – Latvija” ar uzņēmējdarbības atbalsta projektu „Sākumkapitāla finansējums sociālajiem uzņēmējiem” – uzņēmums var saņemt grantu EUR 18 865 apmērā sociālās uzņēmējdarbības ideju attīstībai.

Uzsākti un tiek turpināti nodarbināto apmācības projekti, kurus ar ESF atbalstu īsteno dažādas tautsaimniecības nozares un darba devējus pārstāvošas biedrības.

Ieviesta apmācību kuponu sistēma „nauda seko bezdarbniekam” – bezdarbnieks pats izvēlas mācību iestādi, ko NVA apmaksā noteiktajā apjomā.

Ieviesti jauniešiem bezdarbniekiem domāti pasākumu kompleksi „Darba vieta jauniešiem” un „Atbalsts jauniešu brīvprātīgajam darbam”.

Parakstīts sadarbības memorands ar PBLA par pastāvīgās saiknes uzturēšanu, kultūras pasākumu un latviskas izglītības atbalstīšanu diasporā.

Ikdienas darbs

Norit priekšlikumu apkopošana un izvērtēšana elastdrošības principu stiprināšanai darba tiesiskajās attiecībās.

Būtiski palielināts finansējums aktīvās darba tirgus politikas pasākumu īstenošanai pārejai no krīzes pasākumiem uz darbaspēka kvalitātes un aktivitātes paaugstināšanu. Noslēgta krīzes periodā ieviestā pasākuma „Darba praktizēšana ar stipendiju pašvaldībās” īstenošana, to aizvietojot ar algotajiem pagaidu sabiedriskajiem darbiem. Visu vecumu bezdarbnieki sekmīgi iesaistās NVA pasākumos komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai.

LIAA turpināja motivācijas programmu: notika izglītojoši, apmācību un informatīvi pasākumi, kas vērsti uz skolēnu, studentu un pedagogu izglītošanu par inovāciju, uzņēmējdarbību un praktisku iesaisti aktivitāšu īstenošanā.

ESF darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” apakšaktivitātes „Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija” ietvaros aktīvi tika veikta profesionālās kvalifikācijas sistēmas sakārtošana: bezdarbnieku un darba meklētāju profesionālā apmācība un pārkvalifikācija, profesionālās izglītības kvalitātes un efektivitātes uzlabošana atbilstoši tautsaimniecības nozaru attīstības vajadzībām, veicot profesionālās izglītības pārstrukturizāciju, izveidojot nozaru kvalifikāciju sistēmu, veicot tautsaimniecības nozaru izpēti, izstrādājot vai pilnveidojot pamatprofesiju standartus un specializāciju kvalifikācijas pamatprasības, kā arī izstrādājot ārpus formālās izglītības iegūto prasmju atzīšanas kārtību. Izvērtētas 14 tautsaimniecības nozares un, pamatojoties uz izvērtējuma rezultātiem, tiks izstrādāti vai aktualizēti profesiju standarti, izstrādātas profesionālās izglītības programmas, izmantojot moduļu pieeju, un izstrādātas profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura bāzes.

Kopš 2008.gada darbojas nacionālais koordinācijas punkts – Akadēmiskās informācijas centrs, lai nodrošinātu atbalstu un vadītu nacionālo kvalifikāciju pielīdzināšanu Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūrai.

Risinājumos minētā saikne starp nodokļu maksājumiem un pabalstiem lielā mērā jau ir nodrošināta. Piemēram, likumā „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” noteiktais bezdarbnieka pabalsta apmērs, kā arī bezdarbnieka pabalsta izmaksas ilgums ir atkarīgs no personas apdrošināšanas stāža ilguma. Bet sakarā ar nepieciešamību konsolidēt valsts budžetu pārskata periodā ir noteikti valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu ierobežojumi, tādējādi izjaucot proporciju starp veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām un saņemamo pabalstu.

ESF apakšaktivitāte „Darba tirgus pieprasījuma īstermiņa un ilgtermiņa prognozēšanas un uzraudzības sistēmas attīstība”. 2011.gadā tika nodrošināta darba tirgus prognozēšanas metodikas izstrāde, izstrādāts apmācību pakalpojumu monitoringa rīks bezdarbnieku un nodarbināto personu apmācību rezultātu novērtēšanai.

Izstrādāta latviešu valodas programma Eiropas skolai, nodrošināta latviešu valodas eksāmena sagatavošana 12.klasei un Eiropas skolas pedagogu profesionālās meistarības pilnveide.

2011.gadā Sabiedriskā labuma fonda īstenotā projekta „Filantropijas attīstība Latvijā 2009–2011” ietvaros tika sagatavots pārskats par biedrību un nodibinājumu darbību un filantropijas attīstību Latvijā.

Ideju partneru fonds: kopš 2006.gada tiek sniegts dažādu veidu atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai un tās partneriem.

Turpināts atbalsts dubultpilsonības iegūšanai: Latvijas Pilsonības likuma grozījumu virzīšana Saeimā, lai paplašinātu pilsoņu loku, orientējoties uz senāk izceļojušo Latvijas iedzīvotāju loku. Sniegts atbalsts latviešu valodas apguvei un uzturēšanai diasporā gan formālajā, gan neformālajā izglītībā. Uzsākta imigrācijas politikas koncepcijas projekta izstrāde, lai izveidotu līdzsvarotu un Latvijas interesēm atbilstošu ārzemnieku iecelšanas sistēmu, kas vērsta uz ekonomisko izaugsmi.

Darbojas atbalsta programmas vecākiem un vecvecākiem, orientēšanās uz problēmgrupām: adoptētājiem, audžuģimenēm, aizbildņiem, viesģimenēm, ģimenēm ar bērniem krīzes situācijās, bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, izglītojamiem ar funkcionāliem traucējumiem.

Nozīmīgi skaitļi

2011.gadā bezdarbniekiem un darba meklētājiem tika sniegti aptuveni **234 tūkst.** pakalpojumu.

Sociālās uzņēmējdarbības līmenis Latvijā ir **1,9 %**, salīdzinot ar citām valstīm, tas nav izteikti atšķirīgs.

Pārskata periodā VID reģistrēti aptuveni **12 500** mikrouzņēmumu nodokļa maksātāji.

VID iesniegti **3000** reģistrācijas iesniegumi patentmaksas veikšanai.

Mikrokreditēšanas programmās piešķirti **445** aizdevumi.

Mūziklīdzības pasākumos no jauna iesaistītas **10 923** nodarbinātas personas.

12 116 dalībnieku iesaistījušies pasākumos motivācijas celšanai inovācijām un uzņēmējdarbības uzsākšanai.

97 042 bezdarbnieku un darba meklētāju saņēmuši atbalstu apmācībām, pārkvalifikācijas un tālākizglītības pasākumiem. **25%** no viņiem iekārtojušies darbā sešu mēnešu laikā pēc apmācībām.

Starta programmā (aktivitātē „Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai”) apmācības ir saņēmušas **1145** personas. No visām personām, kas ir saņēmušas konsultācijas vai apmācības, **23%** jeb **575** personām ir piešķirti aizdevumi pašnodarbinātības vai komercdarbības uzsākšanai.

Izstrādāti/pilnveidoti ap **80** profesiju standartu. Izstrādātas vai pilnveidotas **20** profesionālās izglītības pamatprogrammas un **35** profesionālās tālākizglītības programmas. Izstrādāts kvalifikācijas eksāmenu saturs **30** profesionālajām kvalifikācijām.

Deviņās vietās Krievijas Federācijā un Īrijā nodrošināta latviešu valodas skolotāju darbība. **60** latviešu nedēļas nogales skolām visā pasaulē nosūtīti mācību un metodiskie materiāli.

2011.gadā PMLP piešķirā repatrianta statusu **102** repatriantiem un viņu ģimenes locekļiem.

Ieguldījumi

Attīstības virziena ietvaros izlietotie līdzekļi – 73,83 milj. latu, tai skaitā budžeta līdzekļi 10,09 milj. latu, ES fondu līdzekļi 63,74 milj. latu.

Nozīmīgas aktivitātes:

Mikrokreditēšanas programma – 1,1 milj. latu.

Pasākumiem motivācijas celšanai inovācijām un uzņēmējdarbības uzsākšanai pieejamais finansējums (kopā ERAF un valsts budžeta līdzfinansējums) – 2 milj. latu.

- ❑ Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības veicināšanai – publiskais finansējums 14,2 milj. latu, tai skaitā ESF līdzekļi 12,1 milj. latu, budžeta līdzekļi 2,1 milj. latu; programmas ietvaros tiek sniegts atbalsts apmācību, konsultāciju, aizdevumu un grantu veidā. Līdz 2011.gada beigām atbalstīti projekti par kopējo aizdevumu summu 6,99 milj. latu, kā arī piešķirti granti par kopējo summu 2,26 milj. latu.
- ❑ Darbinieku un bezdarbnieku pārkvalifikācijai un tālākizglītības pasākumiem – 51,88 milj. latu, tai skaitā ESF līdzekļi 45,49 milj. latu, budžeta līdzekļi 6,4 milj. latu.

Problēmas un priekšlikumi

Visbiežāk minētās tipiskās problēmas attīstības virziena risinājumos ir finansējuma trūkums un procesa lēnā virzība formālu procedūru dēļ. Dažos gadījumos rīcība nav noslēgusies, jo tā ir saistīta ar kādu iepriekš plānotu, bet vēl nepabeigtu rīcību. Nav bijusi rīcība risinājumos (87), (91), (94), (98), (99) un (102).

Neformālās izglītības atzīšanas process nerit pietiekami plaši. Līdz 2012.gada 30.jūnijam tikai 35 personas ir izmantojušas šādu iespēju, sekmīgi nokārtojot profesionālās kvalifikācijas eksāmenus un iegūstot profesionālās kvalifikācijas apliecības.

Latvijā nav izstrādāts tiesisks regulējums, kurā būtu definēta sociālā uzņēmējdarbība. Pašreiz statusu „sociālais uzņēmums” bez skaidra pamatojuma sev piedēvē gan komersanti, gan biedrības un nodibinājumi.

Jānodrošina nozaru ekspertu padomju darbība. Jāveic grozījumi Profesionālās izglītības likumā un jāizstrādā atbilstoši Ministru kabineta noteikumi, kas būtu pamats finansējuma nodrošināšanai turpmākajai darbībai pēc ESF projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” īstenošanas beigām.

Lai sniegtu atbalstu nelielu mājokļu projektiem, ir nepieciešams finansējums, kas valsts budžetā minētajā laikposmā netika paredzēts.

Noderīgas saites

- ❑ Akadēmiskās informācijas centra vietne: www.aic.lv
- ❑ Nodarbinātības valsts aģentūras vietne: www.nva.gov.lv
- ❑ Informācija par valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem: www.vmnvd.gov.lv
- ❑ Veselības statistika un aktuālie sabiedrības veselības jautājumi: www.spkc.gov.lv
- ❑ Latvijas Hipotēku un zemes bankas vietne: www.altum.lv, www.hipo.lv
- ❑ Ieslodzījuma vietu pārvaldes vietne: www.ievp.gov.lv; informācija par notiesāto nodarbināšanas iespējām brīvības atņemšanas iestādēs
- ❑ Informācija par attīstības virzienu arī mājaslapās: www.mammamuntetiem.lv, www.iksd.riga.lv, www.e-skola.lv

2.attīstības virziens: Iespēju vienlīdzība un vidusslāņa veidošanās

Publiskajam sektoram jānodrošina iespēju vienlīdzība ne tikai tolerances principa dēļ, kas paredz visu veidu sociālās atstumtības samazināšanu, bet arī ekonomisku apsvērumu dēļ. No vienas puses, jārada sociālās drošības sistēma, lai palīdzētu nabadzības un sociālās atstumtības riska zonā nonākušajiem izkļūt no tās, pretējā gadījumā valsts zaudēs šo iedzīvotāju zināšanas un radošo potenciālu un daļa cilvēku kļūs par demogrāfisku slogu sabiedrībai. No otras puses, tikai stabila vidusslāņa veidošanās, paplašinot ekonomiski aktīvo iedzīvotāju loku un attīstot uzņēmējspēju, radīs labākas nākotnes izredzes un augstāku dzīves kvalitāti cilvēkiem un valstij kopumā. Savukārt vidusslāņa veidošanās pamatā ir izglītība un profesionālā kvalifikācija, kas ļauj pilnvērtīgi izmantot cilvēkkapitālu.

Attīstības mērķis:

Pieaugot IKP, samazināt sociālo un ienākumu nevienlīdzību – veicināt sociālo iekļaušanos, mazināt nabadzības riskus un sekmēt sociāli un ekonomiski stabila vidusslāņa veidošanos sabiedrībā

Rīcības virzieni:

1. Kvalitatīvas izglītības un bērnu aprūpes pieejamība

Jaunu cilvēku dzīves un karjeras iespējas visvairāk ietekmē līdz 20 gadu vecumam uzkrātais cilvēkkapitāls, un tā būtiskākie veidotāji ir ģimene un skola. Bērna attīstībā īpaša nozīme ir pirmajos sešos gados gūtajām iemaņām, un skolā ir ļoti grūti panākt šo bērnu prasmi un zināšanu izlīdzināšanos. Tādēļ prioritārais uzdevums ir nodrošināt visiem Latvijas bērniem un jauniešiem pieejamu augstas kvalitātes pirmsskolas aprūpi un vienlīdz kvalitatīvu un pieejamu pamatskolas, vidusskolas un profesionālo izglītību.

Risinājumi

- Daudzfunkcionāli centri vecākiem ar bērniem līdz sešu gadu vecumam (121)
- Brīvprātīgo māsu sistēmas izveide (122)

2. Resursu pieejamība

Sociālās nevienlīdzības pamatcēlonis ir nevienlīdzīga pieeja resursiem, kas veido pamatu indivīda dzīves un darba iespējām. Veidojoties izglītības tirgum, pieeju augstākiem izglītības līmeņiem nosaka ģimeņu spēja vai nespēja apmaksāt attiecīgo izglītību. Ja nevienlīdzība izglītības jomā palielināsies, sarūkošais Latvijas cilvēkkapitāls netiks pilnībā izmantots. Sociālo nevienlīdzību var mazināt, ja visiem jauniešiem – jaunajiem brīvā tirgus dalībniekiem – ir pieejams pēc iespējas līdzīgāks sākumkapitāls savu ieceru īstenošanai. Pieejamo resursu vienlīdzību panāk, piešķirot katram dzimušajam vai pilngadību sasniegušajam sabiedrības loceklim noteiktu kapitālieguldījumu kā pamudinājumu veidot uzkrājumus, kurus tālāk var izmantot izglītībai, lai atrastu darbu vai sāktu uzņēmējdarbību. Rezultātā kopējie līdzekļi stiprina mazāk veiksmīgo sabiedrības locekļu spēju tikt uz augšu, atbildību par savu izvēli lielā mērā atstājot viņu pašu ziņā.

Risinājumi

- Individuālās attīstības konti (123)
- Bērna investīciju fondi (124)

3. Darba tirgus pieejamība un diskriminācijas mazināšana

Jāmazina visu veidu diskriminācija darba tirgū – etniskā, dzimuma (gan vīriešiem, gan sievietēm) un vecuma diskriminācija, kā arī diskriminācija pret cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Tieši neformālās diskriminācijas dēļ samazinās atsevišķu sociālo grupu darba un ienākumu drošība. Arī, atmiršot atsevišķām kompetencēm, atsevišķas profesionālās vai sociālās grupas var zaudēt darbu un ienākumus. Jebkāda diskriminācija pret šīm grupām vēl papildus samazinātu viņu dzīves kvalitāti un iespējas. Tā kā bērnu labklājība ir vistiešāk saistīta ar vecāku nodarbinātību, īpaši svarīgi ir nodrošināt darba tirgus pieejamību vecākiem, pēc iespējas motivējot darba devējus nodarbināt vecākus, un nodrošināt aprūpes iespējas bērniem no viena gada vecuma.

Risinājumi

- Atbalsts uzņēmumiem un nevalstiskajām organizācijām, kas īsteno diskriminācijas novēršanas pasākumus (125)
- Sabiedrības informēšana par sociālo dažādību (126)

4. Īslaicīgās nabadzības amortizācija un nabadzības riska grupas

Palielinoties īslaicīgās nabadzības riskam, grūtībās nonākušam cilvēkam ir svarīgi saņemt palīdzību nekavējoties, un to šobrīd sociālā darba speciālists nespēj sniegt daudzo birokrātisko procedūru dēļ. Tādēļ sociālā politika jāveido starpnozaru ietvarā. Viens no nozīmīgiem priekšnoteikumiem nabadzības riska mazināšanai ir efektīva sociālo pakalpojumu, sociālās palīdzības un sociālās drošības sistēma, un viens no tās uzdevumiem ir efektīvas palīdzības sniegšana vistrūcīgākajiem iedzīvotāju slāņiem.

Risinājumi

- Īstermiņa nabadzības palīdzības programmas (127)

- Sociālās programmas nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām (128)
- Apmācības un socializācijas programmas pensijas un pirmspensijas vecuma cilvēkiem (129)
- Vides un informācijas pieejamība cilvēkiem ar funkcionālajiem traucējumiem (130)

Likumdošana un plānošana

- Invaliditātes likums un 16.12.2010. un 08.07.2011. grozījumi tajā.
- Plāns dzimumu līdztiesības īstenošanai 2012.–2014.gadam. Plānā ietverti gan vertikāli, gan horizontāli dzimumu līdztiesības īstenošanas pasākumi, kuru īstenošanai nav nepieciešams papildu finansējums. Ievērota dokumentu pēctecība kopš 2004.gada.
- Rīcības plāna projekts Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011.–2017.gadam īstenošanai 2012.–2014.gadā.

Būtiskākie projekti un notikumi

Kopš 2002.gada Sabiedrības integrācijas fonds pasniedz Sabiedrības vienotības balvu – godalgu cilvēkam vai organizācijai, kas pelnījusi pateicību par savu darbu sabiedrības integrācijas jomā.

Valsts izglītības attīstības aģentūras administrētās Eiropas Savienības Mūžizglītības programmas apakšprogrammas *Grundtvig* ietvaros īstenoti divi senioru brīvprātīgā darba projekti, kuru ietvaros notiek brīvprātīga senioru apmaiņa starp divām Mūžizglītības programmas dalībvalstu organizācijām. Senioru brīvprātīgā darba projektus (brīvprātīgo apmaiņu) īsteno biedrība „Altum” un Gulbenes novada dome.

Izveidota starpinstiūciju darba grupa, lai īstenotu ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām pamatnostādnes.

Ikdienas darbs

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums šobrīd nosaka, ka pašvaldībām no sava budžeta jānodrošina iedzīvotājiem GMI pabalsts, dzīvokļa pabalsts un vienreizējs pabalsts ārkārtas situācijā. Pašvaldība ir tiesīga izmaksāt arī citus pabalstus – veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai, obligātajai izglītībai u.c.

Visu 2010. un 2011.gadu turpinājās Sociālās drošības tīkla stratēģijas ietvaros uzsāktā valsts budžeta līdzfinansējuma piešķiršana pašvaldībām – 50 % no pašvaldību izlietotajiem līdzekļiem GMI pabalstam un 20 % no pašvaldību izlietotajiem līdzekļiem dzīvokļa pabalstam. Turpinājās arī pasākumu īstenošana veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai trūcīgām personām un personām ar zemiem ienākumiem.

Aktīvie darba tirgus politikas un preventīvie bezdarba samazināšanas pasākumi, izmantojot ESF finansējumu (darbības programma „Cilvēkresursi un nodarbinātība”): profesionālā apmācība, pārkvalifikācija, kvalifikācijas paaugstināšana un neformālās izglītības apguve, algoti pagaidu sabiedriskie darbi, valsts līdzfinansētās darba vietas uz laiku bezdarbniekiem ar invaliditāti, atbalsts komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai, individuālas konsultācijas un grupu nodarbības apmācības spēju izvērtējumam pirms iesaistīšanās pārkvalifikācijas pasākumos, psiholoģiska atbalsta sniegšanai, mūžizglītības pasākums – apmācības nodarbinātām personām no 25 gadu vecuma (pirmspensijas vecuma nodarbinātie atbrīvoti no līdzmaksājuma veikšanas).

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests kopīgi ar Latvijas Nedzirdīgo savienību strādā pie īsziņu (sms) apstrādes iespējām Vienotajā ārkārtējo notikumu tālruņa numura 112 sistēmā (darbs uzsākts 2012.gadā).

Vides pieejamības ekspertu konsultācijas ERAF un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu īstenošanas vietās: 2011.gadā sniegtas 210 individuālas vides pieejamības ekspertu konsultācijas. Izstrādāts Labās prakses apkopojums, priekšlikumi paredz virkni ieteikumu par izmaiņām Latvijas būvniecību reglamentējošos noteikumos, lai nodrošinātu iespējas personām ar funkcionāliem traucējumiem izmantot publisko infrastruktūru.

Nozīmīgi skaitļi

2010.gadā **315,2 tūkst.** jeb **14 %** valsts iedzīvotāju bija pašvaldību sociālās palīdzības pabalstu saņēmēji, no tiem:

- **120,6 tūkst. (5,4 %)** iedzīvotāju saņēma GMI pabalstu;
- **209,2 tūkst. (9,3 %)** iedzīvotāju saņēma dzīvokļa pabalstu.

2011.gadā **335,4 tūkst.** jeb **15 %** valsts iedzīvotāju bija pašvaldību sociālās palīdzības pabalstu saņēmēji, no tiem:

- **123,8 tūkst. (5,6 %)** iedzīvotāju saņēma GMI pabalstu;
- **210,1 tūkst. (9,4 %)** iedzīvotāju saņēma dzīvokļa pabalstu.

8 izglītības iestādes piedalījās Mūžizglītības programmas apakšprogrammas **Grundtvig** īstenošanā.

16 078 personas saņēma ESF atbalstu mūžizglītības aktivitāšu ietvaros.

158 skolotāji visos Latvijas reģionos izglītoti Tālākizglītības programmā.

2422 personas saņēma pilnveidotos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus ESF programmās.

Izstrādātas **5** reģionālo sociālo pakalpojumu vidēja termiņa attīstības programmas.

25 849 personas iesaistītas kompleksajos atbalsta projektos.

Ieguldījumi

- Sociālās programmas nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām dažādu programmu ietvaros novirzīti kopā 12,54 milj. latu, tai skaitā ESF līdzekļi 11,16 milj. latu, budžeta līdzekļi 1,38 milj. latu.
- Kopā sociālie pabalsti pašvaldību budžetos 2010.gadā – 86,85 milj. latu, tai skaitā GMI pabalsti 18,49 milj. latu, dzīvokļa pabalsti 15,68 milj. latu.
- Kopā sociālie pabalsti pašvaldību budžetos 2011.gadā – 91,96 milj. latu, tai skaitā GMI pabalsti 22,06 milj. latu, dzīvokļa pabalsti 19,96 milj. latu.
- Mūžizglītības programmas apakšprogramma **Grundtvig** – 67,1 tūkst. latu.

Problēmas un priekšlikumi

Galveno jomas problēmu vidū visbiežāk minēts finansējuma un administratīvās kapacitātes trūkums. Nav bijusi rīcība risinājumos (121), (123), (124), (128).

Risinājumu (123) un (124) ieviešana ir izvērtējama atbilstoši valsts budžeta iespējām un to līdzekļu apmēram, kuri varētu tikt novirzīti pasākumu īstenošanai, tomēr to būs iespējams veikt tikai pēc tam, kad nozaru ministrijas būs izvērtējušas ziņojuma projektā iekļautos rīcības virzienus atbilstoši atbildīgo ministriju kompetencei, veicot detalizētus aprēķinus un izvērtējot risinājuma īstenošanas ietekmi un valsts budžetu.

Lai mērķtiecīgi strādātu ar sabiedrību, to izglītojot sociālās dažādības jomā, būtu nepieciešams gan vairāk cilvēkresursu, gan papildu finansējums, lai informēšanas aktivitātēm piesaistītu, piemēram, nevalstiskās organizācijas.

Latvijā pašlaik nav apkopotī dati par personām, kurām būtu nepieciešams īpašs formāts glābšanas dienestu izsaukšanai (neredzīgie, nedzirdīgie). Atbildīgajām institūcijām kopīgi ar šo personu savienībām jāturpina attiecīgas datubāzes izstrāde un pilnveidošana.

Konvencija par personu ar invaliditāti tiesību ievērošanu aptver plašu jautājumu loku, un šie jautājumi ir dažādu ministriju kompetencē. Pastāvīgam un mērķtiecīgam metodiskajam darbam jāpalielina gan cilvēkresursi, gan finansējums.

Noderīgas saites

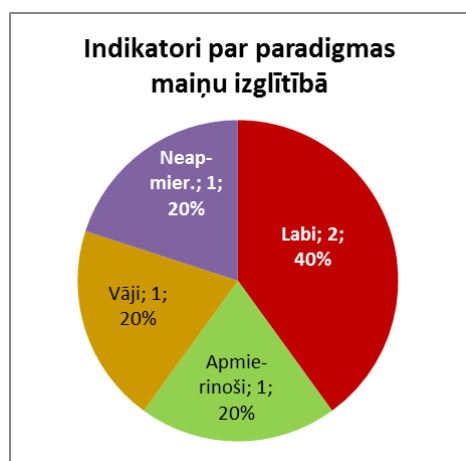
- Informācija par Sabiedrības vienotības balvas pasniegšanas ceremoniju un laureātiem: www.sif.lv
- Nodarbinātības valsts aģentūra: www.nva.gov.lv
- Informācija par sociālajiem pabalstiem no pašvaldību budžetiem: http://www.kase.gov.lv/?module=explorer&object_id=7673

- ☐ Latvijas Nedzirdīgo savienība: www.lns.lv; informācija par sms pakalpojumu uz 112
- ☐ „Būsim aktīvi visās paaudzēs”: <http://www.lm.gov.lv/text/2124>, <http://sf.lm.gov.lv/lv/vienlidziaspesjas/pazinojums4/>, <http://www.youtube.com/user/LabklajibasMinistrija>

2.3. Paradigmas maiņa izglītībā

Lai vairotu mūsu rīcībā esošo cilvēkkapitālu un pilnvērtīgi izmantotu citus (piemēram, kultūras, dabas vai ekonomisko) kapitālus, nepieciešama paradigmas maiņa izglītībā. Kvalitatīva un visa mūža garumā pieejama izglītība ir XXI gadsimta nepieciešamība, jo ražīgi strādāt var tikai izglītota un jaunradei atvērta sabiedrība.

Atslēgas ziņojums par jomas progresu

21.att.

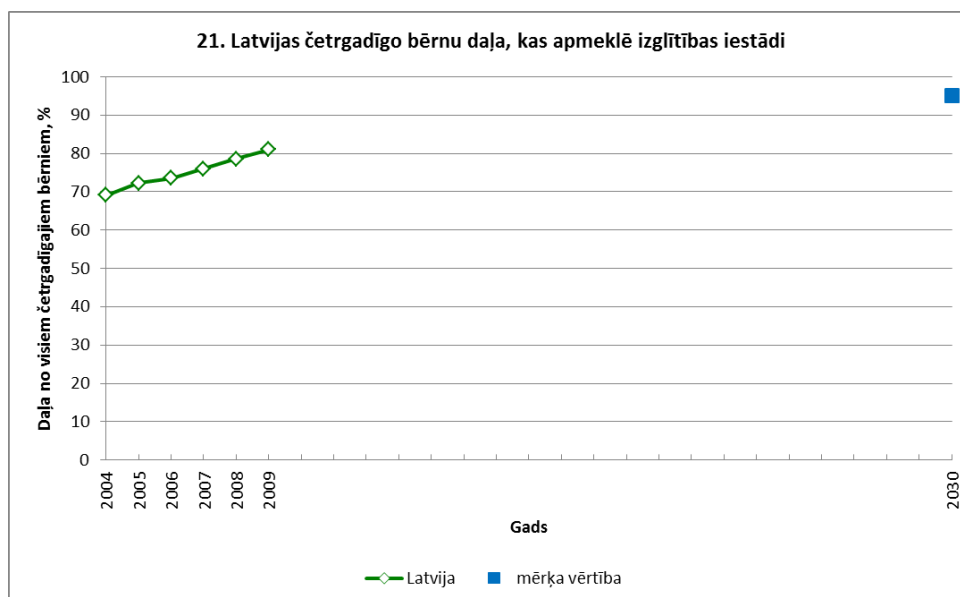
Kvalitatīva un pieejama izglītība mūža garumā

Daļa indikatoru atspoguļo labu izaugsmi vairākos izglītības sistēmu raksturojošos kvantitatīvajos rādītājos. Veiktie pasākumi vairumā gadījumu norāda uz dažādām apmaiņas (tai skaitā pieredzes apmaiņas) programmām, kā arī uz izglītības (īpaši – profesionālās) programmu sakārtošanu. Veikti ievērojami materiālie ieguldījumi dabas zinātņu mācīšanas uzlabošanai.

Kritiski ir vērtējamas mūžizglītības pasākumu sekmes. Tieši krīzes apstākļos mūžizglītībai vajadzēja kļūt par vienu no sistēmiskajiem situācijas risinājumiem, mainoties un samazinoties pieprasījumam darba tirgū, taču aptverto personu loks ir krasi samazinājies. Var pieņemt, ka līdzās nepietiekamām iespējām un iespēju popularizēšanai būtiska ir bijusi neatbilstība darba tirgus pieprasījumam un arī pašu potenciālo izglītojamo pasivitāte un depresīvais noskaņojums augsta bezdarba apstākļos.

Krīzes periodā ievērojami samazinājās jau tā ierobežotais pedagogu atalgojums, kas neveicina skolotāja amata prestižu un līdz ar to mazina iespējas šim darbam piesaistīt talantīgākos jauniešus. Tas ietekmē izglītības faktisko kvalitāti, kas atspoguļojas starptautiskajos izglītības kvalitātes novērtējumos un izglītojamo sekmēs darba tirgū (pēdējo nebija iespējams izvērtēt datu trūkuma dēļ). Ne vien stratēģijā noteiktie rādītāji, bet arī izglītības statistikas sistēmā uzkrājamā informācija neļauj par to spriest.

Indikatoru rādījumi

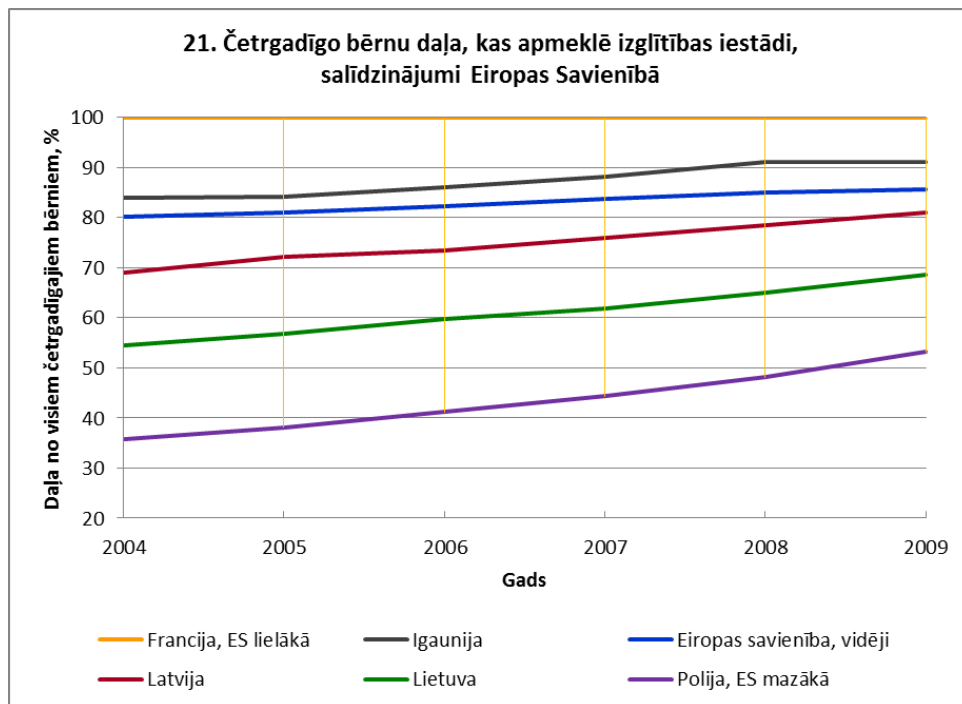
Bērnu socializācija un sagatavotība skolai lielā mērā raksturo viņu sekmju iespējas tālākajā dzīvē. Kā indikators ir izraudzīts stāvoklis četrgadīgo bērnu grupā, jo tas ir vecums, līdz kuram bērna personība pamatos ir jau izveidojusies un vienlaikus viņam ir pietiekami daudz laika, lai varētu sekmīgi apgūt skolas uzsākšanai nepieciešamās prasmes – spēju iekļauties kolektīvā, pamata lasītprasmes un rakstītprasmes, praktiskās iemaņas. Bērnām ārpus šīs sistēmas pieaug saskarsmes problēmu risks.

22.att. Eurostat: educ_ipart

Rādītāja tendence ir labvēlīga, un, tai turpinoties, ap 2017.gadu varētu tikt sasniegts stāvoklis, kad pirmsskolas izglītības iestādi apmeklē visi bērni. Tas liecina par pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamības uzlabošanos, kas pozitīvi ietekmē gan bērna attīstību, gan vecāku iespējas iekļauties darba tirgū. Iespējams, ka simtprocentīgu rādītāju sasniegt neizdosies, taču ir skaidrs, ka, tendencei turpinoties, sistēmas neaptverto bērnu skaits būs neliels un paredzamā mērķa vērtība attiecīgās vecuma grupas bērniem, visticamāk, tiks sasniegta ar uzviju.

Līdz 01.08.2012. dati par pārskata periodu vēl nebija publicēti.

2

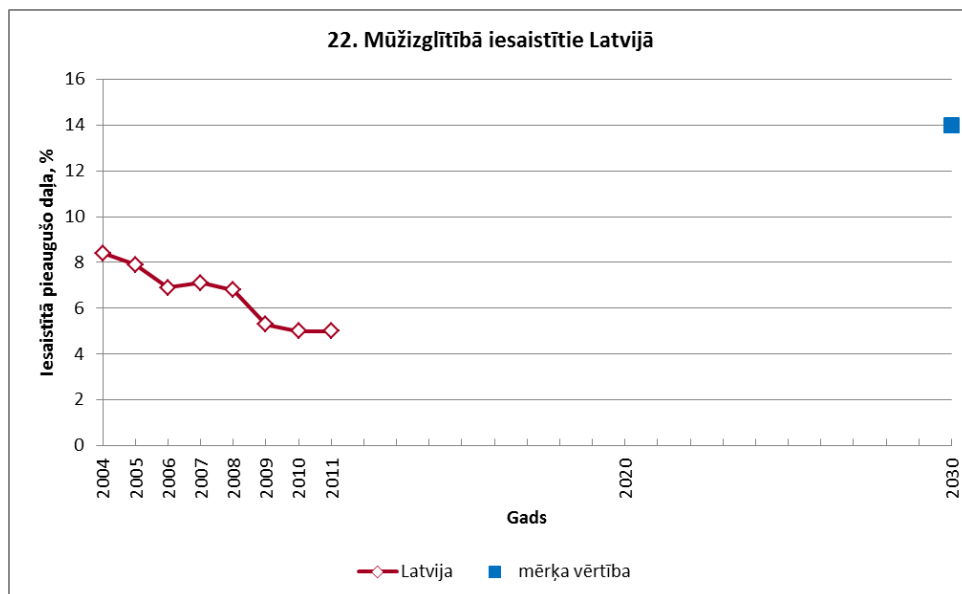

Eiropas Savienībā: ES augstākais, vidējais un zemākais līmenis, kā arī mūsu kaimiņvalstis Lietuva un Igaunija.

23.att. Eurostat: educ_ipart

Attīstība šajā jomā Latvijā sakrīt ar Eiropas kopējām tendencēm, nedaudz atpaliekot no Igaunijas, bet ievērojami apsteidzot Lietuvu. Francijā četrgadīgo izglītība ar likumu ir noteikta kā obligāta.

2

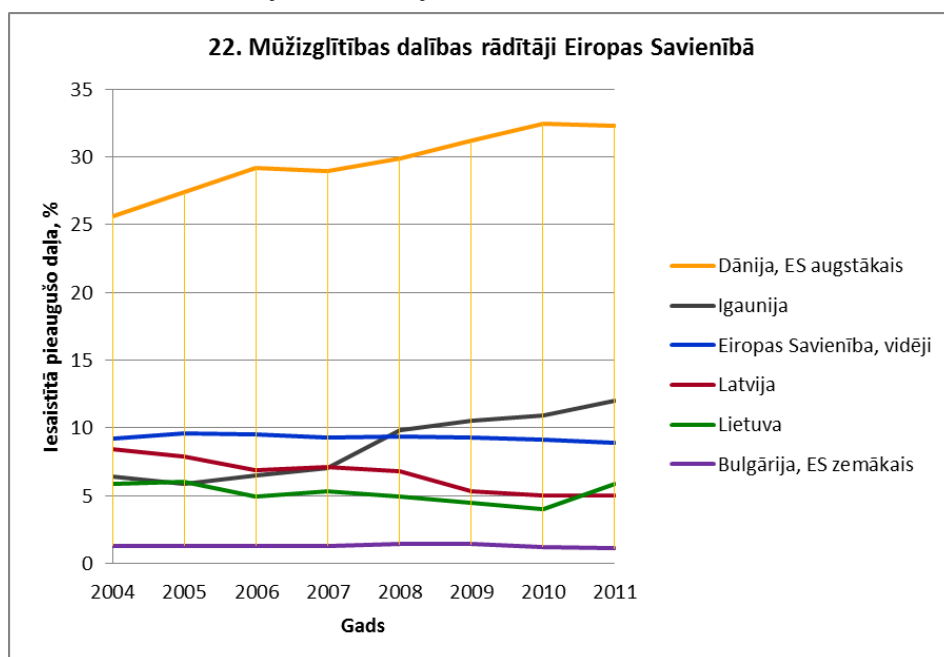

Mūžizglītība lielā mērā ir rādītājs, kā sabiedrība vēlas un spēj pielāgoties mūsdienu mainīgajiem dzīves apstākļiem. Tie cilvēki, kas ir iesaistīti mūžizglītībā. Mūžizglītība jebkurā vecumā spēj dot cilvēkam jaunas zināšanas un iemaņas, kas palīdz atrast savu vietu sabiedrībā un darba tirgū.

24.att. Eurostat: trng_lfse_04

Mūžizglītībā ir iesaistīts ļoti neliels iedzīvotāju skaits, kas turklāt uzrāda tendenci samazināties. Ja šāda tendence turpinātos bez izmaiņām, tad jau 2020.gadā Latvijā mūžizglītības sistēma beigtu darboties, kaut gan tai, tieši otrādi, būtu jāaktivizējas, turklāt ievērojami. Šeit varētu būt novērojama krīzes ietekme, kas izsaukusi finansējuma samazināšanu daudzām mūžizglītības programmām. Tomēr tendence liecina, ka notiekošie mūžizglītības pasākumi drīzāk nav pietiekami efektīvi un nepalīdz cilvēkiem pietiekami labi konkurēt darba tirgū. Tādēļ ir nepieciešams ne vien vairāk vērības veltīt informēšanai par mūžizglītības pasākumiem, to nepieciešamību un lomu dinamiski mainīgajos apstākļos, bet arī lielāku uzmanību pievērst mūžizglītības programmu atbilstībai sabiedrības vajadzībām dotajā brīdī.

-1

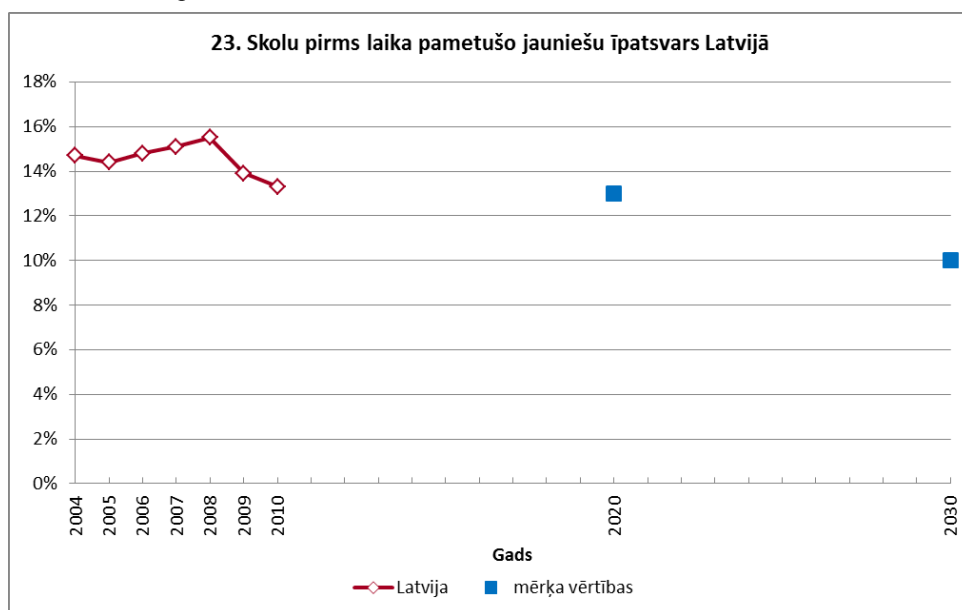

Eiropas Savienībā: ES augstākais, vidējais un zemākais līmenis, kā arī mūsu kaimiņvalstis Lietuva un Igaunija. Diemžēl Eiropā vairumam valstu dati ir uzkrāti par nelielu laika posmu, tādēļ vispārējās tendences un to savstarpējo saikni vēl nav iespējams skaidri novērtēt.

25.att. Eurostat: trng_lfse_04

Dānijā vairāk par 30 % iedzīvotāju ir iesaistīti mūžizglītības procesos, turklāt šis skaitlis pastāvīgi aug. ES vidēji šis rādītājs ir zem 10 %, bet Igaunija ir apsteigusi ES vidējos rādītājus un turpina tos uzlabot. Latvijā mūžizglītojamo skaits ir tikai 5 % un turpina samazināties. Tas norāda, ka Latvijā, salīdzinot ar citām valstīm, mūžizglītības sistēmas attīstībai netiek pievērsta atbilstoša uzmanība.

-1

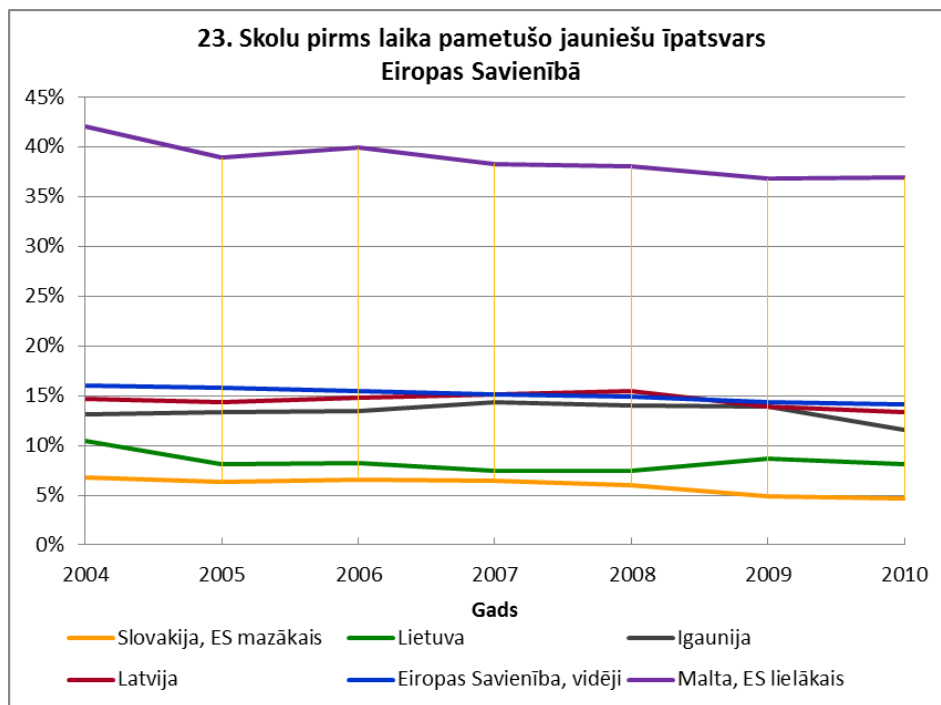

Rādītājs ilustrē, pirmkārt, to, kādu vietu 18–24 gadus vecu jauniešu vērtību sistēmā ieņem vidējā izglītība. Šā vērtējuma saknes ir atrodamas gan izglītības pieprasījumā, gan piedāvājumā. Jaunieši pametīs skolu, ja redzēs, ka tā nespēj sniegt noderīgas zināšanas un iemaņas (izglītības kvalitāte). Un, no otras puses, arī iespēja nodrošināt sevi bez pietiekamas izglītības ir motīvs izglītības pamešanai (darba tirgus pieprasījums).

26.att. Eurostat: edat_lfse_14

Skolas pamešana mazinās. Tendence kopumā labi atbilst nacionālajai mērķa vērtībai (13 %) stratēģijas „Eiropa 2020” ietvaros, bet saglabājas bažas par iespējām sasniegt stratēģijā „Latvija 2030” noteikto 10 % rādītāju. Aplūkojot īstermiņa tendences, redzam, ka pirmskrīzes periodā, kad pat nekvalificētam strādniekam bija viegli atrast labi apmaksātu darbu, mācību iestādes ir pametuši arvien vairāk vecāko klašu skolnieku. Diemžēl daļa jauniešu skolu pamet sociālo apstākļu un arī „modes” tendēču dēļ. Taču pēckrīzes periodā daļa jauniešu izglītības nepieciešamību ir novērtējuši. Pagaidām gan nevar droši apgalvot, ka novērojami procesi ir stabili arī ilgtermiņā.

1

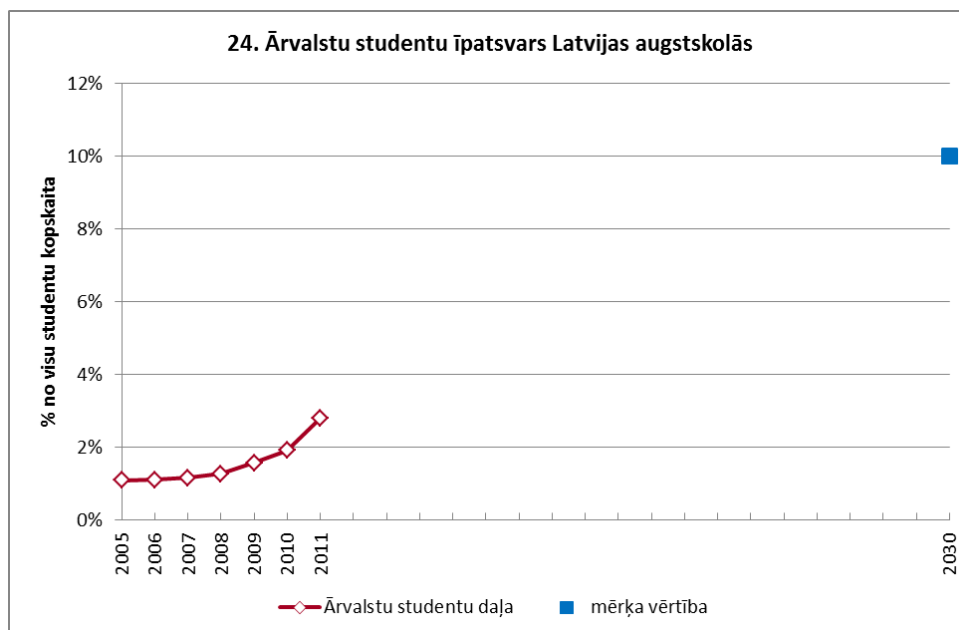

Eiropas Savienībā: ES augstākais, vidējais un zemākais līmenis, kā arī mūsu kaimiņvalstis Lietuva un Igaunija.

27.att. Eurostat: edat_ifse_14

Stāvoklis Latvijā visumā neatšķiras no ES vidējā līmeņa, taču tas nevar būt iemesls apmierinātībai ar situāciju. Pēdējos gados ir novērota rādītāja uzlabošanās Igaunijā, bet Lietuvā tas ir stabili bijis labākais starp Baltijas valstīm. Tas norāda, ka ir ievērojamas iespējas situācijas uzlabošanai. Valstī steidzami nepieciešama stratēģija, lai līdzsvarotu arodskolu un vidusskolu audzēkņu skaita proporciju un pieļautu iespējas arvien agrākā vecumā izraudzīties profesionālo orientāciju un karjeras izglītību skolās.

1

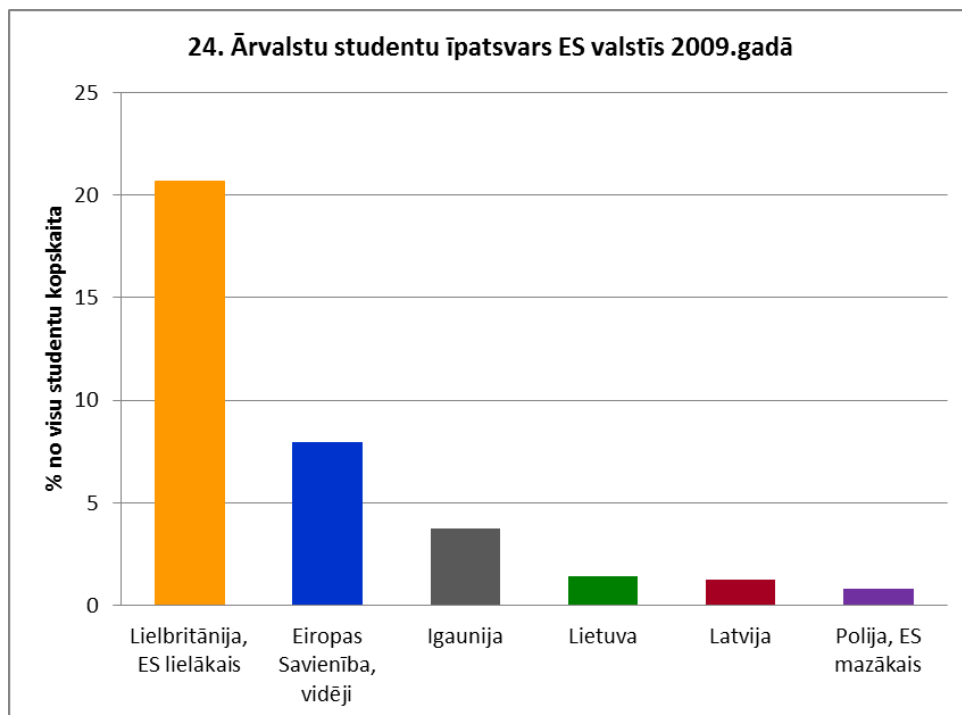

Indikators ilustrē divus saistītus procesus: augstākās izglītības iestāžu kvalitāti un izglītības eksportspēju. Ārvalstu studentu iebraukšana ir ekvivalenta pakalpojuma izvešanai no valsts. Viegli saprast, ka jo vairāk būs šo studentu, jo mācību iestāde pazīstamāka un jo augstāks būs tās prestižs.

28.att. CSP: IZG31; Eurostat: educ_mofo_gen; IZM dati (2011.gads)

Ir redzama neliela pieauguma tendence, kura pēdējos gados ir pastiprinājusies. Tomēr kāpums, arī ņemot vērā tā pieaugumu, ir stipri nepietiekams, lai sasniegtu plānoto mērķa vērtību. Attīstību vēlamajā virzienā neveicina arī apstākļi, ka neviena Latvijas augstskola pasaules augstskolu akadēmiskajā www.arwu.org rangā nav iekļuvusi kādā no pirmajām 500 vietām.

0

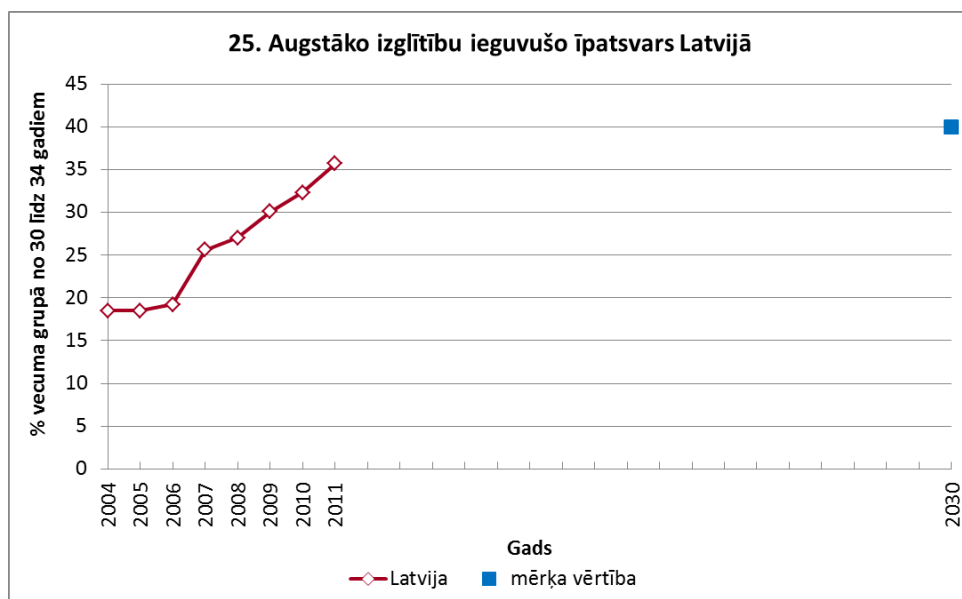
Nav pieejami dati vairāku gadu griezumā, tādēļ ilustrācijā statists stāvēklis 2009.gadā.

Eiropas Savienībā: ES augstākais, vidējais un zemākais līmenis, kā arī mūsu kaimiņvalstis Lietuva un Igaunija.

29.att. CSP: IZG31; Eurostat: educ_mofa_gen

Tērbatas (Tartu) Universitāte un Viļņas Universitāte pēc *QS World University Rankings* atrodas starp 550. un 600.vietu, kas ir augšējos 5 % no visu izvērtēto augstskolu skaita. Kaut gan šajā rangā atrodas arī divas Latvijas augstskolas (Latvijas Universitāte un Rīgas Tehniskā universitāte), tās rangā atrodas ne augstāk kā otrajā tūkstošā. Rādītāja mērķa vērtība ir virs Eiropas pašreizējā vidējā līmeņa, bet pēdējo gadu tendence liecina, 2030.gadā labākajā gadījumā varētu tikt sasniegts ES pašreizējais vidējais līmenis. Valstij, kas vēlas orientēties uz tehnoloģisko izcilību kā vienu no ekonomiskās darbības balstiem, tas pilnvērtīgai konkurētspējai nebūs pietiekami ne augstākās izglītības jomā, ne ražojošajā ekonomikā.

-1

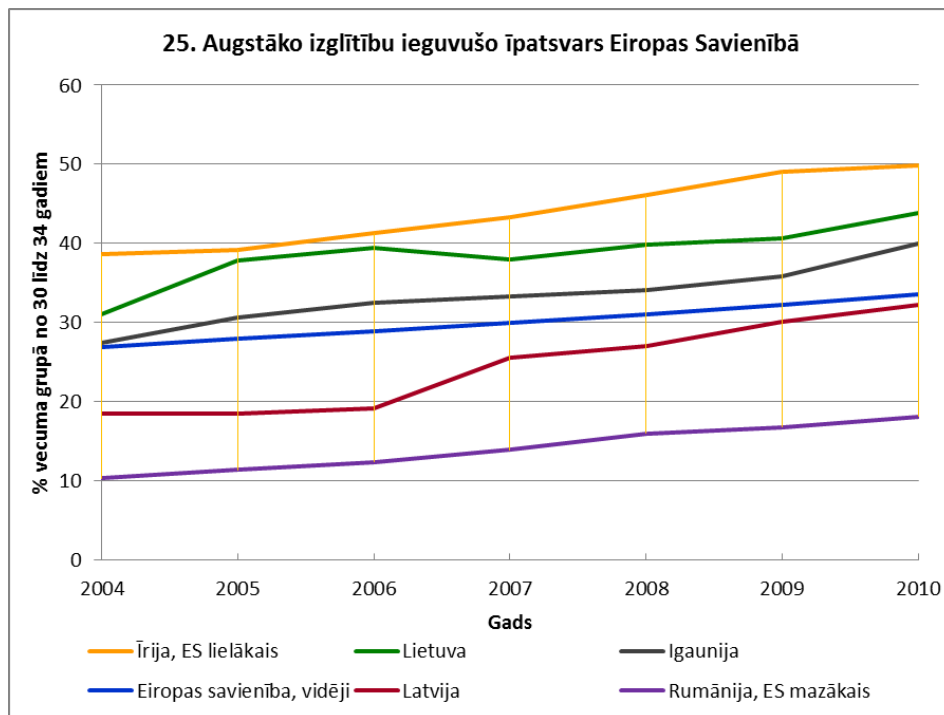
30.att. Eurostat: edat_lfse_07, IZM (2011.gads)

Vecuma grupā no 30 līdz 34 gadiem vairums cilvēku ir atraduši savu vietu dzīvē, sociāli nostabilizējušies un apguvuši zināšanas tajā līmenī, kāds nepieciešams turpmākajam darbam noteiktā jomā. Augstāko izglītību pēc šā vecuma iegūst vien neliela daļa, taču šajā vecumā darba tirgus ietekmē arvien lielāku nozīmi iegūst mūžizglītības sistēma. Tātad izglītības līmenis minētajā vecuma grupā lielā mērā atspoguļo sabiedrībā valdošo tendenci izglītības ieguves jomā. Principā liels labi

izglītotu cilvēku īpatsvars ir pamats arī attīstībai un sabiedrības ekonomiskās labklājības pieaugumam.

2

Latvijā, it īpaši pēdējos gados, ir novērojama stabila tendence labi izglītotu cilvēku daļas pieaugumam, un līdz ar to stratēģijas mērķa vērtība varētu tikt sasniegta jau tuvākajos gados. Tas apliecina labas izglītības popularitātes pieaugumu jauniešu vidū. Tomēr kvantitāte šeit ne vienmēr ir adekvāta kvalitātei, par ko liecina tas, ka 2010.gada beigās 6,1 % bezdarbnieku bija augstāko izglītību ieguvušie, bet bezdarbnieku vidū ar augstāko izglītību Rīgas reģionā bija pat 18,2 % no viņiem (NVA dati). Ir novērojams labi sagatavotu speciālistu trūkums inženierzinātnēs.

Salīdzinājumi:
ES augstākais, vidējais un zemākais līmenis, kā arī mūsu kaimiņvalstis Lietuva un Igaunija.

31.att. Eurostat: edat_lfse_07

Augstāko izglītību ieguvušo daļa Latvijā tuvojas ES vidējām vērtībām, taču no mūsu kaimiņvalstīm būtiski atpaliek, turklāt atšķirība pēc 2007.gada ir pārstājusi uzrādīt samazināšanās tendences. Tas norāda uz potenciālu atpalikšanu no Lietuvas un Igaunijas arī turpmāk. Acīmredzot nepieciešams radīt papildu stimulus studijām, vispirms to pieejamībai un skaidrām perspektīvām, lai mudinātu vidusskolu beigušos turpināt savas kvalifikācijas paaugstināšanu, valstij katru gadu paredzot budžeta vietas tautsaimniecībai svarīgās specialitātēs, neizpildītās studiju vietas stimulējot ar stipendiju sistēmu, nodrošinātām prakses vietām un – sadarbībā ar darba devējiem – garantētu darbavietu.

1

Politikas instrumenti darbībā

Attīstības virziens: Kvalitatīva un pieejama izglītība mūža garumā

Vienlaikus ar specifisku kompetenču un kvalifikāciju uzkrāšanu, kas nosaka cilvēka spējas iekļauties darba tirgū un veidot veiksmīgu profesionālo karjeru, izglītība ir arī cilvēka talantu, emocionālās un sociālās inteliģences un personības attīstības process. Inovātīva ekonomika pieprasa arvien jaunas iemaņas un kompetences, rada vajadzību atkārtoti un regulāri papildināt savas zināšanas un prasmes, atgriezties skolas solā, lai pielāgotos mainīgajām darba tirgus prasībām. Tomēr Latvijas izglītības sistēma nav pietiekami elastīga, risinot pieaugušo tālākizglītības vajadzības. Arvien lielāku nozīmi iegūst tehnoloģiskā kompetence, spēja integrēt dažādu jomu prasmes un kompetences, radošas iemaņas, cilvēku un risku vadības prasmes, kā arī atvērtība starptautiskai un starpkultūru sadarbībai. Tas nozīmē, ka Latvijas konkurētspēja arvien vairāk būs atkarīga no izglītības sistēmas saiknes ar darba tirgus izmaiņām un spējas sagatavot cilvēku darbam mainīgos apstākļos visa mūža garumā.

Attīstības mērķis:

Izveidot vienu no labākajām izglītības sistēmām ES un kļūt par vienu no līderēm pieaugušo izglītības pieejamības un izmantošanas ziņā

Rīcības virzieni:

1. Izglītības pieejamība un pārmaiņas izglītības procesa organizācijā

Jārada tāds vispārējās un kultūrizglītības izglītības sistēmas pārvaldības modelis, kurā vecāki, mācītbspēki, izglītojamie un izglītības iestādes apzinās savu līdzatbildību kvalitatīvas izglītības nodrošināšanā. Izglītības un zinātnes ministrijas loma šajā modelī kļūst koordinējoša, konsultatīva un pārraugoša, nevis pakļaujoša un reglamentējoša. Vecākiem jādod lielākas iespējas izvēlēties izglītības iestādi un jāīsteno princips „nauda seko skolēnam”. Vienlaikus, ņemot vērā ģeogrāfiski nevienmērīgo demogrāfisko situāciju, jārada īpaša atbalsta sistēma mazajām lauku skolām, lai pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērniem nodrošinātu skološanos pēc iespējas tuvāk dzīves vietai. Īpašs uzsvars jāliek uz pirmsskolas izglītību, jo valstīs, kuras mērķtiecīgi investē pirmsskolas vecuma bērnu izglītošanā un audzināšanā, ir daudz labāki skolēnu panākumi un lielāka sociālā vienlīdzība.

Risinājumi

- Kuponu (galvojumu) sistēma izglītībā (150)
- Obligāta vidējā izglītība (151)
- Mazo lauku pamatskolu saglabāšanas programma (152)
- Izglītības iestāžu internacionalizācija (153)

2. Skola kā sociālā tīklojuma centrs

Izglītības un kultūrizglītības iestādēm jāklūst par sociālā tīklojuma centriem, kuru pārvaldībā iesaistās un sadarbojas vecāki, mācītbspēki, izglītojamie, kā arī plašāka vietējā kopiena, tai skaitā uzņēmēji, profesionālo un nozaru asociāciju pārstāvji. Īpaši būtiski ir iesaistīt vecākus zināšanu apgūvē, jo pašlaik daudzas ģimenes Latvijā nespēj vai neuzskata par vajadzīgu līdzdarboties bērnu izglītībā.

Risinājumi

- Vecāku iesaistīšanās mācību procesā (154)
- Līdzgaitnieku darba grupas (155)
- Brīvprātīgo mentoru programmas (156)
- Pieejami sociālo pakalpojumu un atbalsta tīkli (157)

3. Kontekstuāla izglītība un skolotāja profesijas maiņa

Tradicionālā pieeja mācīt priekšmetus savstarpēji nošķirti, ar uzsvāru uz teorētiskajām zināšanām, jānomaina ar pragmatiskāku pieeju, kur būtisks ir zināšanu apgūves konteksts. Sevišķi pirmsskolā un sākumskolā izglītībai jābūt vērsta uz bērna saskarsmes prasmju, individualitātes un zinātkāres attīstību. Lai skolotāja profesiju izvēlētos spējīgākie un talantīgākie jaunieši, jāceļ profesijas prestižs un jāpilnveido motivācijas sistēma.

Nākotnē jāpalielina profesionālo asociāciju loma ne tikai mācību programmu akreditācijas procesā, bet arī mācību procesa organizācijā un īstenošanā, lielāku uzmanību veltot absolventu nodarbinātības iespējām.

Risinājumi

- Pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitāte (158)
- Zeļļu jeb mācekļu programmas (159)
- Uzņēmējdarbības programmu integrācija (160)
- Radošā domāšana mācību procesā (161)

4. E-skola un informācijas tehnoloģiju izmantošana

Integrējot mācību procesā tālmācības elementus, izmantojot tehnoloģiju sniegtās decentralizācijas priekšrocības, iespējams ne vien nodrošināt interesantu, interaktīvu un kvalitatīvu mācību satura apguvi virtuālajā vidē, bet arī rast jaunas iespējas mācību procesa dažādošanai un jaunām organizācijas formām, daļu mācību vielas apgūstot virtuālajā vidē. Piedaloties dažādu mācību projektu izstrādē, ekonomiskajai aktivitātei nepieciešamās prasmes kopā ar skolēniem varētu rast arī viņu vecāki un vecvecāki.

Risinājumi

- Skolu un bibliotēku digitalizācija (162)
- E-stundas (163)
- Mācību e-grāmatas (164)

5. Izglītošanās mūža garumā

Iedzīvinot sabiedrībā mūžizglītības kultūru, jāattīsta ikviena cilvēka, īpaši jauniešu, prasmes saskatīt nepieciešamību un izmantot izglītošanās un karjeras veidošanas iespējas visa mūža garumā. Izglītības iestādēm sadarbībā ar reģiona uzņēmējiem jāseko vietējām un globālajām tendencēm tautsaimniecībā, lai spētu paredzēt un piedāvāt tādu studiju saturu un formātu, kas veicinātu gan reģionu attīstību, gan indivīdu un organizāciju konkurētspēju rītdienas ekonomikā. Jārod risinājumi, kā veidot saikni starp formālo izglītības sistēmu un neformālo izglītību, un pieaugušo tālākizglītību, lai tiem cilvēkiem, kuri nav gājuši tradicionālo izglītošanās ceļu, nodrošinātu vienlīdzīgas mobilitātes iespējas ne vien izglītības sistēmas ietvaros, bet arī darba tirgū.

Risinājumi

- Atvērtā universitāte (165)
- Tālākizglītības integrācija formālās izglītības sistēmā (166)
- Pasākumi komersantu izglītošanai (167)

Likumdošana un plānošana

- Grozījumi Augstskolu likumā: likums tika papildināts ar tiesību normām, kas nodrošina iespēju atzīt iepriekšējā izglītībā un profesionālā pieredzē sasniegtus studiju rezultātus, kā arī piešķir personai tiesības reģistrēties augstskolā vai koledžā klausītāju statusā atsevišķu studiju moduļu vai studiju kursu apguvei. Izstrādāti divi konkrēto kārtību nosakošie normatīvie akti:
 - MK 10.01.2012. noteikumi Nr.36 „Iepriekšējā izglītībā un profesionālā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi”, kas nosaka ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanu augstākajā izglītībā;
 - MK 22.02.2011. noteikumi Nr.146 „Kārtība, kādā novērtē ārpus formālās izglītības apgūto profesionālo kompetenci”, kas nosaka ārpus formālās izglītības iegūtās profesionālās kompetences novērtēšanu, kas atbilst pirmajam, otrajam un trešajam profesionālās kvalifikācijas līmenim.
- MK 27.08.2009. rīkojums Nr.589 „Par Jaunatnes politikas valsts programmu 2009.–2013.gadam” – tiek aktivizēts brīvprātīgo darbs un mazināti formālie šķēršļi.
- Elektronisko prasmju attīstības plāns 2011.–2013.gadam (apstiprināts ar MK rīkojumu). Plāns paredz dažādu iedzīvotāju mērķa grupu (tai skaitā vecāku cilvēku, bezdarbnieku, invalīdu, reģionu iedzīvotāju u.c.) apmācību IKT lietošanā, šo grupu vajadzībām nepieciešamā specifiskā satura izstrādāšanu, sabiedrības informēšanu par IKT sniegtajām iespējām un jaunajiem pakalpojumiem.
- Konkursi un finansējums:
 - MK 23.03.2010. noteikumi Nr.286 „Latvijas un Šveices sadarbības programmas grantu shēmas „NVO fonds” apakšprojektu iesniegumu atklāta konkursa nolikums”.

Būtiskākie projekti un notikumi

Valsts izglītības attīstības aģentūra rīkoja projektu konkursu inovāciju īstenošanai izglītībā, tika iesniegti 52 projekti.

VARAM sadarbībā ar Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociāciju no 2011.gada 28.februāra līdz 5.martam rīkoja E-prasmju nedēļu, kurā sabiedrības aktivitātes ziņā Latvija ieņēma pirmo vietu Eiropā.

VARAM uzsāka aktivitāti, organizējot skolotājiem informatīvo semināru ciklu „E-iespējas visiem” par e-iespējām un e-prasmēm. Cikla mērķis bija informēt skolotājus, lai viņi varētu nodot tālāk skolēniem un viņu vecākiem būtisko informāciju par valsts piedāvātajiem elektroniskajiem pakalpojumiem un to pielietojšanu ikdienā. Semināru noklausījās 139 skolotāji.

2011.gada 1.jūnijā uzsākta Latvijas un Šveices sadarbības programmas „Atbalsts jaunatnes iniciatīvu attīstībai attālos vai mazattīstītos reģionos” īstenošana. Paredzēts izveidot 17 multifunkcionālus jauniešu iniciatīvu centrus.

Ikdienas darbs

Izveidotas un darbojas ekspertu darba grupas:

- izglītības finansēšanas principa izstrādei;
- mazo skolu attīstības nodrošināšanai;
- pirmsskolas izglītībā esošo problēmu apzināšanai un pirmsskolas izglītības turpmākās attīstības plānošanai;
- priekšnoteikumu izveidei obligātās vidējās izglītības ieviešanai.

Comenius apmaiņas programmas aktivitātes: skolu divpusējās un daudzpusējās partnerības, topošo skolotāju asistentūra un pedagoģiskā personāla profesionālā pilnveide citā programmas dalībvalstī, skolēnu individuālās apmaiņas braucieni.

LIAA programmas „Pasākumi motivācijas celšanai inovācijām un uzņēmējdarbības uzsākšanai” ietvaros īstenoja vairākas aktivitātes, kuru mērķis bija informēt un iedrošināt pēc iespējas plašāku sabiedrības daļu uzsākt uzņēmējdarbību, celt uzņēmējdarbības prestižu sabiedrībā, kā arī sekmēt tās izpratni par inovāciju lomu konkurētspējas veicināšanā, kā arī informēt sabiedrību par norisēm saistībā ar inovācijām un to potenciālu, tādējādi iedrošinot pēc iespējas plašāku sabiedrības un uzņēmēju daļu pievērsties inovatīvu risinājumu izstrādei un pielietojšanai.

ESF programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” apakšaktivitātē „Atbalsts sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai” tika īstenots projekts „Profesionālās izglītības programmu, pamatprasmju un kompetenču apguve izglītības un profesionālās karjeras turpināšanai”. Notika darbs 5 apakšaktivitātēs profesionālās un vispārējās izglītības sistēmas uzlabošanai, kā arī pedagoģu kvalifikācijas celšanā, ietverot IKT prasmes.

Turpinās 2008.gadā uzsāktais ESF līdzfinansētais veselības aprūpē strādājošo tālākizglītības projekts darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” aktivitātē „Veselības aprūpes un veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāla kompetences, prasmju un iemaņu līmeņa paaugstināšana”.

EK *Euroguidance* tīkla programmas ietvaros īstenoti mācību pasākumi skolotājiem karjeras izglītības īstenošanai, lai sekmētu pāreju no tradicionālajām mācīšanas metodēm un starpdisciplināru pieeju. Nodrošināti informatīvie resursi.

2011.gadā izstrādāti un apstiprināti divi tālmācības izglītības programmu paraugi. Daudzas vakara (maiņu) skolas izmanto tālmācības elementus, izmantojot e-tehnoloģijas.

Darbojas Eiropas uzņēmējdarbības atbalsta tīkls "EEN Latvia", kura mērķis ir nodrošināt uzņēmējiem informatīvo un konsultatīvo atbalstu, tai skaitā veicināt to konkurētspēju ES un plašākā mērogā. "EEN" ir liela mēroga uzņēmējdarbības un inovācijas atbalsta tīkls, ko veido gandrīz 600 dažādas partnerorganizācijas vairāk nekā 40 valstīs.

Nozīmīgi skaitļi

13 izglītības iestādes 2011./2012.mācību gadā ir licencējušas un īsteno 17 tālmācības vispārējās izglītības programmas.

80,5 % jauniešu 20–24 gadu vecumā ir vismaz vidējā izglītība.

25,9 % vidējās izglītības absolventu ir ar zemām vai ļoti zemām prasmēm dabaszinātnēs, matemātikā un svešvalodās.

5,4 % jauniešu no visu skolēnu skaita pēc pamatskolas neturpina izglītību.

16 078 personas saņēma ESF atbalstu pieaugušo izglītības aktivitātes ietvaros.

6 864 izglītojamie no sociālās atstumtības riska grupām saņēmuši ESF atbalstu mācībām.

Ir pieejamas vairāk nekā **70** mācību e-grāmatas.

Nodrošinātas **118** profesionālās izglītības iestāžu un **338** profesionālās izglītības programmu akreditācijas.

Comenius apakšprogrammā apstiprināti **139** partnerības projekti, **228** profesionālās pilnveides un asistentūras individuālās stipendijas un **24** skolēnu individuālās stipendijas.

Caurviju apakšprogrammā apstiprināti **49** vadošo izglītības speciālistu mācību braucieni.

31 līgums ar profesionālām vidusskolām un arodvidusskolām par audzēkņu praksi ārzemēs ES mūžizglītības programmas *Leonardo da Vinci* ietvaros.

Izglītības iestādes uzsākušas **143** sadarbības projektus ES rīcības programmas mūžizglītības jomā „eTwinning”.

Centrs „Dardedze” īstenoja projektu „Brīvprātīgie bērnu situācijas uzlabošanai ģimenē”, kuras mentoru programmas ietvaros apmācīts **21** mentors, projektam piesaistītas **84** ģimenes.

43 vispārīzglītojošās skolas 2011.gadā pieteicās projektu nedēļas īstenošanai saistībā ar brīvprātīgo darbu.

837 bērni un jaunieši, kā arī **269** seniori ir iesaistīti Latvijas un Šveices sadarbības programmas grantu shēmas „NVO fonds” apakšprojektu īstenošanā.

682 izglītojamie viengadīgajās un pusotrgadīgajās grupās ieguva profesionālo kvalifikāciju projekta „Profesionālās izglītības programmu, pamatprasmju un kompetenču apguve izglītības un profesionālās karjeras turpināšanai” ietvaros. Ieslodzījuma vietās ir nokomplektētas **16** mācību grupas, un **292** izglītojamie apguvuši praktiskas profesijas.

3725 pedagogi bija pieteikušies profesionālās pilnveides kursiem 2011.gadā. ESF projekta „Vispārējās izglītības pedagogu tālākizglītība” ietvaros izstrādātas **39** jaunas pedagogu profesionālās pilnveides programmas. Izveidota un darbojas e-mācību vide, kurā pedagogi var pieteikties tālākizglītības kursiem **57** profesionālās pilnveides programmās un izmantot e-vidē esošos kursu materiālus.

Modernizēti gandrīz **500** dabaszinātņu kabineti.

1 388 dalībnieki strādājuši EK *Euroguidance* tīkla programmas ietvaros.

Līdz **29 %** jeb par **12** procentpunktiem ir palielinājies iedzīvotāju skaits ar augstu datorprasmju līmeni.

ESF projekta „Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai” ietvaros izstrādāti **9** elektroniskie mācību un metodiskie līdzekļi.

Projekta „Vispārējās izglītības pedagogu kompetences paaugstināšana un prasmju atjaunošana” ietvaros ir izstrādātas **38** tālākizglītības programmas, izveidota e-mācību vide un līdz 2011.gada beigām pieteikušies **3725** pedagogi.

ESF līdzfinansētās apakšaktivitātes „Atbalsts sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai” **21** projekta ietvaros ir izstrādāti **392** elektroniskie mācību materiāli.

33 personām 2011.gadā tika atzītas ārpus formālās izglītības ceļā iegūtās zināšanas, prasmes un kompetence.

Pārskata periodā kopā licencētas **204** profesionālās tālākizglītības programmas un **113** profesionālās pilnveides izglītības programmas.

Vairāk nekā **9 500** dalībnieku – topošie un esošie uzņēmēji, studenti, skolēni, pasniedzēji u.c. – iesaistīti motivācijas programmas īstenošanā.

41 000 dalībnieku, tai skaitā **2 900** dalībnieku, kas ar datoru iepazīnās pirmo reizi, piedalījās E-prasmju nedēļā Latvijā. Nedēļas organizēšanā iesaistījās vairāk nekā **200** partneri, bet visā Latvijā tās ietvaros norisinājās **709** dažādi pasākumi.

Ieguldījumi

☐ Attīstības virzienam dažādās aktivitātēs novirzītie līdzekļi: 70,46 milj. latu, tai skaitā budžeta līdzekļi 6,36 milj. latu, ES fondu līdzekļi 62,54 milj. latu, citu fondu līdzekļi 1,56 milj. latu.

Nozīmīgas aktivitātes:

- ☐ *Comenius* mūžizglītības programmā līgumi kopā – 2,39 milj. latu.
- ☐ *Leonardo da Vinci* apakšprogrammas ietvaros arodvidusskolu audzēkņu praksei kādā no programmas dalībvalstīm – 0,94 milj. latu.
- ☐ Sociālo pakalpojumu un atbalsta tīkli – 1,55 milj. latu, tai skaitā Šveices konfederācijas līdzfinansējums 1,32 milj. latu, valsts budžeta līdzekļi 0,23 milj. latu.
- ☐ Profesionālās kvalifikācijas programmas – 49,5 milj. latu, tai skaitā ESF līdzekļi 44,5 milj. latu, valsts budžeta līdzekļi 5,0 milj. latu.
- ☐ Programmai „Jaunatne darbībā” 2007.–2013.gadam EK piešķirtie līdzekļi – 1,73 milj. latu.

Problēmas un ieteikumi

Galveno jomas problēmu vidū visbiežāk minēts finansējuma trūkums un procesu ieilgšana formālu iemeslu dēļ; vairākos virzienos norādīts uz mērķtiecīga valsts atbalsta un iniciatīvas trūkumu. Nav bijusi rīcība risinājumos (154), (155), (159).

Pašlaik aktivitātes vairākās rīcībās ir bijušas fragmentāras, pārsvarā nevalstisko organizāciju iniciētas un finansētas no ārvalstu palīdzības programmām. Mērķtiecīgai brīvprātīgo un mentoru kustības attīstībai būtu paredzami atsevišķi valsts budžeta līdzekļi.

Komersantu izglītošanās lielākoties ir pašu iniciatīva. Nozīmīgs solis varētu būt regulāra mazo uzņēmēju tālākizglītības pasākumu bezmaksas pieejamība mūžizglītības centros.

Demogrāfijas lietu padome izveidoja īpašu darba grupu pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamības problemātikas risināšanai. Tās nešaubīgs secinājums ir – pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamība kopumā pilnīgi noteikti neuzlabojas. Lielākā problēma vietas nodrošināšanai bērnudārzā ir bērniem pusotra–divu gadu vecumā, kas ir kritiski no ģimeņu ekonomiskā stāvokļa uzlabošanas (un arī dzimstības veicināšanas) viedokļa, dodot iespēju strādāt abiem vecākiem.

Latvijas un Šveices sadarbības programmas „Atbalsts jaunatnes iniciatīvu attīstībai attālos vai mazattīstītos reģionos” atbalstītie 17 daudzfunkcionālie jaunatnes iniciatīvu centri Latvijā jāuztur pašvaldībām, no to iespējām atkarīgs pasākumu apjoms un speciālistu piesaiste. Valsts atbalsts plānots tikai projektu konkursu veidā. Nepieciešams kaut neliels finansējums no valsts arī uzturēšanai, tomēr pozitīvi ir tas, ka IZM organizē apmācības pašvaldības jaunatnes speciālistiem.

Nepieciešams veicināt pedagogu konkurētspējas palielināšanu, paredzot iespējamās piemaksas pirmsskolas un sākumskolas apmācību posmā, kuri ir nozīmīgākie turpmākajā bērna izglītībā un sociālajā attīstībā. To var panākt, prasmīgi pielietojot MK 2009.gada 28.jūlija noteikumu Nr.836 „Pedagogu darba samaksas noteikumi” iespējas.

Nepieciešams palielināt arī citu svešvalodu apguves iespējas vidusskolā, ne tikai angļu. Atbalstāmi fakultatīvi kursi vācu, franču, iespējams, arī dažās citās valodās.

Nav lietderīgi, ka tiek izstrādāti un pedagogiem piedāvāti dažādi e-materiāli, bet netiek organizēta bezmaksas apmācība, kā ar tiem rīkoties, un netiek pārskatītas programmas, lai mainītu savstarpējās proporcijas kontaktstundām, rakstu darbiem ar roku un e-apmācībai.

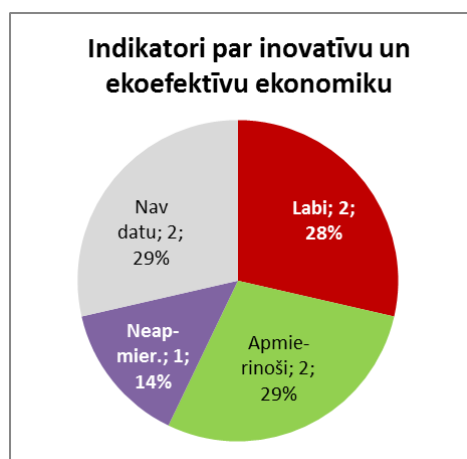
Noderīgas saites

- Vispārējās izglītības pedagogu tālākizglītība: http://visc.gov.lv/vispizglitiba/pedprofpilnveide/esf_projekts.shtml
- Profesionālo mācību priekšmetu pedagogu un prakses vadītāju teorētisko zināšanu un praktisko kompetenču paaugstināšana: http://visc.gov.lv/profizglitiba/pedprofpilnveide/esf_projekts.shtml
- Izglītības kvalitātes valsts dienests: www.ikvd.gov.lv
- Skolu informācijas portāls: www.e-klase.lv; informācija par attīstības virziena aktivitātēm
- Eiropas Savienības rīcības programmas mūžizglītības jomā „eTwinning” vietne: www.etwinning.net; par īstenošanu Latvijā arī: www.etwinning.lv
- Dabaszinātņu un matemātikas izglītības centrs: www.dzm.lu.lv; projekts „Dabaszinātnes un matemātika”
- Informācija par projektu „Veselības aprūpes un veselības veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāla tālākizglītība nozares ilgtspējīgai attīstībai”: www.talakizglitiba.lv
- Informācija par Latvijas un Šveices sadarbības programmu: www.sif.lv
- Valsts izglītības attīstības aģentūra: www.viaa.gov.lv/lat/inovaciju_proj_izglitiba/projektu_pieredze; informācija par konkursu rezultātiem un projektu pieredzi
- Centra „Dardedze” projekti: http://centrsdardedze.lv/lat/brivpratigais_darbs/brivpratigo_apmacibas/, http://centrsdardedze.lv/lat/brivpratigais_darbs/palidzi_man_izaugt/
- Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra: www.jaunatne.gov.lv

2.4. Inovatīva un ekoeftīva ekonomika

Lai cilvēka intelektuālais un radošais potenciāls pārvērstos inovatīvas un konkurētspējīgas ekonomikas izaugsmē, ir vajadzīga uzņēmība un uzņēmējdarbību atbalstoša vide, atbalsts jaunu ideju radīšanai un komercializēšanai, zināšanu pārnese un lietotāju virzīta pētniecība. Inovācija un pāreja uz preču un pakalpojumu radīšanu ar zemu oglekļa emisijas un energoietilpības līmeni, atjaunojamo energoresursu izmantošana un tehnoloģiju attīstība, veselīga pārtika un ekosistēmu pakalpojumi iezīmē pāreju uz „zaļo ekonomiku”.

Atslēgas ziņojums par jomas progresu

32.att.

Masveida jaunrade un inovācija

Šai jomā aktīvas ir bijušas augstskolas, kuras ir piedalījušās dažādās inovāciju veicināšanas programmās starptautiskā līmenī, kaut joprojām pētniecības vajadzībām piešķirti niecīgi līdzekļi. Jāuzsver gan inovatīvo procesu zemais pieprasījums no pašmāju uzņēmēju vides, kur tā lomu pagaidām nenovērtē.

Krīzes un pēckrīzes makroekonomiskie procesi liecina par strukturālām izmaiņām valsts ekonomikā, kuru rezultātā pieprasījums pēc inovatīviem risinājumiem tuvākajos gados varētu krasi pieaugt tieši no ražošanas sektora puses, pozitīvi ietekmējot arī pārējos procesus radošas uzņēmējdarbības veicināšanā. Arī vairākas likumdošanas iniciatīvas var kļūt par pamatu tālākajai radošas uzņēmējdarbības attīstībai, radot iespējas dažādu veidu attīstības kapitāla piesaistīšanai.

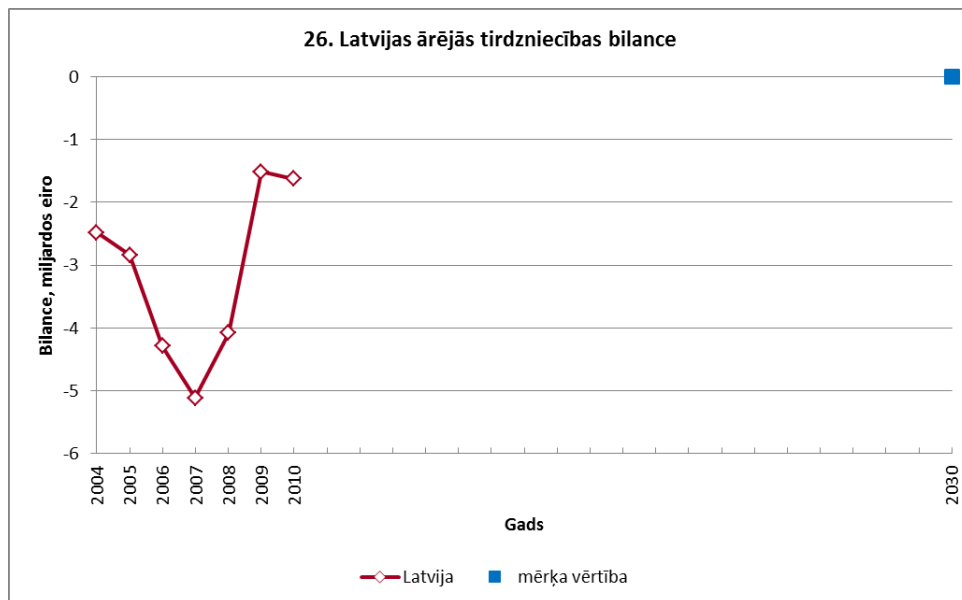
Atjaunojama un droša enerģija

Krasu energoatkarības mazināšanos 2010.gadā izraisīja Ignalinas AES slēgšana, kad tika pārtraukts elektroenerģijas liela apjoma imports no Lietuvas. Vienlaikus uzlabojās arī energobilances struktūra. Nedaudz pasliktinājies ekonomikas energointensitātes rādītājs, apliecinot, ka taupīšanas pasākumu rezerve ražošanas sektorā vēl ir ievērojama. Ir pamats uzskatīt, ka 2010.gada uzlabojumus enerģētikas jomā formāli ir veicinājusi arī ekonomiskā krīze, mazinoties ražošanai un līdz ar to – rūpniecības patērētajam enerģijas daudzumam, taču šis apstāklis kopumā nav vērtējams pozitīvi.

Enerģētikas un komunālo pakalpojumu sektorā enerģijas taupīšana ir notikusi, mazinot siltuma

zudumus, uzstādot efektīvākus un ar atjaunojamiem energoresursiem (šķelda u.tml.) darbināmus siltumagregātus un ieviešot koģenerācijas procesus, kā arī uzlabojot ēku energoefektivitāti. To ir veicinājusi iespēja piesaistīt līdzekļus no ES fondiem. Arī šeit ir atzīmējama likumdevēju aktivitāte, izstrādājot mehānismus minēto līdzekļu piesaistei. Vienlaikus ir izsakāma kritika pārlieku sarežģītajai līdzekļu saņemšanas un administrēšanas kārtībai.

Indikātoru rādījumi

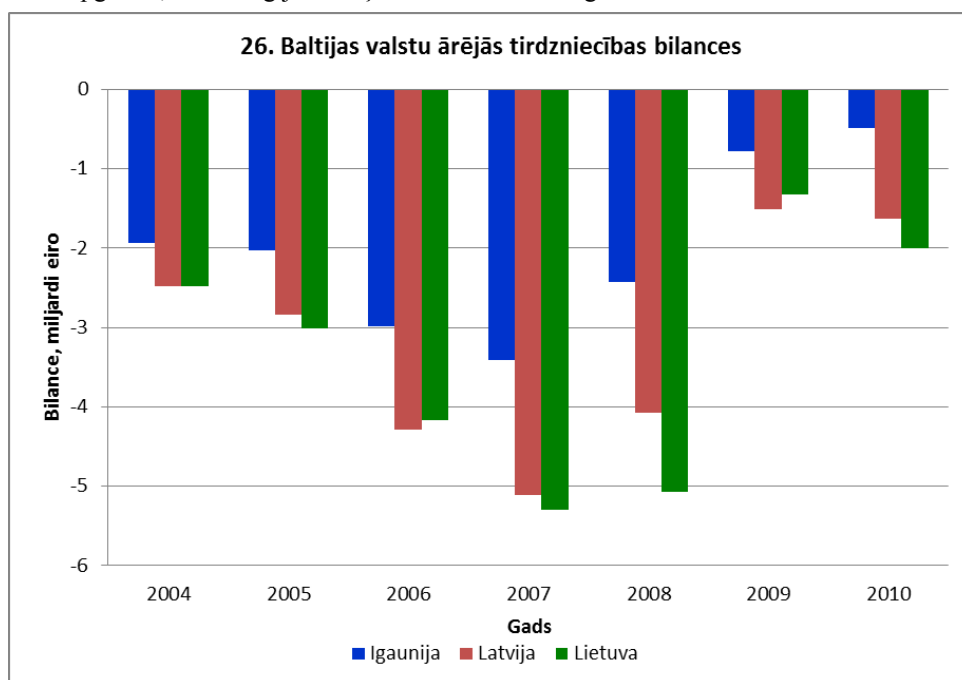

Ārējās tirdzniecības bilance ir tiešs norādījums uz valsts konkurētspēju un ekonomisko situāciju. Negatīva bilance, tātad importa pārsvars pār eksportu, liecina, ka ekonomikas konkurētspēja ir nepietiekama un vienlaikus no valsts aizplūst nauda.

33.att. Eurostat: ext_lt_intratrd

Rādītāja tendencēs pārskata periodā ir vērojamas būtiskas svārstības, un pašlaik kopējā ilgtermiņa tendence ir neskaidra. Pirmskrīzes periodā ārējās tirdzniecības bilance pasliktinājās, jo strauji pieauga patērētāju pirktspēja un rezultātā – arī patēriņš, kas netika nodrošināts ar vietējām precēm. Samazinoties pirktspējai un patēriņam un vēlāk sākot uzlaboties ražošanas uzņēmumu eksporta rādītājiem, Latvijas ārējās tirdzniecības bilance strauji uzlabojās. Tomēr ilgtermiņa tendence nav pietiekami skaidra, lai šobrīd varētu droši apgalvot, ka stratēģijas mērķa vērtība tiks sasniegta.

1

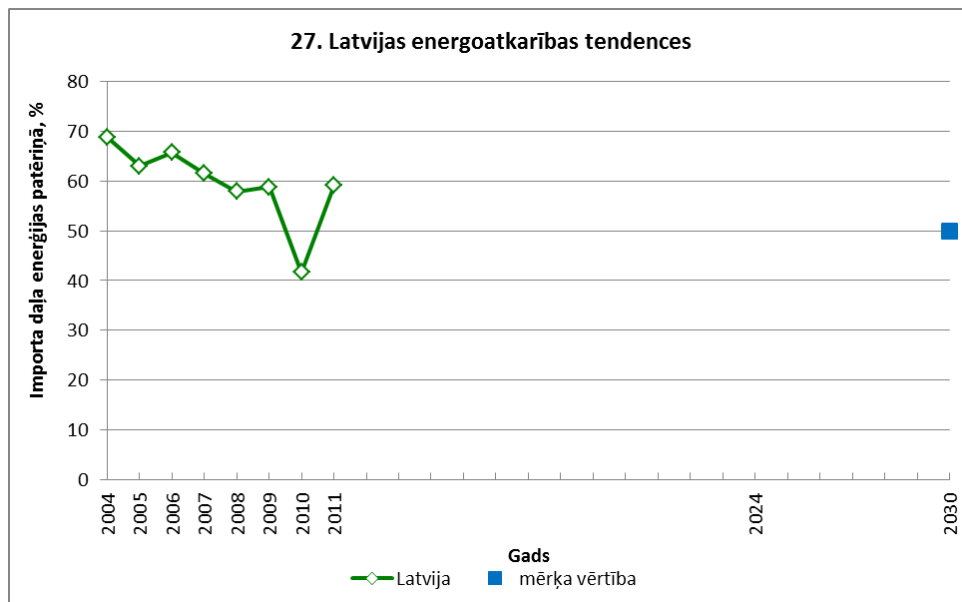

Absolūtos rādītājus Eiropas kontekstā salīdzināt nevar, tādēļ salīdzinātas tikai Baltijas valstu ekonomikas, kuras pēc lieluma ir līdzīgas.

34.att. Eurostat: ext_lt_intratrd

Diagrammā redzama pirmskrīzes un krīzes procesu ietekme. Tā sauktajos „treknajos” gados ir ticis tērēts, nerūpējoties par konkurētspēju ārējā tirgū. Krīzes ietekme šeit ir redzami labvēlīga, jo patēriņa samazināšanās un tās izraisītā importa krituma rezultātā ārējās tirdzniecības bilancē ir ievērojami uzlabojusies. Igaunijas rādītāji ir bijuši salīdzinoši labvēlīgāki nekā Latvijai un Lietuvai, it īpaši pirmskrīzes periodā, tomēr atšķirības vēlākajos gados stipri samazinājušās.

1

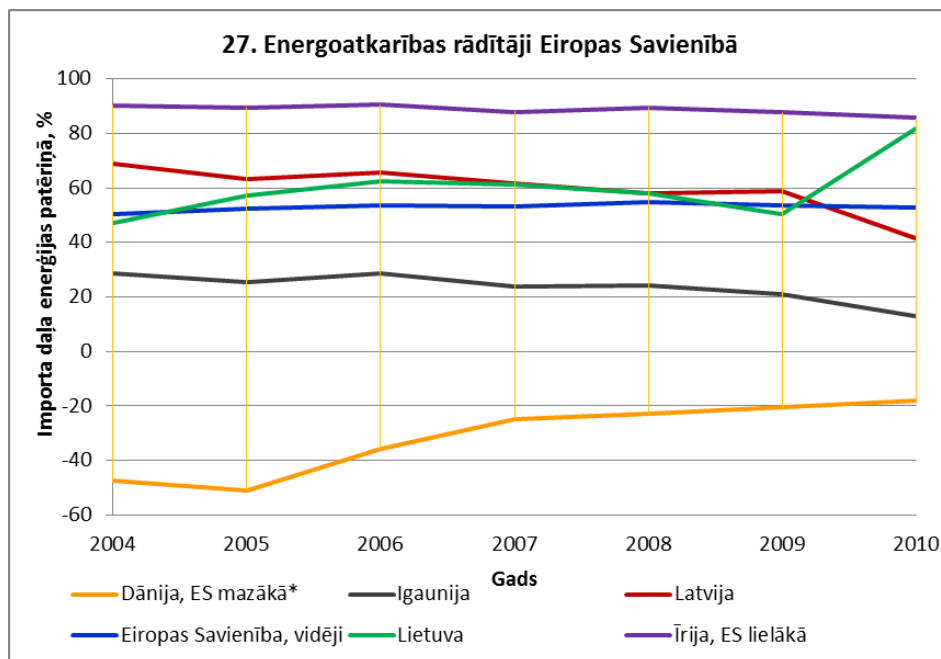

Energoatkarība norāda uz importētās enerģijas daļu kopējā patēriņā. Sava enerģētiskā saimniecība mazina šo rādītāju un pieļauj elastīgāku valsts politiku enerģētikas jomā, jo pat ievestie fosilie energoresursi vienmēr izmaksās lētāk nekā atbilstoša apjoma elektroenerģijas imports. Vienlaikus šis rādītājs tieši neraksturo enerģijas ražošanas struktūru, taču par to var spriest, zinot, kāda veida resursi ir mūsu rīcībā.

35.att. Eurostat: tsdcc310; 2011.gads – Ekonomikas ministrijas dati

Latvijas energoatkarība ir pastāvīgi mazinājusies. Tas var liecināt par divu veidu procesiem: enerģijas patēriņa samazināšanos un enerģijas ražošanas apjomu pieaugumu. Latvijā ir novērojami abi šie procesi. Krasi energoatkarības kritumu 2010.gadā lielā mērā izraisīja Igaunijas AES slēgšana, tika pārtraukts elektroenerģijas liela apjoma imports no Lietuvas, vienlaikus notiekot arī krīzes izraisītam patēriņa samazinājumam. Atsākoties ekonomikas izaugsmei, energoatkarība atgriezies aptuveni iepriekšējā līmenī.

2

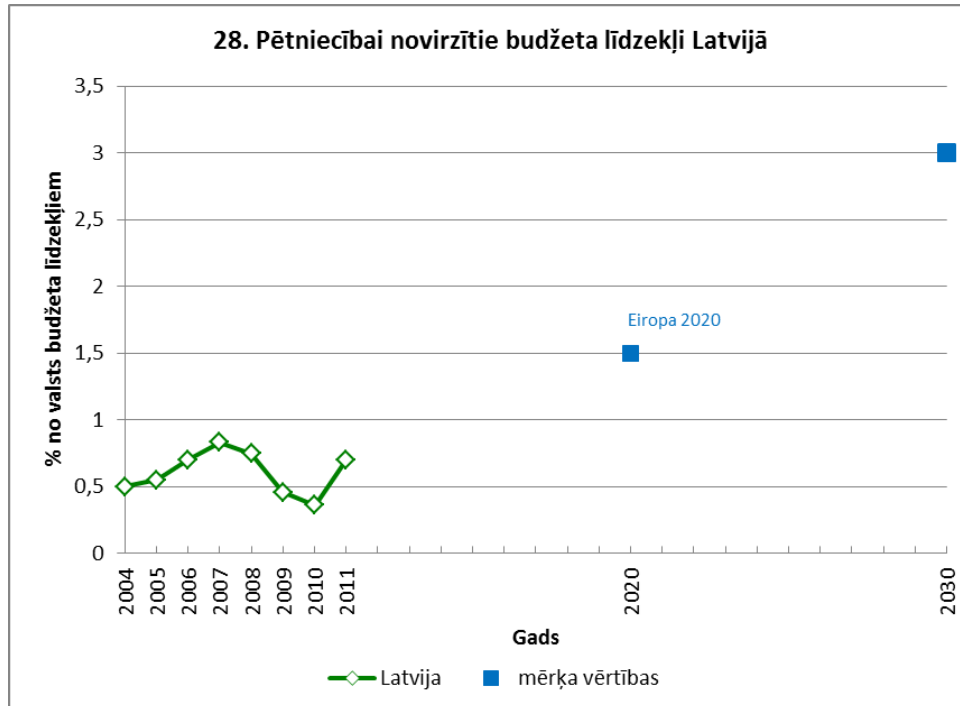
Salīdzinājumi:
ES lielākais, vidējais un mazākais rādītājs un kaimiņvalstis Baltijā. Energoatkarības rādītājs var būt negatīvs, ja valsts enerģiju tās dažādo nesēju veidā vairāk eksportē, nekā importē. Tomēr tas nenozīmē, ka valsts neieved enerģētiskos resursus.

36.att. Eurostat: tsdcc310

* Bez Norvēģijas (rādītājs virs -500; valsts hidroenerģētisko resursu izņēmuma stāvokļa raksturs neļauj situāciju salīdzināt ar caurmēra valstīm)

Latvijas rādītāji pārskata periodā ir apsteiguši Eiropas vidējos rādītājus. Mūsu situācija ir līdzīga Igaunijai, bet mūsu ziemeļu kaimiņš ir enerģētikas jomā mazāk atkarīgs attīstītās slānekļa enerģētikas industrijas dēļ. Lietuvā – tieši otrādi – stāvoklis ir pasliktinājies, to noteica Ignalinas AES slēgšana. Dānijai, kuras enerģētika ir pilnībā neatkarīga, šis rādītājs pasliktinās, taču tas ir valsts noteiktās vispārējās enerģētikas stratēģijas dēļ. Dānijas energoražošanas struktūrā dominē ievestais fosilais kurināmais, taču valsts enerģētikas sektora vīzijā ir paredzēta 100 % pāreja uz AER jau 2020.gadā – tai skaitā arī mazinoties peļņai no enerģijas eksporta, bet iegūstot pilnīgu energoneatkarību visos tās aspektos².

2

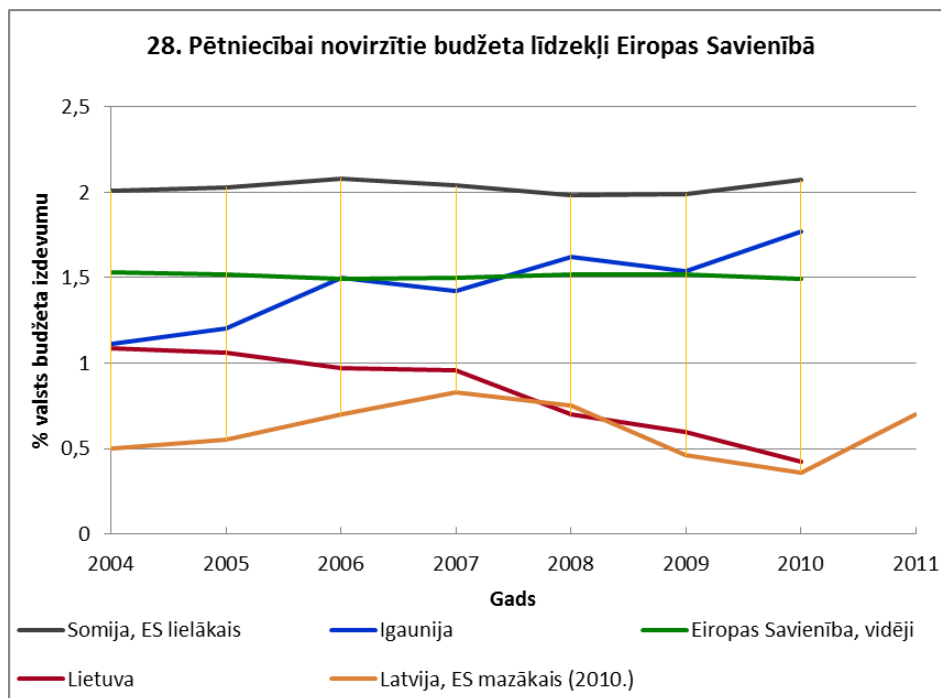
Pētniecības attīstība valstī nosaka attieksmi pret intelektuālo darbu un tā nozīmi valsts attīstības procesos kopumā. Pētniecībā ieguldītie līdzekļi ilgtermiņā daudzkārtīgi atgriežas atpakaļ jaunu un konkurētspējīgu produktu un pakalpojumu veidā, t.i., arī nodokļu masas veidā, stimulējot visas valsts ekonomisko un sociālo labklājību. Ieguldījumi pētniecībā notiek gan privātajā, gan valsts sektorā; pēdējā gadījumā tie ir visciešākā veidā saistīti ar jaunu speciālistu un pētnieku apmācību, kas veido bāzi turpmākajam pētniecības attīstības procesam arī privātsektorā.

37.att. Eurostat: tsc00007; 2011.g.: CSP

Rādītāja lielums un tā attīstības tendences neliecina par pētniecības sekmīgu attīstību valstī, tai skaitā par valsts atbalstu. Valsts iespējas investēt pētniecībā krīzes periodā samazinājās, bet arī pirmskrīzes gados investīcijas bija niecīgas, tādēļ mēs pagaidām nevaram runāt par intelektuālas jaunrades sabiedrības veidošanos. Lai būtu iespējams sasniegt 2030.gada mērķa vērtību, attieksme pret zinātni būtiski jāmaina valsts un visas sabiedrības līmenī, ievērojot attīstības vajadzību diktētos pētniecības virzienus.

-1

² Danish Energy Policy 1970-2010

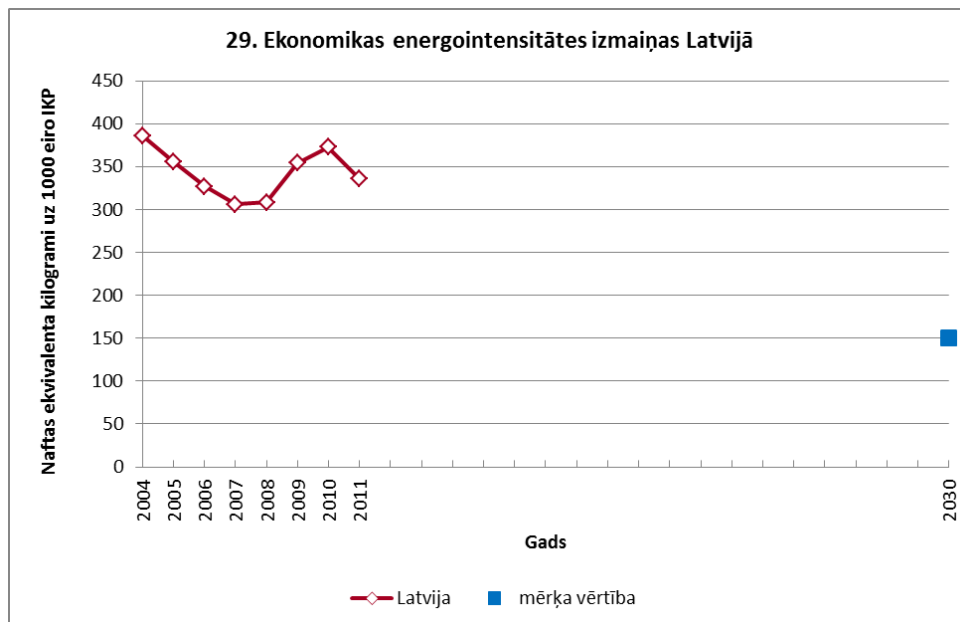

Salīdzinājums:
ES lielākais, vidējais un mazākais (Latvija) rādītājs un mūsu kaimiņvalstis.

38.att. Eurostat: tsc00007; 2011.g.: Ekonomikas ministrija

Šajā rādītājā Latvija kopā ar Lietuvu tikai nedaudz apsteidz valstis, kuras ieņem pēdējās vietas Eiropā, kamēr Igaunija savus ieguldījumus pat krīzes periodā ir centusies kāpināt un šobrīd jau tuvojas ES vidējam līmenim, bet, aplūkojot valsts budžeta daļu ieguldījumos pētniecībā, – pat līdervalstij Somijai. Acīmredzot mums trūkst tā, kas ir Igaunijai, – pētniecības attīstības stratēģijas, kuru īsteno mērķtiecīgs un kompetents zinātnes un tehnoloģiju lobijs, no vienas puses, un izpratne valsts valdībā un parlamentā, no otras puses.

-1

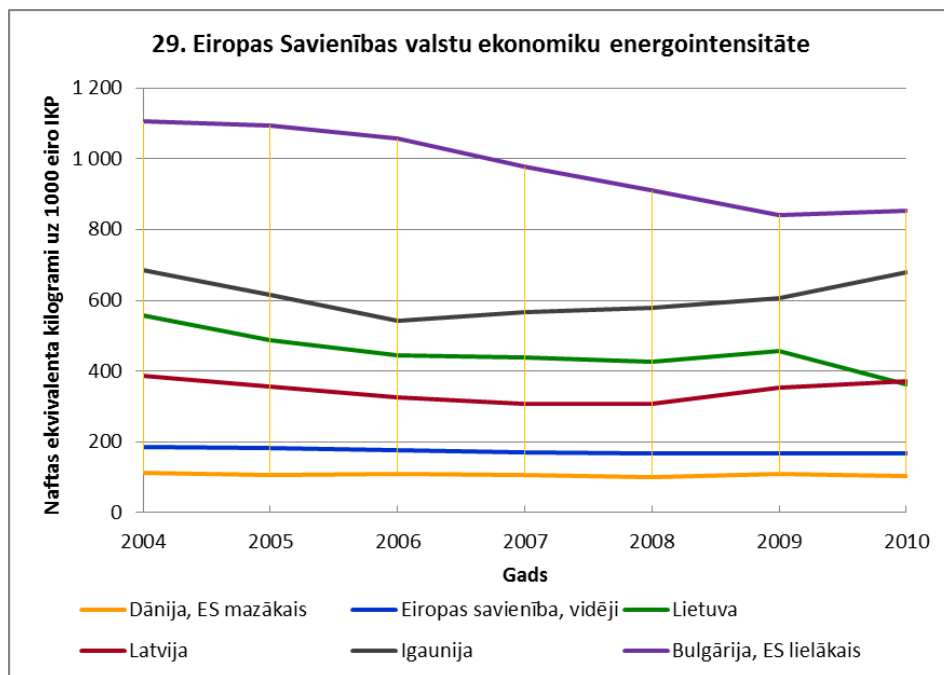
Energointensitāte norāda uz enerģijas daudzumu, kas tiek izlietots, saražojot vienu produkcijas vienību. Tātad, jo šis rādītājs mazāks, jo taupīgāk un efektīvāk ražojam. Lai varētu salīdzināt energointensitāti dažādiem ražošanas procesiem, tiek izmantots tā saucamais naftas enerģētiskais ekvivalents un produkcija tiek izteikta naudas vērtībā.

39.att. Eurostat: nrg_ind_332a; 2011.gads – Ekonomikas ministrija

Pirmskrīzes periodā energointensitāte samazinājās. Tas var norādīt uz energoefektīvāku tehnoloģiju ieviešanu ražošanā, bet tikpat labi arī uz to, ka ekonomikas pieauguma procesi nebija saistīti ar enerģijas patēriņa palielināšanos. Zinot ekonomikas „burbuļa” raksturu, t.i., apstākli, ka tas nebija saistīts ar investīcijām ražošanas sektorā, var apgalvot, ka tieši otrais faktors radīja lielāko energointensitātes kritumu un attiecīgi kāpumu pēc tam, kad sākās finanšu ekonomiskā krīze. Daļēju ietekmi vēlākajā posmā varēja atstāt arī līdzekļu trūkums ražojošajiem uzņēmumiem, kā dēļ tie nespēja investēt enerģiju taupošās

0

tehnoloģijās. Virzība uz noteikto mērķa vērtību šobrīd ir vērtējama kā nepietiekama.

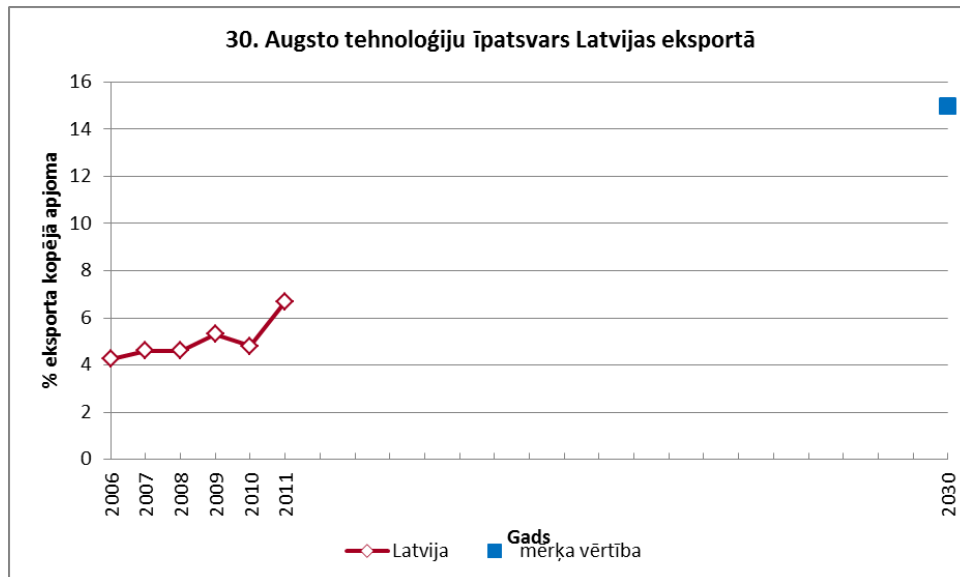

Energointensitātes rādītāji Eiropas kontekstā salīdzināti ar ES labāko, vidējo un sliktāko rādītāju, kā arī ar Lietuvu un Igauniju.

40.att. Eurostat: nrg_ind_332a

Energointensitātes rādītāju ziņā Latvija, kaut gan diezgan ievērojami atpaliek no ES vidējā rādītāja, tomēr atrodas samērā labās pozīcijās, salīdzinot ar šajā ziņā vājākajām ES dalībvalstīm un arī ar mūsu kaimiņvalstīm. Vienlaikus neapmierinošas pagaidām ir Latvijas rādītāja tendences, kuras neseko ES vidējām tendencēm un ir sākušas atpalikt no Lietuvas, kura samērā stabili mazina savus energointensitātes rādītājus.

0

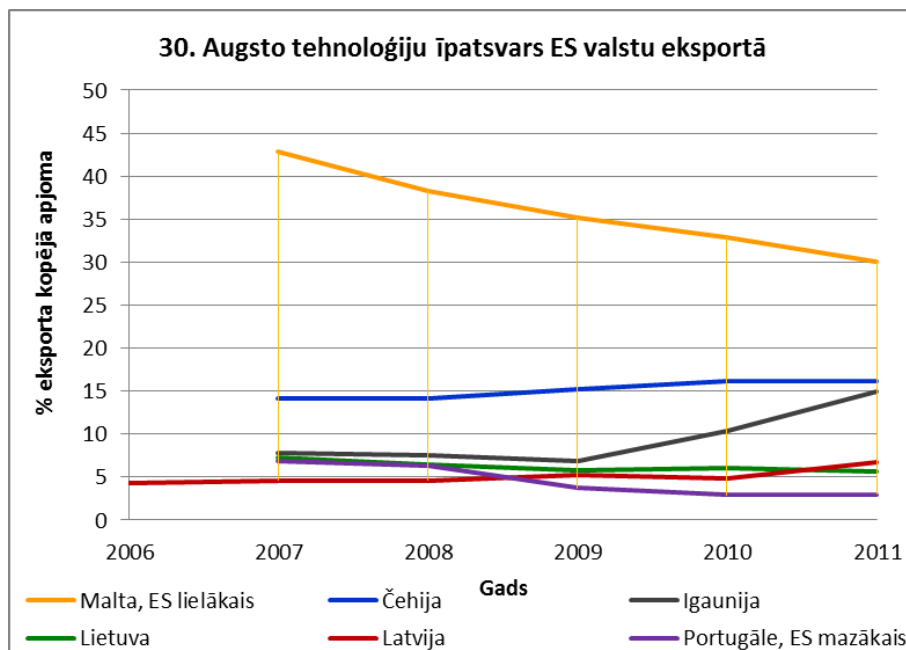

Augsto tehnoloģiju īpatsvars eksportā raksturo ražojošā sektora saistību ar zinātnei un tehnoloģiskās attīstības līmeni. Turklāt tas ir īpaši nozīmīgs valstīm, kuras nav bagātas ar dabas resursiem, jo ļauj no nosacīti maza izejvielu daudzuma radīt maksimāli vērtīgu produktu.

41.att. Eurostat: htec_trd_tot4, nama_exi_k

Ir redzams, ka šis rādītājs ir nepārtraukti audzis, kaut gan saskaņā ar Eurostat vērtējumu tendence nav pietiekama, lai sasniegtu plānoto mērķa vērtību. Augsto tehnoloģiju produktus valstī ražo galvenokārt farmaceitiskās kompānijas un elektronikas uzņēmumi; tirgū nav novērojama jaunu šāda profila uzņēmumu ienākšana. Pieaugumu veido tieši esošo uzņēmumu darbības rādītāju uzlabošanās. Lai tālāk sekmētu augsto tehnoloģiju īpatsvara pieaugumu, ir nepieciešams atbalsts šādiem jaundibinātiem uzņēmumiem, taču tie neradīsies bez izglītotu un pētniecībā pieredzējušu speciālistu klātbūtnes.

1

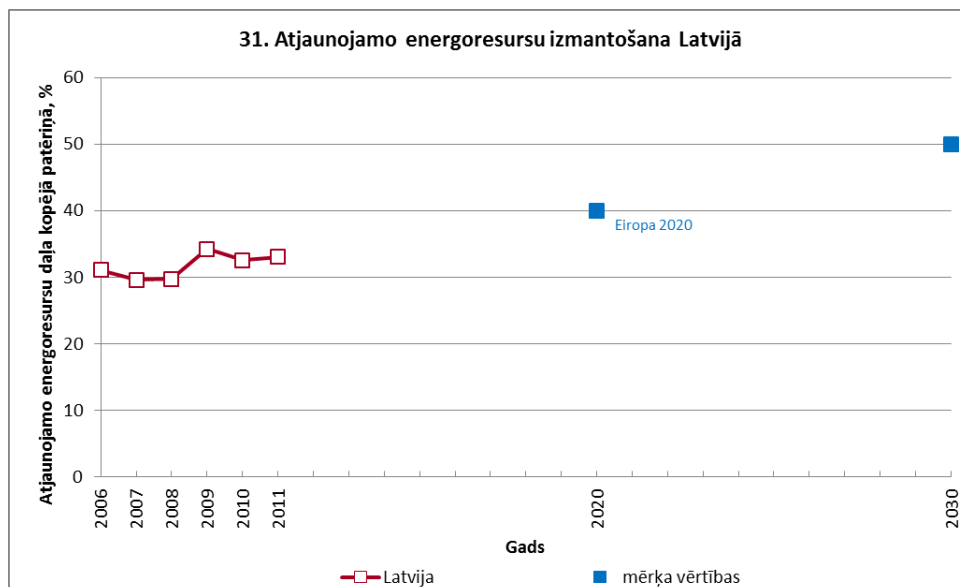

Eiropā šo rādītāju sāka mērit samērā nesen, un dati par daudzām valstīm vēl nav pietiekami sistemātiski. Salīdzināts ES zemākais un augstākais līmenis, Baltijas valstis un Čehija kā zināmā mērā salīdzināma pēcpadomju ekonomika.

42.att. Eurostat: htec_trd_tot4, nama_exi_k

Latvija atrodas šajā jomā atpalikušāko valstu grupā. Kaut gan ir bijis novērojams rādītāja pieaugums arī salīdzinoši ar tuvākiem konkurentiem, tam būtu jāklūst vēl ievērojami straujākam, lai situācija, to salīdzinot ar ES vidējiem rādītājiem, būtiski izmainītos. Tieši pēdējo gadu laikā strauja šī rādītāja izaugsme ir bijusi Igaunijai un, tendencei turpinoties, jau tuvākajos gados tā šai rādītājā var izvirzīties Eiropas Savienības līderos.

1

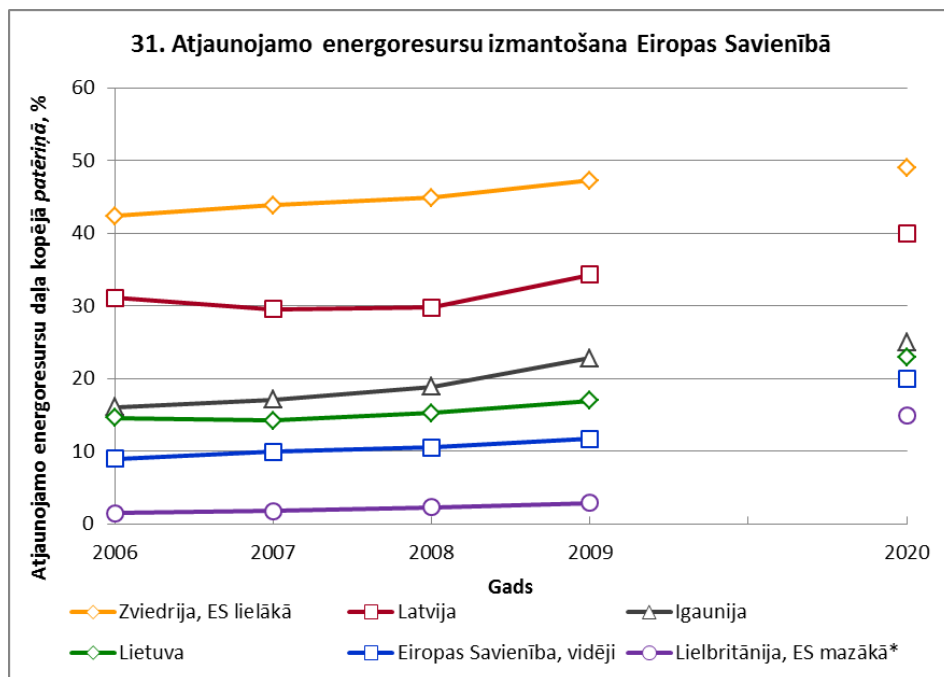

Atjaunojamo resursu izmantošana ir saistīta gan ar valsts enerģētisko patstāvību, gan ar tautsaimniecības ietekmi uz vidi, minimizējot iespējamo ietekmi uz klimata pārmaiņām.

43.att. Eurostat: env_rfec, t2020_31; EM dati (2010., 2011.g.)

Atjaunojamo energoresursu izmantošanas tendence kopumā ir pieaugoša, turklāt pietiekami, lai tiktu sasniegtas gan Eiropas izaugsmes stratēģijā, gan stratēģijā „Latvija 2030” noteiktās mērķa vērtības. Pēdējos gados arvien populārāki kļūst dažādu veidu kurināmie, ko iegūst no mazvērtīgās koksnes, kā arī citi bioloģiskos procesos iegūti kurināmie veidi. Ēku energoefektivitātes paaugstināšanās un vienlaikus fosilā kurināmā izmantošanas samazinājums ir zināms garants procesa pozitīvai virzībai. AER izmantojums pieaudzis arī Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ietekmē. Visnozīmīgākais pieaugums ir bijis koksnes putekļu, šķeldas un biogāzes izmantošanā.

2

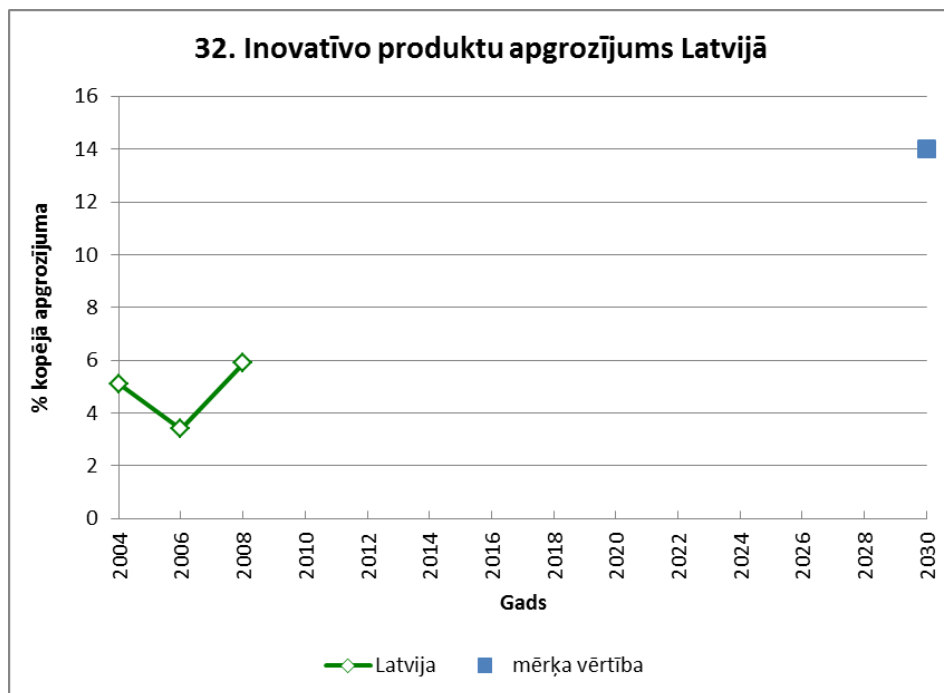

Salīdzinājumam izmantoti ES augstākie, vidējie un zemākie rādītāji, kā arī Baltijas valstis.

44.att. Eurostat: env_rfec, t2020_31

Redzams, ka Latvija Eiropā ir atjaunojamo energoresursu izmantošanas līderu grupā, un tās rādītāji ievērojami pārsniedz Eiropas vidējos rādītājus, apsteidzot arī abas mūsu kaimiņvalstis. Esošā attīstības tendence ļauj arī samazināt starpību ar līdervalsti – Zviedriju. Tas norāda, ka Latvijā atjaunojamo resursu izmantošanas politika ir visumā atbilstoša tendences uzturēšanai.

2

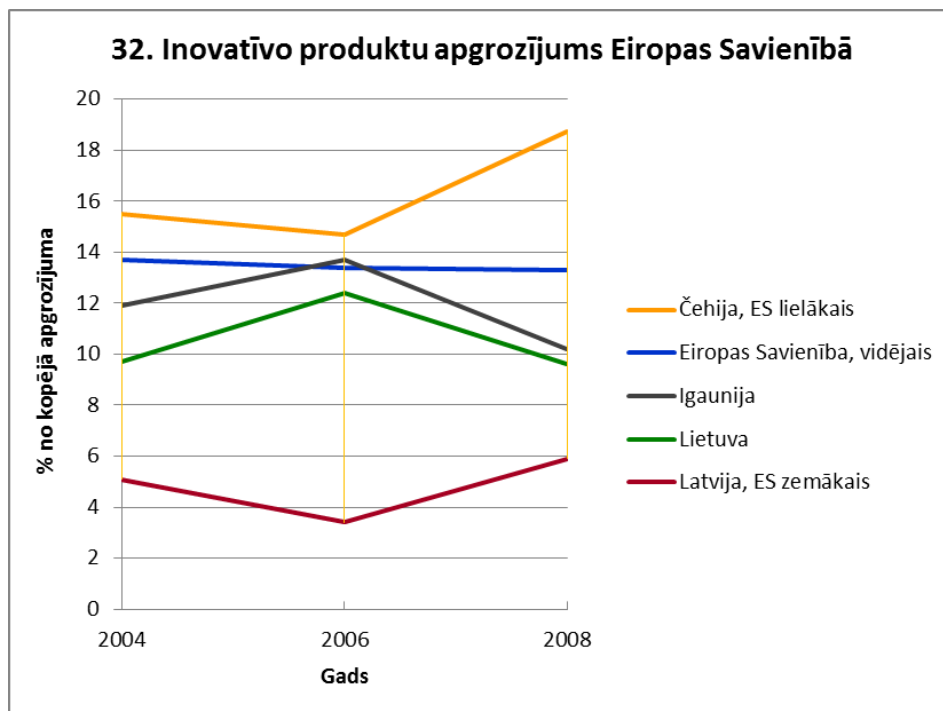
Inovātīvo produktu apgrozījuma pieaugums ir tiešs ražošanas un pakalpojumu konkurētspējas rādītājs, jo sekmīga konkurence visvairāk notiek, tirgū ienākot inovācijām, radot gan ekonomiskāku un efektīvāku produktu, gan piesaistot patērētājus ar jauniem produktu veidiem.

45.att. Eurostat: tsdec340

Rādītājs tiek mērīts ļoti neilgu laiku un reizi divos gados. Uzkrātā mērījumu rinda pagaidām neļauj objektīvi spriest par rādītāja attīstības tendencēm.

Līdz 01.08.2012. dati par pārskata periodu vēl nebija publicēti.

■■■

Salīdzinājumam izmantoti ES augstākie, vidējie un zemākie rādītāji, kā arī Baltijas valstis.

46.att. Eurostat: tsdec340

Kaut gan šobrīd mēs nevaram izteikt pietiekami pamatotus spriedumus par tendencēm, ir iespējams izdarīt rādītāju salīdzinājumus starp valstīm. Diagrammā atspoguļots arī Čehijas stāvoklis augsto tehnoloģiju tirgū (30.indikators). Tieši augsto tehnoloģiju produkti visbiežāk ir saistīti ar inovativitāti un labu konkurētspēju. Publicēto rādītāju kontekstā Latvija pagaidām atpaliek gan no ES vidējā līmeņa, gan no kaimiņvalstīm un ieņem pēdējo vietu Eiropā, un par reālajām tendencēm acīmredzot varēs spriest tikai nākamajā pārskata periodā.

0

Nav pievienota informācija par indikatoru Nr.33 „Inovatīvo uzņēmumu īpatsvars”. Latvija šajā izpētē, kas notiek ik divus gadus, pirmo reizi piedalījās 2008.gadā, bet dati par 2010.gadu līdz 2012.gada 1.augustam vēl nebija publicēti.

Politikas instrumenti darbībā

1.attīstības virziens: Masveida jaunrade un inovācija

Lai cilvēka intelektuālais un radošais potenciāls pārvērstos inovatīvas, energoefektīvas un konkurētspējīgas ekonomikas izaugsmē, jāmainās ekonomikas modelim. Uzmanības centrā izvirzās uzņēmība un uzņēmējdarbību atbalstoša vide, atbalsts jaunu ideju radīšanai un komercializēšanai, zināšanu pārnese un lietotāju virzīta pētniecība. Masveida jaunrades pieeja nozīmē, ka ikviena Latvijas iedzīvotāja radošums, zināšanas un idejas var tikt izmantotas daudzveidīgu jauninājumu radīšanā un izplatīšanā. Valstis ar dārgu cilvēkkapitālu ir starptautiski konkurētspējīgas vienīgi tad, ja to cilvēkkapitāls ir spēcīgs jaunradē. Mūsdienās, kad inovācija vairs netiek attiecināta tikai uz augstām tehnoloģijām, bet arī uz jaunu ideju radīšanu un ieviešanu ikvienā darbības jomā, valstu konkurētspējai arvien būtiskāk ir iesaistīt jaunrades procesā pēc iespējas lielāku iedzīvotāju skaitu.

Attīstības mērķis:

Kļūt par vienu no ES līderiem inovatīvu un eksportējošu uzņēmumu izplatības ziņā

Rīcības virzieni:

1. Lietotāju virzīta inovācija

Ņemot vērā Latvijas kā mazas valsts salīdzinoši mazos zinātnes, izpētes un attīstības resursus, jārada lietotāju virzītām inovācijām pakārtota jaunrades sistēma. Šī domāšana ietver gan izpratni par lietotāju vajadzībām, gan lietotāju sistemātisku iesaisti jaunrades procesā. Mūsdienās lietotāji ir vislielākais

komerciāli veiksmīgu, inovatīvu ideju avots dažādu nozaru uzņēmumiem. Arvien vairāk lietotāju rada, pārveido un uzlabo pakalpojumus un produktus.

Risinājumi

- Lietotāju virzītu inovāciju aģentūra (178)
- Zinātnieku un uzņēmumu sadarbība pētniecības jomā (179)
- Sadarbības inovāciju programma (180)
- Pētniecības un attīstības internacionalizācija (181)
- Klasteru attīstības programma (182)

2. Atvērtu inovāciju prakse

Aizvien retāk inovācijas top slēgtās izpētes laboratorijās, un arvien biežāk tās rodas, uzņēmumiem un indivīdiem sadarbojoties ar dažādiem ārējiem avotiem, lai iegūtu jaunas zināšanas un idejas, ko kopīgi pārvērst inovācijās vai jaunos biznesa modeļos. Šis process veicina straujāku zināšanu radīšanu un izplatīšanās tempu, kam seko straujāka inovāciju rašanās. Latvijas augstskolām un pētniecības institūtiem jābūt pēc iespējas atvērtākiem un jāveicina zināšanu izplatīšanās gan nacionālā, gan Baltijas jūras reģionā. Izglītības un pētniecības iestādēm jāveido un jāuztur platformas, ar kuru palīdzību zināšanas kļūtu pieejamas Latvijas uzņēmumiem, it īpaši sadarbībā ar mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

Risinājumi

- Atvērtā koda programmatūras iepirkums (183)
- Atvērtas zināšanas un zinātne (184)
- Intelektuālā īpašuma digitāla licencēšana (185)
- Pētniecisko institūciju starptautiskās konkurētspējas stiprināšana (186)

3. Inovatīva uzņēmējdarbība

Latvijai jāklūst gan par pievilcīgu vietu Eiropā inovatīvas uzņēmējdarbības uzsākšanai, gan par pašu uzņēmīgāko Eiropas sabiedrību. Valdībai ir būtiska loma, radot un uzturot ietvaru, kurā uzņēmumi var ieviest jauninājumus, kā arī tieši sniedzot atbalstu, kad tirgus cieš neveiksmes. Veidojot Latvijas uzņēmējdarbības vidi, vispirms jādomā par iespējām, kā padarīt inovatīvu uzņēmējdarbību par pievilcīgu karjeras izvēli lielākajai sabiedrības daļai. Šajā jomā plašāk jāizmanto sociālo partneru un citu nevalstisko organizāciju atbalsta iespējas, jāpilnveido klasteru, inkubatoru, kompetenču centru darbība un jāattīsta mentoru kustība.

Risinājumi

- Riska kapitāla nozare (187)
- R&D nodokļu kredīts (188)
- Pensiju fondu inovāciju obligācijas (189)
- Inovāciju iepirkuma programma (190)
- Sabiedrisko pakalpojumu deleģēšana tirgum (191)

4. Plaša jaunrades kultūra

Tikai tad, kad ideju daudzveidība un radoša līdzdalība kļūs par ierastu praksi lielai sabiedrības daļai, varēs veicināt sekmīgu jaunu ideju radīšanu un inovāciju ieviešanu. Latvijas iedzīvotājiem jāklūst radoši aktīvākiem gan savā profesionālajā darbībā, gan brīvā laika patēriņā. Masveida jaunrade iespējama, veicinot uzņēmēju iesaistīšanos sabiedriskajos tīklojumos un sociālajā dialogā, attīstot uzņēmējdarbības prasmes, radot jaunradei labvēlīgu darba vidi, piesaistot investīcijas un attīstot eksportu, izmantojot atbilstošu institucionālo ietvaru un mehānismus. Radošiem procesiem jābūt redzamiem, atvērtiem un brīvi pieejamiem.

Risinājumi

- Radošuma izglītība (192)
- Brīvā laika platformas (193)

- Ideju banka un ideju konti (194)
- Inovāciju galvojumi (195)

Likumdošana un plānošana

- MK 13.04.2010. noteikumi Nr.361 „Noteikumi par darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājuma 2.1.2.1.1.apakšaktivitāti „Kompetences centri”,”.
- MK 12.04.2011. noteikumi Nr.289 „Par Līgumu starp EUREKA Sekretariātu un Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministriju”.
- MK 11.10.2011. noteikumi Nr.788 „Noteikumi par darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājuma 2.3.2.3.aktivitāti „Klasteru programma”,”. Aktivitātes mērķis ir veicināt nozares savstarpēji nesaistītu komersantu, pētniecības, izglītības un citu institūciju sadarbību, veicinot konkurētspējas celšanu, eksporta apjomu palielināšanu, inovācijas un jaunu produktu veidošanos.
- MK 11.10.2011. noteikumi Nr.790 „Noteikumi par darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājuma 2.1.2.2.4.apakšaktivitāti „Mikro, mazo un vidējo komersantu jaunu produktu un tehnoloģiju attīstības programma”,”.
- Izdoti 3 MK noteikumi, kas veltīti projektu konkursu atlases kārtām jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādē un zinātnes infrastruktūras attīstībai.

Būtiskākie projekti un notikumi

Izveidota Kompetences centru programma. 2010.gadā tika organizēta projektu iesniegumu atlases kārtā un pēc projektu izvērtēšanas pieņemts lēmums par kompetences centru atbalstīšanu sešās jomās.

Biznesa inkubatora programmas ietvaros atbalsts tika sniegts kopumā 9 biznesa inkubatoriem un vienam radošo industriju biznesa inkubatoram, kas nodrošina atbalsta pakalpojumus uzņēmumiem 22 Latvijas pilsētās.

Lai atbalstītu jaunu tirgu apgūšanu un veicinātu eksportu, komersantiem ir pieejams atbalsts dalībai starptautiskajās izstādēs, tirdzniecības misijās un kontaktbiržās.

Darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” ERAF līdzfinansētās apakšaktivitātes „Zinātnes infrastruktūras attīstība” ietvaros 2011.gadā izsludināto pirmās projektu iesniegumu atlases kārtas ietvaros ir noslēgtas 9 vienošanās par projektu īstenošanu par kopējo summu 64,27 milj. latu, no kā 54,35 milj. latu ir ERAF līdzfinansējums. Atbalsts sniegts deviņu valsts nozīmes pētniecības centru ietvaros esošajām zinātniskajām institūcijām zinātnes un pētniecības aprīkojuma pilnveidošanai un tā darbībai atbilstošas infrastruktūras izveidošanai.

Motivācijas programmas ietvaros īstenotas aktivitātes „Kļūsti par uzņēmēju 5 dienās”, mentoringa programma, konkurss „Ideju kauss”. Konkursa ietvaros var iesniegt savu biznesa ideju, saņemt tās novērtējumu, iespēju piedalīties izglītojošos semināros par biznesa organizēšanu un vadīšanu un iegūt balvu idejas īstenošanai.

Ikdienas darbs

Turpinās atbalsts pētniecisko institūciju starptautiskajai konkurētspējai darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” aktivitātes „Atbalsts starptautiskās sadarbības projektiem zinātnē un tehnoloģijās (EUREKA, 7.Ietvara programma un citi)” ietvaros.

LIAA īstenotās atbalsta programmas „Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde izstrāde – atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā” ietvaros pabeigta projektu īstenošana 35 uzņēmumos.

Sākot ar 2010.gadu, Patentu valdes oficiālo izdevumu „Patentu valdes oficiālais vēstnesis „Patenti un preču zīmes””, publicē arī virtuālajā vidē Patentu valdes mājaslapā www.lrpv.gov.lv.

Darbojas EUREKA un EUROSTARS programmas Latvijas zinātnieku un uzņēmēju starptautiskajai sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā, jaunu, uz tirgu orientētu produktu, tehnoloģiju vai izstrādņu radīšanai.

Tehnoloģiju pārneses centri veidojas Latvijas Universitātē, Latvijas Lauksaimniecības universitātē, Rīgas Stradiņa universitātē, Rīgas Tehniskajā Universitātē, Ventspils Augstskolā, Rēzeknes Augstskolā, Daugavpils Universitātē un Latvijas Mākslas akadēmijā.

ERAF apakšaktivitātes „Informācijas tehnoloģiju infrastruktūras un informācijas sistēmu uzlabošana zinātniskajai darbībai” projekta „Vienota nacionālas nozīmes Latvijas akadēmiskā pamattīkla zinātniskās darbības nodrošināšanai izveide” mērķis ir izveidot nākamās paaudzes datu pārraides tīklu zinātniskās darbības nodrošināšanai un uzlabot informācijas sistēmas valsts zinātniskajās institūcijās un augstskolās. Projekta kopējais finansējums ir 10,61 milj. latu.

Atsevišķi piemēri, kas ilustrē zinātniski praktisko sadarbību, tai skaitā inovācijas jomā:

- 1) Liepājas Universitāte sadarbībā ar SIA „Liepājas RAS” uzsāka ERAF projektu „Jaunas tehnoloģijas un programmnodrošinājuma izstrāde biogāzes ieguves procesu optimizācijai”. Izstrādātas jaunas, patentspējīgas tehnoloģijas. Logopēdijas jomā izveidota runas un balsis izpētes laboratorija, kas atrodas Liepājas pilsētas Reģionālajā slimnīcā;
- 2) Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija: informācija par partneriem un sadarbības formām nacionālajā līmenī inovāciju ieviešanai praksē: 9 pašvaldības, 21 skola, 5 pētniecības iestādes un 10 citas organizācijas;
- 3) Turpinājās Latvijas partneru (LIAA, Latvijas IT klasteris, Latvijas Mākslas akadēmija, Latvijas loģistikas asociācija) dalība BSR projektā „*StarDust*”, kura mērķis ir veicināt pētniecības iestāžu, klasteru un MVU tīklu sadarbību, sekmējot MVU izaugsmi;
- 4) Latvijas Jūras akadēmijas aktivitātes: Baltijas jūras inovāciju BSR „*Inno Ship*” ieviešana kuģošanā, dalība starptautisko „*Smart Comp*” klasteru veidošanā. LJA piedalās tīklojuma veidošanā un projektā, kura mērķis ir veidot Latvijas loģistikas klasteri, kas kopējas sadarbības tīklā apvienos komersantus, pētniecības, izglītības un citas saistītās institūcijas. Dalība pētniecības projektā *Maritime Technologies*, kas orientēts uz jūras pārvadājumu tehnoloģiju attīstību un jūras vides izmantošanu;
- 5) Rīgas Aeronavigācijas institūts: tehniskā uzdevuma izstrāde, lai vispasaules civilajā aviācijā ieviestu modernu ģeodēzisko koordinātu sistēmu un uzlabotas ģeotelpisko datu izmantošanas metodes.

Nozīmīgi skaitļi

8 augstākās izglītības iestādēs ir sagatavoti **119** pētniecības projektu rezultātu komercializācijas piedāvājumi, iesniegti **73** patentu pieteikumi, tai skaitā **10** starptautiskie patentu pieteikumi, kā arī noslēgti **113** komersantu un zinātnieku sadarbības līgumi.

67 komersanti pabeiguši ieviest jaunus produktus vai tehnoloģijas apakšaktivitātes „Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde” ietvaros.

100 Latvijas zinātniskās institūcijas piedalās vienota nacionālas nozīmes Latvijas akadēmiskā pamattīkla zinātniskās darbības nodrošināšanai izveidē.

Konkursam „Ideju kauss”:

- 2010.gadā pieteiktas **677** idejas, no kurām **158** izvirzītas 2.kārtai;
- 2011.gadā pieteiktas **485** idejas, no kurām **189** izvirzītas 2.kārtai.

Ieguldījumi

- Līdz 2010.gada beigām augsta riska aizdevumu instrumenta ietvaros kopumā tika izsniegti 3 aizdevumi par kopējo summu 0,98 milj. latu.
- Līdz 2011.gada beigām augsta riska aizdevumu instrumenta ietvaros kopumā tika izsniegti 26 aizdevumi par kopējo summu 9,51 milj. latu.
- *BaltCap Management Latvia* 2010.gadā veica investīcijas 2 komersantos 1,23 milj. latu apmērā, bet 2011.gadā tika investēts 3 komersantos 2,28 milj. latu apmērā.
- *Imprimatur Capital Baltics* 2010.gadā veica sēklas kapitāla investīcijas 3 komersantos 0,21 milj. latu apmērā, bet 2011.gadā 4 sēklas kapitāla investīcijas 3 komersantos 0,29 milj. latu apmērā un 2 uzsākšanas kapitāla investīcijas 0,56 milj. latu apmērā.

- ❑ Līdz 2011.gada beigām Latvijas Garantiju aģentūra uzņēmusi izsniegt 335 garantijas par kopējo finansējumu 77,3 milj. latu
- ❑ Jaunu tehnoloģiju izstrādē un atbalstam jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā pabeigtajiem projektiem ir ticis piesaistīts apmēram 24,2 miljoni latu privātā kapitāla pētniecības un attīstības mērķiem.
- ❑ Pavisam augstas pievienotās vērtības investīciju programmas realizēšanai ir piesaistītas ES fondu investīcijas 52,9 milj. latu apmērā.
- ❑ Atbalsts sniegts 566 uz ārējo tirgu apgūšanu vēršiem projektiem.

Problēmas un priekšlikumi

Galveno jomas problēmu vidū visbiežāk minēts finansējuma un administratīvās kapacitātes trūkums. Nav bijusi rīcība risinājumos (183), (189), (190), (191), (193), (195).

Pētniecības un attīstības plašākai ienākšanai ražošanā problemātisks ir apstākļi, ka spēkā esošais fiskālais stimuls nav efektīvs.

Apakšaktivitātē „Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde” progress nav bijis pietiekams: līdz 2011.gada beigām tikai 102 komersanti ir pabeiguši jaunu produktu vai tehnoloģiju izstrādes vai ieviešanas ražošanā projektus, kamēr jau 2009.gadā bija plānots, ka tādu komersantu būs vismaz 120. Tomēr vienlaikus jāņem vērā, ka daudzu projektu īstenošana 2011.gadā turpinājās un vēl nebija pabeigta līdz pārskata perioda beigām.

Noderīgas saites

- ❑ Informācija par visām ES fondu aktivitātēm, ko īsteno Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra: <http://www.liaa.gov.lv/lv/eiropas-savienibas-fondi/ievads>
- ❑ Par kompetences centru izveidošanu un to aptvertajām jomām: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?id=31572&cat=621>
- ❑ Vienota nacionālas nozīmes Latvijas akadēmiskā pamattīkla zinātniskās darbības nodrošināšanai izveide: izm.izm.gov.lv/ESF/6197.html
- ❑ Valsts izglītības satura centrs: www.visc.gov.lv (par ESF projektu „Vispārējās izglītības pedagogu tālākizglītība”)

2.attīstības virziens: Atjaunojama un droša enerģija

Pieaugot enerģijas patēriņam, visi pasaules reģioni, arī ES un Latvija, to izjutīs ne tikai kā pasaules fosilo enerģijas resursu izsīkumu un pieaugošu enerģijas cenu kāpumu, bet arī kā klimata izmaiņas un to ietekmi uz tautsaimniecību un ekosistēmām. Sekmīgi īstenojot enerģētiskā politikā, 2030.gadā pusi no kopējā enerģijas gala patēriņa valstī varētu nodrošināt AER. Pieaugot enerģētiskajai drošībai un uzlabojoties enerģijas importa–eksporta bilancei, tiktu iegūtas papildu izaugsmes iespējas reģionālās attīstības un vietēja mēroga uzņēmējdarbības un nodarbinātības jomās. Latvijai ilgtermiņā jānodrošina arī drošas un izdevīgas elektroenerģijas un fosilo energoresursu importa iespējas. Izaicinājums transporta jomā ir plašāka biodegvielas, biogāzes un elektriskās piedziņas izmantošana gan sabiedriskajā transportā, gan privātajā autotransportā.

Attīstības mērķis:

Nodrošināt valsts enerģētisko neatkarību, palielinot energoresursu pašnodrošinājumu un integrējoties ES enerģijas tīklos

Rīcības virzieni:

1. Enerģētiskā drošība un neatkarība

Valsts enerģētisko neatkarību iespējams sasniegt, vispirms uzlabojot energoefektivitāti un palielinot vietējo atjaunojamo enerģijas resursu īpatsvaru enerģētiskā. Latvijas enerģētiskā drošība stiprināma, veidojot Baltijas jūras reģionu kā vienotu enerģijas tirgu, lai nodrošinātu iespējas iegādāties nepieciešamos stratēģiskos energoresursus un elektroenerģiju no vairākiem piegādātājiem par tirgus cenām.

Risinājumi

- Enerģijas starpsavienojumu izveide (216)
- Energoapgādes jaudu palielināšana un reģionalizācija (217)
- Izklīdētās un mikrolīmeņa enerģijas ražošana (218)

2. Atjaunojamo energoresursu izmantošana un inovācija

Uz zināšanām balstītā ekonomikā ir iespējams uzlabot Latvijas ekonomikas konkurētspēju un ieguldījumu okeofektīvā enerģētikā. Apgūstot koksnes koģenerācijas esošo potenciālu, ir iespējams vienlaikus palielināt arī elektroenerģijas ražošanu no AER. Jau šobrīd ir pietiekams saules un vēja enerģijas izmantošanas potenciāls, un tas noteikti būtu jāattīsta, ņemot vērā sagaidāmo uzstādāmās jaudas izmaksu kritumu un iespējas izklīdētai enerģijas ražošanai. Biodeģvielas attīstība jāsaista ar inovāciju un labākas prakses pārņemšanu. Atjaunojamo energoresursu izmantošana transporta nozarē noteikti būs saistīta ar elektrodzinēju tehnoloģiju, iespējams, arī ūdeņraža dzinēju attīstību. Latvijai aktīvi jāiesaistās starptautiskajā sadarbībā, pētniecībā un zināšanu uzkrāšanā šajā jomā. Pārejai no fosilajiem uz vietējiem atjaunojamiem energoresursiem ir nepieciešams īpašs valsts atbalsts, tomēr ilgtermiņā tas ne tikai būs finansiāli un ekonomiski izdevīgi, bet arī ļaus ieņemt spēcīgas pozīcijas AER ilgtspējīgā izmantošanā.

Risinājumi

- Biomasas izmantošana siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai (219)
- Salmu, niedru un kūdras izmantošana siltumapgādē (220)
- Vēja enerģijas potenciāla attīstīšana (221)
- Saules enerģijas attīstīšana (222)
- Hidroenerģijas izmantošana (223)
- Biogāzes resursu izmantošana (224)
- Biodeģvielas izmantošana (225)
- Pētniecības iestāžu un uzņēmumu sadarbība AER jomā (226)

3. Energoefektivitātes pasākumi

Latvijā māsjsaimniecību kopējais enerģijas patēriņš pārsniedz ražotāju patēriņu, bet energointensitāte ekonomikā ir aptuveni divas reizes augstāka nekā vidēji ES. Tādēļ energoefektivitātes pasākumi tautsaimniecībā un privātajā sektorā līdztekus sabiedrības informēšanai un līdzdalībai ir valstiski nozīmīgi uzdevumi. Galvenais energoefektivitātes pasākumu veiksmes kritērijs ir samazināts siltuma un elektroenerģijas patēriņš un efektīvāka energoresursu izmantošana gan privātajā, gan valsts sektorā. Īpaši svarīgi ir veikt daudzdzīvokļu ēku, centralizēto siltumapgādes sistēmu, katlumāju un siltumtīklu renovāciju, lai samazinātu siltumenerģijas patēriņu un zudumus.

Risinājumi

- Daudzdzīvokļu māju renovācija un siltumenerģijas patēriņa samazināšana (228)
- Siltumenerģijas ražošanas efektivitātes paaugstināšana (229)
- Investīcijas centralizētajās siltumapgādes sistēmās (230)
- Elektroenerģijas pārvades un sadales zudumu samazināšana (231)
- Elektriskā transporta energoefektivitātes uzlabošana un sasaiste ar citiem transporta veidiem (232)
- Energoefektīvs ielu apgaismojums pilsētās (233)
- Racionāla enerģijas patēriņa veicināšana māsjsaimniecībās (234)
- Valsts un pašvaldību iepirkumu konkursu kritērijos būtu jāiekļauj energoefektivitāte un produktu dzīves cikla analīzes apsvērumi (235)

4. Energoefektivitāte un videi draudzīga transporta politika

Latvijā jāīsteno pasākumi gaisa kvalitātes uzlabošanai, īpaši lielajās pilsētās. Primāri jāuzlabo sabiedriskā transporta kvalitāte un pieejamība, kā arī jāpalielina sabiedriskā transporta popularitāte sabiedrībā. Jāveido gājējiem un velosipēdistiem piemērota vide un infrastruktūra.

Ilgtermiņā jāveicina pāreja uz videi draudzīgāku transportlīdzekļu – elektroautomobiļu, ar hibrīd-dzinējiem aprīkotu automobiļu – izmantošanu, jo īpaši lielo pilsētu centros un aglomerācijās. Jāorganizē pakāpeniska sabiedrisko transportlīdzekļu apkalpošana ar vietējiem AER degvielas veidiem, kā arī jāatbalsta degvielu ekonomējošu transportlīdzekļu lietojums mājāsaimniecību līmenī. Attīstot videi draudzīgāka un kvalitatīvāka sabiedriskā transporta infrastruktūru, par prioritāru jānosaka sliežu transports. Enerģētikas problēmjautājumu kontekstā nepieciešams attīstīt drošu kuģu transportu un ostu infrastruktūru gan kravu, gan pasažieru pārvadājumu pilnveidošanai.

Risinājumi

- Videi draudzīgs transports (236)
- Platjoslas interneta un e-pakalpojumu pieejamība (237)
- Gājēju ielas, veloceļņi un zaļie koridori (238)

Likumdošana un plānošana

- 08.09.2011. grozījumi Enerģijas galapatēriņa efektivitātes likumā. Likuma mērķis ir nodrošināt enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energopakalpojumu ieviešanu, kā arī energopakalpojumu tirgus attīstību.
- 21.06.2011. grozījumi MK 26.09.2000. noteikumos Nr.332 „Noteikumi par benzīna un dīzeļdegvielas atbilstības novērtēšanu” (nosaka tehniskās specifikācijas Latvijas tirgū piedāvātajām degvielām saistībā ar veselības aizsardzību un vides aizsardzību).
- 23.11.2010. grozījums MK 27.11.2001. noteikumos Nr.495 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 002-01 „Ēku norobežojošo konstrukciju siltumtehnika”, (mērķis – uzlabot ēku renovācijas darbu kvalitāti ES, valsts vai pašvaldību finansētajos projektos).
- 01.11.2011. grozījumi MK 15.01.2008. noteikumos Nr.28 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.4.4.2.aktivitāti „Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi”,,
- 05.04.2011. grozījumi MK 10.02.2009. noteikumos Nr.138 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.4.4.1.aktivitāti „Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi”,,
- 07.09.2010. grozījumi MK 10.03.2009. noteikumos Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā”.
- MK 08.06.2010. noteikumi Nr.504 „Noteikumi par ēku energosertifikāciju”.
- MK 28.09.2010. noteikumi Nr.905 „Kārtība, kādā tiek plānotas un organizētas ar dzīvojamās mājas renovāciju un rekonstrukciju saistītās darbības”.
- MK 30.09.2010. noteikumi Nr.923 „Kārtība, kādā uzskaita valsts enerģijas galapatēriņa ietaupījumu un nodrošina energoefektivitātes monitoringa sistēmas darbību” (nosaka kārtību, kādā uzskaita valsts enerģijas galapatēriņa ietaupījumu vispārējā valsts enerģijas ietaupījuma indikatīvā mērķa sasniegšanai, un energoefektivitātes monitoringa sistēmas darbības kārtību).
- MK 15.02.2011. noteikumi Nr.120 „Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 13.janvāra noteikumos Nr.39 „Ēkas energoefektivitātes aprēķina metode”,,
- MK 05.07.2011. noteikumi Nr.545 „Noteikumi par biodegvielu un bioloģisko šķidro kurināmo ilgtspējas kritērijiem, to ieviešanas mehānismu un uzraudzības un kontroles kārtību”. Ar šiem noteikumiem tika pārņemtas ES Direktīvas 2009/28/EK un Direktīvas 2009/30/EK prasības attiecībā uz biodegvielu un bioloģisko šķidro kurināmo ilgtspējas kritērijiem un ieviesta Latvijas nacionālā sertificēšanas shēma.
- MK 21.06.2011. noteikumi Nr.492 „Grozījumi Ministru kabineta 2005.gada 18.oktobra noteikumos Nr.772 „Noteikumi par biodegvielas kvalitātes prasībām, atbilstības novērtēšanu, tirgus uzraudzību un patērētāju informēšanas kārtību”, (nosaka kvalitātes prasības benzīnam, kurš satur bioetanolu).
- 20.09.2011. grozījumi MK 28.09.2010. noteikumos Nr.907 „Dzīvojamās mājas, tajā esošo iekārtu un komunikāciju apsekošanas, tehniskās apkopes un kārtējā remonta noteikumi” (papildus nosaka arī minimālās prasības dzīvojamās mājas energoefektivitātes nodrošināšanai).
- MK 22.11.2011. noteikumi Nr.900 „Noteikumi par izcelsmes apliecinājuma saņemšanu elektroenerģijai, kas ražota, izmantojot atjaunojamos energoresursus”.

- ❑ MK 29.11.2011. noteikumi Nr.914 „Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi”.
- ❑ MK 12.07.2011. noteikumi Nr.555 „Noteikumi par kārtību, kādā noslēdz un pārrauga vienošanos par energoefektivitātes paaugstināšanu”. Vienošanās mērķis ir sasniegt vismaz 10 % enerģijas ietaupījumu nozarē, uzņēmumā vai pašvaldībā.
- ❑ MK 2011.gada 5.jūlijā pieņēma noteikumus Nr.545 „Noteikumi par biodegvielu un bioloģisko šķidro kurināmo ilgtspējas kritērijiem, to ieviešanas mehānismu un uzraudzības un kontroles kārtību”.
- ❑ Pārskata periodā pieņemti arī 2 MK noteikumi par energoefektivitātes projektu atlases kārtām.
- ❑ MK 16.09.2011. rīkojums Nr.460 „Par Latvijas Republikas Otro energoefektivitātes rīcības plānu 2011.–2013.gadam”. Plānā ietvertie Pirmā energoefektivitātes rīcības plāna 2008.–2010.gadam īstenošanā iegūtie enerģijas ietaupījumu rezultāti parāda, ka Latvija 2010.gadā ir tuvojusies 2016.gadam izvirzītajam enerģijas ietaupījuma mērķim.
- ❑ Rīgas pilsētas ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāns 2010.–2020.gadam un Rīgas domes mērķprogramma izglītības iestāžu energoefektivitātes paaugstināšanai.
- ❑ Rīgas domes saistošie noteikumi „Par kārtību, kādā Rīgas pilsētas pašvaldība sniedz palīdzību energoefektivitātes pasākumu veikšanai dzīvojamā mājā”.

Būtiskākie projekti un notikumi

Latvijas rietumu reģiona pārvades tīklu stiprināšanas projekta trases izpēte, izbūve un ietekmes uz vidi novērtējums; Latvijas–Lietuvas starpsavienojuma divvirzienu plūsmas jaudas pastiprināšanas darbi.

2011.gada maijā tika pabeigts 2007.gadā uzsāktais projekts „Ģeoloģiskā un ekonomiskā izpēte par dabasgāzes pazemes krātuves iespējamo izveidi Latvijā, Dobeles rajonā”.

Eiropas enerģētikas programmas ekonomikas atveseļošanai (EEPEA) ietvaros 2010.gadā AS ”Latvijas Gāze” kopīgi ar AB „Lietuvos Dujos” iesniedza projektu „Divvirzienu plūsmas palielināšana starp Latviju un Lietuvu”. Projekta ietvaros tika rekonstruēti 15 urbumi Inčukalna pazemes gāzes krātuvē, izbūvēts jauns gāzes pārvads pār Daugavu, izveidota jauna virzuļa pieņemšanas kamera Latvijā, kā arī modernizēta gāzes kompresoru stacija Paņevēžā un daļa no Lietuvas gāzesvadu sistēmas. Projekts tika pabeigts 2011.gada 31.decembrī.

2010.gadā tika pabeigts 2009.gadā uzsāktais AS ”Latvenergo” izpētes projekts „Latvijas rietumu reģiona pārvades tīkls”. Projekta mērķis ir stiprināt Latvijas elektrisko tīklu, nodrošinot Latvijas–Igaunijas starpsavienojuma attīstību.

EEPEA ietvaros 2010.gadā uzsākts AS ”Latvenergo” pieteiktais Latvijas rietumu reģiona pārvades tīklu stiprināšanas („Kurzemes loks”) projekts, ko paredzēts pabeigt 2013.gadā.

2010.gadā TEN-E ietvaros tika uzsākts visu triju Baltijas valstu elektroapgādes uzņēmumu kopīgs pētījums „Izpēte starpsavienojumu iespējām Baltijas valstu integrācijai ES iekšējā elektroenerģijas tirgū”, lai noskaidrotu iespējamus risinājumus, kā visefektīvāk integrēt Baltijas elektroenerģijas tirgu Eiropas Savienības iekšējā elektroenerģijas tirgū. Izpēti plānots pabeigts 2012.gada decembrī.

Pārskata periodā nodoti ekspluatācijā vairāki AER izmantojoši elektroenerģijas un siltumenerģijas avoti, piemēram, 2010.gadā siltumcentrālē „Vecmīlgrāvis” – jauns katlu bloks, kas kurināms ar koksnes šķeldu.

Izsludinātas divas kārtas uz pieteikšanos atbalstam projektu īstenošanai komersantiem, kuri nodrošina enerģijas ražošanu no lauksaimnieciskas vai mežsaimnieciskas izcelsmes biomasas.

Notika Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta finansēts projektu konkurss „Siltumnīcefektu gāzu emisiju samazināšana pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā”.

2010.gada 25.februārī 18 nevalstiskās organizācijas un bankas parakstīja sadarbības memorandu par efektīvas un atklātas sadarbības veidošanu, informējot par mājokļu renovācijas procesu.

Notiek Daugavpils tramvaja transporta infrastruktūras renovācijas projekts.

Uzsākta elektronisko sakaru optiskā tīkla infrastruktūras izveides projekta „vidējā jūdze” izstrāde.

Ikdienas darbs

EM veikusi nepieciešamo ģenerējošo jaudu izvērtējumu.

Pašvaldības aktīvi īstenojušas daudzus enerģijas taupīšanas projektus. Veikti energoauditi, ēku siltināšana, siltumsaimniecības objektu rekonstrukcija. Rīgā aktīvi izmantots Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta un struktūrfondu atbalsts, renovētas 83 izglītības iestāžu ēkas, 2 sociālās un 13 daudzdzīvokļu mājas, veikti 70 energoauditi. Daugavpilī ar ERAF palīdzību īstenoti 5 siltumsaimniecības rekonstrukcijas projekti (koģenerācija, atjaunojamais kurināmais, siltumtīkli); plānots panākt 39 % enerģijas ietaupījumu. Aktīva darbība notiek Jūrmalā, Jēkabpilī un citur.

Kopš 2010.gada aktīvi tiek īstenota informatīvā kampaņa „Dzīvo siltāk”, kuras ietvaros EM kopīgi ar sadarbības partneriem organizē dažādus informatīvus pasākumus par mājokļu energoefektivitātes veicināšanu.

Lai pildītu Latvijas saistības attiecībā uz klimata pārmaiņām, vides aizsardzību, piegādes drošību un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas veicināšanu, Latvijā līdz 2010.gada 31.decembrim tika īstenota valsts atbalsta programma „Atbalsts biodegvielas ražošanai”, kuras ietvaros tika sniegts valsts atbalsts (finansiāli atbalstāmās kvotas) biodegvielas ražotājiem. Saskaņā ar likumu „Par akcīzes nodokli” 2010.gadā biodegvielai un tās maisījumiem ar fosilo degvielu atkarībā no biodegvielas daudzuma degvielā tika samazinātas akcīzes nodokļa likmes.

Finanšu ministrija 2011.gadā lūdza EK samazināt akcīzes nodokļu likmes biodegvielai un maisījumiem ar augstu tās saturu apstiprināt kā valsts netiešo atbalstu līdz 2013.gada 31.decembrim; EK 2012.gadā deva tam piekrišanu.

Lai novērtētu SEG emisijas, ko rada lauksaimniecības izejvielu audzēšana, 2011.gadā notika pētījums par SEG emisijām, ko rada biodegvielu izejvielu – rapša un kviešu – audzēšana Latvijā.

Rīgā pilsētas sabiedriskais elektrotransports pārvadā ap 2/3 sabiedriskā transporta pasažieru. Uzsākta elektromobiļu ieviešana. Strauji attīstījies velotransports. Jēkabpilī vienlaikus ar vairāku ielu rekonstrukciju tiek veidotas gājēju ielas, veloceliņi un zaļie koridori.

ES Mūžizglītības programmas *Leonardo da Vinci* projekta „*GECO – Green Economy and Competences of Organizations*” („Zaļā ekonomika un organizāciju kompetences”) galvenā aktivitāte ir moduļa „Zaļās prasmes” iestrāde profesionālās izglītības programmās, tai skaitā pieaugušo izglītībā.

Virkne valsts institūciju, izsludinot iepirkumus, pievērš uzmanību energoefektivitātei: attiecīgas prasības tiek noteiktas datoriem, apgaismes ierīcēm, autotransportam. Labklājības ministrija īsteno četrus Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta finansētus projektus, uzlabojot tās pārziņā esošo infrastruktūras objektu energoefektivitāti.

Nozīmīgi skaitļi

71,9 milj. latu investēti AS ”Sadales tīkls”, lai uzlabotu energoefektivitāti un mazinātu zudumus. Elektroenerģijas zudumi sadales tīklā bija:

- 2009.gadā – **6,91 %** no tīklā saņemtās elektroenerģijas jeb **470 GWh**;
- 2011.gadā – **6,36 %** no tīklā saņemtās elektroenerģijas jeb **447 GWh**.

Izziņai: EM noteiktās mērķa vērtības ir **6,5 %** 2013.gadā un **6,0 %** 2017.gadā.

30,8 milj. latu līdzfinansējumu AS ”Latvenergo” pieteiktajam Latvijas rietumu reģiona pārvades tīklu stiprināšanas („Kurzemes loks”) projektam Eiropas enerģētikas programmas ekonomikas atveseļošanai ietvaros EK piešķīra 2010.gadā. Projekta kopējās izmaksas ir 61,6 milj. latu.

Vidējais procentuālais siltumenerģijas ietaupījums pēc renovācijas ir **47,68 %**, bet atsevišķos gadījumos – pat **71 %**.

Izdotas atļaujas jaunu elektroenerģijas ražošanas iekārtu ieviešanai vai jaudu palielināšanai:

- 19 hidroelektrostacijām ar jaudu līdz 5 MW par kopējo jaudu 1,86 MW;
- 1 hidroelektrostacijai ar jaudu virs 5 MW par jaudas palielināšanu par 10 MW;
- 30 saules elektrostacijām par kopējo jaudu 17,64 MW;
- 65 vēja elektrostacijām ar jaudu līdz 0,25 MW par kopējo jaudu 8,78 MW;

- 66 vēja elektrostacijām ar jaudu virs 0,25 MW par kopējo jaudu 390,86 MW;
- 2 šķeldas kondensācijas stacijām par kopējo jaudu 0,45 MW;
- 59 fosilo energoresursu koģenerācijas stacijām par kopējo jaudu 48,22 MW;
- 89 biogāzes koģenerācijas stacijām par kopējo jaudu 120,94 MW;
- 95 biomasas koģenerācijas stacijām par kopējo jaudu 131,26 MW;
- 2 ūdeņraža koģenerācijas stacijām par kopējo jaudu 1,96 MW;
- kopā izdotas 428 atļaujas par 732 megavatiem jaudas.

Laikposmā no 2009. līdz 2011.gadam hidroelektrostaciju uzstādītā jauda pieauga par 40 MW, vēja elektrostaciju uzstādītā jauda – par 7 MW, biomasas elektrostaciju uzstādītā jauda – par 3 MW, biogāzes elektrostaciju uzstādītā jauda – par 17 MW. Savukārt biogāzes koģenerācijas staciju uzstādītā elektriskā jauda pieauga par 15,8 MW (uzstādītā siltumjauda – par 17,1 MW), biomasas koģenerācijas staciju uzstādītā elektriskā jauda – par 1,4 MW (uzstādītā siltumjauda – par 20,1 MW), biodīzeļdegvielas koģenerācijas staciju uzstādītā elektriskā jauda – par 0,2 MW (uzstādītā siltumjauda – par 0,3 MW). Biomasu izmantojošu katlumāju uzstādītā siltumjauda pieauga par 2,2 MW.

2011.gadā obligātā iepirkuma ietvaros elektroenerģija tika iepirkta no 140 mazajām hidroelektrostacijām (ar uzstādīto jaudu līdz 5 MW), 36 vēja elektrostacijām, 27 biogāzes elektrostacijām, 8 biomasas elektrostacijām un 3 biomasas koģenerācijas stacijām.

Uz 2011. gada 31. decembri ir izdoti un spēkā esoši lēmumi par obligātā elektroenerģijas iepirkuma tiesību piešķiršanu:

	Koģenerācijas stacijas; kurināmais				Elektrostacijas, kas izmanto AER					Kopā	No tā AER
	Fosilais*	Biogāze	Biomasa*	Ūdeņradis	HES	Vēja ES	Biogāze	Biomasa	Saules ES		
Lēmumu skaits	124	53	89	2	148	47	62	15	1	541	417
Kopjauda, MW	1156	49	104	2	28	212	64	13	0,81	1629	473
Obligātā iepirk. apjoms, GWh	3047	395	755	16	111	281	478	171	0,58	5255	2208

* – To skaitā 41 fosilā kurināmā koģenerācijas stacijas ar kopjaudu 241 MW un 2 biomasas kurināmā koģenerācijas stacijas ar kopjaudu 2 MW, kurām nav noteikti obligātā elektroenerģijas iepirkuma apjoma ierobežojumi.

>90 % siltumenerģijas Rīgā tiek saražoti augstas efektivitātes koģenerācijas režīmā, bet 2011.gadā jau **6,4 %** kopējā kurināmā bilancē veidoja šķelda. Bezkanāla tehnoloģijā izbūvētie siltumtīkli sasnieguši jau **201,28 km**, kas ir ap **30 %** no kopējā AS "Rīgas siltums" piederošo siltumtrašu garuma.

4 projekti Labklājības ministrijas iestāžu sistēmā ļāvuši samazināt siltumenerģijas patēriņu attiecīgajos objektos par **64 %**, bet CO₂ emisijas – kopā gandrīz par **700 tonnām**.

Daugavpili ERAF projekta ietvaros **6,2 km** garumā renovē tramvaju līniju, veikta **3** pārveidošanas apakšstaciju renovācija, iegādāti **12** jauni tramvaji.

Ieguldījumi

- Attīstības virziena aktivitātēs institūcijas ir informējušas par izlietotiem 107,67 milj. latu, tai skaitā valsts budžeta līdzekļi 5,23 milj. latu, pašvaldību budžetu līdzekļi 1,44 milj. latu, ES fondu līdzekļi 24,19 milj. latu, citu fondu līdzekļi 0,024 milj. latu, valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību līdzekļi 76,80 milj. latu.

Nozīmīgas aktivitātes:

- Elektropārvades līnija „Kurzemes loks”: 6,09 milj. latu. EEPEA ietvaros 2010.gadā Eiropas Komisija piešķir 44 milj. euro līdzfinansējumu AS „Latvenergo” pieteiktam Latvijas rietumu reģiona pārvades tīklu stiprināšanas („Kurzemes loks”) projektam. Projekta kopējās izmaksas ir 88 milj. euro.
- Latvijas–Lietuvas starpsavienojuma divvirzienu plūsmas jaudas pastiprināšanai kopējais publiskais finansējums 2011.gadā 3,55 milj. latu, tai skaitā ES fondu finansējums 3,55 milj. latu.
- Eiropas Savienības fondu darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” aktivitātes:
 - „Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” – līdz 2015.gada decembrim, kopējais pieejamais ES fondu finansējums 2009.-2013.gadam ir 47,8 milj. latu. Līdz 2011. gada 31. decembrim noslēgti 399 līgumi, no kuriem pārskata periodā tika pabeigti 56. Projektu īstenošana

- notika ar ES fondu līdzfinansējumu 22,7 milj. latu (no tiem 2010. gada 2. pusgadā un 2011.gadā (turpmāk – pārskata periodā) līgumi par 18,9 milj. latu);
- „Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” – līdz 2015.gada decembrim, kopējais pieejamais ES fondu finansējums ir 4,8 milj. lati; līdz 2011. gada 31. decembrim noslēgti 59 līgumi par projektu īstenošanu par ES fondu līdzfinansējumu 4,6 milj. latu (no tiem pārskata periodā 36 līgumi par 2,2 milj. latu);
 - „Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai” – līdz 2015.gada decembrim, kopējais ES fondu finansējums 2007.-2013.gadam ir 54,7 milj. latu; līdz 2011. gada 31. decembrim noslēgti 32 līgumi par projektu īstenošanu par ES fondu līdzfinansējumu 25,9 milj. latu (no tiem pārskata periodā 22 līgumi par 20,2 milj. latu) ;
 - „Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība” – līdz 2015.gada decembrim, kopējais ES fondu finansējums ir 21,4 milj. latu; noslēgti 10 līgumi par projektu īstenošanu par visu pieejamo KF līdzfinansējumu (no tiem pārskata periodā 4 līgumi par 9,1 milj. latu).
- LAP pasākumā „Enerģijas ražošana no lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes biomasas” 2010. un 2011.gadā apstiprināti 37 projekti ar kopējo publisko finansējumu 29 milj. latu.
- Pilsētas elektrotransporta (tramvajs) attīstība Daugavpilī: kopējās izmaksas ir 10,32 milj. latu, tai skaitā ERAF finansējums 7,03 milj. latu.

Problēmas un priekšlikumi

Galveno jomas problēmu vidū visbiežāk minēts finansējuma un administratīvās kapacitātes trūkums. Nav bijusi rīcība risinājumos (217) un (226).

Netika panākta politiska vienošanās par AER attīstības tiesisko regulējumu, t.i., par likumprojektu „Atjaunojamās enerģijas likums”. Aktualitāti zaudējuši vidēja termiņa enerģētikas politikas plānošanas dokumenti. Jāpārskata atjaunojamās enerģijas atbalsta mehānismi, nosakot ekonomiski pamatotu atbalsta perioda ilgumu un intensitāti.

Iepirkumu procedūra ir sarežģīta un laikietilpīga. Tas kavē projektu īstenošanu, tādējādi faktiskais projektu īstenošanas dzīves cikls bieži ir ievērojami ilgāks nekā sākotnēji plānotais. Nepieciešams atvieglot iepirkuma procedūras saskaņošanas, veikšanas un pārbaudes kārtību, lai mazinātu administratīvo slogu projektu īstenošanai, arī energoefektivitātes veicināšanas programmu ieviešanu administrējošajai iestādei – LIAA. Nav normāli, ka lielākajai daļai projektu īstenošanu tiek piemērotas finanšu korekcijas par iepirkuma procedūras neievērošanu.

Jāpilnveido komunikācija ar projektu īstenošanai, lai maksimāli atbalstītu projektu ieviešanas procesu, kā arī spētu rast labākos risinājumus kļūdu novēršanai problēmsituācijās un sekmīgai grozījumu veikšanai projektu ietvaros. Lai risinātu būvniecības kvalitātes problēmas, jāpilnveido sadarbība ar sociālajiem partneriem.

Piedāvājums – vienkāršākās situācijās atteikties no iepirkuma procedūras – nevar tikt pieņemts, jo ir pretrunā ar vairāku ES regulu prasībām.

Projektu īstenošanai nereti trūkst zināšanu par projektu vadību un normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Bieži sastopama arī zema būvniecības procesā iesaistīto speciālistu profesionalitāte; tipisks cēlonis tam ir zemākās cenas princips iepirkumu veikšanā, taču augstākas cenas noteikšana var nebūt tieši saistīta ar piedāvājuma kvalitāti. Nereti ietaupījums tiek panākts arī uz zemākas kvalitātes būvmateriālu izmantošanas un nodokļu nemaksāšanas rēķina, un to jebkurā gadījumā nevar atrisināt ar vērtēšanas kritēriju maiņu, bet jārisina ar līguma izpildes kontroli. Veiktie grozījumi Publisko iepirkumu likumā rada pasūtītājiem papildu instrumentus, lai nodrošinātu, ka piegādātāji iepirkumos sagatavo kvalitatīvus piedāvājumus un nepaļaujas uz iespēju vēlāk savas kļūdas labot uz pasūtītāja rēķina.

Projektu iesniegumu pieņemšanas un vērtēšanas process jāplāno tā, lai projektu īstenošanai pēc projekta apstiprināšanas, līguma par projektu īstenošanu noslēgšanas un iepirkuma veikšanas būtu iespēja nekavējoties uzsākt darbus jau būvniecības sezonas sākumā. Būvniecības sezonālitate ierobežo projektu īstenošanas laika grafiku.

Nepieciešams rast risinājumus kredītiestāžu motivēšanai atbalstīt projektu īstenošanu energoefektivitātes jomā, jo projektu īstenošanai bieži saskaras ar banku nevēlēšanos izsniegt aizdevumus daudzdzīvokļu māju siltināšanas pasākumiem.

Jāizvērtē iespēja piešķirt papildu finanšu līdzekļus energoefektivitātes veicināšanas pasākumiem ne tikai mājokļu energoefektivitātes uzlabošanai, bet arī energoefektivitātes vienošanās shēmu ieviešanai un rūpniecisko energoauditu veicināšanai.

Nepieciešams pārskatīt ēku minimālās energoefektivitātes prasības projektējamām, rekonstruējamām un renovējamām ēkām, lai panāktu izmaksu ziņā optimālu līdzsvaru starp finanšu ieguldījumiem un ēkas aprites cikla laikā ietaupītajām enerģijas izmaksām. Ēku energoefektivitātes pasākumu īstenošanai jāveido ilgtspējīgs finansēšanas modelis (rotācijas fonds), kā arī nosacījumi alternatīvu energoefektivitātes pasākumu ieviešanas modeļu (piemēram, ESKO) izmantošanai. Jāveido energoefektivitātes pasākumu īstenošanu stimulējoša nodokļu politika, kas palielinātu ēku īpašnieku interesi veikt ēkas energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus. Lai nodrošinātu papildu budžeta līdzekļu pieejamību, jāizstrādā nosacījumi nodokļu ieņēmumu (piemēram, akcīzes nodoklis fosiliem energoresursiem, nekustamā īpašuma nodoklis) novirzīšanai ēku energoefektivitātes uzlabošanai un atjaunojamo energoresursu izmantošanai ēkām.

Biodegvielu pieprasījuma stimulēšanai jāizvērtē iespējas piemērot tieši ar patēriņu saistītus politikas instrumentus, kas ļautu palielināt biodegvielas īpatsvaru degvielas tirgū.

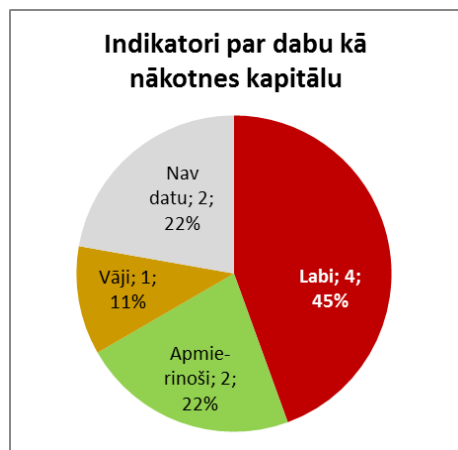
Noderīgas saites

- Informācija par projektu „Kurzemes loks” – AS „Augstsprieguma tīkls”: www.ast.lv; AS „Latvijas elektriskie tīkli”: www.let.latvenergo.lv/portal/page/portal/Latvian/LET/LET/latvijas_elektriskie_tikli/kurzemes_loks
- Daugavpils vispārējās un profesionālās izglītības pārvalde: www.izglitiba.daugavpils.lv
- AS „Daugavpils siltumtīkli”: www.dsiltumtikli.lv
- Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis: eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?ihmlang=lv
- Nodrošinājuma valsts aģentūra: nva.iem.gov.lv
- Mājokļu siltināšanas kampaņa „Dzīvo siltāk!”: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30267>
- Eiropas Savienības projekts par Ēku energoefektivitātes direktīvas ieviešanu: <http://www.epbd-ca.eu/>
- Eiropas Savienības projekts būvniecībā strādājošo kvalifikācijas un prasmju paaugstināšanai: <http://www.rpr.gov.lv/bus/>; <http://www.buildupskills.eu/>

2.5. Daba kā nākotnes kapitāls

Latvijas dabas kapitāls ir salīdzinoši labā stāvoklī, bet nepietiekami izmantots un apsaimniekots. Esošā dabas resursu un dabiskās vides daudzveidība ir Latvijas unikālā iespēja ne tikai „zaļās” ekonomikas un ilgtspējīga patēriņa attīstībai. Tā ir iespēja veidot un saglabāt Latvijas kā zaļas valsts tēlu – Latvijas starptautiskās atpazīstamības zīmolu.

Atslēgas ziņojums par jomas progresu

Dabas vērtību ilgtspējīga izmantošana

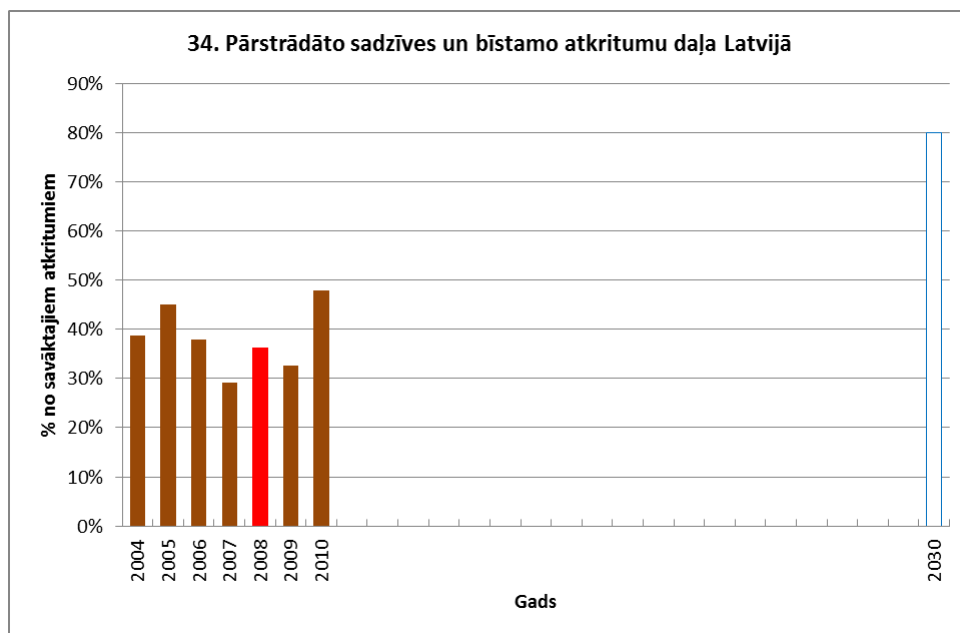
Dabas kapitāla izmantošana pārskata periodā ir noritējusi krīzes zīmē. Daudzos stratēģijā ieteiktajos risinājumos aktivitāšu nebija līdzekļu samazinājuma dēļ. Tomēr vairākas attīstības virziena ietvaros novērojamas tendences bija pozitīvas, ir novērojama virzība uz noteiktajām mērķa vērtībām. Sekmīgi turpinājusies ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības sakārtošana, kā arī ar enerģijas taupību cieši saistītā siltumniecēkta gāzu emisiju ierobežošana.

Grūti novērtēt sekmes vides un tās tūrības saglabāšanā, jo vēl nav publicēti attiecīgo indikatoru dati. Taču ieguldītie līdzekļi ūdenssaimniecības sakārtošanas jomā ļauj prognozēt, ka virszemes ūdeņu stāvoklis turpinās uzlaboties.

47.att.

Neapmierinoši tiek finansēta vides monitoringa programma un vides datubāzu uzturēšana. Būtiskas aktivitātes jomā nav bijušas. Pēc Dabas aizsardzības pārvaldes un ĪADT administrāciju reorganizācijas un apvienošanas turpināmas un plašāk izvēršamas, šobrīd ar projektu palīdzību īstenotas, stratēģijas mērķiem atbilstošās ilggadīgās un augstvērtīgās iestrādes (sistemātisks darbs ar zemes īpašniekiem, dabas apsaimniekošanas plānošana, sabiedriskais monitorings) ne tikai dabas rezervātos un nacionālajos parkos, bet pēc iespējas visās ĪADT, tai skaitā Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, kas ir UNESCO programmas „Cilvēks un biosfēra” teritorija. Latvija ir ieguvusi 2.vietu pasaulē *Environmental Performance* indeksā, kas apliecina dabas kapitāla ilgtspējību mūsu valstī, taču, saglabājoties minētajam stāvoklim vides informācijas un izglītības jomā, ir risks šo pozīciju zaudēt.

Indikatoru rādījumi

48.att. CSP: VIG04

Pirmskrīzes periodā, strauji augot patēriņam, atkritumu dalītās savākšanas un šķirošanas sistēma nebija gatava saņemt palielinātu atkritumu plūsmu, īpaši sadzīves un būvniecības sektorā. Ieguldījumi atkritumu plūsmas apstrādes nozarē ļāva uzlabot savākšanu un šķirošanu, taču pārstrādes jomā investīcijas praktiski nav bijušas. Var prognozēt, ka paredzētā mērķa vērtība 2030.gadā tiks sasniegta, taču līdzšinējais tendenču svārstīgums vēl pietiekami skaidri nenorāda uz stratēģisko virzību. Lai sasniegtu stratēģijas „Latvija 2030” mērķi būt līderiem dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā, atkritumu dalītai vākšanai, šķirošanai un pārstrādei jābūt kā prioritārajam virzienam atkritumu apsaimniekošanā.

Atkritumu pārstrādātās daļas lielums kopējā atkritumu daudzumā, pirmkārt, raksturo atkritumu savākšanas un šķirošanas sistēmas efektivitāti. Tā savukārt veidojas no četriem komponentiem: iedzīvotāju gatavības šķirot, šķirošanas pieejamības, šķirošanas kvalitātes un tikai pēdējo posmu veido atkritumu pārstrādes process, bet tas lielā mērā norāda uz visu iepriekšējo posmu attīstību un saskaņotību.

1

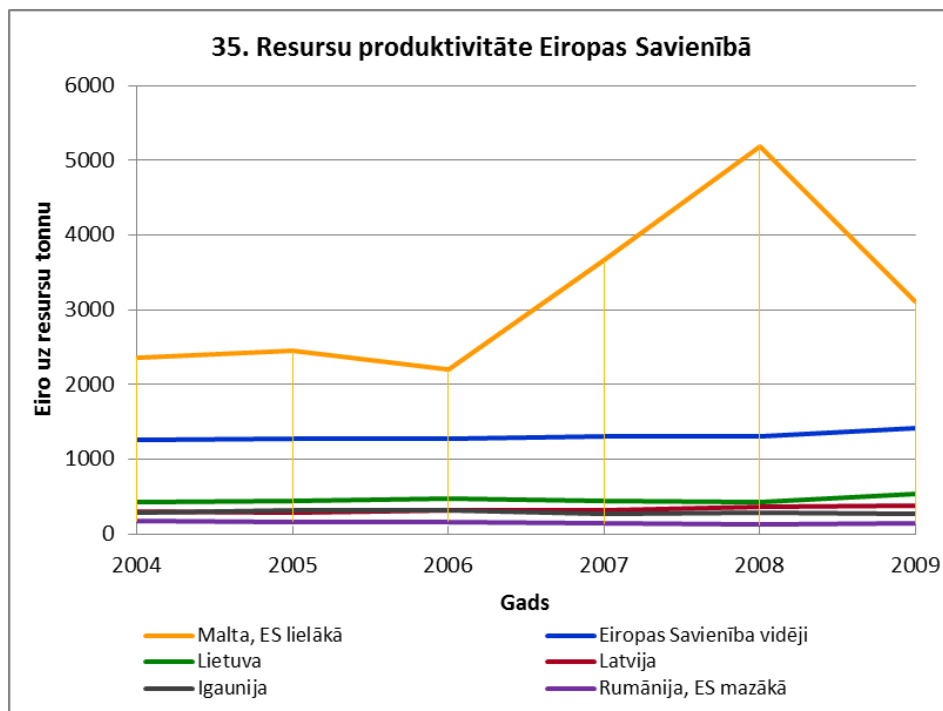

Resursu produktivitāte raksturo vispārinātu vērtības pievienošanu dabas resursam neatkarīgi no tā, vai tā ir koksne vai karjerā iegūts dolomīts. Jo resursu produktivitāte ir lielāka, jo dziļāku pārstrādi piedzīvo izejviela, jo gatavāks un vērtīgāks produkts nonāk tirgū. Visaugstākā resursu produktivitāte ir augsto tehnoloģiju nozarēm, bet vienkāršai izejvielu pārdošanai tā ir visai zema.

49.att. Eurostat: tsdpc100

Resursu produktivitāte Latvijā kopš 2005.gada ir pastāvīgi augusi, it īpaši ekonomikas „burbuļa” gados, taču krīzes periodā, uzņēmumiem nespējot pietiekami daudz investēt ražošanā, šī izaugsme ir samazinājusies. Tādēļ ilgtermiņa tendence ir samērā pesimistiska. Pat 2007.–2008.gada pieaugums ir pārāk mazs, lai spētu nodrošināt mērķa vērtības sasniegšanu. Līdz 01.08.2012. dati par pārskata periodu vēl nebija publicēti.

0

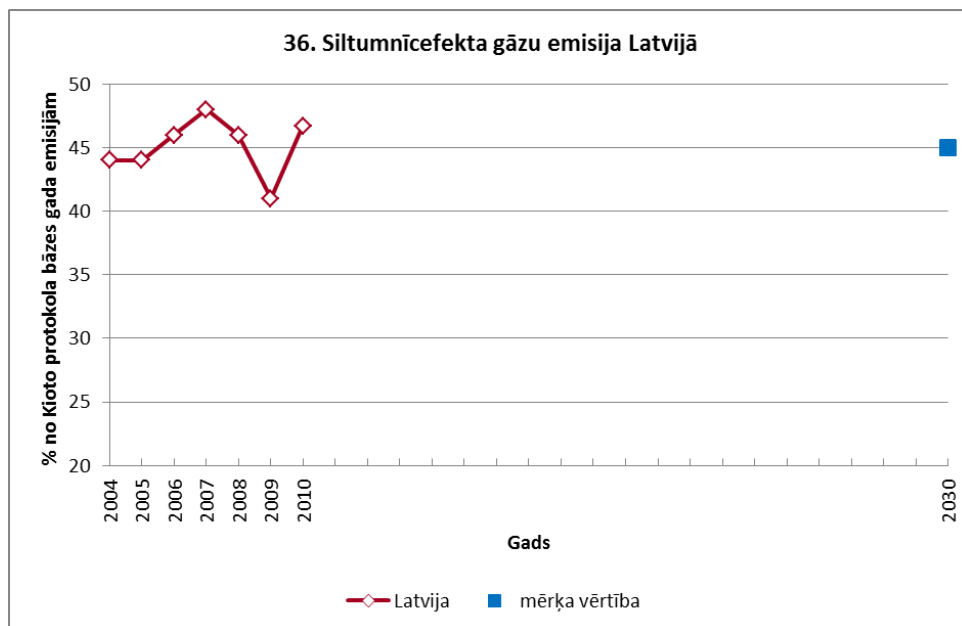

Resursu produktivitāte Eiropas kontekstā salīdzināta ar ES augstāko, vidējo un zemāko rādītāju un starp Baltijas valstīm.

50.att. Eurostat: tsdpc100

Redzams, ka Baltijas valstis resursu produktivitātes ziņā būtiski atpaliek no Eiropas vidējā rādītāja un ir pieskaitāmas vājāko valstu grupai. Baltijas valstu grupas principiāli neatšķiras no Rumānijas, kurai šis rādītājs ir viszemākais. Stratēģijas mērķa vērtība aptuveni atbilst Eiropas pašreizējam līmenim, taču, lai to sasniegtu, ir nepieciešamas būtiskas resursu izmantošanas pieejas izmaiņas.

0

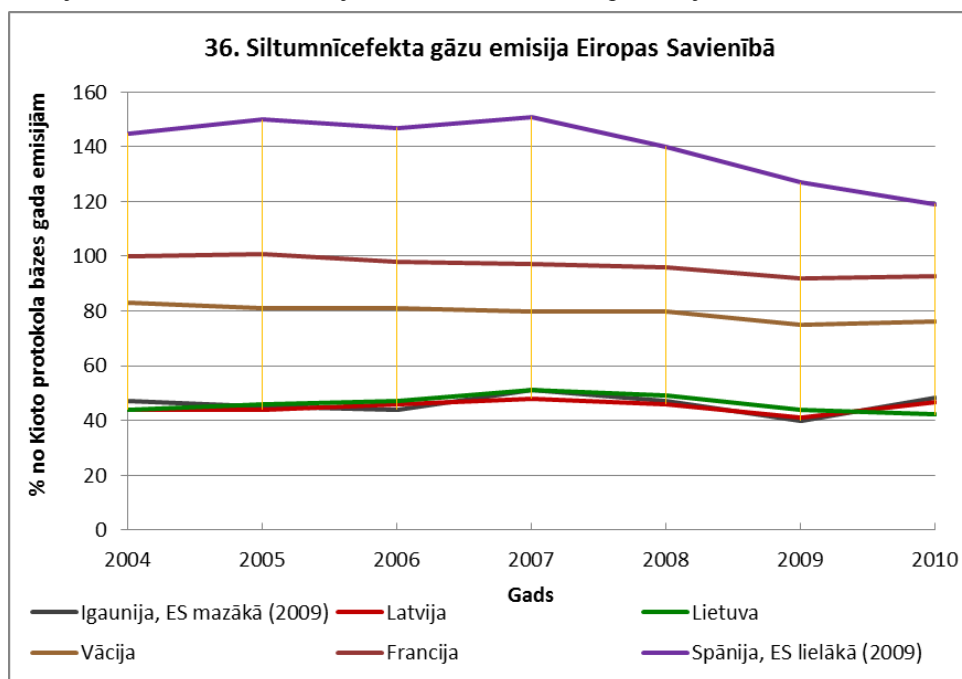

Siltumnīcefekta gāzu emisijas apjoms raksturo ne tikai ietekmi uz vidi, bet arī izmantoto kurināmo kompozīciju un enerģijas ražošanas tehnoloģisko līmeni. Kioto protokolā Latvijai noteiktā saistību vērtība pieņemta kā politiska vienošanās, Latvijai pievienojoties Eiropas Savienības kopīgajam saistību līmenim.

51.att. Eurostat: env_air_ind; Annual European Union greenhouse gas inventory 1990–2010 and inventory report 2012 Submission to the UNFCCC Secretariat (2010.gads)

Krīzes apstākļos ir bijis novērojams siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājums. Sākot ar 2008.gadu, vērojams kurināmā patēriņa kritums, kas galvenokārt skaidrojams ar ekonomiskās krīzes ietekmi, dažu lielo uzņēmumu rekonstrukciju un salīdzinoši silto ziemu. Svarīgs faktors, kas rada nevis pārejošu, bet paliekošu emisiju samazinājumu, ir biomasas kurināmā patēriņa palielināšanās. Krīzes dēļ samazinājās autopārvadājumu apjoms, tomēr transporta emisiju samazināšanos ietekmēja arī kravas automašīnu parka atjaunošanās.

1

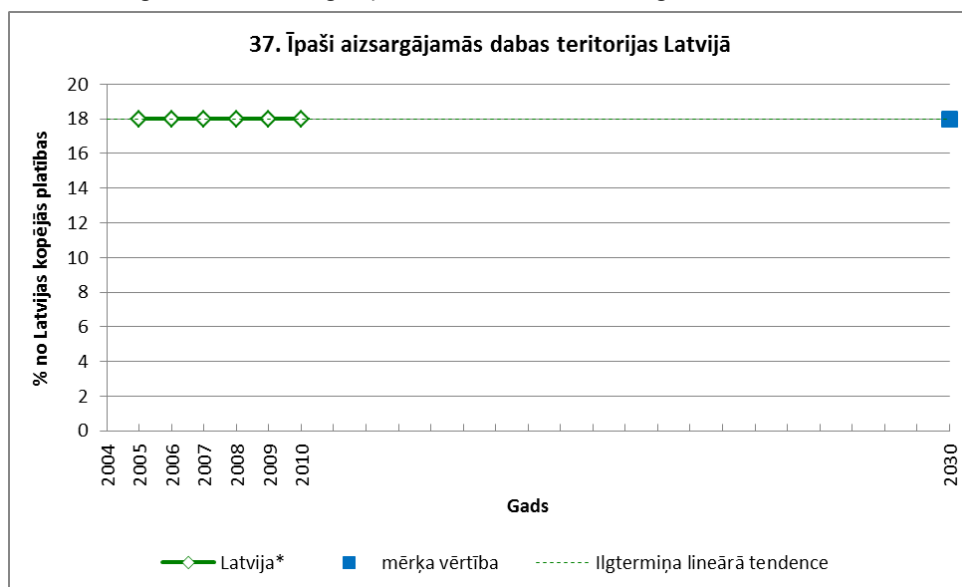
Salīdzinājumam Eiropas līmenī ņemtas divas lielākās ES ekonomikas (vidējais rādītājs šeit neeksistē), zemākais rādītājs un augstākais rādītājs, kā arī mūsu kaimiņvalstis Baltijā.

52.att. Eurostat: env_air_ind; Annual European Union greenhouse gas inventory 1990–2010 and inventory report 2012 Submission to the UNFCCC Secretariat (2010.gads)

Turpmākas emisiju samazināšanas nepieciešamība Vācijai, Francijai un citām ES valstīm izriet no jaunajām daudz augstākajām saistībām, kuras tās uzņēmušās 2009.gadā Klimata un enerģētikas tiesību aktu kopuma ietvaros. Tie paši mērķi ir arī ES valstu piedāvājums nākamajam Kioto protokola saistību periodam – 2013.–2020.gadam. Latvijai noteiktais mērķis atļauj emisiju pieaugumu Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā neiekļautajās nozarēs +17 % pret 2005.gada līmeni, kas nozīmē kopējo emisiju stabilizāciju tuvu pašreizējam apjomam. Latvija ir izmantojusi iespēju starptautiskās emisiju tirdzniecības

2

ienākumu ieguldīšanā zema oglekļa ekonomikā 2009.–2012.gadā.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars visās valsts teritorijā raksturo valsts attieksmi pret dabas kapitālu. Mazas platības liecina par dabas vērtību ignorēšanu, bet ļoti lielas savukārt var izsaukt saimnieciskās attīstības grūtības. Tomēr jāizvērtē arī aizsargājamo teritoriju un tajās noteikto ierobežojumu raksturs, lai pilnvērtīgi varētu spriest par rādītāja ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību.

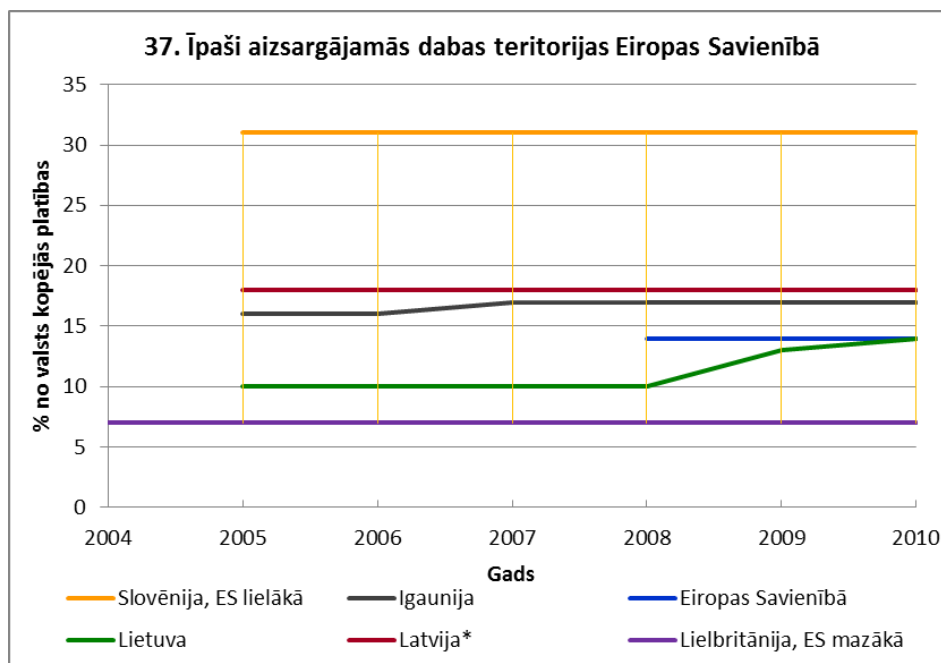
53.att. Eurostat: env_bio1

* Ieskaitot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritoriju, kas ir īpaši aizsargājama dabas teritorija saskaņā ar Latvijas likumdošanas aktiem, taču Eurostat rādītājā nav iekļauta; nav ietvertas arī ĪADT, kas atrodas jūrā.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars pēdējos gados valstī nav mainījies, jo nav bijusi zinātniski pamatota vajadzība šīs teritorijas palielināt valsts sauszemes teritorijā. Šāds darbs ir noticis jūras akvatorijā, kur 2010.gadā izveidotās jūras aizsargājamās teritorijas tagad aizņem 34 % no Latvijas teritoriālajiem ūdeņiem.

Lai arī dabas rezervātos un nacionālo parku stingrā un regulējamā režīma zonās zeme pieder tikai valstij un citu kategoriju ĪADT stingrā un regulējamā režīma zonās zeme arī lielākoties pieder valstij, jāatzīmē, ka privāto meža zemju īpašnieki pārskata periodā nav saņēmuši kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem. Vienlaikus Lauku atbalsta dienests ir veicis regulārus maksājumus par dabas saglabāšanas prasību nodrošināšanu lauku zemes īpašumos. Latvijas 2.vieta pasaulē Environmental Performance indeksā varētu liecināt, ka vispārējais vides saglabāšanas līmenis ir ļoti augsts, tādēļ mērķa vērtības noturēšanas tendence ir vērtējama ļoti pozitīvi.

2

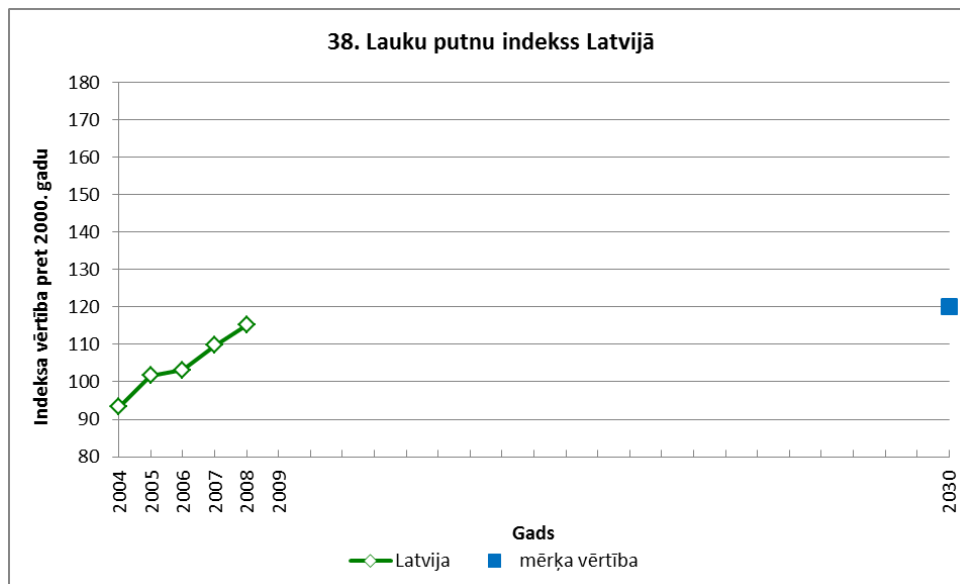
Salīdzinājumam sniegta ziņa par ES vidējo, lielāko un mazāko rādītāju un mūsu kaimiņvalstīm Baltijā.

54.att. Eurostat: env_bio1

* Ieskaitot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritoriju, kas ir īpaša aizsargājama dabas teritorija saskaņā ar Latvijas likumdošanu, taču Eurostat rādītājā nav iekļauta

Slovēnijas ārkārtīgi augsto rādītāju var skaidrot ar ļoti lielu dabas un kultūrvēstures vērtību koncentrāciju valsts piekrastes zonā, kura, tāpat kā daudzas vietas valsts teritorijā, reljefa īpatnību dēļ nav labi izmantojama saimnieciskai darbībai; pēdējā koncentrējas samērā nelielos areālos. Latvijas rādītājs salīdzinoši ir augsts, un mums šobrīd nav īpašas stratēģisku apsvērumu diktētas motivācijas censties šo rādītāju paaugstināt.

2

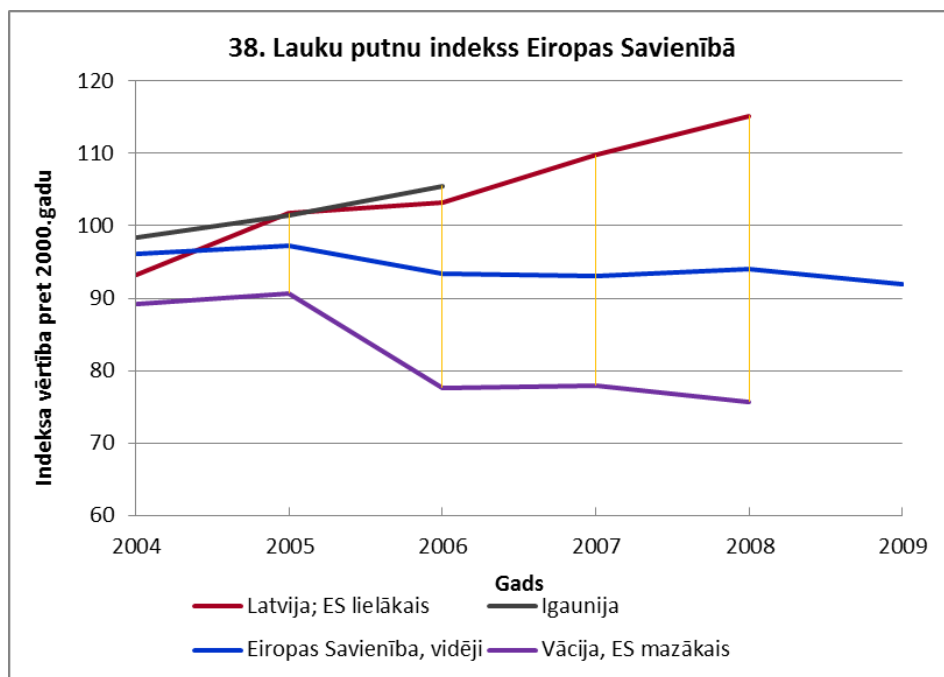
55.att. Eurostat: env_bio2

Tā saucamais lauku putnu indekss ir izveidots, lai novērtētu ekoloģisko stāvokli, tai skaitā bioloģisko daudzveidību lauksaimniecības zemēs. Indeksa veidošanai ir izvēlētas putnu sugas, kuru populāciju lielākā daļa ir sastopama lauksaimniecības zemēs un tādējādi uzskatāmas par sugām, kas piemērojušās konkrētiem apstākļiem – dzīvei lauksaimniecības zemju teritorijā. Pastāv arī meža putnu indekss, kam Latvijas apstākļos varētu būt ļoti liela raksturojoša nozīme, taču dati tam nav publicēti.

2

Lauku putnu indekss Latvijā kopš 2004.gada ir strauji audzis. Tas liecina par dabas aizsardzības pasākumu efektivitāti un to, ka uz ekstensīvi apsaimniekoto platību rēķina vairs nepieaug aramzemes īpatsvars. Attiecībā uz lauksaimniecību interpretācija var būt pretrunīga, jo var raksturot gan nelabvēlīgu stāvokli saimnieciskajā darbībā laukos, gan arī labas lauksaimniecības prakses ieteikumu ievērošanu. Var prognozēt, ka indekss vērtība saglabāsies vismaz pašreizējā līmenī, kas jau ir tuvs stratēģijā noteiktajam.

Līdz 01.08.2012. dati par pārskata periodu vēl nebija publicēti.

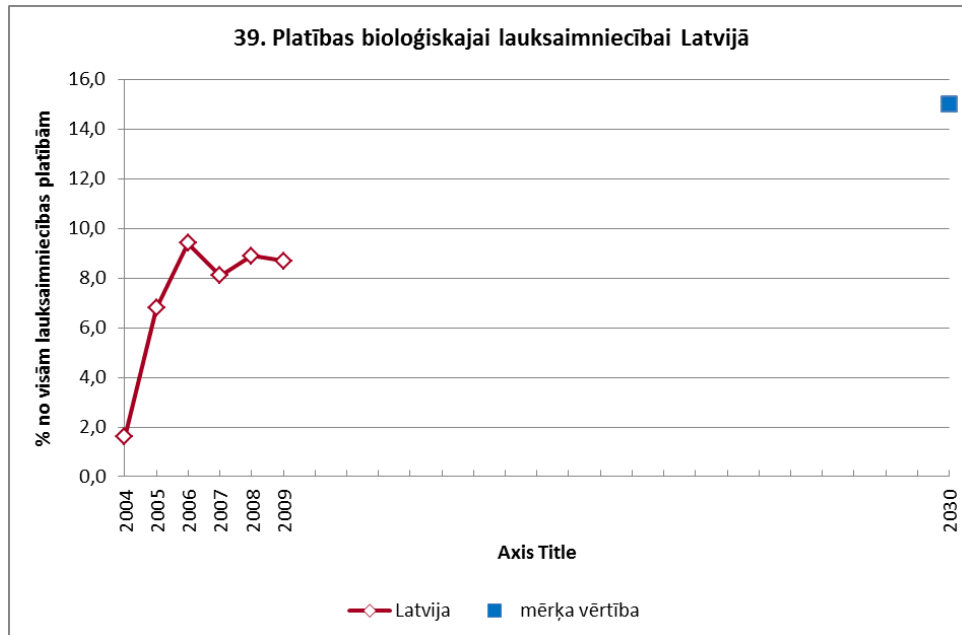
56.att.

Eurostat: env_bio2

Latvija ir pārliecinošs Eiropas līderis, turklāt tendence palielinās. 2006.gadā Latviju gan ir apsteigusi Igaunija, taču šeit trūkst vēlāku datu. Redzams, ka Eiropas lielākā ekonomika – Vācija – ir piedzīvojusi ievērojamu lauku putnu indeksa kritumu uz 2006.gadu, taču kopumā ES situācija nedaudz stabilizējas. Indeksam pieauguma tendence ir vēlama, taču pārlietu lielas vērtības var norādīt uz nelabvēlīgu saimniecisko situāciju lauku apvidos.

Līdz 01.08.2012. dati par pārskata periodu vēl nebija publicēti.

2

57.att. Eurostat: food_in_porg1

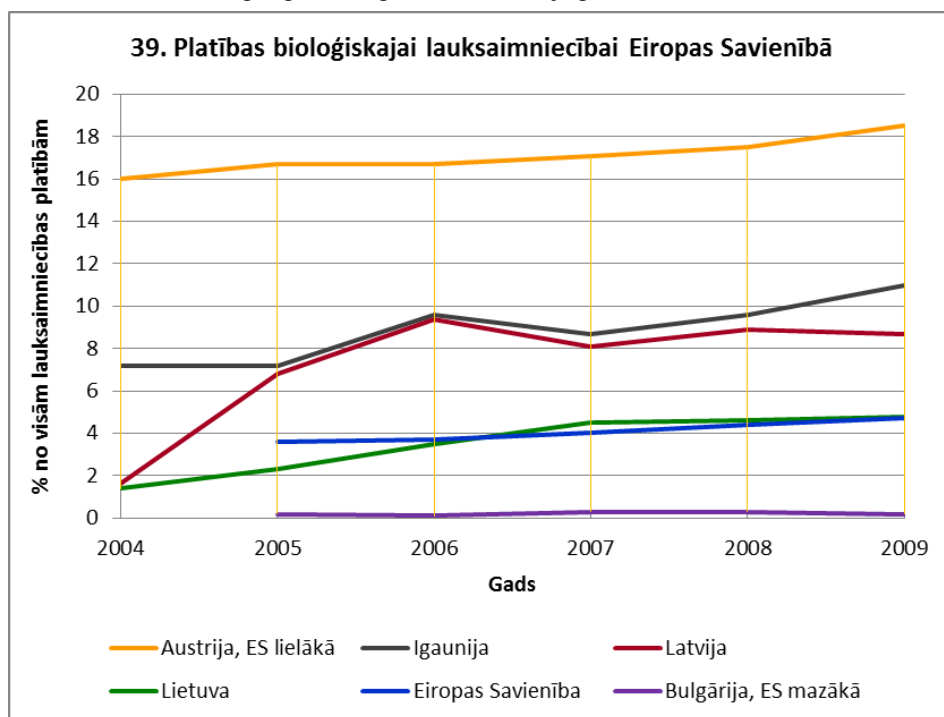
Uzsākot bioloģiskās lauksaimniecības atbalstu, šo saimniecību skaits un aizņemtā lauksaimniecības zemju platība ievērojami pieauga. Tomēr jau pirmskrīzes periodā tendence apstājās – acīmredzot atbalsta ierobežotā apjoma dēļ. Pēc tam pieaugums pārskata periodā reāli nebija novērojams, jo, atbalsta līmenim paliekot nemainīgam, noteiktu ietekmi atstāja bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas dārdzība, kas krīzes apstākļos noteikti nav stimulējošs šādas saimnieciskās darbības attīstības faktors.

Tomēr arī pēdējo gadu tendences drīzāk norāda uz to, ka stratēģijas mērķa vērtība varētu tikt sasniegta.

Bioloģiskās lauksaimniecības teritoriju aizņemtā daļa ir nozīmīgs ilgtspējas rādītājs, jo šāda lauksaimniecība balstās uz vielu dabisko apriti un rada ievērojami mazāku vides piesārņojumu. Pareizi „nostādīta” bioloģiskā lauksaimniecība resursu izmantošanas ziņā ir ievērojami mazāk atkarīga no ārējiem piegādātājiem, taču to vairāk ietekmē dabas apstākļi.

2

Līdz 01.08.2012. dati par pārskata periodu vēl nebija publicēti.

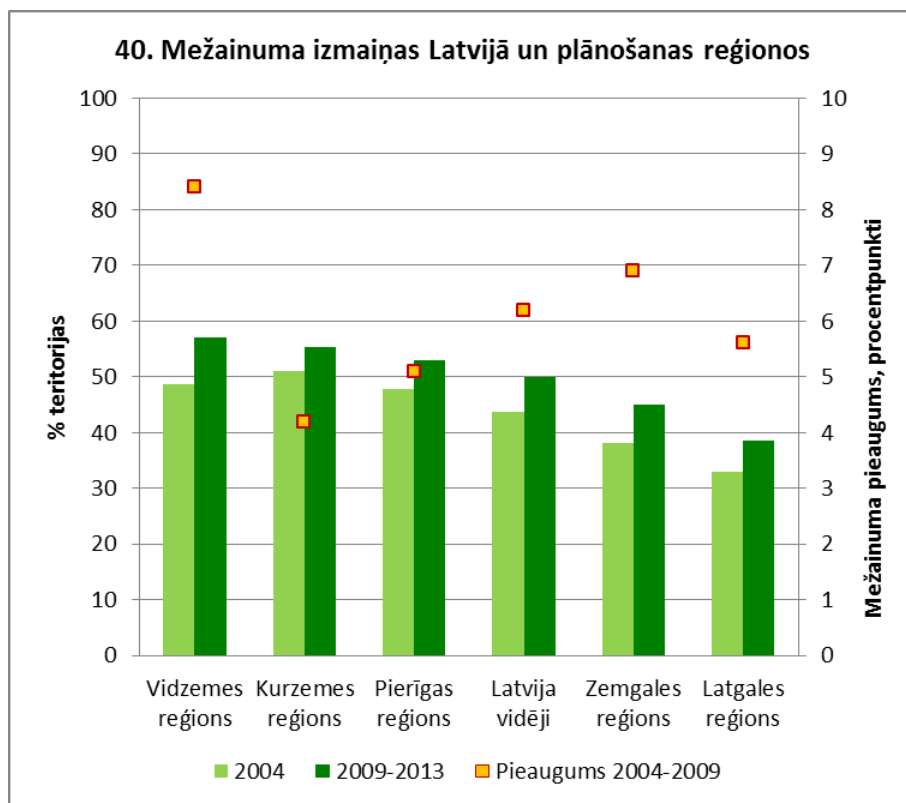
Salīdzinājums:
ES vidējais, lielākais un mazākais rādītājs, Igaunija un Lietuva.

59.att. Eurostat: food_in_porg1

Latvijā un Igaunijā šajā jomā ir līdzīgas tendences, taču atšķirībā no Igaunijas Latvijā novērojamās tendences nav tik stabilas. Kaut gan rādītājs ir ievērojami labāks par ES vidējo, no labākajiem tas atpaliek diezgan ievērojami un pēdējos gados nav novērojama arī tuvošanās tiem, jo, piemēram, Austrija piedzīvo pastāvīgu progresu bioloģiskās lauksaimniecības attīstībā.

1

Līdz 01.08.2012. dati par pārskata periodu vēl nebija publicēti.

Mežainums ir rādītājs, kas pats par sevi grūti „tulkojams”, jo ir atkarīgs no konkrētās vietas dabas apstākļiem un saimnieciskās vēstures. Turpretī mežainuma izmaiņas raksturo notiekošos procesus, to intensitāti, mežsaimnieciskās darbības raksturu – orientāciju uz resursu vairošanu vai tērēšanu. Tā kā mežs ir lielākā Latvijas nacionālā bagātība, mežainuma un tā izmaiņu rādītāji ir ļoti būtiski valsts ilgtspējības procesu raksturošanā.

Sākot ar 2009.gadu, mežu inventarizācijas dati tiek apkopoti tikai piecu gadu cikla

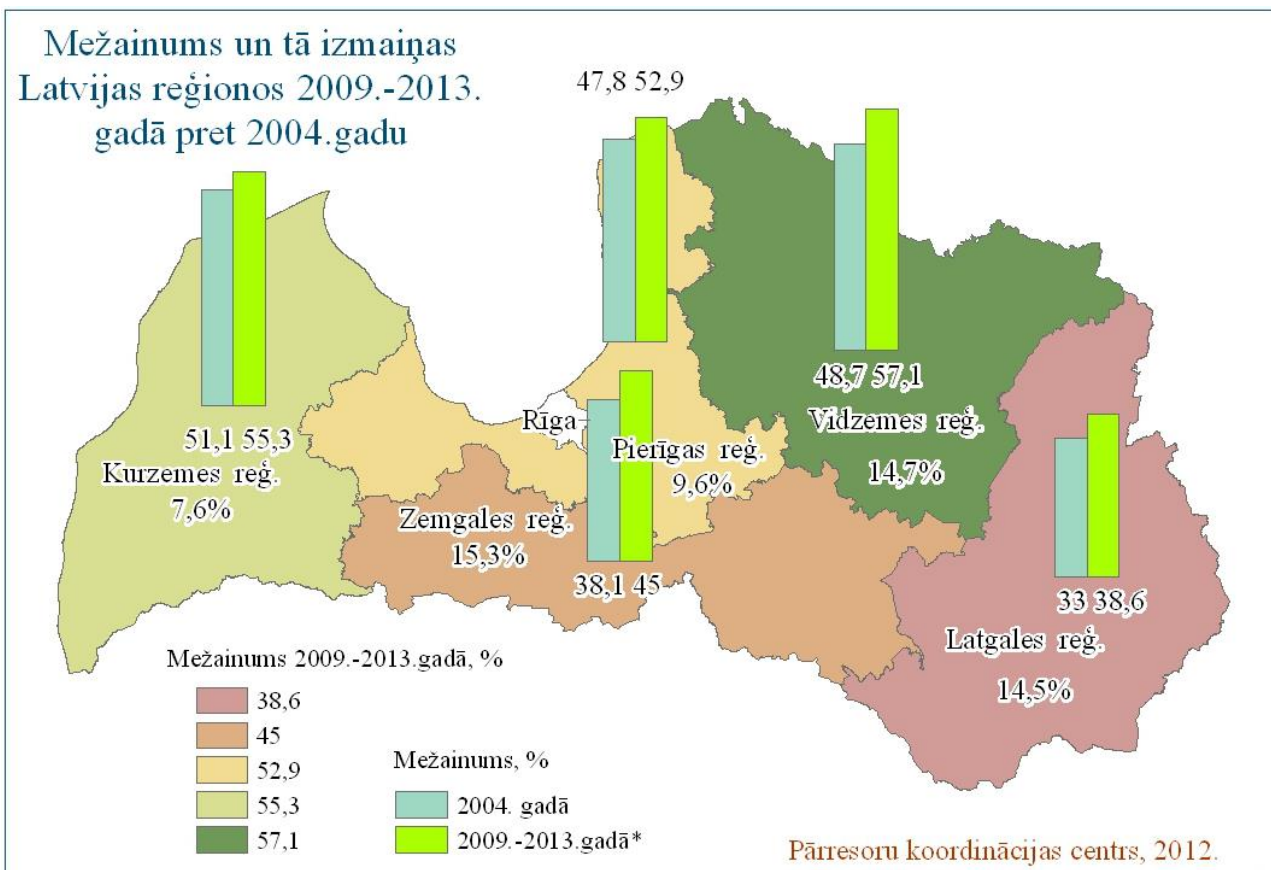
60.att. CSP: MSG05

griezumā.

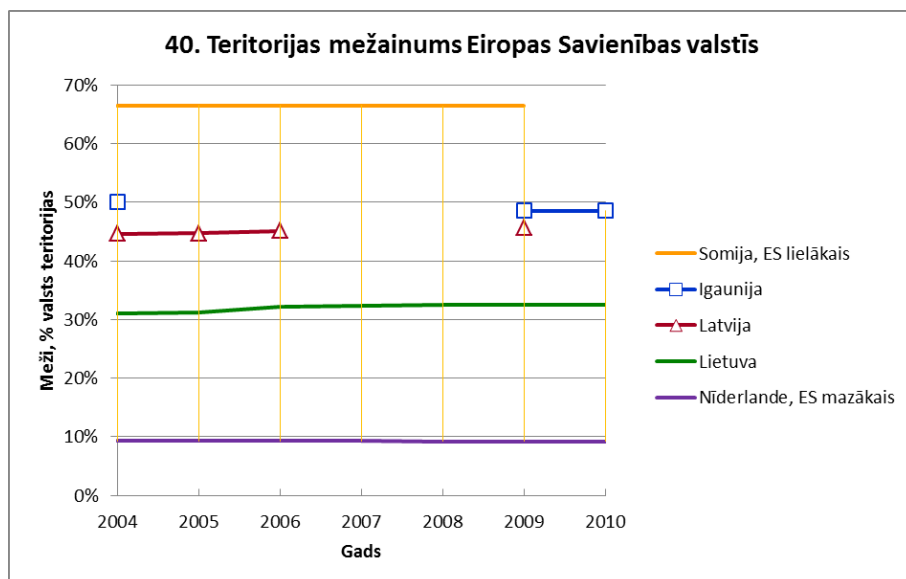
Diagrammā valsts reģioni sakārtoti pēc mežainuma situācijas 2009.gadā, bet kartē zemāk parādīts mežainuma un tā izmaiņu telpiskais sadalījums pa reģioniem. Mežainums ir pieaudzis pilnīgi visā valsts teritorijā, kas kļiedē mītu par mežu pārmērīgu izciršanu. Ir redzams, ka kopš 2004.gada Vidzemes reģions ir apsteidzis Kurzemi. Te arī procentuāli bijis vislielākais pieaugums. Tendencei turpinoties, ir pamats apgalvot, ka mērķa vērtība 55 % tiks sasniegta krietni pirms 2030.gada. Tomēr šeit jābūt uzmanīgiem, jo ir redzams, ka lielākais mežu pieaugums ir bijis reģionos, kuros ir visvājākie IKP rādītāji un vismazākais nefinanšu investīciju apjoms. Tas norāda uz ticamu apstākli, ka vāji attīstīta saimnieciskā darbība ir sekmējusi saimnieciskai darbībai derīgo nemeža zemju aizaugšanu.

2

Līdz 01.08.2012. dati par pārskata periodu vēl nebija publicēti.

61.att. CSP: MSG05

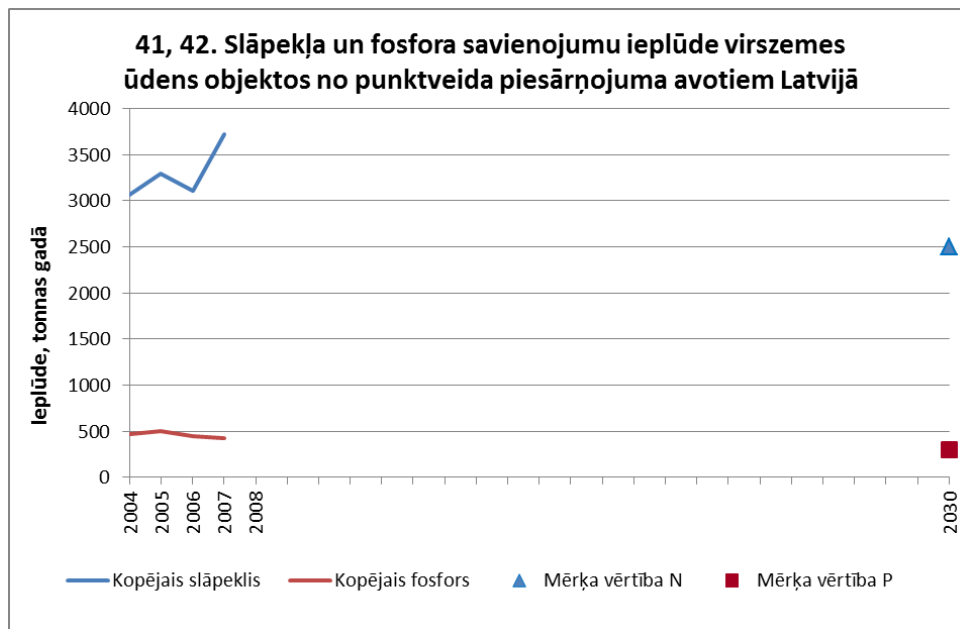

Salīdzinājums ar mūsu kaimiņvalstīm un Eiropas mežaināko un „kailāko” valsti.

62.att. Eurostat: agr_r_landuse

Diagramma parāda, ka mežainums lielā mērā ir atkarīgs no dabas apstākļiem un apdzīvotības struktūras. Rādītājs ir samērā maz dinamisks; acīmredzot būtiskas tā izmaiņas varētu būt novērojamas desmitgadēs. Latvija un Igaunija atrodas ES mežaināko valstu grupā (līderis – Somija). Taču Latvijā un arī Lietuvā mežainums pieaug, bet Igaunijā tas ir nedaudz samazinājies, joprojām gan paliekams 50 % robežās. Resursa bagātība un tās apjoma dinamika norāda uz stabilām pozīcijām mežu apsaimniekošanas ilgtspējībā ne tikai lokālā, bet arī visas Eiropas kontekstā.

2

Slāpekļa un fosfora savienojumi ir tā saucamie biogēnie elementi – augu barības vielas, kuras veicina eutrofikāciju, kas savukārt noved pie izmaiņām ekosistēmu darbībā, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās (tai skaitā arī pie izmantojamo jūras dabas resursu samazināšanās) un ietekmē cilvēku dzīves un darba kvalitāti.

63.att. VARAM 12.06.2012 vēstule Nr. 9.18-1e/9080

Nozīmīgākās nozares Latvijā, kas rada piesārņojumu ar biogēnajām vielām, ir lauksaimniecība, komunālo pakalpojumu sektors (centralizēti savāktie un attīrītie notekūdeņi) un māsaimniecības bez centralizētās notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas. Jāatzīmē, ka pēdējā laikā arvien lielāku ieguldījumu barības vielu ienesē virszemes ūdeņos rada klimata pārmaiņas, kā rezultātā ziemā neveidojas sniega un ledus sega, bet vasarā novērojamas pastiprināti spēcīgas lietavas. Tas sekmē barības vielu izskalošanu un noteces no lauksaimniecības platībām, mežu zemēm un apdzīvotu vietu teritorijām un rezultātā – biogēnu ienesi virszemes ūdeņos un tālāk jūrā.

Par laikposmu, sākot ar 2008.gadu, VARAM informāciju nesniedza.

Politikas instrumenti darbībā

Attīstības virziens: Dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīga izmantošana

Dabas kapitālu veido ekosistēmu (jūra, mežs, agro u.c.) elementu kopums, kas rada un uztur cilvēces eksistencei nepieciešamus dabas resursus un ekosistēmu pakalpojumus. Ekosistēmu pakalpojumos ietilpst pārtikas apgāde, ūdens, gaisa un klimata regulēšana, augsnes auglības saglabāšana, barības vielu aprīte, dabas sniegtās estētiskās un kultūras vērtības u.tml. Dabas kapitāls nodrošina ne tikai cilvēku apgādi ar pārtiku, mājokli, tīru ūdeni un gaisu, bet ir arī būtisks drošības, kultūras, veselības un cilvēku brīvības priekšnosacījums. Dabas kapitāls ne vienmēr ir aizstājams ar citām kapitāla formām, un tā samazināšanās var būt neatgriezeniska.

Latviju var uzskatīt par dabas kapitāla lielvalsti. Latvijas apdzīvojuma blīvums ir salīdzinoši mazs, tādēļ Latvija ir viena no „zaļākajām” un vismazāk urbanizētajām ES teritorijām. Latvijas dabas kapitāla īpatsvars un sasniegtais dabas kapitāla saglabāšanā uzliek par pienākumu Latvijai būt ES valstīm par paraugu dabas kapitāla apsaimniekošanā arī pie jauniem attīstības izaicinājumiem.

Attīstības mērķis:

Būt ES līderi dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā

Rīcības virzieni:

1. Dabas kapitāla pārvaldība

Jāievieš dabas kapitāla pārvaldības pieeja ekosistēmu preču un pakalpojumu vērtības, dabas un antropogēnu radīto risku un zaudējumu identificēšanai un novērtēšanai. Šī pieeja paredz piesārņojuma un atkritumu plūsmu samazināšanu, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu un ekosistēmu pakalpojumu attīstību. Lai efektīvi pārvaldītu dabas kapitālu, nepieciešams noteikt kritisko dabas kapitālu, kura samazināšanās nav pieļaujama, un dabas kapitāla saglabāšanas un atjaunošanas mērķus un indikatorus. Nacionālā dabas kapitāla aprēķini jāņem par pamatu dabas kapitāla attīstības programmas izstrādē. Šai programmai jānovērš ar dabas kapitāla attīstību saistītie riski un draudi: zemes izmantojuma maiņa, invazīvo sugu izplatīšanās, vides piesārņojums un klimata izmaiņas, kā arī neilgtspējīgie patēriņa un ražošanas modeļi.

Risinājumi

- Dabas kapitāla pieeja (250)
- Nacionālā dabas kapitāla aprēķināšana (251)
- Zaļā budžeta reforma (252)
- Dabas saglabāšanas un atjaunošanas plāns (253)

2. Tirgus instrumentu izveide

Valsts institūcijām jāievieš tirgus instrumenti, kas radītu ekosistēmu pakalpojumu un produktu tirgu un veicinātu tautsaimniecības ekofektivitātes celšanos. Šie instrumenti ļautu attīstīt arī dažādus jaunus pakalpojumus, kas veicinātu uzņēmēju un zemes īpašnieku iesaisti dabas daudzveidības atjaunošanā, piesaistot privāto finansējumu dabas kapitāla saglabāšanai un atjaunošanai.

Risinājumi

- Ekosistēmu pakalpojumu izsole (254)
- Nodokļi un nodevas par dabas kapitāla izmantošanu (255)
- Dabas atjaunošanas fonds (256)
- Ekodāvanu programma (257)

3. Dabas aktīvu kapitalizēšana

Ilgtspējīga dabas kapitāla izmantošana var sekmēt Latvijas kā „zaļas” valsts tēla veidošanos. Tā ir iespēja veicināt eksporta un daudzu ekonomikas un jaunrades nozaru attīstību, piemēram, pakalpojumu industrijā, lauksaimniecībā, koka izstrādājumu, māju un mēbeļu ražošanā; radošajā industrijā, augsto tehnoloģiju nozarēs. Latvijas dabas kapitāls paver iespēju attīstīt daudzveidīgu un eksportspējīgu „zaļo ekonomiku”.

Risinājumi

- Zaļās ekonomikas investīciju fondi (258)
- Zināšanu pārneses un atbalsta tīkli (259)
- Inovāciju programma (260)
- Dabas kapitāla digitalizācijas programma (261)

4. Ilgtspējīga dzīvesveida veicināšana

Cilvēku ekonomiskā aktivitāte un pārmērīgais patēriņš rada arvien lielāku siltumnīcas efektu izraisošu gāzu ieplūdi atmosfērā un arvien lielāku dabas resursu noplicināšanu. Dabas kapitālam rodas

arvien jauni apdraudējumi, tai skaitā infrastruktūras un apbūves izplešanās un klimata izmaiņu negatīvā ietekme. Veicinot ilgtspējīgu dzīvesveidu, iespējams radīt dabas kapitālu saudzējošu sabiedrību.

Risinājumi

- Pārmaiņas rosinošas vides izglītības programmas (262)
- Ekoloģiskās pēdas konti (263)
- Ilgtspējīgu produktu sertificēšana (264)
- Publiski pieejami dabas objekti (265)

Likumdošana un plānošana

- MK 26.02.2008. noteikumi Nr.129 „Noteikumi par darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājuma apakšaktivitāti „Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti”, „Noteikumu mērķis ir veicināt pētniecības rezultātu komercializāciju, nodrošinot praktisku saikni starp pētniecības un rūpniecības sektoru.
- 2010.–2011.gada periodā pakāpeniski paaugstinātas nodokļa likmes par zemes dzīļu resursu iegūvi, atkritumu apglabāšanu un gaisa piesārņošanu, ko maksā dabas resursu īpašnieki, ieguvēji un piesārņotāji.

Būtiskākie projekti un notikumi

Uzsākta Jelgavas šķidro bīstamo atkritumu izgāztuves „Kosmoss” un Inčukalna sērskābo gudrona dīķu sanācija.

Vides zinātnes un izglītības padome ar VARAM atbalstu noorganizēja ikgadējās starptautiskās vides zinātnes konferences un ikgadējo konkursu/ceremoniju „Vides zinātnes balva”.

ERAF apakšaktivitātes „Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība” ietvaros tiek īstenots projekts „Vienotas vides informācijas sistēmas izveide”. Projekta ieviešanas rezultātā uzlabosies elektroniska piekļuve informācijai par zemes dzīļu resursiem, kā arī informācijai par vides stāvokli, tai skaitā īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, sugām un biotopiem. INSPIRE direktīvas ieviešanas ietvaros notiek arī darbs pie ģeoportāla, kurā būs pieejami ģeotelpiskie dati par augsni, ģeoloģiju, derīgo izrakteņu resursiem, zemes izmantošanu, sugu dzīvotnēm, biotopiem, to izplatību, īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, jūras reģioniem u.c.

Ikdienas darbs

Darbs pie likumprojekta „Zemes pārvaldības likums”.

Līdz 2011.gada beigām pabeigts 51 ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projekts. Radīti priekšnoteikumi atbilstoši atkritumu apglabāšanai, kā arī lai slēgtu un rekultivētu likumdošanas prasībām neatbilstošās atkritumu izgāztuves. Ar Kohēzijas fonda atbalstu rekultivētas 30 sadzīves atkritumu izgāztuves 50 ha platībā. Visos izveidotajos sadzīves atkritumu reģionos ir nodrošināta atbilstoša atkritumu apglabāšana.

Ar Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta atbalstu pašvaldību funkciju īstenošanas izmaksu samazināšanai 222 pašvaldību ēkās īstenoti kompleksi pasākumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai.

2011.gadā ES fondu finansējuma piesaistei apstiprināti 345 projekti, no kuriem 115 projekti vērsti uz ūdens piesārņojuma samazinājumu un ūdens zudumu samazinājumu, 56 projekti – uz atkritumu apsaimniekošanas kvalitātes uzlabošanu, 19 projekti – uz gaisa piesārņojuma samazinājumu, 22 projekti – uz siltumnīcas efekta gāzu emisiju samazinājumu un 19 projektu īstenošanā paredzēti pasākumi trokšņa līmeņa samazināšanai.

ERAF apakšaktivitātes „Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība” ietvaros tiek īstenots projekts „Vienotas vides informācijas sistēmas izveide”. Projekta ieviešanas rezultātā uzlabosies elektroniska piekļuve informācijai par zemes dzīļu resursiem, kā arī informācijai par vides stāvokli. INSPIRE direktīvas ieviešanas ietvaros notiek arī darbs pie ģeoportāla, kurā būs pieejami ģeotelpiskie dati par augsni, ģeoloģiju, derīgo izrakteņu resursiem, zemes izmantošanu, dzīvotnēm, biotopiem, sugu izplatību, jūras reģioniem u.c.

Latvijā ir sekmīgi īstenotas un turpina darboties Zilo karogu un Ekoskolu programmas, kas caur vides izglītību un izglītību ilgtspējīgai attīstībai ir veicinājušas ilgtspējīga dzīvesveida teorijas un prakses apguvi. Ekoskolu programmā, kas bāzēta uz bērnu un skolēnu neformālo vides izglītību un sadarbību ar pedagogiem, bērnu vecākiem un pašvaldībām, iesaistījušās daudzas Latvijas pamatskolas, koledžas un pirmsskolas izglītības iestādes.

Lai samazinātu antropogēno slodzi NATURA2000 teritorijās, uzsākta dabas tūrisma infrastruktūras izveide 38 īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Nozīmīgi skaitļi

Būtiski samazinājies kopējais apglabāto sadzīves atkritumu daudzums: no **799 tūkst. t** 2007.gadā līdz **617 tūkst. t** 2010.gadā jeb par **22,8 %**.

Atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumos pārstrādāto sadzīves atkritumu daudzums palielinājies no **53 %** 2008.gadā līdz **68 %** 2010.gadā un sasniedzis **647 tūkst. tonnu**.

103 no 110 Latvijas novadiem pieņēmuši saistošos noteikumus ģenētiski modificēto kultūraugu audzēšanas ierobežošanai.

Ekoskolu programma:

- 2010.gadā **42** skolām piešķirti Zaļie karogi, Ekoskolu programmā ir iesaistītas vairāk nekā **100** skolas, **29** no tām saņem Zaļo diplomu un Latvijas Ekoskolas nosaukumu;
- 2011.gadā **62** skolām piešķirti Zaļie karogi, Ekoskolu programmā ir iesaistītas vairāk nekā **120** skolas; **34** no tām ir saņēmušas Zaļo diplomu un Latvijas Ekoskolas nosaukumu.

Zilo karogu programma:

- 2010.gadā Zilais karogs piešķirts **11** peldvietām un **2** jahtu ostām;
- 2011.gadā Zilais karogs piešķirts **10** peldvietām.

Ieguldījumi

Saskaņā ar VARAM informāciju vides piesārņojuma samazināšanā un resursu ilgtspējīgā izmantošanā kopā (stīkāk pa pozīcijām neatšifrējot) ieguldīti ES fondu līdzekļu 153,3 milj. latu apmērā.

Problēmas

Nav bijusi rīcība risinājumos (250), (251), (252), (254), (256), (257), (260), (263) un (264), tātad no 16 ieteiktajiem risinājumiem tikai piecos ir veiktas reālas darbības.

Atkritumu pārstrādes jomā nav veiktas būtiskas investīcijas. Tādēļ, lai sasniegtu stratēģijas mērķi, atkritumu dalītai vākšanai, šķirošanai un pārstrādei jābūt kā prioritārajam virzienam atkritumu apsaimniekošanā.

Arvien pieaugošākas problēmas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un aizsardzībā izraisa invazīvo sugu (tai skaitā Sosnovska latvāņa un Kanādas zeltslotiņas) izplatība.

Sabiedrībā noteikti ir vajadzīga papildu informācija par šādas saimnieciskās darbības veidiem un informācija par to, ka, piemēram, saimnieciskā darbība ir iespējama arī ĪADT, pašus dabas resursus atstājot neskartus.

2.6. Telpiskās attīstības perspektīva

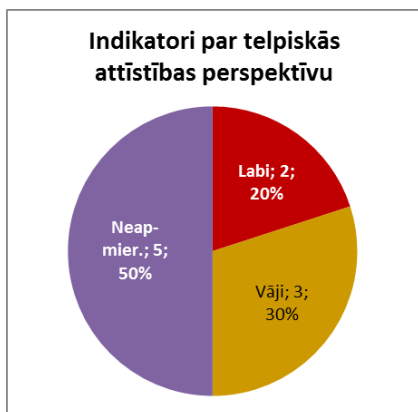
Līdzās dabas kapitālam nepietiekami novērtēts un ne visai efektīvi izmantots ir arī Latvijas „vietas” kapitāls. Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums ir svarīga valsts attīstības un konkurētspējas priekšrocība. Rīga veidojas par nozīmīgu kultūras, biznesa un tūrisma centru Ziemeļeiropā, pilsētu un lauku attiecībām un funkcionālai sasaistei jāklūst ciešākai. Konkurētspējīgas un pievilcīgas būs tās teritorijas, kas piedāvās kvalitatīvu un pievilcīgu dzīves vidi, kā arī plašu pieejamo publisko pakalpojumu klāstu un transporta infrastruktūru.

Atslēgas ziņojums

Sasniedzamība

Ārējās sniedzamības jomā ir bijušas labas sekmes – progress gaisa un jūras pasažieru pārvadājumos ir pastāvīgs. Pēc zināmas stagnācijas ir auguši kravu pārvadājumi Latvijas lielākajās ostās, jo ir ieguldīts liels darbs to infrastruktūru uzlabošanā un klientu piesaistē. Ārējo sniedzamību uzlabos *Rail Baltic* projekta īstenošana, kas pēdējos gados ir guvusi straujāku virzību.

Arī iekšējā sniedzamība krīzes izraisītā līdzekļu trūkuma apstākļos nav varējusi lepoties ar panākumiem. Visu veidu sabiedriskā transporta loma ir mazinājusies. Sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšana ir atkarīga vairāk no sistēmas un tās efektivitātes un ne tik daudz no pašiem iedzīvotājiem, kuru kļūst mazāk.

64.att.

Acīmredzot esošā sistēma ir mazefektīva un pašlaik nespēj nodrošināt kvalitatīvus pakalpojumus pat tad, ja samazinās kopējais iedzīvotāju skaits. Tas nozīmē, ka palielinātas mērķdotācijas var būt vienīgi pagaidu instruments; ir nepieciešams sistēmisks risinājums sabiedriskā transporta uzturēšanai ne tik blīvi apdzīvotās teritorijās. Autoceļu uzlabošanas tempi joprojām nav pietiekami. Mobilitātes uzlabošanu nākotnē sekmēs aktīvais plānošanas darbs šajā jomā.

Apdzīvojumus

Rīgā un nacionālas nozīmes attīstības centros ir bijušas daudzas aktivitātes to attīstības un dzīves vides uzlabošanas jomā. Reģionālā griezumā sevišķi aktīva bijusi Zemgale; tur noris iespaidīgs plānošanas un attīstības projektu darbs. Taču gan Zemgalē, gan citviet reģionos ilgtermiņā pastāv finansiālā nodrošinājuma trūkuma riski ar ārējo līdzfinansējumu labi iesākto procesu uzturēšanai.

Turpinās iedzīvotāju koncentrēšanās Rīgas reģionā, bet pārējos reģionus novājina emigrācija.

Apdzīvojuma problemātika ir cieši saistīta ar iekšējo mobilitāti, jo tradicionālo ainavu valstī būs iespējams uzturēt tikai tad, ja lauku un mazpilsētu iedzīvotājiem pieaugs pirktpēja. Pēdējā nav iedomājama bez labi apmaksāta darba, kāds pārsvarā ir lielajos attīstības centros. Satiksme ar tiem šobrīd nav apmierinoša, un arī pašu centru sniegtie pakalpojumi nereti ir nepietiekami.

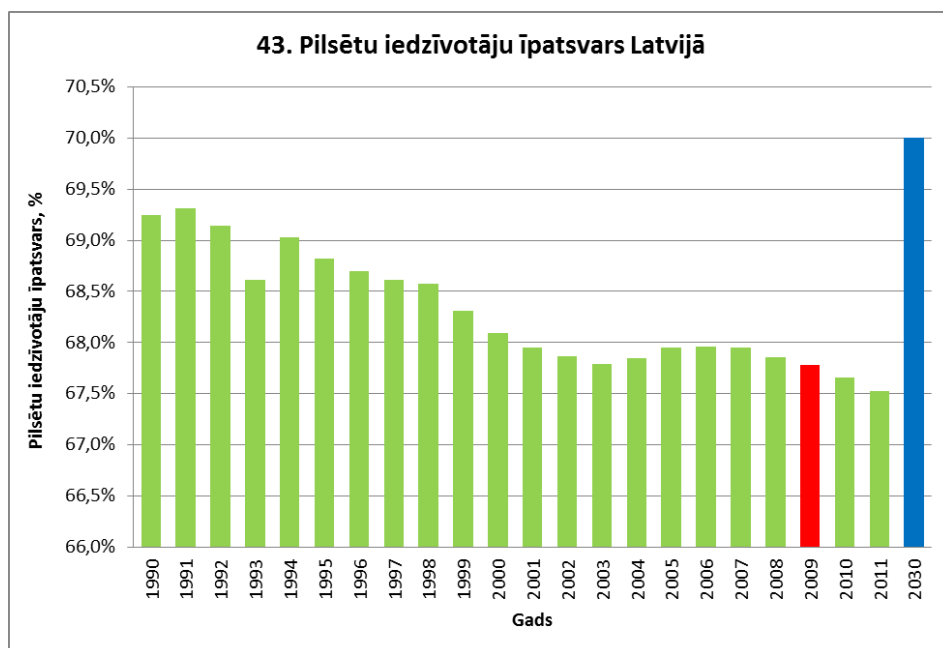
Nacionālo interešu telpas

Aktivitātes nacionālo interešu telpu jomā līdz šim ir vairāk saistījušās ar dažādu veidu izpēti, apzināšanu un visu līmeņu plānošanas darbiem, kas gan ir ļoti nepieciešami, taču paši par sevi negarantē reālo attīstību.

Praktiskās aktivitātes pārsvarā ir bijušas fragmentāras un atkarīgas no teritoriju administratīvajām kapacitātēm, t.i., no spējas izstrādāt attīstības un sadarbības projektus un piesaistīt tiem finansējumu. Pozitīva virzība šajā ziņā novērojama piekrastē (lielās un mazās ostas), kā arī Latgales un Zemgales pierobežā (virkne pārrobežu projektu).

Lauku telpas attīstībai ir veikti ievērojami ieguldījumi Lauku attīstības programmas 2007.–2013.gada ietvaros, jo īpaši izcilajos dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju areālos, tādējādi veicinot dabas vērtību izmantošanas ilgtspējību.

Indikatoru rādījumi

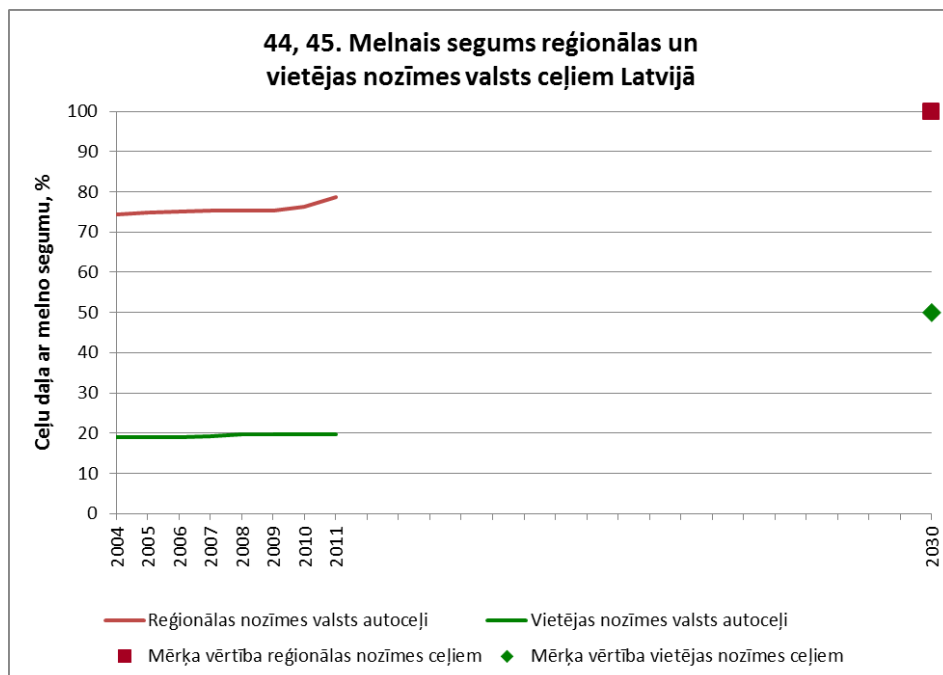
Pilsētu iedzīvotāju īpatsvara pieaugums raksturo saimnieciskās darbības efektivitātes palielināšanos, cilvēkresursiem koncentrēties vietās, kur ir labāki apstākļi attīstībai – lētāki infrastruktūras un loģistikas pakalpojumi, īsākas komunikācijas. No otras puses, pārlieku liela iedzīvotāju koncentrēšanās pilsētās rada sociālas problēmas un liecina par latviskajai identitātei tik nozīmīgās lauku kultūrainavas stāvokļa pasliktināšanos.

65.att. CSP; ISG02

Process jau ļoti ilgstoši rit pilsētu iedzīvotāju proporcijas samazināšanās virzienā, kas neatbilst stratēģijas mērķa vērtības virzienam. Ir novērojams reāls cilvēku migrācijas process uz ekonomiskajiem centriem, taču pilsētu ieguldījumu proporcijā kopumā mazina pārceļšanās no Rīgas uz Rīgas reģiona lauku teritorijām un mazpilsētu iedzīvotāju emigrācija uz ārvalstīm (liels īpatsvars). Kopš 2004.gada rādītājs ir svārstījies 0,5 % robežās, tomēr proporcijas palielināšanās ir bijusi samērā īslaicīga.

Tendence pati par sevi nav viennozīmīgi skaidrojama kā pozitīva vai negatīva; nevar apgalvot, ka tā ir pilnīgi neapmierinoša, kaut arī formāli neatbilst mērķa sasniegšanas nosacījumiem.

0

Ceļu seguma kvalitāte vistiešākajā veidā atspoguļo mobilitātes iespējas attiecīgajā teritorijā. Tas attiecas gan uz saimnieciskās darbības veikšanu, gan uz iedzīvotāju iespējām pārvietoties, it īpaši nodarbinātības kontekstā. Laba ceļu seguma kvalitāte atspoguļojas autotransporta ekspluatācijas izmaksās gan ietaupot degvielu, gan mazinoties remonta izmaksām.

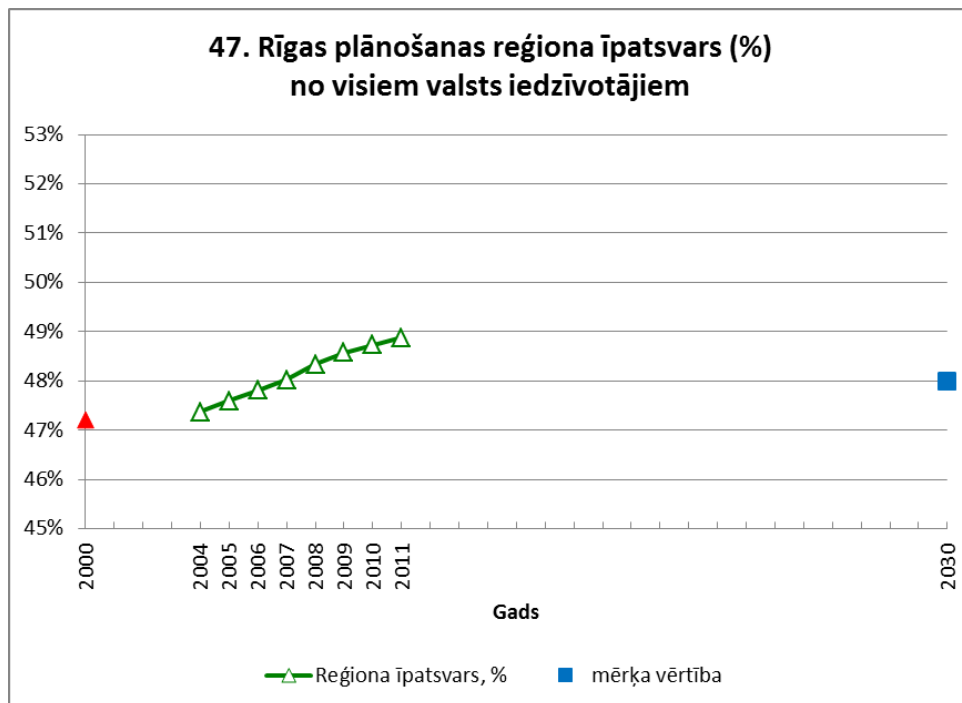
66.att. Satiksmes ministrijas 18.06.2012. vēstule Nr.15-01/2744

Ceļu segumu uzlabošana ir notikusi gan reģionālas, gan vietējas nozīmes ceļiem. Tomēr process ir ļoti lēns, un, turpinoties līdzšinējām tendencēm, ir redzams, ka 2030.gada mērķa vērtības netiks sasniegtas. Nepietiekamais ceļu nozares finansējums liek lielākoties

0; 0

(un ne vienmēr apmierinoši) rūpēties par to, lai uzturētu esošos cietā seguma ceļus, bet uzlabošanai piešķirtie līdzekļi ir ļoti nelieli. Tomēr reģionālas nozīmes ceļiem tieši pēdējā gadā ir redzams noteikts kāpums, jo ir uzlabots ceļš Daugavas kreisajā krastā un mazāki posmi vēl dažiem citiem ceļiem.

Stratēģijā noteikto mērķu sasniegšana var tikt nopietni apdraudēta, ja nebūs atbilstoša apjoma finansējuma ceļu uzturēšanai un uzlabošanai.

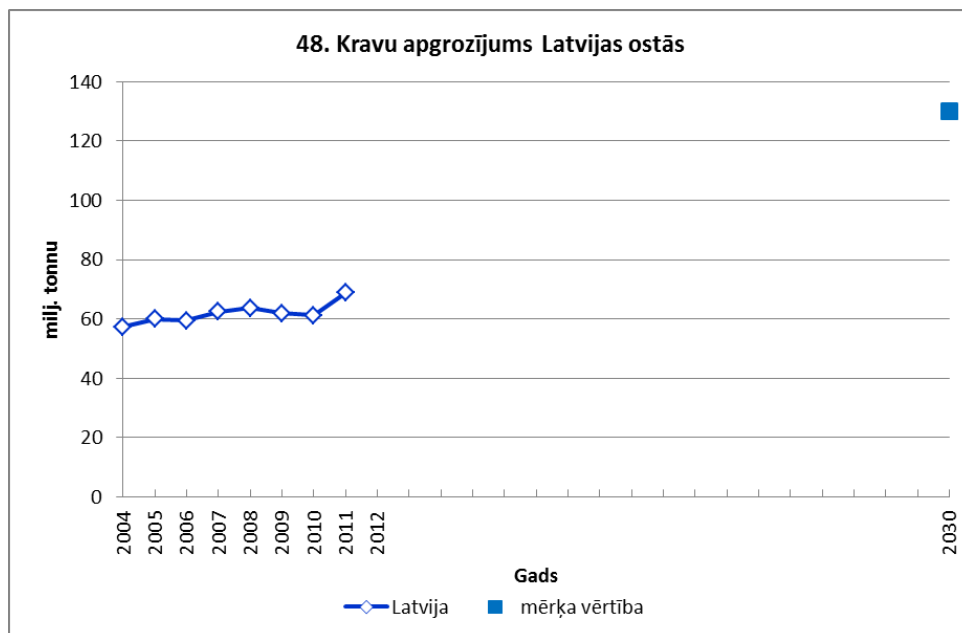
Šis rādītājs zināmā mērā ir līdzīgs 43.indikatoram, kas raksturo pilsētu un lauku iedzīvotāju skaita proporciju. Taču šeit tiek izdalīts reģionālais telpiskais faktors, ievērojot, ka Pierīgas teritorijas kopā ar Rīgu koncentrē sevī apmēram pusi visas valsts ekonomikas. Iedzīvotāju virzība uz Rīgu līdzās metropoles ekonomikas stiprināšanai norāda uz reģionu vājināšanos un sociāli ekonomiskās attīstības līmeņa nevienmērības pieaugumu.

67.att. CSP: ISG12

Stratēģijas mērķa vērtība ir noteikta noturēt 2007.gada līmeni. Pagaidām tas acīmredzami neizdodas; iedzīvotāju koncentrēšanās Rīgas reģionā ir stabila un samērā strauja, turklāt ar ātrākiem tempiem pēdējos gados, salīdzinot ar laikposmu no 2000. līdz 2004.gadam. Tas nozīmē, ka pārējo reģionu attīstībā ieguldītie līdzekļi nav bijuši pietiekami centrēties tendenču apturēšanai.

-1

Indikators Nr.46 „Ārvalstu tūristi, kas uzturas 4 dienas un ilgāk” ir izņemts saskaņā ar Ekonomikas ministrijas skaidrojumu, no kura izriet, ka ar norādītajām mērķa vērtībām faktiski tiek raksturots nevis ārvalstu tūristu skaits, bet vairākdienu ceļotāju – Latvijas rezidentu – skaits, summējot gan iekšējo, gan ārējo tūrisma. Iebraukušo ārvalstu tūristu skaitu raksturo CSP statistikas TUG041 „Ārvalstu vairākdienu ceļotāju skaits sadalījumā pa valstīm, tūkstošos”; Eurostat analoga pašlaik nav. Pagaidām šie rādījumi nav arī salīdzināmi dažādu valstu starpā, jo tiek lietotas dažādas metodoloģijas, kas tiks vienādotas tikai pēc 2012.gada.

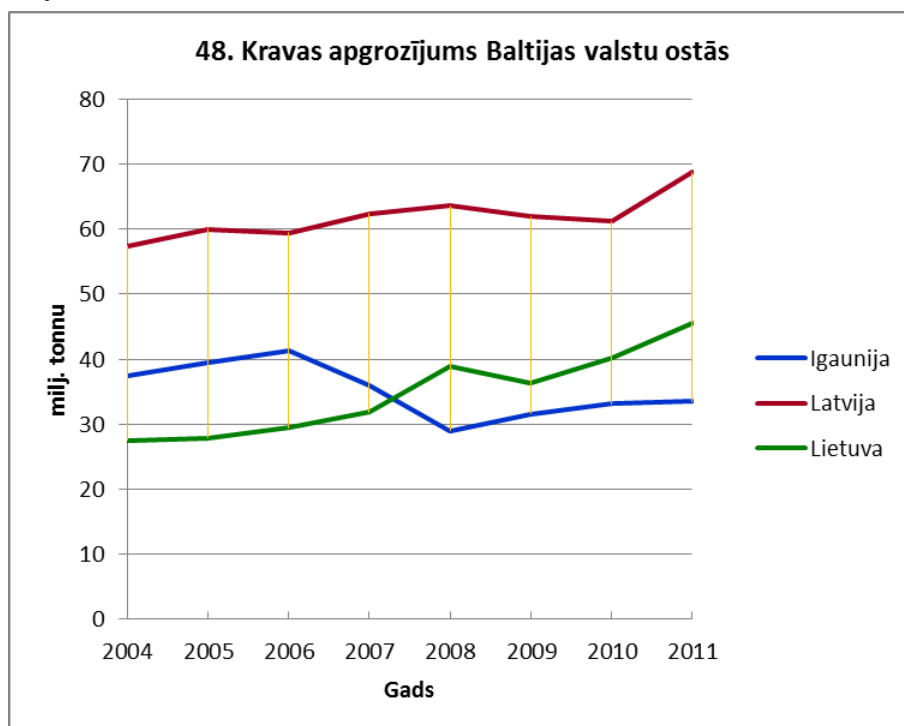
Kravu apgrozījums Latvijas ostās ir viens no valsts ekonomiskās darbības būtiskiem rādītājiem, kas raksturo Latviju kā tranzīta valsti, tās attiecības ar partneriem, ostu pārvaldības un infrastruktūras sakārtotību.

68.att. CSP: TRG17

Kopš 2004.gada kravu apjoms Latvijas ostās ir palielinājies tikai par 10%. Daļēji tas izskaidrojams ar krīzes periodu un tirdzniecības apjomu samazinājumu globālā mērogā. Straujāks pieaugums ir atsācies 2011.gadā, tomēr pieauguma termiņš ir pārāk īss, lai par to varētu droši spriest kā par stabilu tendenci. Kravu apjomu ziņā attīstības tendence pagaidām nav pietiekama izvīzītajiem Stratēģijas mērķiem. Investīcijas ostās veic gan ostu pārvaldes, gan arī brīvostu un speciālo ekonomisko zonu licencētās kapitālsabiedrības, kuras kopumā ieguldījušas 586 milj. latu privāto līdzekļu.

Pie nepietiekami straujas attīstības iemesliem, kas ierobežo tranzīta pārvadājumu efektivitāti, minams arī līdzekļu trūkums investīciju piesaistē tranzīta koridora attīstībā gan Krievijas teritorijā, gan robežkontroles infrastruktūrā. Nozīmīgs ir ģeopolitiskais elements: Krievija attīsta savas ostas un nozīmīga daļa kravu tiek novirzīta uz tām. Tādēļ jaunu kravu piesaistē ļoti liela nozīme ir labu partnerattiecību nodrošināšanā, it īpaši ar Āzijas valstīm.

0

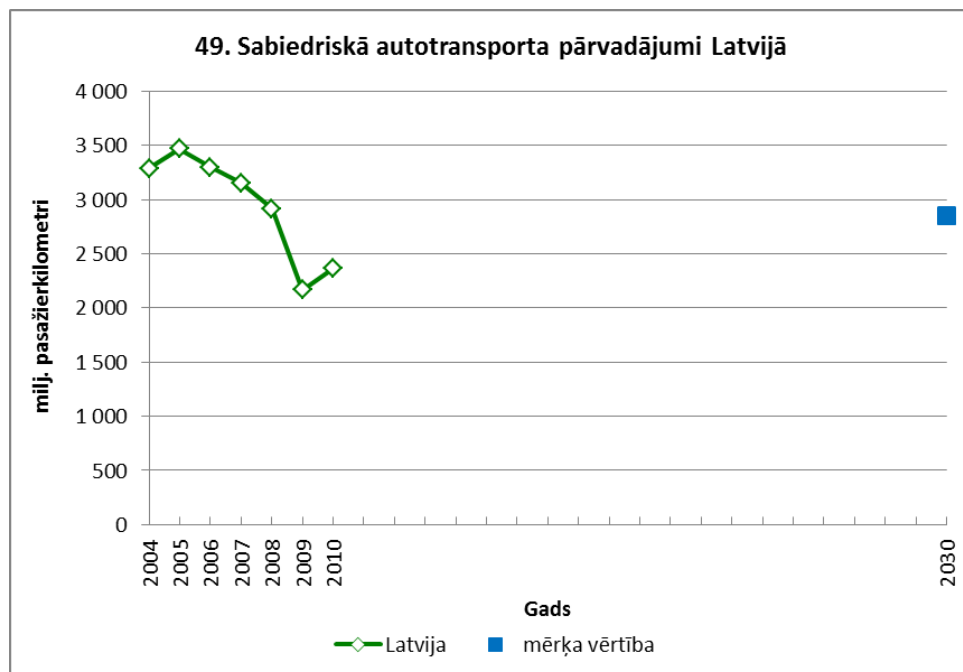

Baltijas valstu ostu darbības raksturs vēsturiski ir bijis diezgan stipri atšķirīgs, taču tās atrodas līdzīgos ekonomiski ģeogrāfiskos apstākļos, kas ir pamats Latvijas ostu darbības novērtējuma salīdzinājumam.

69.att. CSP: TRG17, Satiksmes ministrija (dati par Igauniju, Lietuvu)

Pēdējo gadu laikā kravu apjomu pieaugums Lietuvas ostās ir bijis straujāks, kā Latvijas ostās, jo daļa Baltkrievijas eksporta kravas tika novirzītas uz Īsākiem pārvadājumu maršrutiem Klaipēdas virzienā. Igaunijas ostās kopš 2006.gada kravu apjomi samazinājušies. Kaut gan Latvijā kopš 2011.gada kravu apjoms ir jūtami palielinājies, jāreķinās ar ļoti sīvu konkurenci, īpaši Krievijas ostās.

0

Sabiedriskais autotransports nozīmē ekonomisku un racionālu pasažieru pārvadāšanu, turklāt vairāki tā veidi, salīdzinot ar individuālo autotransportu, izceļas ar videi draudzīgāku raksturu.

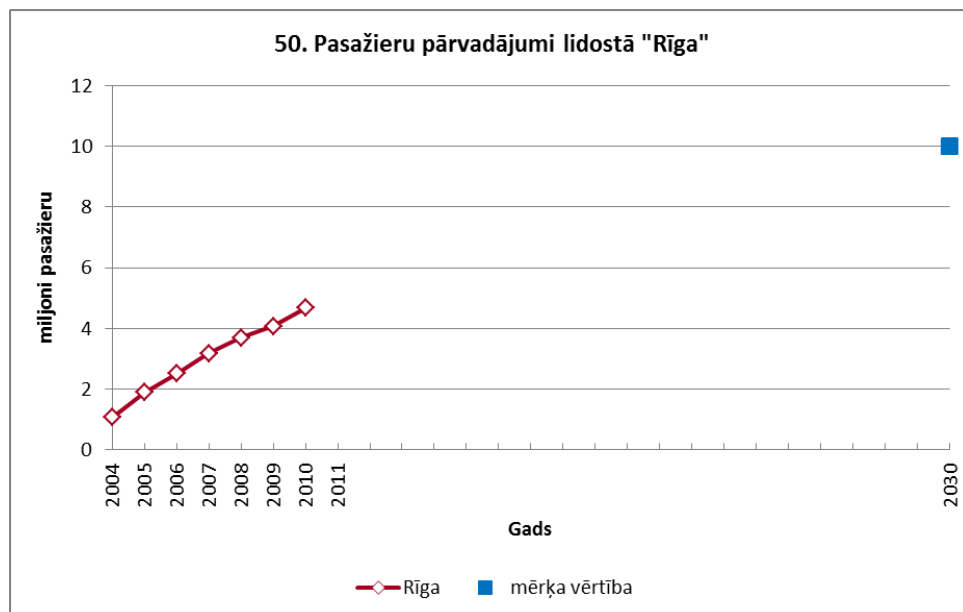
Stratēģijā izraudzītais rādītājs – pārvadājumu apjoms pasažierkilometros – raksturo gan satiksmes intensitāti, gan noslogotību, gan pasažieru paradumus.

70.att. Eurostat: road_pa_mov

Sabiedriskā transporta pārvadājumu apjoms valstī ir pastāvīgi krities, un tendence neseko stratēģijas mērķa vērtībai. Tā cēlonis ir arvien lielāka iedzīvotāju daļa, kas izmanto personiskos transportlīdzekļus. Šeit veidojas apburtais loks – personiskais transports tiek izmantots, jo sabiedriskais pietiekami nenodrošina iedzīvotāju vajadzības, bet pasažieru skaita samazinājums neļauj sabiedrisko transportu pienācīgi attīstīt.

Krīzes periodā novērojamais nelielais rādītāja kāpums skaidrojams ar iedzīvotāju maksātspējas mazināšanos un no tā izrietošo nespēju uzturēt personisko transportlīdzekli.

-1

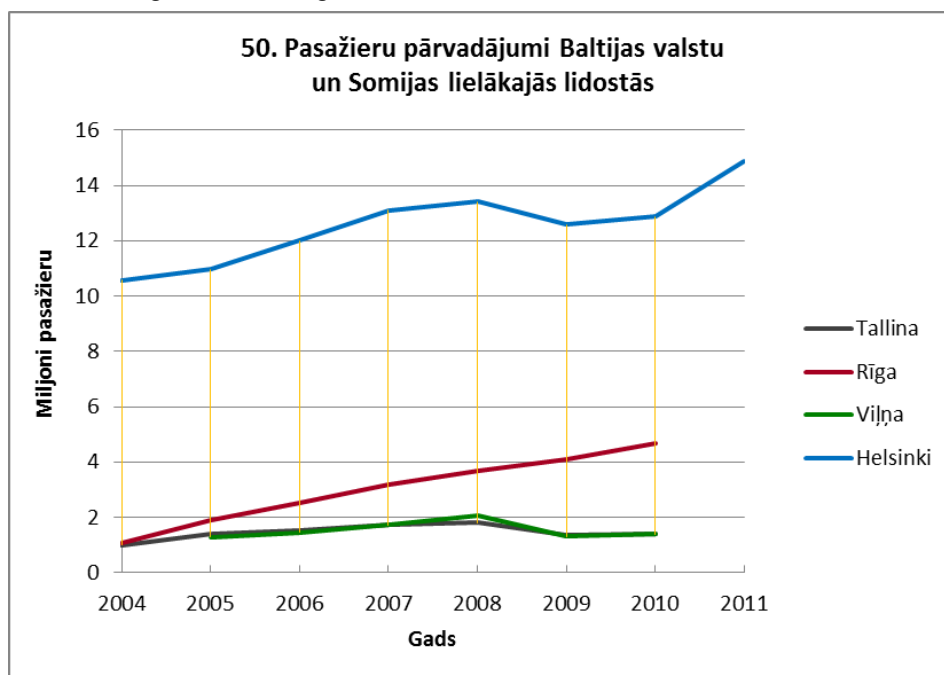
Lidosta „Rīga” ir vieni no galvenajiem mūsu valsts ārējiem vārtiem un tās darbībai ir arī būtiska ietekme uz tautsaimniecību. Lidostas darbības sekmīgums atspoguļo gan tūrisma un ekonomiskās aktivitātes, gan valsts transportsistēmas konkurētspēju.

71.att. Eurostat: avia_paoa; CSP: TRG30

Kopš 2004.gada lidostā „Rīga” ir vērojams pastāvīgs pasažieru apgrozības kāpums. Acīmredzot šajā periodā lidostas attīstības politika ir bijusi pietiekami efektīva. Pat neraugoties uz zināmu tendences samazinājumu, ir pamats uzskatīt, ka plānotā mērķa

2

vērtība 2030.gadā tiks sasniegta.

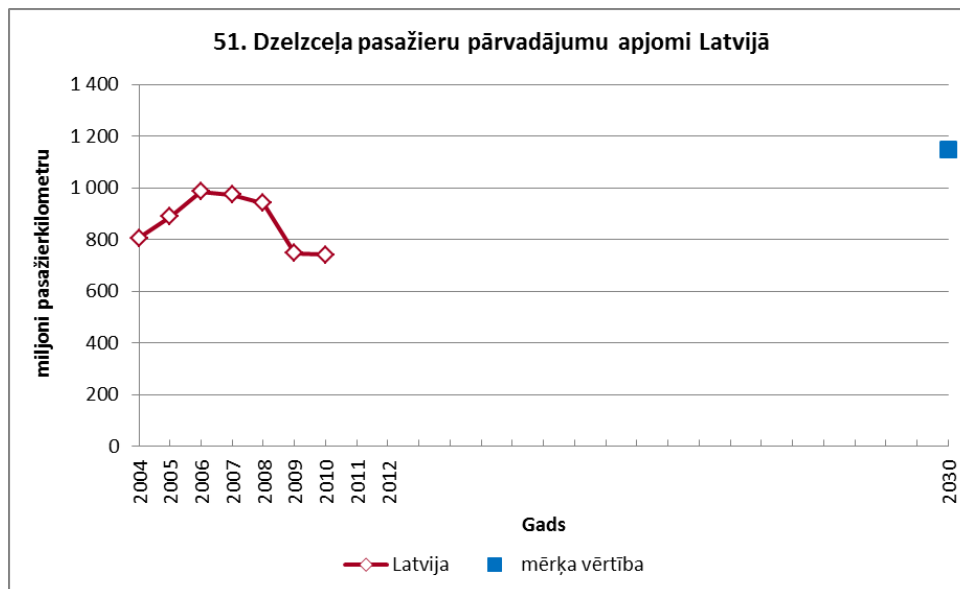

Lidostas „Rīga” darbība salīdzināta ar mūsu reģionā esošajām tuvāko ES valstu galvaspilsētu lidostām.

72.att. Eurostat: avia_paoa

Lidosta „Rīga” dominē Baltijas valstu vidū, taču vēl ir tālu līdz reģiona lielākās – Helsinku lidostas – darba rādītājiem. Šajā kontekstā kā pozitīvs faktors jāatzīmē, ka lidostas „Rīga” apgrozījums ir audzis pastāvīgi, kamēr citās reģiona lidostās ir bijuši novērojami arī recesijas periodi. Mērķa vērtība aptuveni atbilst Helsinku lidostas 2004.gada rādītājiem; tās sasniegšana nozīmē, ka lidosta „Rīga” joprojām varētu būt reģionā otra nozīmīgākā, taču tā ar Helsinku lidostu jau varētu nopietni konkurēt.

1

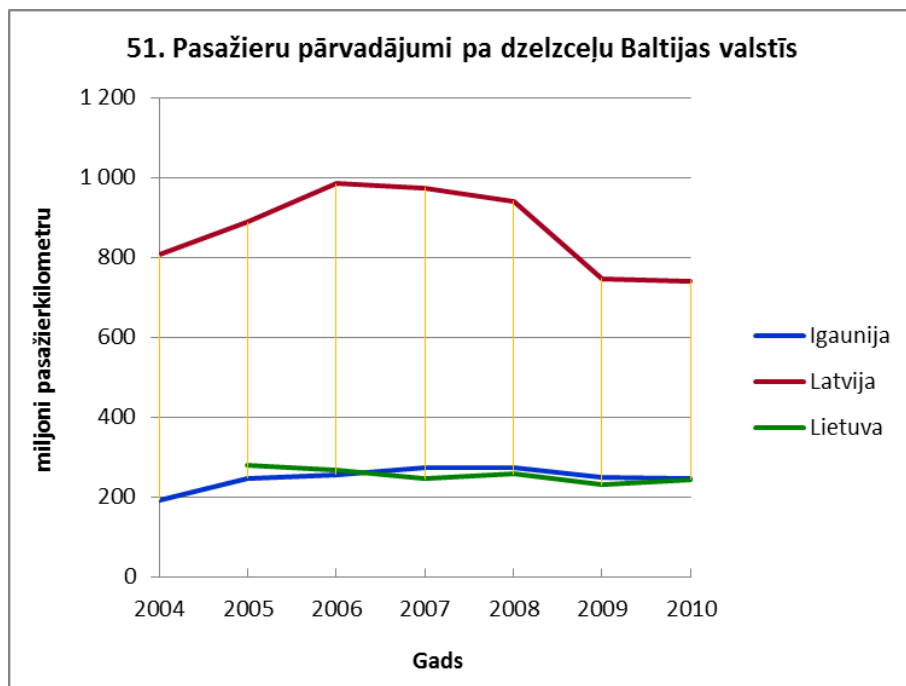

Dzelzceļa satiksme ir viens no lētākajiem, efektīvākajiem un videi draudzīgākajiem pasažieru pārvadāšanas veidiem. Lai varētu pietiekami labi salīdzināt dažādu valstu dzelzceļa sistēmas, būtu nepieciešams izmantot relatīvo rādītāju – viena iedzīvotāja vidējo nobraukto pasažier-kilometru skaitu. Tas pats attiecas arī uz ceļu transporta pārvadājumiem. Šeit gan jāievēro, ka lielāks iebraucēju vai tranzīta pasažieru skaits var ieviest zināmas korekcijas.

73.att. Eurostat: rail_pa_typepkm

Mērķa vērtības nodrošināšanai pārvadājumu apjomam būtu jāpieaug, taču ilgtermiņā ir novērojama tieši pretēja tendence. Daļēji šeit iemesli ir tādi paši kā ceļu transportā – personiskā transporta izmantošana. Taču kā papildu negatīvs faktors ir nolietotā infrastruktūra (tai skaitā sliežu ceļi virknē maršrutu) un neapmierinošais vilcienu kustības ātrums. Ir nepieciešamas ļoti lielas investīcijas, lai situāciju mainītu.

-1

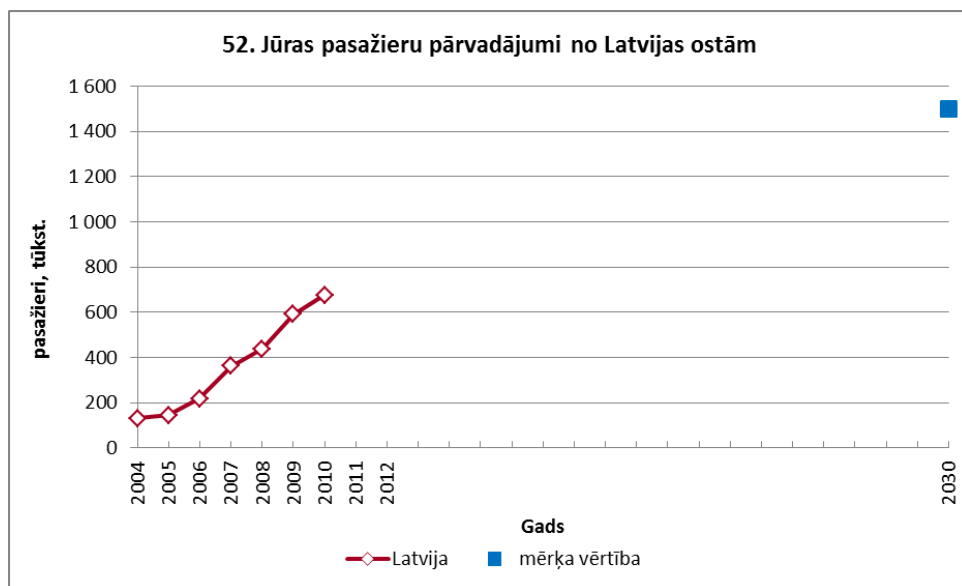

Ievērojot valstu ģeogrāfiskās īpatnības, dzelzeļa pārvadājumu apjomu vislabāk var salīdzināt ar kaimiņvalstīm Igauniju un Lietuvu.

74.att. Eurostat: rail_pa_typepkm

Dzelzeļa satiksme pārējās Baltijas valstīs nav bijusi attīstības prioritāte. Latvija, pat neraugoties uz pēdējo gadu kritumu, joprojām ir izteikts līderis – acīmredzot pateicoties samērā plašajam Pierīgas elektrificētā dzelzeļa tīklam.

0

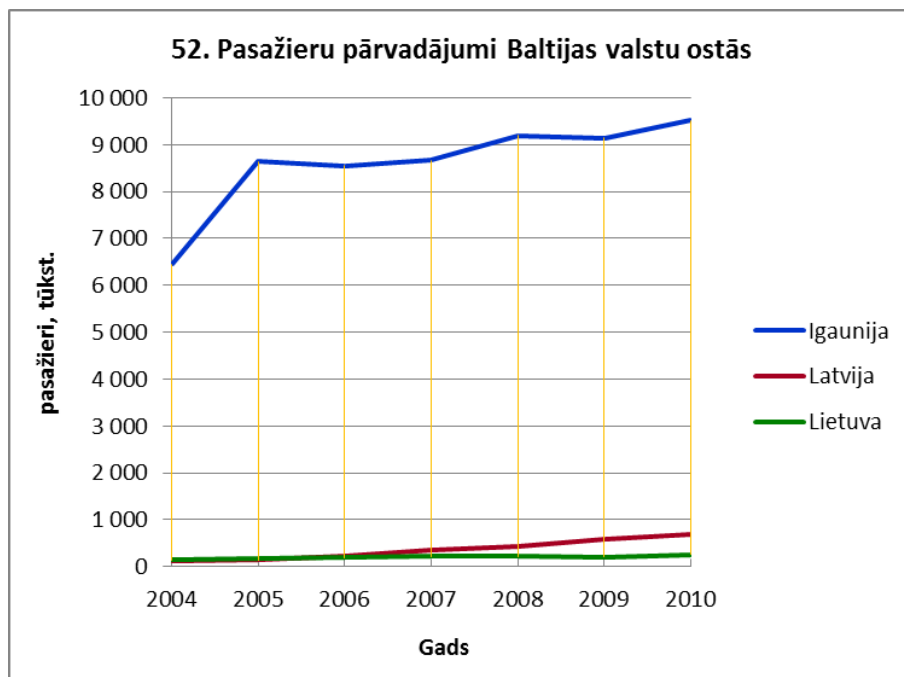

Jūras pasažieru pārvadājumi līdzās kravu apgrozījumam ir svarīgākais ostu darbības rādītājs, kas papildus raksturo arī ievērojamu tūrisma plūsmu – viens kruīza kuģis var ievest pat līdz 4000 pasažieru.

75.att. Eurostat: mar_pa_aa, CSP: TRG29

Laikposmā līdz 2005.gadam šī nozare stagnēja, bet kopš 2005.gada un arī pārskata periodā tā ir piedzīvojusi samērā strauju izaugsmi un ir pamats domāt, ka mērķa vērtība varētu tikt pārsniegta. Rīgas un Liepājas pasažieru ostu attīstība ir veicinājusi rādītāju uzlabošanu.

2

Ostu pasažieru pārvadājumu apjoms salīdzināts triju Baltijas valstu starpā.

76.att. Eurostat: mar_pa_aa

Igaunija šai rādītājā nospiedoši dominē, taču šeit ir jāņem vērā Tallinas ostas ģeogrāfiskais stāvoklis – Helsinku tuvums. Tieši intensīvā prāmju satiksme ar Helsinkiem rada nozīmīgu pasažieru plūsmas daļu. Arī prāmju satiksme ar Stokholmu u.c. ostām dod nozīmīgu ieguldījumu. Pieauguši pasažieru pārvadājumi arī Latvijas ostās, tomēr jāņem vērā, ka tie konkurē ar sauszemes un aviopārvadājumiem, kuri, ņemot vērā valsts ģeogrāfisko novietojumu un starptautiskās pasažieru plūsmas, daudzos gadījumos būs izdevīgāki no ceļojuma patērētā laika un izmaksu viedokļa, līdzīgi apsvērumi attiecināmi arī uz Lietuvas rādītājiem.

1

Politikas instrumenti darbībā

1.attīstības virziens: *Sasniedzamības uzlabošana*

Labā sniedzamība ir izšķirošs priekšnosacījums ne vien sekmīgai valsts globālai konkurētspējai, bet arī atsevišķu tās reģionu un vietu līdzsvarotai attīstībai. ES blīvāk apdzīvotie un ekonomiski attīstītākie reģioni joprojām bauda labākas sniedzamības priekšrocības ES kopējā tirgus apstākļos, savukārt teritorijās, kas atrodas ārpus metropoļu reģioniem un kurās iedzīvotāju blīvums ir zemāks, trūkst pietiekama ekonomiskā pamatojuma apjomīgu transporta projektu īstenošanai. Konkurencē par pasažieru un kravu apkalpošanu Latvijas priekšrocības ir tās ģeogrāfiskais novietojums – atrašanās pie Baltijas jūras uz ass, kas savieno Rietumeiropas, Krievijas un Āzijas tirgus.

Sasniedzamības nodrošināšanā galvenā loma joprojām ir autoceļiem. Latvijas autoceļu tīkls ir pietiekami blīvs, taču autoceļu kvalitāte ir ievērojami zemāka nekā Eiropā. Kaut arī lielākā daļa pasažieru pārvadājumu tiek veikti, izmantojot autotransportu, valstī nav neviena automaģistrāles parametriem atbilstoša autoceļa, un autotransporta maksimālais atļautais pārvietošanās ātrums ir mazāks nekā citās valstīs. Neapmierinošs ir arī citu transporta veidu infrastruktūras nodrošinājums. Pēdējo 10 gadu laikā ir slēgtas vairākas dzelzceļa līnijas un to infrastruktūra demontēta, citās dzelzceļa līnijās ir pārtraukti vai samazināti pasažieru pārvadājumi. Netiek veikti arī gaisa pārvadājumi no Liepājas, Ventspils un Daugavpils lidostām.

Attīstības mērķis:

Radīt līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem neatkarīgi no dzīvesvietas, sekmējot uzņēmējdarbību reģionos, attīstot kvalitatīvu transporta un komunikāciju infrastruktūru un publiskos pakalpojumus

Rīcības virzieni:

1. Ārējās sasniedzamības uzlabošana

Latvijas ārējās sasniedzamības uzlabošanā būtiska loma ir starptautiskas nozīmes autoceļu, dzelzceļu, ostu un lidostu infrastruktūras attīstībai. Ātras ārējās sasniedzamības nodrošināšanai pasažieru pārvadājumos joprojām galvenā loma ir gaisa transportam. Latvijai jāklūst par izdevīgāko un pievilcīgāko tranzīta ceļu preču plūsmām no Krievijas, Āzijas uz citām ES valstīm un otrādi.

2. Iekšējās sasniedzamības uzlabošana

Lai sekmētu reģionālo attīstību un veicinātu reģionu iedzīvotāju mobilitāti, jāsamazina ceļā pavadītais laiks un jāuzlabo ceļošanas ekonomika. Jāuzlabo sabiedriskā transporta pakalpojumu kvalitāte un to autoceļu kvalitāte, kuri savieno kādreizējos pagastu administratīvos centrus ar novadu centriem, reģionālas un nacionālas nozīmes centriem. Jāpilnveido dažādu transporta veidu maršrutu sasaiste, piemēram, attīstot „Park & ride”³ sistēmu. Iekšzemes pasažieru pārvadājumos pilnvērtīgi jāizmanto esošā dzelzceļa tīkla potenciāls, jāsauglabā esošais dzelzceļa tīkls un jāplāno tā uzlabošana.

Jārada priekšnoteikumi plašākai informācijas un komunikāciju tehnoloģiju pieejamībai un izmantošanai visā valsts teritorijā – tas ļaus labāk īstenot pakalpojumu un informācijas pieejamību elektroniskajā vidē, vienlaikus samazinot transporta pieprasījumu un transporta ietekmi uz vides kvalitāti.

Risinājumi

- Transporta infrastruktūras plānošana (288, 289)
- Integrētas sabiedriskā transporta sistēmas veidošana (290–292)
- Autoceļu tīkla attīstība (293–295)
- Dzelzceļa transporta attīstība (296–298)
- Gaisa satiksmes attīstība (299–301)
- Ostu attīstība (302, 303)
- Cauruļvadu transporta attīstība (304, 305)
- Sakaru, masu mediju un datu pārraides pieejamības nodrošināšana (306, 307)

Likumdošana un plānošana

- MK 05.07.2011. noteikumi Nr.536 „Noteikumi par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Ventspils lidosta” lidlauka statusu, lidlauka teritorijas robežām un šīs teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu” (Ventspils lidlaukam noteikts valsts nozīmes civilās aviācijas lidlauka statuss).
- MK 05.07.2011. noteikumi Nr.537 „Noteikumi par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Aviasabiedrība „Liepāja”, lidlauka statusu, lidlauka teritorijas robežām un šīs teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu” (Liepājas lidlaukam noteikts valsts nozīmes civilās aviācijas lidlauka statuss).
- MK 11.10.2011. noteikumi Nr.792 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.2.2.2.aktivitāti „Publisko interneta pieejas punktu attīstība”, (mērķis – paaugstināt piekļuves iespējas internetam pēc iespējas plašākām sabiedrības grupām).
- Izstrādāts Rīgas un Pierīgas mobilitātes plāns.
- Izstrādāts Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns (taču nav finansējuma tā īstenošanai).
- Transporta infrastruktūras attīstības galvenie projekti ir attēloti Rīgas plānošanas reģiona telpiskajā plānojumā 2005.–2025.gadam.

³ Burtiski netulkojams apzīmējums modelim, kad pilsētā iebraukušie personisko transportlīdzekļu vadītāji savus auto atstāj stāvvietā pilsētas perifērijā, bet tālāk centra virzienā dodas, izmantojot sabiedrisko transportu. Šeit vēlama prasība pēc drošas stāvvietas un saistība starp šīs stāvvietas izmantošanas faktu un maksu par sabiedriskā transporta pakalpojumiem.

- Rīgas Ziemeļu transporta koridors: tika uzsākta sarkano līniju precizēšana Ziemeļu koridora projekta 1.posmam, pārskatīts 1.posma skiču projekts. Noslēdzās 2.posma skiču projekta un IVN izstrāde, notika IVN darba ziņojuma sabiedriskā apspriešana.
- Apstiprināti grozījumi Rīgas teritorijas plānojumā 2006.–2018.gadam, apstiprinot arī Ziemeļu koridora projekta 1. un 2.posmam nepieciešamās ielu sarkanās līnijas. 2011.gada sākumā Babītes novada pašvaldības domē, Jūrmalas pilsētas domē un Rīgas domē tika pieņemti lēmumi par 3. un 4.posma skiču projekta ģenerālvariantu, paredzot piedāvātā otrā trases varianta skiču projekta turpmāku izstrādi. 2011.gada oktobra beigās tika pabeigta Ziemeļu koridora 3. un 4.posma skiču projekta izstrāde.

Būtiskākie projekti un notikumi

Daugavpilī uzsākts pilsētas transporta sistēmas rekonstrukcijas projekts, veidojot divlīmeņu šķērsojumus ar dzelzceļu un rekonstruējot tranzīta ielas. Projektu finansē no KF darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” prioritātes „Eiropas nozīmes transporta tīklu attīstība un ilgtspējīga transporta veicināšana” aktivitātes „Pilsētu infrastruktūras uzlabojumi sasaistei ar TEN-T”. Projektu plānots pabeigt 2013.gadā.

Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības projekta „Transporta un ostu komunikāciju sistēmu attīstība” ietvaros tika veikti pētījumi par sabiedriskā transporta sistēmu un sniegti priekšlikumi tās attīstībai Kurzemes, Zemgales un Latgales plānošanas reģionos.

Atklāts jauns dzelzceļa pasažieru maršruts – Rīga–Minska. Tas papildina jau esošos starptautiskos pasažieru maršrutus austrumu virzienā uz Maskavu un Pēterburgu.

2011.gada nogalē nodota ekspluatācijai pilnībā datorizēta vilcienu kustības vadības sistēma noslogotākajā kravu koridorā, kas šķērso visu valsts teritoriju no austrumu robežas līdz ostām Latvijas Rietumos. 54 stacijas saslēgtas kopējā signalizācijas sistēmas tīklā. Projekta īstenošanā izmantoti arī ES fondu līdzekļi.

2011.gada jūnijā tika pabeigta izpētes projekta „Tehniski ekonomiskais pamatojums par Eiropas standarta platuma dzelzceļa līniju Igaunijā, Latvijā un Lietuvā (*Rail Baltica* koridors)” izstrāde. Pamatojoties uz projekta rezultātiem, 2011.gada 7.decembrī Baltijas valstu transporta ministri parakstīja nodomu deklarāciju par turpmākajiem soļiem dzelzceļa *Rail Baltica* attīstībā.

Rīgas brīvdostas projektam „Infrastruktūras attīstība Krievu salā ostas aktivitāšu pārceļšanai no pilsētas centra” pieņemts valsts atbalsta lēmums, un tas iesniegts izskatīšanai Eiropas Komisijā.

Ikdienas darbs

Visi plānošanas reģioni nodarbojas ar sabiedriskā transporta pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanu un satiksmes tīklu optimizāciju. Tiek veikti pētījumi par sabiedriskā transporta tīklu darbību, mobilitātes plānos iestrādātas attiecīgas nostādnes, izvērtējot iedzīvotāju vajadzības un sabiedriskā transporta pakalpojumu sniedzēju kapacitāti.

Reģioni regulāri sagatavo un sniedz informāciju Satiksmes ministrijai par ceļu stāvokli, izvērtējot programmu valsts 2.šķiras autoceļu sakārtošanai, reģionu pārstāvji piedalās valsts 1.šķiras autoceļu maršrutu sakārtošanas projektu iesniegumu vērtēšanas komisijas sēdēs.

2011.gadā pabeigta Latvijas dzelzceļa tīkla elektrifikācijas izpēte, nosakot projekta īstenošanas posmus. Pētījums veikts ar Kohēzijas fonda un valsts budžeta līdzfinansējumu. Sniegti priekšlikumi par atbalstu dzelzceļa līnijas Rīga–Gulbene atjaunošanai reģionālas nozīmes pasažieru līnijas statusā.

Liepājas osta un Ventspils brīvdosta īstenojušas savu infrastruktūru attīstības projektus – ostu padziļināšanu, pievadceļu infrastruktūras attīstīšanu, jaunu termināļu būvniecību.

Eiropas infrastruktūras tīklu jomā veikts ģeoloģiskās un ekonomiskās izpētes projekts par dabasgāzes pazemes krātuves iespējamo izveidi Latvijā (bij. Dobeles rajonā).

Satiksmes ministrija informē par iespējām izmantot cauruļvadus un ir gatava atbalstīt jebkura uzņēmuma iniciatīvas, kas palielinātu Latvijas kravu sektora pieaugumu.

Platjoslas tīkla infrastruktūras paplašināšanas nolūkos ir veikts pētījums „Nākamās paaudzes tīklu pieejamības un attīstības analīze, tehniski ekonomiskā pamatojuma un valsts atbalsta pieteikuma

dokumentācijas sagatavošana". Par projekta īstenotāju ir apstiprināta VAS „Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs” (2012.gadā). VRAA ir veikusi pētījumu par pašvaldību viedokli un vajadzībām publisko interneta pieejas punktu ieviešanā.

Nozīmīgi skaitļi

Noasfaltēti **157,4 km** valsts reģionālo autoceļu ar grants segumu.

Lidostas „Rīga” pārvadāto pasažieru apgrozījums 2011.gadā pārsniedza **5 miljonus**.

Par **1 %** ir pieaudzis sabiedriskajā transportā pārvadāto iedzīvotāju skaits.

Ir īstenoti **6** ostu infrastruktūras attīstības projekti.

Virszemes ciparu televīzijai pieejamība **99 %** no valsts teritorijas.

Ieguldījumi

- Attīstības virziena ietvaros kopā izlietoti 375,08 milj. latu, tai skaitā valsts budžeta līdzekļi 14,26 milj. latu, pašvaldību budžetu līdzekļi 0,448 milj. latu, ES fondu līdzekļi 170,36 milj. latu, valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību līdzekļi 190,03 milj. latu.

Nozīmīgas aktivitātes:

- Valsts reģionālo grants autoceļu rekonstrukcija – 31,99 milj. latu, tai skaitā valsts budžeta līdzekļi 4,80 milj. latu, ES ERAF līdzekļi 27,19 milj. latu.
- TEP par Eiropas standarta platuma dzelzceļa līniju Igaunijā, Latvijā un Lietuvā (*Rail Baltica* koridors) – izlietoti 0,28 milj. latu, projekts finansēts no Eiropas komunikāciju tīklu (50 %) un valsts budžeta (50 %) līdzekļiem.
- Ostu infrastruktūras attīstības projekti – kopā 306,84 milj. latu, tai skaitā pašu līdzekļi 190,03 milj. latu, KF finansējums 116,81 milj. latu.
- Dabaszāģes uzglabāšanas iespēju izpēte – 0,52 milj. latu, tai skaitā ES finansējums 0,26 milj. latu.

Problēmas

Galveno jomas problēmu vidū visbiežāk minēts finansējuma trūkums un procesu ieilgšana formālu iemeslu un procedūru dēļ. Nav bijusi rīcība risinājumā (290).

Pieaugot pārvadājumu izmaksām, bet pasažieru maksāspējas pieaugumam atpaliekot no tām, pārvadāšana kļūst nerentabla. Tādēļ, lai sabiedriskā transporta pakalpojumus padarītu pieejamākus, kā īstermiņa pasākums ir nepieciešamas lielākas mērķdotācijas no valsts budžeta sabiedriskajam transportam, taču ilgtermiņā jādomā par alternatīviem sistēmiskiem risinājumiem. Valdībai vajadzētu noteikt minimālo sabiedriskā transporta pakalpojumu apjomu pieejamību iedzīvotājiem reģionālajos un vietējas nozīmes maršrutos.

Atsevišķi plānošanas reģioni (piemēram, Rīgas PR) norāda, ka nav finansējuma, lai varētu strādāt pie reģiona mobilitātes plāniem un to pilnveidošanas. Plānošanas reģioni arī norāda, ka tiem nav finansējuma, lai varētu veidot sabiedriskā transporta plānošanu, balstoties uz LIAS nostādnēm. Plānošanas reģioni ir paiduši viedokli, ka reģionālā un vietējā sabiedriskā transporta plānošana būtu viena no plānošanas reģiona funkcijām.

Rīgas (metropoles) plānošanas reģions koncentrē iedzīvotājus, bet tā kompleksa attīstība ir maz plānota un atbalstīta. Atbilstoši nerisīnot infrastruktūras problēmas, pazeminās teritorijas dzīves vides kvalitāte. Daudzas teritorijas ir aizņemtas un nevar pildīt metropoles funkcijām atbilstošus uzdevumus (piemēram, rezerves zemes infrastruktūras attīstībai). Haotiskās attīstības dēļ Rīgas piepilsētā ir izveidojušās degradētas vides teritorijas, kuru sakārtošanas risinājumi jāmeklē kopīgi valstij, pašvaldībām un iedzīvotājiem.

Plānošanas reģioni vērš uzmanību arī uz to, ka tiem gan ir deleģējums autoceļu rekonstrukcijas un būvniecības plānošanai, taču nav pietiekamas iespējas ietekmēt autoceļu rekonstrukcijas un būvniecības procesu. Tā būtu nozīmīga plānošanas reģionu funkcija, jo tas veido pamatu tālākai nacionālu interešu teritoriju – Rīgas metropoles areāla, piekrastes, pierobežas – plānošanai. Nepieciešams risināt jautājumus par atbalsta programmām, lai reģioni varētu kvalitatīvi iesaistīties šo jautājumu risināšanā.

Pasažieru pārvadājumi pa dzelzceļu Latvijā kopumā ir ekonomiski neizdevīgi, izņemot Pierīgas elektrificēto zonu. Trūkst valstiska skatījuma par slēgto dzelzceļa līniju izmantošanu.

Pastiprinātās prasības attiecībā uz kuģošanā izmantoto degvielu, kas sākot ar 2015.gadu ievērojami sadārdzinās jūras pārvadājumus Baltijas jūrā un negatīvi ietekmēs kravu apjomus Latvijas ostās.

Joprojām nepietiekami tiek izmantotas maģistrālo naftas un naftas produktu cauruļvadu iespējas tranzīta un enerģētikas nozaru kontekstā, tomēr jāatzīmē, ka šajā gadījumā noteicošā loma šo iespēju izmantošanā ir privātā sektora uzņēmumiem.

Tika plānots, ka publisko interneta pieejas punktu izveidošana tiks īstenota vienlaikus ar Vienas pieturas aģentūras koncepcijas ieviešanu. Kavēšanās ar VPA koncepcijas apstiprināšanu ir aizkavējusi publisko interneta pieejas punktu attīstību.

Noderīgas saites

- Rīgas plānošanas reģions: www.rpr.gov.lv/pub/index.php?id=371 (2010. un 2011.gada rādītāji)
- Latgales plānošanas reģions: http://latgale.lv/lv/Sabiedriskais_transporta_nod/Ekonomiskie_raditaji

2.attīstības virziens: Apdzīvotība

Latvijā pastāv būtiskas dzīves līmeņa atšķirības starp Rīgu un pārējo valsts teritoriju. Joprojām turpinās iedzīvotāju migrācija ne tikai no laukiem uz pilsētām, bet arī no mazajām pilsētām uz lielākām un spēcīgākām pilsētām. Palielinās urbanizēto teritoriju īpatsvars, uz lauku teritoriju rēķina veidojas arvien jaunas apbūves teritorijas, tajā pašā laikā pienācīga uzmanība netiek pievērsta pilsētvides kvalitātei un degradēto teritoriju atjaunošanai. Galvenais izaicinājums ir īstenot tādu politiku, kas stiprina reģionu kapacitāti, maksimāli efektīvi izmantojot to priekšrocības un resursus izaugsmei. Jāattīsta policentrisks apdzīvojuma struktūra, ko veidotu savstarpēji pakārtoti un saistīti dažādu līmeņu attīstības centru tīkli, tajā pašā laikā nevājinot Rīgas kā metropoles pozīcijas. Stimulējot pilsētu un lauku partnerību, būs iespējams nodrošināt līdzvērtīgākus dzīves un darba apstākļus, pieeju pamata pakalpojumiem un mobilitātes iespējas gan pilsētās, gan laukos.

Attīstības mērķis:

Stiprināt Latvijas un tās reģionu starptautisko konkurētspēju, palielinot Rīgas kā Ziemeļeiropas metropoles un citu valsts lielāko pilsētu starptautisko lomu

Rīcības virzieni:

1. Attīstības centru izaugsme

Par galvenajiem ekonomiskās attīstības centriem kļūs pilsētas, pieaugs to ekonomiskā kapacitāte un konkurētspēja. Pilsētām jāklūst par katra reģiona un visas valsts attīstības virzītājspēku. Pilsētvides kvalitātes paaugstināšana nodrošinās estētiski un funkcionāli piemērotu un drošu dzīves telpu iedzīvotājiem, radīs priekšnosacījumus investīciju piesaistei, uzņēmējdarbības attīstībai un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai. Jāpanāk pilsētas teritoriju sabalansēta attīstība, tai skaitā atjaunojot pilsētas degradētās teritorijas. Katrai pilsētai jāspecializējas, izmantojot savas unikālās īpatnības, stiprinot savu īpašo lomu un identitāti.

Attīstot Rīgu kā Ziemeļeiropas darījumu, zinātnes, kultūras un tūrisma centru un nodrošinot Rīgas reģionā radītās izcilības, potenciāla un resursu tālāku pārnesei uz reģioniem, stiprināsies visas Latvijas konkurētspēja starptautiskajā ekonomiskajā vidē.

Īpašas nozīmes attīstības centri

- Rīga (320)
- Nacionālas nozīmes attīstības centri: Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils un Jūrmala (321)
- Liepājas, Daugavpils un Ventspils kā starptautiskas nozīmes attīstības centri (322–325)
- Jūrmala kā viens no vadošajiem Baltijas jūras reģiona kūrorta, darījumu tūrisma, aktīvās atpūtas un kultūras centriem (326)
- Reģionālas nozīmes attīstības centri (328)
- Valka kā vienīgā Latvijas robežpilsēta (329)

2. Pilsētu un lauku mijiedarbība

Pilsētas ir apkārtējo lauku teritoriju (tai skaitā viensētu un ciemu) atbalsta centri, noieta tirgus lauksaimniecības produkcijai, darba un dažādu pakalpojumu saņemšanas vietas lauku iedzīvotājiem. Savukārt lauki paralēli lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās produkcijas ražošanai nodrošina rekreācijas iespējas pilsētu iedzīvotājiem, kvalitatīvu dzīves telpu pilsētās strādājošajiem, kā arī teritorijas nelauksaimnieciskai uzņēmējdarbībai. Attīstot lauku tūrismu un citus alternatīvos nodarbes veidus, it sevišķi e-darba iespējas, izmantojot lauku viensētas arī kā brīvdienu un vasaras mājas, jāveicina Latvijai raksturīgā dzīvesveida – ar vēsturisko apdzīvojuma struktūru, kultūrainavu un tradīcijām – saglabāšana. Izmantojot katras teritorijas īpašās priekšrocības un kopīgi risinot problēmas, palielināsies gan pilsētu, gan lauku teritoriju attīstības iespējas. Pašvaldībām jāveicina lauku un pilsētu mijiedarbība.

Risinājumi

- Mobilitātes iespējas (334)
- Darbaspēka un zināšanu plūsma (335)
- Kapitāla plūsma, dažādojot lauku teritoriju ekonomiku (336)
- Tūrisma plūsma, novirzot to no pilsētām uz lauku teritorijām (337)

3. Attīstības centru funkcionālais tīkls

Dažādas nozīmes attīstības centriem savstarpēji mijiedarbojoties un sadarbojoties, neatkarīgi no to administratīvās piederības vai politiskiem apsvērumiem veidojas policentrisks, funkcionāli saistītu attīstības centru tīkls, nodrošinot daudzveidīgu un savstarpēji papildinošu infrastruktūras tīklu un pakalpojumu klāstu. Labāka attīstības centru sasniedzamība veicinās lauku teritoriju integrēšanu kopējā funkcionālajā tīklā. Efektīva mobilitāte jānodrošina gan starp dažādu līmeņu attīstības centriem, gan ar galvaspilsētu.

Risinājumi

- Galvaspilsētas Rīgas kā Ziemeļeiropas metropoles attīstība (346)
- Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru konkurētspēja valsts un starptautiskā mērogā (347)
- Novadu nozīmes attīstības centru attīstība (348)
- Pilsētvides attīstība (349)
- Pilsētu un lauku sadarbības sekmēšana (350)
- Attīstības centru savstarpējā mijiedarbība un sadarbība (351)
- Integrēta un ilgtspējīga teritoriju attīstības plānošana un īstenošana (352–354)

Likumdošana un plānošana

- Izstrādāta Latvijas Tūrisma mārketinga stratēģija 2010.–2015.gadam.
- Rīgas PR telpiskajā (teritorijas) plānojumā 2005.–2025.gadam un Rīgas reģiona attīstības stratēģijā 2000.–2020.gadam ir akcentēta Rīgas kā starptautiskas metropoles loma.
- Rīgas PR uzsākta jaunu reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas dokumentu izstrāde, kuros tiks precizētas vadlīnijas novadu nozīmes centru pakalpojumu izvietojumam.
- Izstrādāta un apstiprināta Jūrmalas pilsētas attīstības stratēģija 2010.–2030.gadam, definējot attīstības virzienus un nepieciešamās darbības pilsētas attīstībai līdz 2030.gadam.
- Sagatavoti Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu grozījumi, kas dod iespēju iedzīvotājiem būvēt savrupmāju pilsētas teritorijā un nemeklēt šādas iespējas ārpus pilsētas robežām.
- Jūrmalas pilsētas teritorijas plānojums 2009.–2021.gadam, 2.redakcija. Paredz Jūrmalas pilsētas teritorijas sadalījumu pēc tās izmantošanas mērķa.

Būtiskākie projekti un notikumi

Pasākums „Baltijas palete”: Baltijas jūras un Āzijas sadarbības plānošanas kopprojekts BASSAR INTERREG IV A Centrālās Baltijas jūras reģiona programmas 2.prioritātes „Ekonomiski konkurētspējīgs un inovatīvs reģions” ietvaros. Izstrādāta pārrobežu sadarbības metodoloģija, ietverot vienotu monitoringa un izvērtēšanas sistēmu, mācību un konsultāciju nodrošināšanas iespējas pārrobežu sadarbības projektiem, kā arī izstrādātas vadlīnijas Eiropas un Āzijas attīstītāju vajadzībām.

MEET RĪGA zīmola izveidošana, *LiveRiga.com* portālā izveidota MEET RĪGA sadaļa.

Aktivitātes „Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem” un „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana” ir devušas nozīmīgu impulsu pašvaldību rīcībai funkciju pilnveidošanas un attīstības plānošanas jomā. Pārskata periodā uzsākti 127 projekti. Finansējuma saņēmēji ir Daugavpils, Jēkabpils, Jelgavas, Jūrmalas, Liepājas, Rēzeknes, Valmieras un Ventspils pilsētu pašvaldības, plānošanas reģioni un lielākā daļa novadu pašvaldību.

Izveidots Baltijas jūras reģiona inovāciju atbalsta centrs BaSIC harmoniskas uzņēmējdarbības vides veidošanai Baltijas jūras reģionā.

Izveidotas mājaslapas www.investeriga.lv un www.investinriga.com un nodrošināta to darbība. Projekta mērķis bija vienuviet apkopot informāciju par uzņēmējdarbības vidi Rīgā, pilsētas ekonomikas rādītājiem, attīstības tendencēm, stratēģiski prioritārajām nozarēm, kā arī informēt par plānotajām izstādēm.

Sadarbojoties Rīgas pilsētas pašvaldībai, SEB bankai, Laikmetīgās mākslas centram un citiem partneriem, tika radīts instruments radošās industrijas atbalstam – DUKA. Projekta pamatuzdevums ir risināt tukšo komercplatību jautājumu un veicināt jaunu uzņēmēju rašanos Rīgā. Portālā www.duka.riga.lv ir iespēja satikties telpu īpašniekiem un jaunajiem uzņēmējiem, lai vienotos par abpusēji izdevīgu telpu iznomāšanas darījumu.

Ikdienas darbs

Vidzemes pārtikas klastera iniciatīvas attīstīšana Vidzemes plānošanas reģionā. 7 pārrobežu sadarbības projekti Vidzemes reģiona attīstībai, veicinot apdzīvotību:

- Lauku reģionu transformācija, izmantojot jaunus scenārijus, pieejas un pievilcīgu pilsētvidi
- Darba tirgus potenciāla optimizācija
- Piesārņoto vietu salīdzinošā novērtēšana
- Ūdensceļi attīstībai
- Senās kulta vietas kopējai Baltijas jūras identitātei
- Kultūrvēsturiskās ainavas un to vērtības
- Inovāciju un ekonomikas stiprināšana

Notiek iestrādes kvalitātes vadības sistēmas ieviešanai Vidzemes plānošanas reģionā.

Zemgales plānošanas reģions ir ļoti aktīvs plānošanas un sociāli ekonomiskās attīstības projektu īstenošanā. Nozīmīgākie projekti:

- Telpisko plānojumu datu harmonizācija, balstoties uz *INSPIRE* direktīvu un esošo pozitīvo ES reģionu un pašvaldību pieredzi, un pašreizējiem pētījumu rezultātiem („*Plan4all*”)
- Ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumi pārrobežu Lielupes baseina apsaimniekošanā
- Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās
- Ilgtspējīga dabas resursu apsaimniekošana Zemgalē
- Preventīvi pasākumi jauniešu noziedzības mazināšanai Zemgalē
- divi pārrobežu projekti kultūras sadarbībā ar Lietuvu

Zemgales PR ļoti sekmīgi izmantojis Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstu, ar kura palīdzību īstenoti četri no minētajiem projektiem. Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programmu nepieciešams turpināt īstenot arī nākamajā plānošanas periodā.

Kurzemes plānošanas reģiona rīcības plānā 2010.–2013.gadam par pirmo prioritāti ir izvirzīta reģiona apdzīvotības struktūras saglabāšana. Prioritātes īstenošanai noteikto rīcības virzienu ietvaros paredzēts nodrošināt lielo pilsētu, pakalpojumu centru un lauku teritoriju attīstību, savstarpējo sasaisti un sadarbības tīklu veidošanos starp tām.

Pilsētu un lauku teritoriju integrācija un tīklošanās tiek paredzēta arī Rīgas un Zemgales plānošanas reģionu attīstības dokumentos.

Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma prioritātes „Policentriskā attīstība” aktivitāte „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai”. Aktivitātes mērķis ir nodrošināt noteiktu nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (pilsētu) izaugsmi, sniedzot atbalstu projektu īstenošanai pilsētvides un pilsētregionu konkurētspējas,

sasniedzamības vai pieejamības un pievilcības faktoru attīstībai saskaņā ar integrētām pašvaldību attīstības programmām. Finansējuma saņēmēji ir nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centri – 16 pašvaldības, pabeigts 21 projekts.

Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma prioritātes „Policentriska attīstība” aktivitāte „Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai”. Aktivitātes mērķis ir veicināt lielāko novadu attīstības centru konkurētspējas nostiprināšanu un funkcionālo saišu veidošanu starp attīstības centriem un tiem piegulošajām teritorijām. Finansējumu saņēma 18 novadu pašvaldības.

No Kultūras pieminekļu izpētes, glābšanas un restaurācijas programmas piešķirts finansējums 45 valsts nozīmes saimnieciski neizmantojamu kultūras pieminekļu glābšanai un avārijas situācijas novēršanai. Veiktas 16 ar kultūras mantojuma nozari saistītas izpētes.

Vairākas Latvijas pilsētas uzsākušas mērķtiecīgi attīstīties par radošajām pilsētām. Rīgā ir bijušas vairākas nozīmīgas aktivitātes:

- kvartāla attīstīšana Rīgā, Miera ielā 58, veidojot to par Latvijas radošo industriju atbalsta un kompetences centru;
- definēta Daugavas kreisā krasta silueta koncepcija un izstrādātas vadlīnijas, uz kurām pamatojoties izstrādās Rīgas vēsturiskā centra apbūves noteikumus;
- Maskavas, Krasta un Turgeņeva ielu kvartāla degradētās teritorijas revitalizācija, pārvēršot to par iedzīvotājiem un tūristiem publiski pieejamu kultūras, izglītības un atpūtas telpu;
- Grīziņkalna un tam piegulošā Miera dārza teritorijas revitalizācija.

Daugavpilī īstenoti 6 ERAF finansēti investīciju projekti pilsētu telpiskās un vizuālās identitātes saglabāšanai un attīstībai. Vairāki objekti renovēti arī Jēkabpils pilsētvidē.

Nozīmīgi skaitļi

Aktivitatē „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai”:

- pabeigti **15** projekti, kas veltīti pilsētvides atjaunošanai un/vai revitalizācijai, uzlabojot to pievilcību;
- pabeigti **3** projekti, kas sekmē uzņēmējdarbības un tehnoloģijas attīstību;
- pabeigti **3** projekti, kas sekmē kopienas attīstību, uzlabojot pakalpojumu pieejamību.

Notiek **128** projektu ieviešana speciālistu piesaistē plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem.

72 projekti veltīti plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšanai.

Aktivitātes Rīgā:

No 2011.gada 1.marta līdz 31.decembrim **3** Rīgas TIC tika apkalpoti **192 000** apmeklētāju. Drukātie informatīvie materiāli pieejami **4** valodās. Izdoti **11** drukas materiāli **107 250** eksemplāros. Aktivitatē „Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība” iesniegti **2** projektu pieteikumi un sāka to īstenošana. Rīgai ir **29** sadraudzības pilsētas, un tā ir dalībniece **20** starptautiskās organizācijās.

Aktivitātes Zemgales reģionā:

24 pierobežas teritoriju uzņēmumi saņēmuši mentoringa konsultāciju pakalpojumus, lai paaugstinātu to konkurētspēju un eksporta potenciālu. Izveidoti **5** biznesa dārzi – biznesa inkubatori laukos. Programmas „Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” ietvaros radītas **38** darba vietas, apmācīts **121** pierobežas teritoriju iedzīvotājs un jaunais uzņēmējs, kā arī **216** jaunieši no piecām vidusskolām.

Ieguldījumi

- Aktivitātes ietvaros kopā izlietoti 350,64 milj. latu, tai skaitā valsts budžeta līdzekļi 31,95 milj. latu, pašvaldību budžetu līdzekļi 23,92 milj. latu, ES fondu līdzekļi 294,26 milj. latu, citu fondu līdzekļi 0,52 milj. latu.

Nozīmīgākie pasākumi:

- BASAAR (*Baltic Sea – Asia Agenda for Regions*) programmas finansējums (ERAF + nacionālais līdzfinansējums) – 0,13 milj. latu.
- Enterprising SELF* uzņēmējdarbības izglītības projekta finansējums (ERAF + nacionālais līdzfinansējums) ir 0,21 milj. latu.
- 41 projekta iesniegums par kopējo summu 155,5 milj. latu, tai skaitā ERAF līdzfinansējums – 127,4 milj. latu, no kuriem tika apstiprināti 32 projekti par summu, kas veido 78,05 % no iesniegto projektu iesniegumu finansējuma kopapjoma, kopā 121,4 milj. latu, tai skaitā ERAF līdzfinansējums – 99,48 milj. latu.
- Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai – kopējais finansējums 209,2 milj. latu, tai skaitā ERAF līdzfinansējums – 177,8 milj. latu, nacionālais publiskais līdzfinansējums – 31,38 milj. latu.
- Aktivitātes „Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība” kopējais finansējums – 8,27 milj. latu, tai skaitā ERAF līdzfinansējums – 7,03 milj. latu, nacionālais publiskais finansējums – 1,24 milj. latu.
- Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai: kopējais finansējums – 9,48 milj. latu, tai skaitā ERAF līdzfinansējums 8,06 milj. latu, nacionālais publiskais finansējums 1,42 milj. latu.

Problēmas

Galveno jomas problēmu vidū visbiežāk minēts finansējuma trūkums, kā arī apstākļi, ka vairākos gadījumos nav noslēgusies iepriekš plānotā rīcība, kas ir saistīta ar pārskata periodā īstenojamu rīcību.

Valsts attīstība tiek plānota pamatā centralizēti, un tajā dominē nozaru ministrijas, tātad arī nozaru, nevis pārnozaru – uz reģionālo atšķirību mazināšanu un reģionu interesēm tendēta – attīstības politika. Tas ir novedis pie krasām atšķirībām starp reģioniem un Rīgas aglomerāciju un iedzīvotāju disproporcionālas koncentrācijas Rīgā un Pierīgā, kā arī pieaugošas emigrācijas no pārējās Latvijas teritorijas.

Pakalpojumu groza projekta izstrādes gaitā būtu jābūt lielākai VARAM komunikācijai ar reģionu un pašvaldībām, kā arī plašākai diskusijai sabiedrībā.

Nepieciešams risināt jautājumus, kas saistīti ar reģiona lomas stiprināšanu, funkciju decentralizāciju, reģionālo atbalsta programmu izveidi, lai reģionam būtu iespējams īstenot reģiona plānošanas dokumentus.

Nepieciešami valsts atbalsta instrumenti, kas veicina LIAS aktivitātes ieviešanu pašvaldībās. Pašlaik tie ir ļoti ierobežoti – piemēram, pilsētu aktivitāte, *LEADER* tipa pasākumi.

Plānošanas reģioniem netika piešķirts sākotnēji paredzētais finansējums attīstības plānošanai. Rezultātā pašvaldības gatavo savus dokumentus, balstoties uz LIAS, veco NAP un pašreizējiem reģionu attīstības plānošanas dokumentiem, kuri nereti ir novecojuši vai neatbilstoši realitātei.

Lai sekmīgāk varētu koordinēt un pārraudzīt vietējo plānojumu izstrādi, nepieciešams nostiprināt reģionu atbildību teritorijas plānojumu uzraudzībā un pašu reģiona plānojumu saistošo raksturu attiecībā pret vietējo plānojumu. Jāaktualizē plānojumi, kuri neatbilst aktuālajai situācijai (piemēram, Rīgas PR). Vienlaikus vietējām pašvaldībām jābūt iespējai apstrīdēt reģiona plānojumu risinājumus.

Trūkst profesionāli izglītotu plānošanas speciālistu. Būtu atjaunojama prakse, kad ministrija rīko apmācību seminārus reģioniem un pašvaldībām; nepieciešams piešķirt mērķa līdzekļus sistemātiskai profesionālās kvalifikācijas uzlabošanai pašvaldības un reģiona speciālistiem. Pašlaik spēkā esošais regulējums atbalsta saņemšanai no ES SF plānošanas dokumentu izstrādei pašvaldībās pašvaldībām nerada interesi attīstīt savus speciālistus, jo ir iestrādāta prasība pēc ārpalpojuma.

Rīgas Pasažieru ostas infrastruktūras attīstība patlaban nav pietiekama un nenodrošina sniegto pakalpojumu atbilstību prāmju un kruīzu kuģu apkalpošanas vajadzībām.

Noderīgas saites

- Informācija par elektronisko sakaru optiskā transporta tīkla („vidējā jūdze”) infrastruktūras izveides projektu: www.sam.gov.lv
- Valsts reģionālās attīstības aģentūra: www.vraa.gov.lv
- Tūrisma attīstības valsts aģentūra: www.tava.gov.lv/lv; apmācības semināru materiāli
- Informācija par starta programmu: www.altum.lv/public, www.hipo.lv/lv, www.em.gov.lv
- Informācija par atbalsta programmu „Biznesa inkubatori”: www.liaa.gov.lv

3.attīstības virziens: Nacionālo interešu telpas

Par nacionālo interešu telpām uzskatāmas teritorijas un areāli ar izcili vērtību un nozīmi valsts ilgtspējīgai attīstībai, identitātes saglabāšanai un ietver valsts attīstībai nozīmīgus stratēģiskos resursus. Vienlaikus šajās teritorijās veidojas dažādi interešu konflikti un problēmas, kas pārsniedz reģionu un atsevišķu nozaru kompetenci, tādēļ ir nepieciešami kompleksi risinājumi un mērķtiecīga valsts politika.

Latvijas nacionālo interešu telpas ir:

- a) lauku attīstības telpa;
- b) Baltijas jūras piekraste;
- c) Rīgas metropoles areāls;
- d) austrumu pierobeža;
- e) izcili dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju areāli.

Attīstības mērķis:

Saglabāt Latvijas savdabību – daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas

Rīcības virzieni:

1. Lauku attīstības telpa

Lauki ir nozīmīgāko dabas resursu un ekosistēmu pakalpojumu avots, darba un atpūtas vide, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidības krātuve un sargātāja. Katra no šīm funkcijām var iegūt vadošo nozīmi vai arī līdzsvaroti kombinēties ar citām funkcijām. Nozīmīgākie stratēģiskie resursi ilgtspējīgai lauku un valsts kopējai attīstībai ir meži, lauksaimniecībā izmantojamās zemes, derīgo izrakteņu atradnes un ūdeņi. Ņemot vērā cilvēku, ekonomisko un sociālo aktivitāšu aizplūšanu no laukiem uz pilsētām vai citām valstīm, kā arī notikušās fundamentālās pārmaiņas lauku ekonomikas struktūrā, būtisks nākotnes izaicinājums ir saglabāt un veidot laukus kā kvalitatīvu dzīves un darba telpu, pilnvērtīgi izmantojot daudzveidīgo ekonomiskās attīstības potenciālu. Lauku attīstības telpai ir nepieciešams integrēts valsts redzējums par kvalitatīvām pārmaiņām Latvijas laukos, ietverot ekonomiskos, sociālos un vides aspektus.

Risinājumi

- Mežrūpniecības pārstrukturēšana (369)
- Agrārās industrijas attīstība (370)
- Lauku saimniecību pārprofilēšanās (371)
- Lauku biznesa kooperatīvi (372)
- Inovācijas un modernizācija lauksaimniecībā (373)
- Lauksaimniecības zemju konsolidācija (374)
- Zemes ielabošanas pasākumi (375)
- Biomasas izmantošana (376)
- Lauku tūrisma un nelauksaimnieciskā biznesa attīstība (377)
- Akvakultūras un zvejas attīstība (378)
- Zemju apmežošana (379)

2. Baltijas jūras piekraste

Jānodrošina Latvijas piekrastes kā daudzveidīgas un daudzfunkcionālas telpas attīstība, kas vienlaikus ir gan kvalitatīva dzīves vide, gan sabiedrisko labumu banka ar tīru ūdeni un gaisu, pludmalī, veselīgām ekosistēmām, īpašām ainavām, gan ekonomiski aktīva telpa ar daudzveidīgām nodarbinātības iespējām visa gada garumā. Tas sekmēs Latvijas efektīvu integrāciju starptautiskajā telpā un veicinās tās atpazīstamību pasaulē. Nepieciešams piekrastē veicināt mazo un vidējo uzņēmējdarbību un uzlabot satiksmes un tūrisma infrastruktūru, kā arī nodrošināt piekrastes teritoriju racionālu izmantošanu, saglabājot īpašās dabas un kultūras vērtības, daudzveidīgo ainavu.

Risinājumi

- Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes (389)
- Tematisko plānojumu izstrāde (390)
- Jūras krasta procesu prognozēšana (391)
- Jūras telpiskais plānojums (392)
- Investīcijas infrastruktūrā (393)

3. Rīgas metropoles areāls

Rīgas pilsētas ietekme sniedzas tālu pāri tās administratīvajām robežām. Taču koordinētas piepilsētas teritoriju attīstības plānošanas trūkums izraisa virkni visdažādākā rakstura problēmu, tai skaitā transporta situācijas pasliktināšanos, Pierīgas zaļo un rekreācijas teritoriju samazināšanos, atbilstošas infrastruktūras trūkumu u.tml. Jāpanāk Rīgas metropoles areāla telpiskās struktūras saskaņota attīstība un tajā notiekošo procesu koordinēšana, izmantojot integrētu pieeju un kompleksus attīstības un telpiskās plānošanas risinājumus, lai saskaņotu Rīgas pilsētas, apkārtējo pašvaldību, valsts un iedzīvotāju dažādās intereses.

Risinājumi

- Areāla iekšējās telpiskās struktūras veidošana (401)
- Areālā esošo pilsētu stiprināšana (402)
- Kompaktas pilsētas apbūves modeļa īstenošana (403)
- Urbanizācijas procesu organizēšana (404)
- Izvairīšanās no nepārtrauktas apbūves joslas veidošanas (405)
- Apbūves izplešanās ierobežošana (406)
- Trokšņa stratēģiskā kartēšana (407)

4. Austrumu pierobeža

Pierobežas teritoriju attīstību ietekmē relatīvi lielais attālums no galvaspilsētas Rīgas; tas rada nomales efektu, ko vēl vairāk pastiprina sliktā ceļu kvalitāte, nepietiekamais sabiedriskā transporta nodrošinājums, ekonomiskā atpalicība, kā arī ģeopolitiskais faktors – ES robeža ar Krieviju un Baltkrieviju. Šo faktoru ietekmē notiek pierobežas teritoriju iztukšošanās. Lai nostiprinātu Latvijas stratēģiski svarīgo „vārtu un tilta” lomu starp Eiropu un NVS, un Āzijas valstīm, pierobežai jāklūst par aktīvu tranzīta zonu ar augsta līmeņa pakalpojumiem – ekonomiski attīstītām un dzīvotspējīgām teritorijām ar modernu, efektīvu un operatīvi darbojošos robežšķērsošanas un tranzīta apkalpes infrastruktūru, piedāvājot plašu pakalpojumu klāstu.

Risinājumi

- Efektīva pierobežas teritoriju izmantošana (412)
- Pierobežas teritoriju sasniedzamības uzlabošana (413)
- Valsts atbalsta pasākumi uzņēmējdarbībai (414)

5. Izcili dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju areāli

Mijiedarbojoties gan dabas faktoriem, gan tradicionālajiem saimniekošanas veidiem un apdzīvojuma struktūrai, Latvijā ir izveidojušās teritorijas ar izcilu estētisko, ekoloģisko un kultūrvēsturisko ainavisko vērtību, kas var kalpot kā priekšnoteikums un potenciāls šo teritoriju ekonomiskajai attīstībai. Palielinoties urbanizācijas spiedienam Pierīgā un citu pilsētu tuvākajā apkārtnē, notiek dabas vides samazināšanās un fragmentācija. Izzūdot tradicionālajam lauku saimniekošanas veidam, notiek vērtīgo kultūrainavu transformēšanās un degradācija. Tādēļ ir nepieciešams apzināt, saglabāt, saprātīgi apsaimniekot un efektīvi izmantot nacionālas nozīmes dabas, ainavu un kultūrvēsturiskā mantojuma teritoriju areālus, kas iezīmē gan katra reģiona, gan visas Latvijas identitāti. Īstenojot šo teritoriju ekonomisko potenciālu, jāņem vērā ilgtspējīgas attīstības principi un jārēķinās ar vietējo iedzīvotāju un visas sabiedrības vajadzībām. Ainavas kvalitāte un

kultūras tradīcijas ir arī nozīmīgs valsts tūrisma nozares potenciāls, tādēļ to saglabāšanai ir nepieciešams valsts atbalsts.

Risinājumi

- Ainavu plānošana un dabas aizsardzība (420)
- Sabiedrības izglītošana un iesaiste (421)
- Teritorijas plānojumos noteikt prasības un nosacījumus (422)

Likumdošana un plānošana

- 15.12.2011. Teritorijas attīstības plānošanas likums, kurā ir definēti:
 - teritorijas attīstības plānošanas līmeņi;
 - jauns plānošanas dokumentu veids – tematiskais plānojums;
 - jūras plānojums un par tā izstrādi atbildīgā ministrija.
- Zemes pārvaldības likumprojekts. 9.pantā norādīts, ka Ministru kabinets izdod noteikumus par zemes konsolidācijas procesu un tā finansēšanas kārtību.
- Likumprojekts „Grozījumi Latvijas Republikas valsts robežas likumā” (pieņemts 12.01.2012.). Grozījumi paredz nostādnes, lai samazinātu kravu transportlīdzekļu rindas uz robežas un ļautu savlaicīgāk plānot robežšķērsošanas laikus.
- MK 05.07.2011. noteikumi Nr.534 „Noteikumi par valsts nozīmes kultūras pieminekļu pirmpirkuma tiesību realizācijas kārtību un termiņiem”. Grozījumu mērķis – vienkāršot logu nomaiņas procedūru ēku ergoefektivitātes uzlabošanas nolūkā.
- Izdoti, grozīti vai aktīvi pielietoti 10 MK noteikumi, kas nosaka pieteikšanos uz līdzekļu saņemšanu lauku zemes apsaimniekošanas modernizācijai un dažādošanai, kā arī zivsaimniecības attīstībai.
- Pieņemti 2 MK noteikumi par ikgadējo valsts atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību; tagad zaudējuši spēku, jo attiecas tikai uz pārskata perioda gadiem.
- Izstrādātas un 2011.gada 20.aprīlī apstiprinātas Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes 2011.–2017.gadam. Pamatnostādņēs noteiktās politikas mērķis: piekraste – ekonomiski aktīva, daudzfunkcionāla telpa, kurā klimata pārmaiņu ietekme tiek mazināta ar kvalitatīvu infrastruktūru un tiek īstenota laba pārvaldība. Pamatnostādnes ietver arī rīcības plānu ar galvenajiem uzdevumiem un rīcībām mērķa un apakšmērķu sasniegšanai.
- Rīgas PR ir izstrādāts telpiskais plānojums 2005.–2025.gadam, kas paredz:
 - policentriskas struktūras izveidi reģionā, iezīmējot galvenos mobilitātes risinājumus;
 - principus apbūves plānošanai pilsētās un Pierīgā;
 - prasības trokšņa līmeņa samazināšanai.
- Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos ir speciāli izdalītas savrupmāju apbūves teritorijas, kas dod iespēju iedzīvotājiem būvēt savrupmāju pilsētas teritorijā un nemeklēt šādas iespējas ārpus pilsētas robežām.
- Ar Rīgas domes 2012.gada 28.februāra saistošajiem noteikumiem Nr.168 „Par rīcības plānu vides trokšņa samazināšanai Rīgas aglomerācijā” ir apstiprināts rīcības plāns vides trokšņa samazināšanai Rīgas administratīvajā teritorijā.
- Atsevišķas pašvaldības, izstrādājot jaunus teritorijas plānojumus, nosaka īpašas prasības un nosacījumus sabiedrībai nozīmīgām dabas, kultūrainavu un rekreācijas teritorijām.

Būtiskākie projekti un notikumi

2010.gada 23.augustā tika parakstīta Latvijas Republikas valdības un Baltkrievijas Republikas valdības vienošanās par pierobežas teritoriju iedzīvotāju savstarpējo braucienu vienkāršošanu. Vienošanās tika ratificēta 2010.gada beigās. 2011.gada 1.decembrī tika uzsākta tās piemērošana. Vienošanās paredz, ka abu valstu pierobežas teritoriju iedzīvotāji varēs šķērsot ārējo robežu, izmantojot vietējās pierobežas satiksmes atļaujas. Šāda vienošanās sagatavota arī ar KF un stāsies spēkā pēc iekšējo procedūru pabeigšanas (no Latvijas puses tās ir pabeigtas).

Izstrādāti un iesniegti priekšlikumi Padomes Regulai par Savienības vadlīnijām Eiropas transporta tīkla attīstībai. Pamattīklā ir iekļauti Latvijas transporta koridoru savienojumi ar Krieviju un Baltkrieviju. Ir panākta dalībvalstu vispārējā vienošanās par regulas projektu, ko atbalstījusi arī Latvija.

Pārskata periodā tika īstenotas 8 reģionālās kultūras atbalsta programmas Latgalē, Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē.

Pārskata periodā īstenotie Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas projekti:

- Tematiskie ciemi: jaunas iespējas uzņēmējdarbības attīstībai Latgales un Aukštaitijas pārrobežu reģionā;
- Uzņēmējdarbības attīstības kapacitātes veicināšana Latgales–Utenas pārrobežu reģionā;
- Radošo industriju attīstība Latvijas–Lietuvas pierobežas reģionos;
- Uz ūdens balstītā kopējā tūrisma piedāvājuma radīšana Latgalē un Utenas apgabalā.

Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programmas projekts „Tūrisma attīstības veicināšana Latgales–Utenas–Vitebskas pārrobežu reģionos”.

Igaunijas, Latvijas un Krievijas pārrobežu sadarbības programmas projekts „Tūre pa Latgali & Pleskavu”.

ESF projekts „Publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošana Latgales plānošanas reģionā”.

Piedalīšanās Eiropas Padomes Eiropas ainavu konvencijas ieviešanas 10.sanāksmē 2011.gada maijā. Pirmo reizi Latvijas pārstāvis vadīja kādu no sanāksmes sesijām.

Sarīkotas ikgadējās Eiropas Kultūras mantojuma dienas „Kultūras mantojums – zināšanas un prasmes”, kuru laikā vairāk nekā 5 000 interesentu apmeklēja 28 kultūras mantojuma objektus. Sagatavots un izdots šim notikumam veltīts izdevums, kas interesentiem izplatīts bez maksas.

Ikdienas darbs

Projektu konkursi atbalsta piešķiršanas aktivitātēs lauku vides attīstībai:

- o „Lauku saimniecību modernizācija”, 2 projektu pieņemšanas kārtas;
- o „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības radīšana”, 7 projektu pieņemšanas kārtas;
- o „Tūrisma aktivitāšu veicināšana”, 4 projektu pieņemšanas kārtas;
- o „Lauksaimniecībā neizmantojamās zemes pirmreizējā apmežošana”, 1 projektu pieņemšanas kārtā.

Iekšējo ūdeņu akvakultūras un zvejas un produktu apstrādes attīstīšanai tika izsludinātas 6 projektu iesniegumu iesniegšanas kārtas. Zivsaimniecībai nozīmīgo teritoriju attīstības stratēģiju īstenošanai projektu iesniegumu iesniegšanas kārtas izsludinājušas 24 zivsaimniecības vietējās rīcības grupas.

LIAA administrēto atbalsta programmu ietvaros tiek turpināts sniegt atbalstu projektiem, kas sekmē kokapstrādes nozares attīstību. Kompetences centru ietvaros atbalstīts Meža nozares kompetences centrs, kura mērķis ir veicināt meža, koksnes un ar to saistīto nozaru attīstību, izstrādājot un ieviešot jaunus produktus un tehnoloģijas. Programmas „Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts partnerībās organizētām apmācībām” ietvaros atbalstīts Latvijas Kokrūpniecības federācijas projekts „Kokrūpniecības un saistīto nozaru komersantu darbinieku apmācība”, kura mērķis ir sekmēt meža nozares saimnieciskās darbības veicēju straujāku attīstību, organizējot nepieciešamās apmācību aktivitātes nozares speciālistu kompetenču paaugstināšanai.

Pārskata periodā tika turpināta Igaunijas–Latvijas–Krievijas un Latvijas–Lietuvas–Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programmu ieviešana Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instrumenta ietvaros. Latvijas–Krievijas starpvaldību komisijas ietvaros ir izveidota jauna darba grupa par robežšķērsošanas vietām.

Latgales reģions ir noslēdzis pārrobežu sadarbības līgumus ar Vitebskas apgabala administrāciju Baltkrievijas Republikā un Pleskavas apgabala administrāciju Krievijas Federācijā.

Kurzemes plānošanas reģions īsteno ostu attīstības projektus pārrobežu un vietējās sadarbības kontekstā:

- o Liepājas un Ventspils ostu transporta un ostu komunikāciju sistēmu attīstība ar mērķi veicināt Latvijas–Lietuvas pierobežas reģionu sociāli ekonomisko attīstību;

- projekts „Kurzemes reģiona ostu attīstība” Pāvilostas, Mērsraga, Rojas un Liepājas ostu infrastruktūras attīstībai.

Sagatavoti Vidzemes plānošanas reģiona priekšlikumi stratēģiskiem projektiem ES daudzgadu budžeta (2014.–2020.) plānošanai, kas saistīti ar starptautisko, nacionālo un pierobežas teritoriju attīstību. Noslēgts sadarbības līgums ar Pleskavas apgabalu. Tiek īstenots Igaunijas–Latvijas–Krievijas pārrobežu sadarbības projekts „*Hanseatica*”.

Rīgas aglomerācijai ir izstrādātas stratēģiskās trokšņu kartes. Rīgas pilsētai trokšņa stratēģiskā karte izstrādāta un apstiprināta 2007.gadā, un paredzēts to pārskatīt ik pēc pieciem gadiem. Detālplānu, objektu būvniecības (rekonstrukcijas, renovācijas u.c.) projektu, kā arī tehnisko noteikumu izstrādē tiek noteiktas prasības un nosacījumi vides trokšņa normatīvu ievērošanai.

2011.gadā organizēti kultūras pieminekļu pārbaudes braucieni, kuru laikā sagatavoti 3458 nekustamo kultūras pieminekļu pārbaudes akti.

2011.gadā VKPAI sadarbībā ar Latvijas Lauku tūrisma asociāciju „Lauku ceļotājs” izstrādāja piekrastes apbūves vadlīnijas.

Sarīkotas četras publiskas profesionāļu diskusijas, kā arī sniegtas konsultācijas sabiedrības interešu grupu pārstāvjiem par aktuāliem kultūras mantojuma saglabāšanas jautājumiem: Gulbenes–Alūksnes šaursliežu dzelzceļa efektīvāka izmantošana reģiona attīstības interesēs, Jūrmalas koka apbūves saglabāšanas virzieni, mūsdienu mākslas un kultūras mantojuma attiecības un piekrastes apbūves principi.

Nozīmīgi skaitļi

Vismaz **60** nozares komersanti iesaistījušies mežrūpniecības komersantu savstarpējās sadarbības un nozares attīstību sekmējošos projektos.

15 uzņēmēji, kuri nodarbojas ar pārtikas produktu ražošanu, iesnieguši pieteikumus ārējā mārketinga pasākumu atbalstam.

Noorganizēti **11** apmācības pasākumi tūrisma pakalpojumu sniedzējiem.

Apstiprināti **82** kooperatīvu iesniegtie projekti lauku saimniecību modernizācijai.

2011.gadā tika uzsākti **16** projekti ES fondu aktivitātē „Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts partnerībās organizētām apmācībām”.

Noorganizēti **11** apmācības pasākumi tūrisma pakalpojumu sniedzējiem.

Divās mazajās ostās īstenoti infrastruktūras attīstības projekti.

Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instrumenta ietvaros:

- **17** sadarbības projekti tiek īstenoti Igaunijas–Latvijas–Krievijas programmā;
- **20** sadarbības projekti tiek īstenoti Latvijas–Lietuvas–Baltkrievijas programmā.

2010.–2011.gadā rekonstruēti un renovēti **621 km** valsts nozīmes ūdensnotekas, **7 km** aizsargdambju, **3** hidrotehniskās būves, kā arī veikti citi darbi, kas kopumā novērša plūdu draudu risku vairāk nekā **diviem tūkstošiem** iedzīvotāju un būtiski uzlaboja vides kvalitāti polderu teritorijās.

Ieguldījumi

☐ Attīstības virziena kopējais publiskais finansējums bija 237,70 milj. latu.

Nozīmīgas aktivitātes:

- ☐ Meža nozares kompetences centra projekta un Kokrūpniecības un saistīto nozaru komersantu darbinieku apmācības projekta kopīgais publiskais finansējums ir 7,20 milj. latu.
- ☐ Lauku saimniecību modernizācijai iesniedza 4818 projektus ar pieteikto publisko finansējumu 207,4 milj. latu, no kuriem apstiprināti 4354 projekti ar kopējo publisko finansējumu 175,7 milj. latu.
- ☐ Valsts atbalsts lauksaimniecībā izmaksāts 15,8 milj. latu apmērā.
- ☐ 2011.gadā Lauku attīstības programmas 2007.–2013.gadam pasākuma „Infrastruktūra, kas attiecas uz lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību un pielāgošanu” ietvaros turpinājušies ieguldījumi viena

īpašnieka meliorācijas sistēmu sakārtošanā. 2011.gadā izsludinātajā pieteikšanās kārtā apstiprināti 148 pieteikumi par 7 milj. latu.

- Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai: apstiprināti 444 projekti ar kopējo publisko finansējumu 17,72 milj. latu.
- LAP pasākuma „Tūrisma aktivitāšu veicināšana” ietvaros apstiprināti 118 projekti ar kopējo publisko finansējumu 4,34 milj. latu.
- Mazo ostu infrastruktūras uzlabošanai izlietoti 4,09 milj. latu, tai skaitā ERAF līdzekļi 3,47 milj. latu.
- Igaunijas–Latvijas–Krievijas pārrobežu programmas projektu finansējums ir 6,12 milj. latu.
- Latvijas–Lietuvas–Baltkrievijas pārrobežu programmas projektu finansējums ir 5,78 milj. latu.

Problēmas

Galveno jomas problēmu vidū visbiežāk minēts finansējuma trūkums, kā arī procesu ieilgšana formālu iemeslu un procedūru dēļ. Nav bijusi rīcība risinājumos (372), (375), (376), (391), (402).

Ir ieilgusi Zemes pārvaldības likuma sagatavošana un pieņemšana, jo institūciju viedokļi par atsevišķiem jautājumiem joprojām konceptuāli atšķiras.

Baltijas jūras piekraste ir nacionālo interešu objekts, tādēļ ostu infrastruktūras attīstības uzraudzība būtu jāveic atbildīgajai valsts institūcijai, lai nedublētos nacionālā un reģionālā līmeņa atbildība. Valsts finansiālais atbalsts zvejas un jahtu ostu infrastruktūras attīstībai reģionā (piemēram, molu stiprināšanai, akvatorijas padziļināšanai, zvejas kuģa iegādei u.c.) ir nepietiekams.

Pašvaldībām jāuztur un jāattīsta pludmales teritorijas, ieguldot tur finanšu līdzekļus, taču saskaņā ar likumu „Par valsts un pašvaldības finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu” tā ir pretlikumīga darbība.

Jāparedz budžeta līdzekļi jūras krastu procesu riska teritoriju noteikšanai un monitoringam. Pārskata periodā līdzekļu trūkuma dēļ šis darbs netika veikts.

Nav finansējuma ekspertu piesaistei, lai īstenotu likumā „Par Eiropas ainavu konvenciju” noteiktos pasākumus – ainavu identificēšanu un novērtēšanu. Speciālistu kapacitāte ainavu pārvaldības jautājumos ir nepietiekama.

Jāparedz atbalsta maksājumi par zemes konsolidēšanu, pēc iespējas iesaistot ES fondu līdzekļus.

Tūrisma infrastruktūras atjaunošanai un remontam nepieciešamā finansējuma trūkuma dēļ nacionālajos parkos un dabas parkos slēgtas vairākas dabas takas un skatu torņi tūristiem.

Tūrisma industrijā nepieciešams aktualizēt videi draudzīgā tūrisma, īpaši ekotūrisma kā vietējās pašvaldības uzņēmējdarbības attīstības un vides aizsardzības instrumenta nepieciešamību.

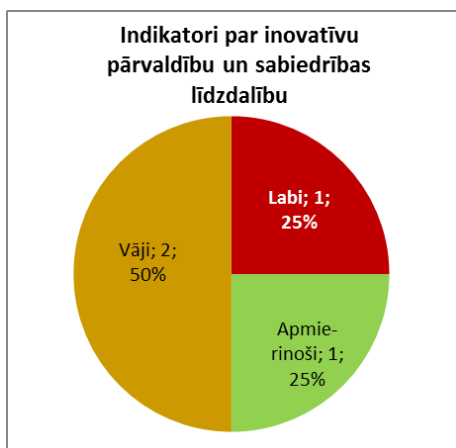
Noderīgas saites

- Tūrisma attīstības valsts aģentūra: www.tava.gov.lv (apmācības semināru materiāli)
- Valsts robežsardze: www.rs.gov.lv (informācija par Latvijas–Baltkrievijas vienošanos par pierobežas teritoriju iedzīvotāju savstarpējo braucienu vienkāršošanu)
- Aktuālā informācija par zemes pārvaldības likumprojektu: www.varam.gov.lv

2.7. Inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība

Publiskās pārvaldes kvalitāte, stipra saikne ar sociālajiem partneriem, dažādām sabiedrības grupām un indivīdiem tiešā veidā ietekmē arī dabas, ekonomiskā un citu kapitālu attīstību, jo inovatīvi pārvaldības un sabiedrības līdzdalības risinājumi, kļūstot par ikdienas praksi, sekmē ne tikai kvalitatīvāku lēmumu pieņemšanu, bet aktivizē vietējās kopienas un pašvaldības, veicina masveida jaunradi un sociālo iekļaušanos.

Atslēgas ziņojums par jomas progresu

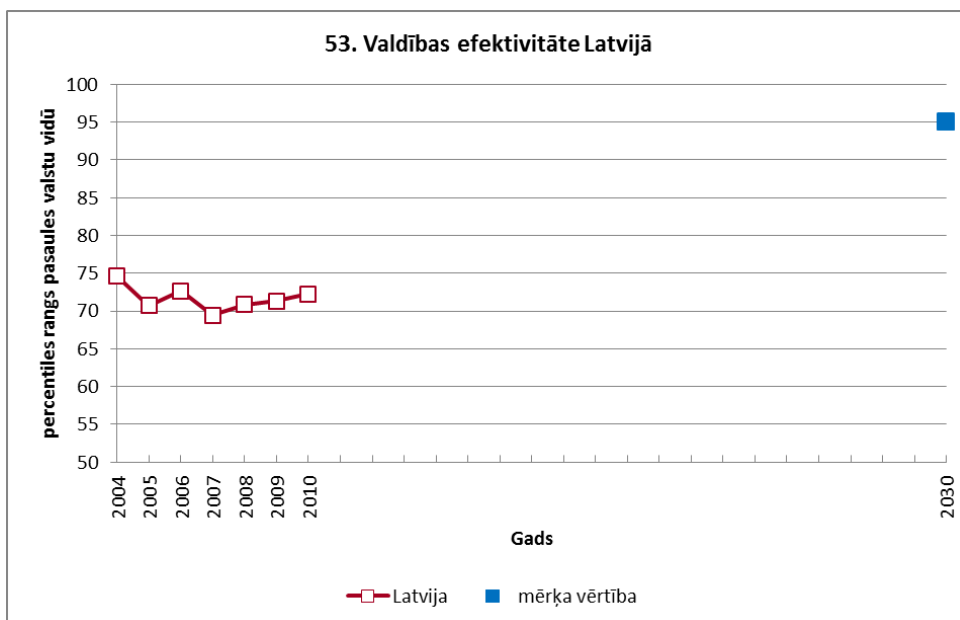
77.att.

Sociālā kapitāla vērtības pieaugums

Ir ieguldīts liels darbs inovatīvas pārvaldības veidošanā valstī, un tas ir nesis augļus. E-pārvaldības pakalpojumu izmantošana Latvijā strauji pieaug, un valsts tuvojas Eiropas līderu līmenim. Taču šie procesi būtu jāpavada intensīvākai sabiedrības iesaistīšanai visu līmeņu pārvaldības procesos, citādi e-pārvaldībai seko negatīvs efekts – arvien lielāka pārvaldības atsvešināšanās no iedzīvotājiem un, kā tālākas sekas, arvien mazāka iedzīvotāju uzticēšanās pārvaldei. Pēdējā, kā apliecina aktivitāte vēlēšanās un dažādi reitingi, jau tā ir nepietiekama.

Ir bijis daudz tradicionāla rakstura aktivitāšu: strādājušas darba grupas un konsultatīvās padomes, notikušas sabiedriskās apspriešanas. Tomēr inovatīvo sabiedrības iesaistes formu attīstība nav apmierinoša, jo Latvijā ir salīdzinoši vājš to nevalstisko organizāciju sektors, kas tieši nodarbojas ar integrētas pilsoniskas sabiedrības veidošanu.

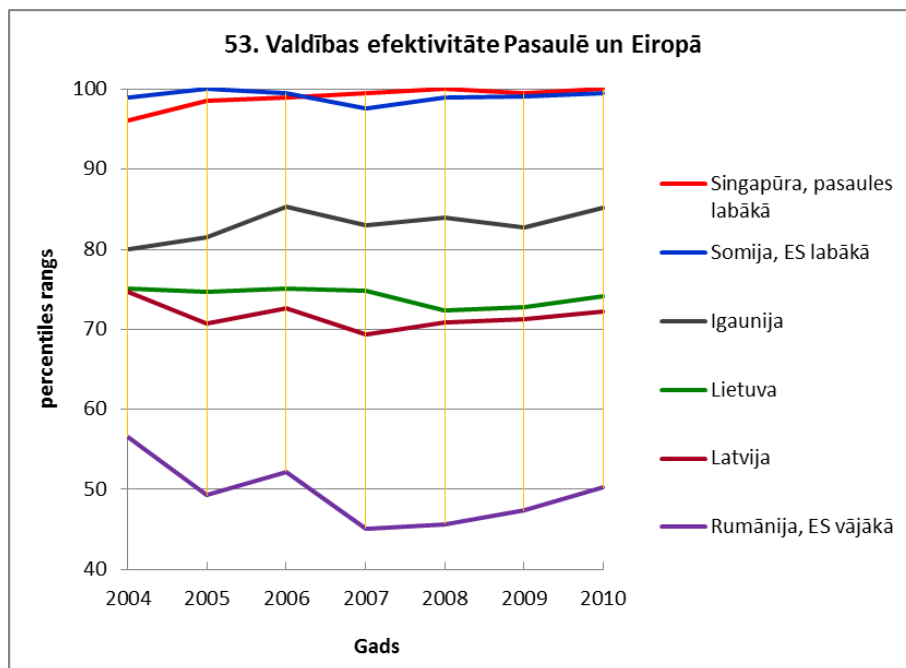
Indikatoru rādījumi

78.att. Pasaules Banka: info.worldbank.org/governance/wgi/, Latvija

Latvija rangā atrodas nedaudz zem apsekoto valstu labākās ceturtdaļas. Ņemot vērā, ka Latvija atrodas pasaules attīstītāko valstu vidū, šis rādītājs uzskatāms par visai neapmierinošu, vēl jo vairāk tādēļ, ka ilgtermiņa tendences ir lejupejošas. Tomēr pēdējos 4 gados tās ir sākušas mainīties, kas vieš zināmu cerību uz drīzu iekļūšanu pasaules valstu „labākajā” ceturtdaļā, bet ar to nebūs pietiekami, lai sasniegtu noteikto ambiciozo mērķa vērtību – iekļūt 5 % labāko pārvaldību vidū.

Indekss atspoguļo sešas „atslēgas dimensijas”, kas raksturo valsts pārvaldību: 1) izteikšanās un biedrošanās brīvības un mediju neatkarību; 2) politisko stabilitāti un varmācības draudus, ieskaitot terorismu; 3) publisko pakalpojumu kvalitāti; 4) regulatoru kvalitāti; 5) kā sabiedrība ievēro likumu prasības; 6) korupcijas uzraudzību. Indeksu iegūst, apkopojot informāciju, ko sniedz mājsaimniecības un uzņēmumi, komerciālie ziņu avoti, NVO un pārvaldes iestādes.

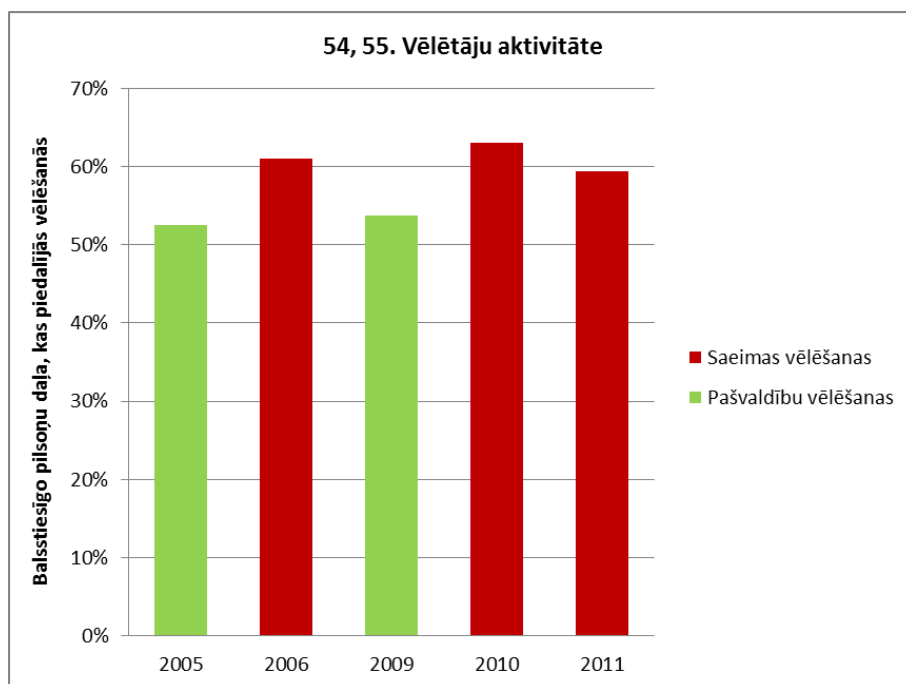

Salīdzinājums izdarīts ar Eiropas un pasaules labākajām pārvaldībām, Eiropā vājāko pārvaldību un mūsu kaimiņvalstīm.

79.att. Pasaules Banka: info.worldbank.org/governance/wgi/, Latvia

Jāievēro, ka pārvaldību pilnveido arī citas valstis, tai skaitā tās, kas ar mums konkurē. Diagrammā tas ir skaidri redzams – pēdējos gados savus rādītājus ir uzlabojusi gan Igaunija, gan Lietuva; pēdējai Latvija ir pietuvojusies, taču to apsteigt pagaidām nav izdevies. Igaunija savukārt nostiprina savas pozīcijas 20 vai pat 15 % vislabāk pārvaldīto valstu vidū.

1

Vēlētāju aktivitāte ilustrē pilsoņu valstiskā pienākuma apziņu un izpratni par to, vai pilsoņi spēj un cik lielā mērā spēj ietekmēt politiskos procesus savā pašvaldībā un valstī kopumā.

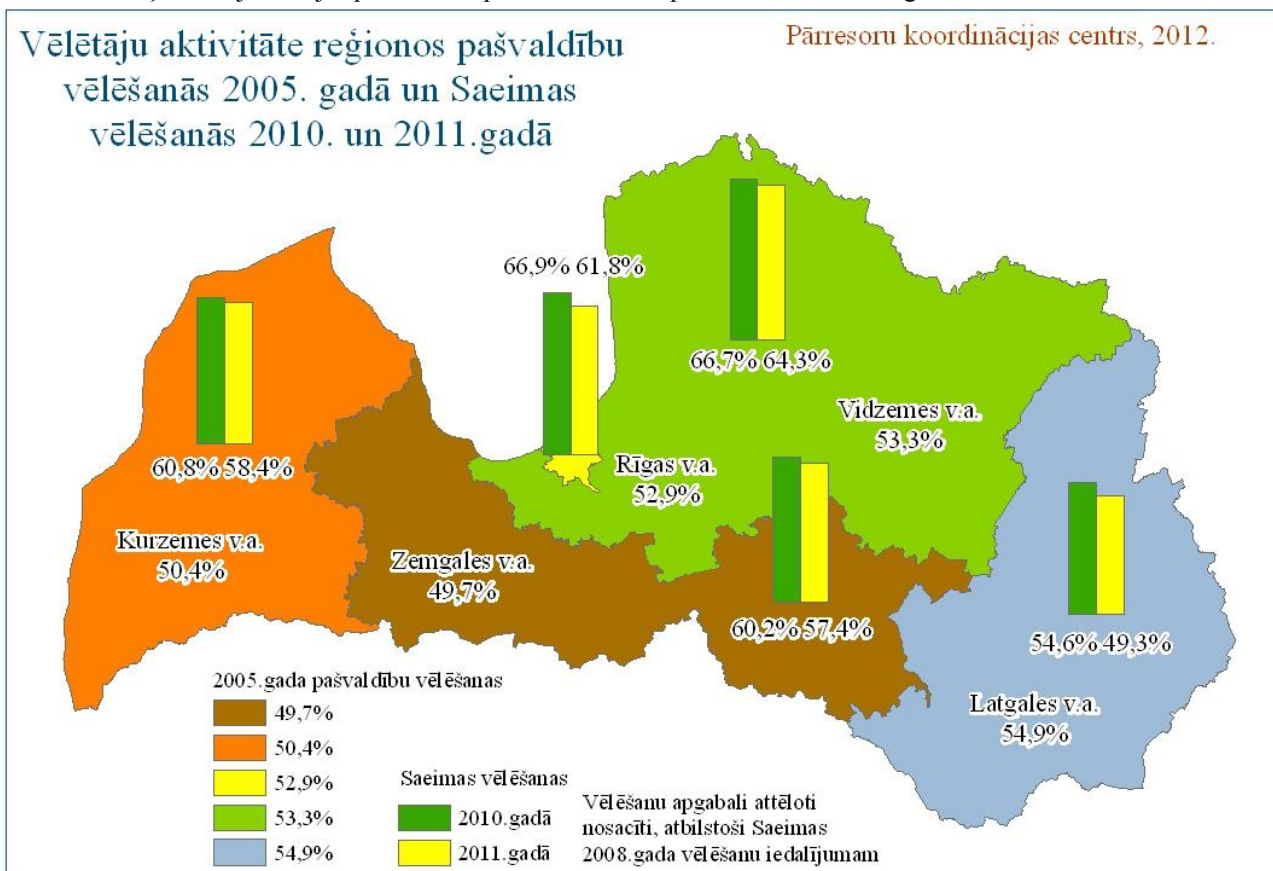
80.att. Centrālā vēlēšanu komisija: 16.05.2012. vēstule Nr. 02-01.7/88

Vēlētāju aktivitāte vērtējama kā salīdzinoši zema; aktīvu politisko procesu un pilsonisko tradīciju valstīs tā ir augstāka, piemēram, pēdējās Francijas prezidenta vēlēšanās sasniedzot pat 81 %. Šī aktivitāte acīmredzami saistās ar vēlētāju pārliecību par to, cik lielā mērā viņi spēj ietekmēt valsts pārvaldības procesus un kāda ir to tiešā ietekme uz viņiem. Ja vairāk nekā trešdaļa vēlētāju nespēj izraudzīties politisko spēku, par ko balsot, tad ir skaidrs, ka piedāvājums nevienā variantā nav atbilstošs šo vēlētāju prasībām un vajadzībām. Aktivitātes kritums 2011.gadā izskaidrojams arī ar vēlētāju politisko „nogurumu”, jo notika Saeimas ārkārtas vēlēšanas un pēc īsa laika vēl viena masīva

0; 0

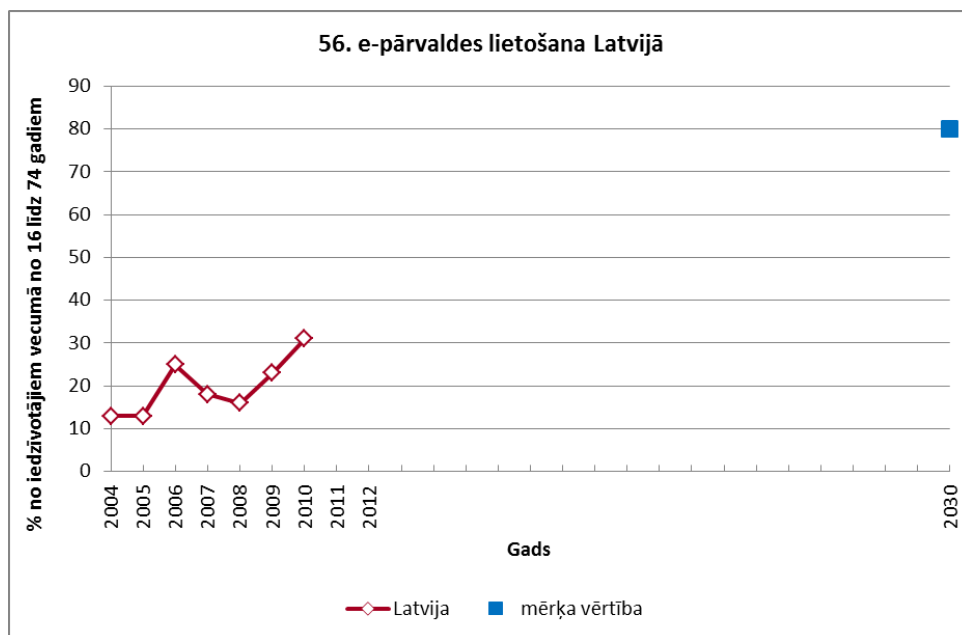
vēlēšanu kampaņa.

Sistemātiski novērojams, ka aktivitāte vietējo pašvaldību vēlēšanās ir zemāka; tas nozīmē, ka būtiska daļa vēlētāju vietējās pārvaldības procesus uzskata par sev mazāk nozīmīgiem.

81.att. Centrālā vēlēšanu komisija: 16.05.2012. vēstule Nr. 02-01.7/88

Raugoties uz vēlēšanu aktivitāšu reģionālo sadalījumu, ir redzams, ka pašvaldību vēlēšanās tas diezgan labi seko teritorijas ekonomisko aktivitāšu sekmēm; zināms izņēmums ir Rīgas pilsēta. Interesanti, ka Latgalē un Rīgā bija novērojams visstraujākais vēlētāju dalības kritums 2011.gada Saeimas ārkārtas vēlēšanās, salīdzinot ar 2010.gadu. Šeit var vilkt paralēles ar ekonomisko aktivitāšu apsūkumu krīzes ietekmē, kas tieši Rīgu skāra vislielākajā apjomā.

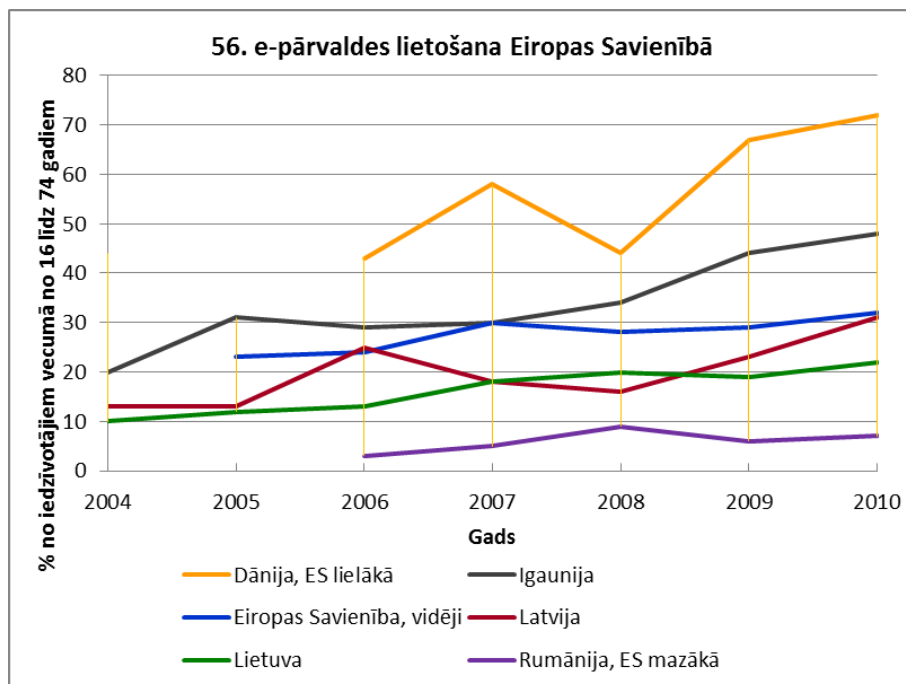
E-pārvaldes izmantošana ir būtisks faktors, kas raksturo vietējās un valsts pārvaldes modernizāciju un to, cik ērti iedzīvotājiem ir izmantot pakalpojumus, fiziski neapmeklējot iestādes. Jo labāks ir nodrošinājums ar e-pakalpojumiem, jo cilvēkiem jātērē mazāk laika to saņemšanai, bet, īstenojot efektīvu elektronisko dokumentu aprites kontroli un paātrinoties pakalpojuma izpildei, aug uzticība pārvaldei. Latvijā ir pieredze, ka e-pakalpojums kopā ar vienas pieturas aģentūru atsevišķos gadījumos pat spēj sniegt pakalpojumu nekavējoties

82.att. Eurostat: tsdgo330

tradicionālā 2–3 nedēļu
gaidīšanas termiņa vietā.

E-pārvaldības pakalpojumu izmantošanas līmenis, neraugoties uz zināmām svārstībām, ir strauji audzis. Ienākot e-pakalpojumu aprītē portālam www.latvija.lv un iespējām dažās iestādēs (piemēram, VID) izmantot virtuālo elektronisko parakstu, var apgalvot, ka turpmākajos gados šī tendence turpināsies. Būtisks solis nākotnē varētu būt e-vēlēšanu ieviešana, taču tai pašlaik trūkst sabiedriski pieņemta riska faktora akcepta. Ievērojot tendences līdzšinējo svārstīgumu, mērķa vērtības sasniegšanas iespēja tomēr jāvērtē ar zināmu piesardzību. Kā traucēklis jākonstatē elektroniskā paraksta iegūšanas un izmantošanas sarežģītā kārtība un izmaksas. Pastāv arī pretruna ar Fizisko personu datu aizsardzības likumu, jo kopā ar parakstīto dokumentu tiek publicēts parakstītāja personas kods, kas izraisa daudzu potenciālo e-paraksta lietotāju neuzticību.

2

Salīdzinājumā ietverts ES vidējais līmenis, Baltijas valstis un ES lielākais un mazākais rādītājs.

83.att. Eurostat: tsdgo330

Ir redzams, ka pagaidām Latvija nav e-pakalpojuma sniegšanas–saņemšanas līderu vidū, taču tuvojas šim rangam strauji un apsteidzošos tempos pat salīdzinot ar IKT „tīģeri” Igauniju, kas pagaidām mūs apsteidz vēl diezgan ievērojami. Eiropas vidējais līmenis šobrīd jau ir praktiski sasniegts. Acīmredzot e-pārvaldes ieviešanas pārvaldība Latvijā ir bijusi pietiekami sekmīga, it īpaši laikposmā kopš 2008.gada.

2

Politikas instrumenti darbībā

Attīstības virziens: sociālā kapitāla vērtības pieaugums

Viena no būtiskākajām politiskās pārvaldības tendencēm visā pasaulē ir reprezentatīvās demokrātijas institūciju popularitātes mazināšanās. Zems uzticēšanās kredīts liek apšaubīt pieņemto lēmumu leģitimitāti un ievērojami apgrūtina valsts politikas īstenošanu pat tad, ja lēmumi ir racionāli, izsvērti un objektīvi.

Latvijas pārvaldības būtiskākais izaicinājums ir spēja atrast jaunus sadarbības un līdzdalības mehānismus, kas veidotu un vairotu sabiedrības sociālo kapitālu. Līdztekus sevi attaisnojušai praksei jāmeklē un jāattīsta jauni sabiedrības līdzdalības mehānismi. Lēmumu pieņemšanas process iespēju robežās jāreformē, ievērojot principu, kas nosaka, ka ikviens lēmums jāpieņem pēc iespējas tuvāk tiem, uz kuriem tas attiecas. Sabiedriskajām inovācijām jāklūst par ikdienas praksi, kur jaunu ideju radīšanā iesaistās pēc iespējas plašāks cilvēku loks un pastāv sabiedriskai jaunradei labvēlīga vide un infrastruktūra, kas ļauj šīs idejas īstenot dzīvē.

Attīstības mērķis:

Izveidot valsts pārvaldi, kas ir efektīva, spēj ne tikai ātri reaģēt uz pārmaiņām, bet arī paredzēt un virzīt tās, radot sabiedrībai nozīmīgus un nākotnē nepieciešamus pakalpojumus, un kurā aktīvi līdzdarbojas lielākā daļa Latvijas sabiedrības

Rīcības virzieni:

1. Sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā

Sabiedrība maksimāli jāiesaista politikas veidošanā. Lai to izdarītu, jārada reālas līdzdalības iespējas, kā arī jāparedz motivācijas mehānismi, kas mudinātu šīs iespējas izmantot, piemēram, sociālās atzinības sistēmas, administratīvi atvieglojumi vai gluži vienkārši uzskatāmi pierādījumi, ka līdzdalības rezultāti tiek reāli ieviesti. Jāņem vērā sabiedrības dažādība un sociālā daudzveidība, visu ieinteresēto sabiedrības grupu viedokļi. Trīspusējā sociālā dialoga mehānisms ietver darba devēju un darbinieku organizāciju sadarbību ar valsts un pašvaldību iestādēm, savukārt divpusējais sociālais dialoga – darba devēju un darba ņēmēju viedokļu un interešu saskaņošanu.

Risinājumi

- Pilsoņu paneļi (436)
- Līdzdalība izstrādes procesā (437)
- Pilsoņu žūrijas (38)
- Organizētās pilsoniskās sabiedrības līdzdalības nodrošināšana (439)

2. Pilsoniskā izglītība un sociālā integrācija

Lai padarītu sabiedriskās līdzdalības procesu pēc iespējas konstruktīvāku un efektīvāku, jāstiprina Latvijas iedzīvotāju spējas un prasmes līdzdarboties sabiedriskajos procesos, īstenojot pilsoniskās izglītības programmas gan vispārējās izglītības ietvaros, gan ārpus tās – semināru, lekciju un kursu formā. Tādā veidā pilsoniskā izglītība ne tikai attīstītu sabiedrības spējas līdzdarboties, bet arī veicinātu sabiedrības sociālo integrāciju.

Risinājumi

- Sociālās zinātnes (440)
- Pilsoniskās līdzdalības programmas (441)
- Diskusijas par sabiedrībā aktuāliem tematiem (442)
- Dažādības vadība (443)
- Izglītošana par sociālo dažādību (444)

3. E-pārvaldība un sabiedriskā inovācija

Lai rastu jaunus pārvaldības risinājumus, kurus varētu ieviest Latvijā un veiksmes gadījumā „pārdot” citām valstīm, inovatīvu ideju ģenerēšanai un apspriešanai jāklūst par valsts pārvaldē strādājošo ikdienas praksi. Būtiski ir gan veicināt ideju radīšanu pašā valsts pārvaldē, gan nodrošināt, lai arī ārpus pārvaldes dzimušās idejas tiktu sadzirdētas un tām būtu iespēja tikt īstenotām. Daudzās valstīs jaunrade ir cieši saistīta ar e-pārvaldības attīstību, ar to saprotot nevis vienkārši esošo administratīvo prakšu digitalizāciju, bet gan valsts institūciju restrukturizāciju, izmantojot jaunu informācijas tehnoloģiju radītas efektīvākas pārvaldības iespējas.

Risinājumi

- Masveida jaunrades portāls (445)
- Starpnozaru masveida jaunrades koordinācijas institūcija (447)
- E-pārvaldība (448)

Virkne šeit minēto aktivitāšu ir attiecināma arī uz rīcību (237) „Platjoslas interneta un e-pakalpojumu pieejamība”.

Likumdošana un plānošana

Izstrādāti un stājušies spēkā grozījumi Valsts informācijas sistēmu likumā, kas nosaka valsts informācijas sistēmu savietotāju un integrētā valsts informācijas sistēmā ietilpstošo valsts informācijas sistēmu aizsardzības prasības.

21.12.2010. grozīti MK 2005.gada 28.jūnija noteikumi Nr.473 „Elektronisko dokumentu izstrādāšanas, noformēšanas, glabāšanas un aprites kārtība valsts un pašvaldību iestādēs un kārtība, kādā notiek elektronisko dokumentu aprīte starp valsts un pašvaldību iestādēm vai starp šīm iestādēm un fiziskajām un juridiskajām personām”, precizējot elektronisko dokumentu formātus u.c., lai nodrošinātu e-pārvaldības pakalpojumu plašāku piemērošanu un veicinātu e-paraksta izmantošanu.

MK 30.08.2011. noteikumi Nr.668 „Valsts vienotā ģeotelpiskās informācijas portāla noteikumi”. Noteikumos ietvertu normu izpilde nodrošina vienotu piekļuvi ģeotelpisko datu kopām un ģeotelpiskās informācijas pakalpojumiem valsts vienotajā ģeotelpiskās informācijas portālā.

MK 02.02.2010. noteikumi Nr.108 „Noteikumi par ikgadējo valsts atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību” (zaudējuši spēku) un MK 01.02.2011. noteikumi Nr.105 „Noteikumi par ikgadējo valsts atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību” (zaudējuši spēku). Šie noteikumi attiecīgi 2010.gada un 2011.gada ietvaros noteica valsts ikgadējā atbalsta apmēru lauku un lauksaimnieku biedrību un nodibinājumu savstarpējās sadarbības veicināšanai un dalībai starptautiskajās organizācijās.

Ar MK 2011.gada 30.marta rīkojumu Nr.140 tika apstiprināta koncepcija par vienota autentifikācijas mehānisma ieviešanas iespējām valsts informācijas sistēmās, lai izvērtētu vienota autentifikācijas mehānisma ieviešanas iespējas valsts informācijas sistēmās un piedāvātu atbilstošu risinājumu šāda mehānisma ieviešanai.

Ar MK 2011.gada 25.maija rīkojumu Nr.218 „Par Elektroniskās pārvaldes attīstības plānu 2011.–2013.gadam” apstiprināts E-pārvaldes attīstības plāns 2011.–2013.gadam. Plānā noteikti 4 galvenie rīcības virzieni:

- administratīvā sloga samazināšana un valsts pārvaldes organizatoriskā procesa efektivitātes palielināšana;
- iedzīvotāju un komersantu vajadzībām atbilstošu elektronisko pakalpojumu attīstība;
- valsts informācijas sistēmu un IKT infrastruktūras attīstība, interneta pieejamības veicināšana;
- inovāciju veicināšana valsts pārvaldes procesos.

Ar MK 24.03.2010. rīkojumu Nr.168 un MK 10.02.2011. rīkojumu Nr.54 apstiprināts Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns – ikgadējā plānošanas dokumenta pamatmērķis ir „vienkārši un kvalitatīvi pakalpojumi uzņēmējdarbībā: vairāk e-pakalpojumu.”

Būtiskākie projekti un notikumi

Pilotprojekts Talsu rajona policijas pārvaldē „Uz sabiedrību vērsts policijas darbs”.

Noslēdzās atklātais projektu konkurss „Integrācijas pasākumi 2011” uz valsts budžetā atvēlētajiem līdzekļiem sabiedrības integrācijas jautājumu risināšanai. Finansējums tika piešķirts 13 projektiem.

Sabiedrības integrācijas fonds laikposmā no 2011.gada 7.marta līdz 30.jūnijam īstenoja projektu „Apmācību kursa „Starpkultūru komunikācija” izstrāde un ieviešana” Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2009.gada programmas ietvaros. Projekta mērķis – īstenot valsts iestāžu darbinieku, pašvaldību pārstāvju, biedrību, nodibinājumu un citu speciālistu apmācību par starpkultūru komunikācijas jautājumiem. Izstrādāta apmācību programma, metodiskie un mācību materiāli, apmācīti valsts pārvaldes, pašvaldību un NVO darbinieki.

Ikdienas darbs

Sabiedrības iesaistes veicināšanas aktivitātes

Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns: organizēta speciāla vadības grupa, kurā pārstāvēti eksperti no nozaru ministrijām un sadarbības organizācijām.

Tieslietu ministrija un Sabiedrības integrācijas fonda sekretariāts kopīgi izveidoja un īstenoja aktivitāti/grantu shēmu „Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas atbalsta programma 2010”, apvienojot šim mērķim SIF un TM rīcībā esošos valsts budžeta dotāciju līdzekļus.

Atbilstoši 2005.gadā parakstītajam NVO un Ministru kabineta sadarbības memorandam Valsts kanceleja ir veikusi Memoranda padomes sekretariāta funkcijas. Memoranda padomes sēžu darba kārtību nosaka NVO, iekļaujot tajā ikvienai NVO nozīmīgu politikas plānošanas dokumentu un tiesību aktu projektu apspriešanu, ministrijās īstenotās līdzdalības prakses izvērtēšanu, NVO iesniegtus problēmjautājumus. Ir panākta vienošanās par kārtību NVO pārstāvju deleģēšanai dalībai Valsts sekretāru sanāksmēs un Ministru kabineta komitejas sēdēs ar padomdevēja tiesībām. Prakse tiek regulāri izvērtēta.

Sabiedrības iesaiste darbībā

Ārlietu ministrija: sadarbība ar Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, kā arī lauksaimnieku NVO. ĀM ar sadarbības pārstāvjiem konsultējusies par Valdības rīcības plāna ārpolitikas sadaļas pasākumu saskaņošanu, par gatavošanos ārlietu debatēm Saeimā, kā arī par ES daudzgadu budžetu un Latvijas prezidentūras ES Padomē sagatavošanās procesu. Regulāri darbojusies Ārpolitikas padome.

Ekonomikas ministrija: 2011.gadā reizi mēnesī tika organizētas Tautsaimniecības padomes sēdes un darba ietvaros tika sniegti priekšlikumi NRP īstenošanai, Nacionālās attīstības plāna izstrādes ieviešanas un uzraudzības plānam, skatīts Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns 2011.–2012.gadam, vērtēti 2011.gadā uzņēmēju aptaujas rezultāti par administratīvo procesu šķēršļiem, skatīts Publisko kapitālsabiedrību pārvaldības koncepcijas projekts un Informatīvais ziņojums par prognozēm darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstībai vidējā termiņā, Latvijas Konverģences programmu 2011.–2014.gadam. 2011.gada 19.–20.maijā tika organizēta Latvijas valdības un Ārvalstu investoru padomes Latvijā augsta līmeņa tikšanās, kuras laikā apspriestas būtiskākās valsts ekonomikas aktualitātes, piemēram, Latvijas makroekonomiskā situācija, paveiktais ekonomikas stabilizācijā un strukturālo reformu īstenošanā, Latvijas pievienošanās eiro zonai 2014.gadā u.c.

Finanšu ministrija: 2011.gadā ministrijas vadībā izveidota valsts atbalsta programmu koordinācijas un pilnveidošanas konsultatīvā padome. Līdztekus ministrijām un citām valsts institūcijām tajā iesaistīta Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Komerčbanku asociācija, Latvijas Riska kapitāla asociācija, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera; paredzams, ka tiks pārstāvēta arī Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome. Pēc konsultatīvās padomes dalībnieku iniciatīvas tiek pieaicināti citi nozares eksperti. Konsultatīvā padome veic to valsts atbalsta programmu izvērtējumu, kas tiek īstenotas finanšu instrumentu veidā, kā arī sniedz rekomendācijas vienotas attīstības finanšu institūcijas izveidei.

Iekšlietu ministrijā darbojas Sabiedriskās drošības trīspusējās sadarbības apakšpadome un Sabiedriskās konsultatīvās drošības padome. Valsts policijas un biedrības „Patvērums „Drošā māja””, sadarbības līgums kā konkrētas, rezultatīvas sadarbības piemērs: policijas darbinieki novirza identificētos cilvēktirdzniecības upurus pie sociālo pakalpojumu sniedzējiem, savukārt pakalpojumu sniedzēji rehabilitācijas gaitā motivē upurus vērsties policijā un sniegt liecību par notikušo.

Kultūras ministrijā darbojas 9 konsultatīvās padomes; NVO piedalījās 3 tiesību aktu projektu un politikas plānošanas dokumentu izstrādes darba grupās, bet 4 NVO pārstāvji bija iesaistīti kā eksperti. KM noslēgusi sadarbības līgumus ar 7 nevalstiskajām organizācijām. Uzsākts veidot Radošo industriju platformu, kas nodrošinātu vietni informācijas apmaiņai kultūras un radošo industriju jomas pārstāvjiem.

Labklājības ministrija 2010.gadā aktīvi sadarbojās ar 212 nevalstiskajām organizācijām, bet 2011.gadā jau ar 456 NVO, īstenojot kopīgus projektus, izstrādājot normatīvos aktus un darbojoties darba grupās. Sadarbības līgumi noslēgti ar 34 nevalstiskajām organizācijām.

Satiksmes ministrija transporta un loģistikas jomā sadarbojas ar 15 nevalstiskajām organizācijām un sakaru jomā – ar sešām nevalstiskajām organizācijām. NVO piedalās gan normatīvo aktu izstrādē, gan projektu īstenošanā. Ministrijā darbojas sešas konsultatīvās padomes. Sadarbībā ar NVO īstenoti divi projekti ceļu satiksmes drošības jomā. 2011.gadā Latvijas Tranzīta biznesa asociācija (LTBA) tika iesaistīta tiesību aktu projektu izstrādē jautājumā par speciālo ekonomisko zonu statusa pagarināšanu.

Zemkopības ministrijai ir sadarbības līgumi ar Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomi, Latvijas Pārtikas uzņēmumu federāciju un Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociāciju, kā arī sadarbības memorandi ar Latvijas Zinātņu akadēmiju, Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmiju un Latvijas Pašvaldību savienību.

Veselības ministrija: 7 normatīvo aktu izstrādē līdzdarbojās vairāki desmiti NVO un privātpersonu. Veselības nozarē pastāvīgi darbojas 8 padomes un komisijas, ir izveidotas vairākas darba grupas. Veselības ministrija sabiedrības veselības politikas izstrādē un īstenošanā pastāvīgi sadarbojas ar profesionālajām asociācijām, pacientu organizācijām un citām nevalstiskajām organizācijām. Sadarbība ar minētajām organizācijām izpaužas kā līdzdalība normatīvo aktu un politikas plānošanas dokumentu izstrādē, sabiedrības informēšana, speciālistu konsultēšana u.c.

E-pārvaldība

Izstrādāti un iesniegti Ministru kabinetam informatīvie ziņojumi:

- Par paveikto un turpmākajām darbībām elektronisko iepirkumu sistēmas izmantošanas uzlabošanā, lai uzlabotu iepirkumu efektivitāti un caurskatāmību;
- Par valsts informācijas sistēmām un to attīstības iespējām;
- Par centralizēto informācijas sistēmu uzturēšanas pārvaldības koncepcijas pasākumu izpildes gaitu.

Sagatavots informatīvā ziņojuma projekts par tīmekļa vietņu drošības auditu.

Izstrādāti šādi metodiskie materiāli:

- Vadlīnijas labas pārvaldības principu nodrošināšanai publisko pakalpojumu sniegšanā;
- Elektronisko dokumentu noformēšanas un aprites vadlīnijas (sagatavots atbilstošs kurss valsts pārvaldes darbiniekiem Valsts administrācijas skolā);
- Informācijas sistēmu drošības pārbaudes vadlīnijas.

2011.gadā tika uzsākta aktivitāte, kas nodrošinātu vienotu dokumentu apriti starp valsts institūcijām un personām – deklarētās elektroniskās adreses platforma.

Lai iedzīvotājiem un uzņēmējiem atvieglotu orientēšanos publiskās pārvaldes darbā un uzlabotu informācijas pieejamību par pakalpojumiem un veicamajām procedūrām to saņemšanai, 2010.gadā tika uzsākts darbs pie dzīves situācijas aprakstu izstrādes un sadaļas „E-iespejas” izveides portālā www.latvija.lv. Viegļākai minētās portāla sadaļas pieejamībai ir izveidots atsevišķs domēna nosaukums – www.iespejas.lv. Tajā ir publicēti vairāk nekā 30 dzīves situāciju apraksti, kas saprotamā veidā soli pa solim skaidro, kā dažādas dzīves situācijas iedzīvotāji un uzņēmēji var atrisināt elektroniski, nedodoties klātienē uz iestādi.

Nozīmīgi skaitļi

10 jauni e-pakalpojumi īstenoti Latvijas valsts portālā www.latvija.lv, kur publisko pakalpojumu katalogā pārskata perioda beigās bija apkopota informācija par **1805** valsts un pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem.

40 projekti apstiprināti un īstenoti, stiprinot nevalstisko organizāciju administratīvo kapacitāti.

No **45 %** 2009.gadā līdz **67 %** 2012.gadā pieaudzis sabiedrības uzticēšanās Valsts policijai reitings.

Gandrīz divas reizes palielinājies tādu darba grupu skaits tiesību aktu projektu izstrādei, kurās bija iesaistīti NVO pārstāvji.

456 projektu pieteikumi **7** atklātos projektu konkursos iesniegti Eiropas Savienības programmas „Jaunatne darbībā” īstenošanai Latvijā.

66 valsts pārvaldes, pašvaldību un NVO darbinieki ir cēlušī kvalifikāciju starpkultūru komunikācijas jautājumos.

31,2 % iedzīvotāju 2010.gadā pēdējo 3 mēnešu laikā, sadarbojoties ar valsts institūcijām, to darījuši ar interneta palīdzību.

2011.gadā **15,3 %** iedzīvotāju uzskatīja, ka spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu Latvijā.

12 % jauniešu ir iesaistīti kādās brīvprātīgā darba aktivitātēs.

Latvijā vidēji ir **6,6** nevalstiskās organizācijas uz 1000 iedzīvotājiem.

Ieguldījumi

- Aktivitātes ietvaros izlietoti kopā 17,36 milj. latu, tai skaitā budžeta līdzekļi 0,36 milj. latu, ES fondu līdzekļi 16,98 milj. latu, citu fondu līdzekļi 0,033 milj. latu.

Nozīmīgas aktivitātes

- Grantu shēmas „Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas atbalsta programma 2010” kopējais aktivitātes finansējums ir 71 tūkst. latu, tai skaitā SIF finansējums 25 tūkst. latu, Tieslietu ministrijas finansējums 46 tūkst. latu, kas tika novirzīts konkursa kārtībā.
- Valsts atbalsts lauku un lauksaimnieku biedrību un nodibinājumu savstarpējās sadarbības veicināšanai un dalībai starptautiskās organizācijās 0,33 milj. latu.
- Pilotprojekta „Uz sabiedrību vērsts policijas darbs” finansējums 0,62 milj. latu.
- „Apmācību kursa „Starpkultūru komunikācija” izstrāde un ieviešana” 0,036 milj. latu.

Problēmas

Galveno jomas problēmu vidū visbiežāk minēts finansējuma un administratīvās kapacitātes trūkums, kā arī procesu ietilgšana formālu iemeslu un procedūru dēļ. Nav bijusi rīcība risinājumos (536), (438), (440), (442), (443).

Ir nepieciešami pasākumi plašākai sabiedrības un valsts pārvaldes darbinieku informēšanai un izglītošanai par nevalstiskā sektora iesaistīšanas nozīmi valsts pārvaldē, tās formām, līdzdalības veidiem.

Nepietiekama finansējuma dēļ un strukturālo reformu dēļ 2009.gadā plānoto triju projektu atlasu vietā kvalitātes vadības sistēmas izveidē un ieviešanā un publisko pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanā valsts, reģionālajā un vietējā līmenī notika tikai viena katrā aktivitātē.

Noderīgas saites

- Patvērums „Drošā māja”: www.patverums-dm.lv
- Sabiedrības integrācijas fonds: www.sif.lv; aktualizēta ES fondu sadaļa, nodalot jaunumu sadaļu par ESF aktivitātēm, kā arī nodrošinot informāciju par programmām un projektiem, tai skaitā projektu ietvaros sagatavoto nodevumu pieejamību.
- Projekts „Pedagogu konkurētspējas veicināšana izglītības sistēmas optimizācijas apstākļos”, informācija par šo ESF apakšaktivitāti: www.pedagogiem.gov.lv, www.izglitiba2010.lv
- Valsts izglītības satura centrs: www.visc.gov.lv; informācija par ESF projektu „Vispārējās izglītības pedagogu tālākizglītība”.
- Projekts „Starpkultūru komunikācija 2011”: www.sif.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=240&Itemid=147&lang=lv
- Virtuālais e-paraksts: www.e-paraksts.lv
- Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30209>
- E-pakalpojumu resursu informācijas portāls: www.e-iespejas.lv
- E-pakalpojumu portāls: www.latvija.lv
- metodiskie materiāli e-pārvaldes jomā, Elektronisko dokumentu aprites vadlīnijas valsts iestādēs: <http://www.varam.gov.lv/lat/publ/met/?doc=12954>; arī ej.uz/metodika

3. STRATĒGISKĀS ATTĪSTĪBAS INDIKATORU PĀRSKATS

3.1. Indikatoru rādījumi: kopsavilkums

1.tabula. Stratēģijas „Latvija 2030” indikatori

Nr.	Indikatora nosaukums	Mērvienība	Bāzes gads	Bāzes vērtība	2009.	2010.	2011.	2030.
Stratēģiskie (integratīvie) indikatori								
1a	Iedzīvotāju skaits	milj.	2009	2,26	2,26	2,25	2,07	2,02
1b	Iedzīvotāju skaita dabiskais pieaugums	% gadā	X	X	-0,37	-0,48	:	X
2	Džini koeficients	bezdimensionāls koeficients	2008	37,7	37,4	36,1	35,2	30
3	IKP uz vienu iedzīvotāju gadā	EUR pēc pirktspējas paritātes	2008	14 100	12 000	12 600	14 800	27 000
4	IKP uz vienu iedzīvotāju reģionālās atšķirības	reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija, %	2006	46,9	43,3	:	:	30
5	<i>Ekoloģiskās pēdas nospiedums (indikatora izņemts)</i>	<i>ha uz vienu iedzīvotāju</i>	2008	3,5	\$	\$., \$	2,5
6	Tautas attīstības indekss	vieta pasaulē	2007	48	41	43	43	30
7	Globālās konkurētspējas indekss	vieta pasaulē	2009	68	68	69	64	40
Prioritāšu indikatori								
8	Kultūras pasākumu apmeklējumu skaits gadā	uz 100 iedzīvotājiem	2008	181,7	181,1	186,1	188,0	250
9	Radošo industriju eksporta īpatsvars	% visa eksporta	2008	0,73	---	---	---	3
10	Latvijā producēto filmu – pilnmetrāžas un īsmetrāžas – skaits gadā	skaits gadā	2008	46	40	45	:	100
11	Latviešu oriģinālliteratūras izdevumu skaits gadā	skaits gadā	2008	1634	1154	1114	:	2500
12	Amatiermākslas kolektīvu dalībnieku skaits	uz 100 iedzīvotājiem	2008	2,72	2,48	2,52	2,50	3,5
13	Iedzīvotāji, kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda, un iedzīvotāji, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, bet kuri prot latviešu valodu	īpatsvars no visiem valsts iedzīvotājiem, %	2000	79	---	---	---	100
14	Nabadzības riska indekss (pēc sociālajiem transfertiem)	% iedzīvotāju, kuru ieņēmumi ir zem nabadzības sliekšņa	2008	26	26	19	:	16
15	Darbaspēka produktivitāte	IKP pēc PPS uz vienu strādājošo % no ES vidējā līmeņa	2008	51,6	52,8	54,6	:	95

*Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam
Uzraudzības ziņojums. 2012.gads*

Nr.	Indikatora nosaukums	Mērvienība	Bāzes gads	Bāzes vērtība	2009.	2010.	2011.	2030.
16	Vidējais paredzamais mūža ilgums jaundzimušajiem – vīriešiem	gadi	2008	67,0	68,1	68,6	:	75
17	Vidējais paredzamais mūža ilgums jaundzimušajiem – sievietēm	gadi	2008	77,8	78,0	78,4	:	82
18	Summārais dzimstības koeficients	sagaidāmais bērnu skaits vienai sievietei	2008	1,44	1,31	1,17	1,34	1,6
19	Mīrušo skaits no ārējiem nāves cēloņiem gadā	skaits uz 100 000 iedzīvotāju	2008	108,1	95,4	93,2	:	48
20	Vecuma demogrāfiskā atkarība	% iedzīvotāji no 65 gadu vecuma attiecībā pret iedzīvotājiem 15–64 gadu vecumā	2008	24,9	25,1	25,2	25,2	30
21	4 gadu vecuma bērnu skaits, kuri mācās pirmsskolas izglītības iestādēs (ISCED 0)	% no kopējā bērnu skaita šajā vecuma grupā	2007	76,0	81,0	:	:	95
22	Iedzīvotāju (25–64 gadu vecumā) piedalīšanās pieaugušo izglītībā	% no visiem attiecīgā vecuma iedzīvotājiem	2008	6,8	5,3	5,0	5,0	14
23	Pirms laika skolu pametušo īpatsvars	%	2008	15,5	13,9	13,3	:	10
24	Ārvalstu studentu īpatsvars augstskolās	% mācību gada sākumā	2008	1,27 %	1,56	1,91	2,8	10
25	Augstāko izglītību ieguvušo īpatsvars vecuma grupā no 30 līdz 34 gadiem	%	2008	27,0	30,1	32,3	35,7	40
26	Ārējās tirdzniecības bilance (eksports mīnus imports)	miljardos EUR gadā	2008	–4,08	–1,51	–1,63	:	0
27	Energoatkarība – neto energoresursu imports/bruto iekšzemes enerģijas patēriņš plus bunkurēšana	%	2007	61,5	58,8	41,6	59,2	50
28	Izdevumi pētniecībai un attīstībai	% no IKP gadā	2008	0,75	0,46	0,36	0,70	3
29	Energointensitāte ekonomikā – bruto iekšzemes enerģijas patēriņš pret IKP	kg naftas ekvivalenta uz IKP 1000 EUR	2007	306,3	354,5	372,9	336	150
30	Augsto tehnoloģiju nozaru eksporta īpatsvars	% visa eksporta	2006	4,25	5,3	14,0	12,8	15
31	AER īpatsvars	% visa bruto iekšzemes enerģijas patēriņa	2007	29,7	34,3	32,6	33,1	50
32	Inovātīvo produktu apgrozījums	% no kopējā apgrozījuma	2007	3,4	:	:	:	14
33	Inovātīvo uzņēmumu īpatsvars	% no visiem uzņēmumiem	2008	19,6	---	---	---	40
34	Pārstrādāto atkritumu īpatsvars	% no savāktajiem atkritumiem gadā	2008	36,3	32,6	48,0	:	80
35	Dabas resursu izmantošanas produktivitāte	EUR/resursu tonna	2005	520	380	:	:	1550

*Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam
Uzraudzības ziņojums. 2012.gads*

Nr.	Indikatora nosaukums	Mērvienība	Bāzes gads	Bāzes vērtība	2009.	2010.	2011.	2030.
36	Siltumnīcefekta gāzu emisijas gadā (Kioto protokols)	% pret emisiju apjomu protokola bāzes gadā	2007	48	41	47	:	45
37	Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platības īpatsvars	% no valsts teritorijas	2007	18	18	18	:	18
38	Lauku putnu indekss (1999.g.=100)	bezdimensionāls indekss	2006	103,2	:	:	:	120
39	Bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantotās platības	% no visām lauksaimniecībā izmantojamām zemēm	2007	8,1	8,7	:	:	15
40	Mežainums	mežu platība, % no kopējās valsts teritorijas	2008	49,9	---	---	---	55
41	Slāpekļa savienojumu iekļūde virszemes saldūdens objektos	t gadā	2007	3717	:	:	:	2500
42	Fosfora savienojumu iekļūde virszemes saldūdens objektos	t gadā	2007	424	:	:	:	300
43	Pilsētu iedzīvotāju īpatsvars	% visu iedzīvotāju	2009	67,8	67,8	67,7	67,5	70,0
44	Autoceļi ar melno segumu no reģionālajiem valsts autoceļiem	%	2009	75,4	75,4	76,4	78,8	100
45	Autoceļi ar melno segumu no vietējiem valsts autoceļiem	%	2009	19,8	19,8	19,8	19,8	50
46	Ārvalstu tūristi, kas uzturas 4 dienas un ilgāk (indikators izņemts)	skaits, milj. gadā	2008	0,39	0,35	0,35	:	1,5
47	Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars	% no valsts iedzīvotājiem	2009	48,6	48,6	48,7	48,9	48
48	Kravu apgrozījums Latvijas ostās	milj. t gadā	2008	61,4	60,1	58,7	68,8	130
49	Pasažieru apgrozība sabiedriskajā autotransportā	regulārās satiksmes autobusu milj. pasažierkilometru gadā	2008	2916	2166,6	2364,4	:	2850
50	Apkalpoto gaisa satiksmes pasažieru skaits lidostā „Rīga”	milj. gadā	2008	3,70	4,08	4,67	5,11	10
51	Pasažieru apgrozība dzelzceļa transportā	milj. pasažierkilometru gadā	2008	941	748	741	:	1150
52	Apkalpoto pasažieru skaits Rīgas ostā	tūkst. gadā	2008	437	591	676	840	1500
53	Valsts pārvaldes darbības efektivitātes indekss	%	2008	71	71	72	:	95
54	Balsotāju līdzdalība Saeimas vēlēšanās	% balsstiesīgo iedzīvotāju	2006	60,98	---	63,1	59,4	70
55	Balsotāju līdzdalība vietējo pašvaldību vēlēšanās	% balsstiesīgo iedzīvotāju	2009	53,75	53,75	---	---	70
56	Individuālā e-pārvaldes lietošana	% no iedzīvotājiem vecumā no 16 līdz 74 gadiem, kas lietojuši internetu pēdējos 3 mēnešos, sadarbojoties ar valsts institūcijām	2008	16	23	31	:	80

Papildu indikatori, kas neietilpst stratēģijā

Lai raksturotu vairākus makroekonomiskos faktorus un jomas, kam stratēģijā nav noteikti atsevišķi indikatori, bet kas būtiski raksturo valsts attīstību, ir pievienoti pieci papildu indikatori.

2.tabula. Kopsavilkums par papildus indikatoru rādījumiem

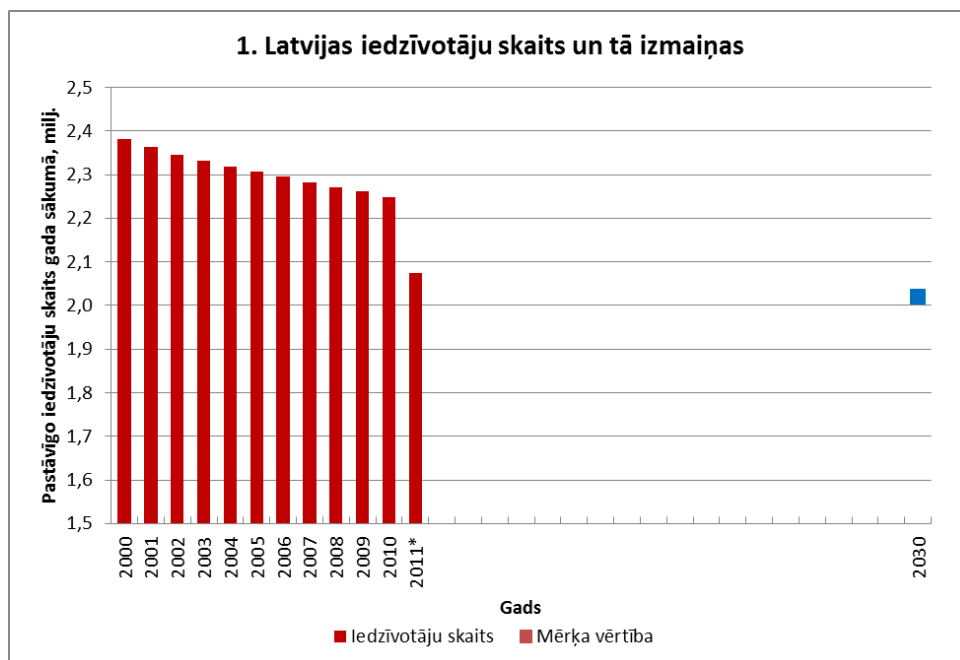
Nr.	Indikatora nosaukums	Mērvienība	2009.	2010.	2011.
Papildu indikatori					
Ia	Patēriņa cenu indekss (2005=100)	% pret 2005.gadu	139,6	137,9	143,7
Ib	Patēriņa cenu indeksa dinamika	% gadā	3,3	-1,2	4,2
II	Strādājošo labklājība	bruto vidējā darba samaksa, LVL mēnesī	461	445	464
III	Bezdarba līmenis gada sākumā	% iedzīvotāju darbaspējas vecumā	17,3	19	15,6
IV	Uzņēmējdarbības vide	vieta <i>Doing Business</i> kopējā reitingā	30	27	31
Va	Platjoslas interneta pieslēgums	% visu mājsaimniecību	50,2	52,6	59,4
Vb	Platjoslas interneta pieslēgums	% mājsaimniecību ar interneta pieslēgumu	86,6	87,9	93,3

Paskaidrojumi:

- : nav datu par doto gadu, bet tie var būt vai tos paredzēts publicēt pēc 2012.gada 1.augusta.
- dotajā gadā nav bijis mērījuma vai mērāmās parādības, vai arī nav mērīts tieši Latvijai.
- \$ dati nav brīvi pieejami (maksas informācija, ieskaitot tiesības publicēt).
- X nav noteikts.

Kursīvā attēloti tie indikatori, par kuriem iepriekš minēto iemeslu dēļ nav informācijas attiecībā uz pārskata periodu – 2010. un 2011.gadu.

3.2. Stratēģiskie (integratīvie) indikatori

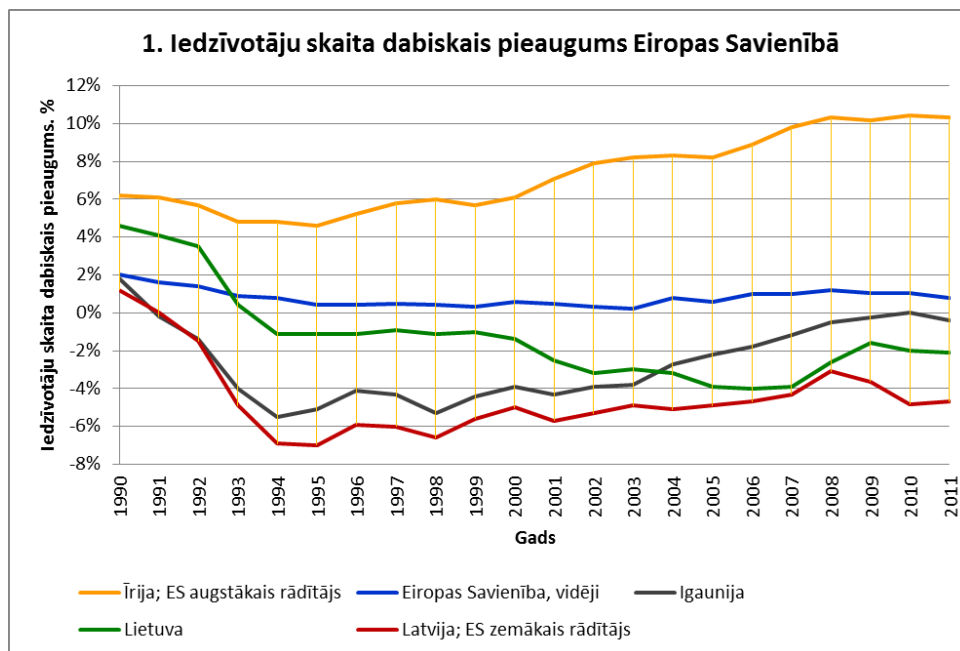
84.att. Eurostat: demo_gind; CSP: ISG02, TSG11-01

Valsts iedzīvotāju skaits varbūt ir pats vispārīgākais un aptverošākais rādītājs iedzīvotāju attieksmei pret savu labklājību, materiālo stāvokli un psiholoģisko komfortu. Tas ietver sevī gan dabiskā pieauguma (dzimstība, mirstība), gan iedzīvotāju mehāniskās kustības (imigrācija, emigrācija) sekas, tādējādi atspoguļojot ļoti dažādus un daudzveidīgus procesus un to virzību ne tikai Latvijā, bet arī ārvalstīs. Detalizētākai izpratnei iedzīvotāju skaita dabiskā pieauguma rādītājus, ko var salīdzināt ar citām valstīm, ir mērķtiecīgi

apskatīt atsevišķi.

Kopš deviņdesmito gadu sākuma iedzīvotāju skaits Latvijā ir pastāvīgi sarucis. Tendence gan pakāpeniski sāka stabilizēties, bet 2011.gadā notika krass negatīvs lēciens. Tās acīmredzami bija ekonomiskās krīzes sekas, kas samazināja dzimstību un pastiprināja emigrāciju. Iepriekšējo 10 gadu tendence ļāva apgalvot, ka stratēģijas mērķa vērtība varētu tikt noturēta, taču pēdējā gada rādītāji raisa dibinātas šaubas par to. Tautas skaitīšanas dati apliecināja, ka valsts iedzīvotāju faktiskais skaits ir ievērojami mazāks par to, kas redzams līdz skaitīšanai apkopotajos rādītājos. Novērotais ir skaidrojams ar apstākli, ka daudzi iedzīvotāji ir devušies emigrācijā, nedarot to zināmu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei un līdz ar to saglabājoties uzskaitē kā Latvijas rezidenti. Pēc dažādiem novērtējumiem laikposmā no 2004. līdz 2011.gadam valsti ir atstājuši līdz 250 tūkstošiem iedzīvotāju – pārsvarā darba meklējumos.

-1

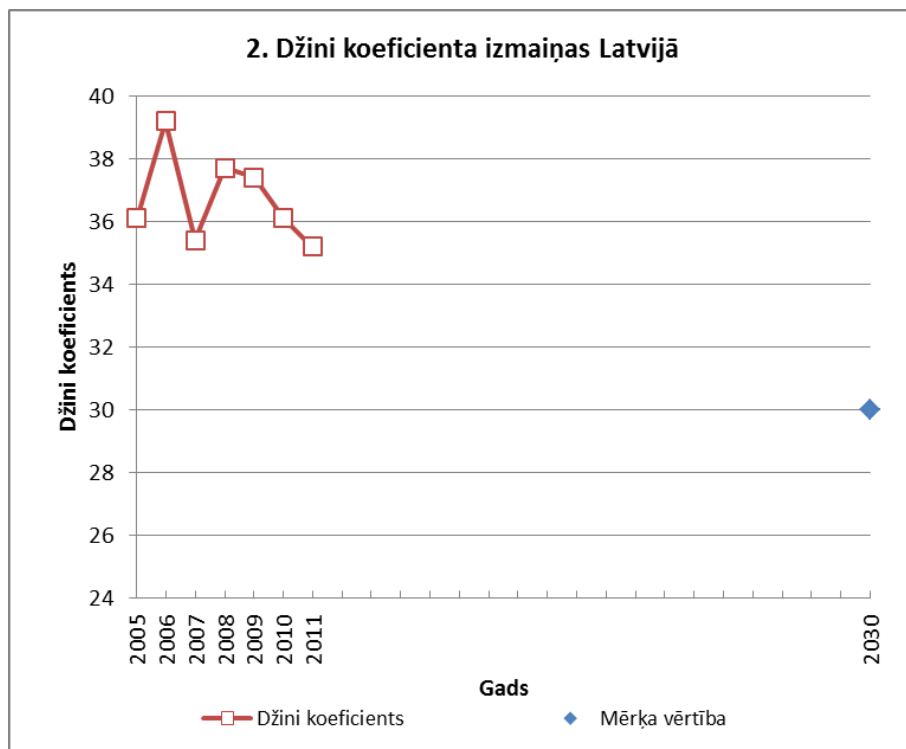

Iedzīvotāju skaita dabiskais pieaugums ir dzimstības–mirstības bilance. Nereti to kļūdaini uzskata par tautas labklājības tiešu mēru. Drīzāk tas ir zināms cilvēku bezrūpības mērs kopā ar dažiem bioloģiskiem faktoriem, kas pilnībā vēl nav izprasti. Šeit atspoguļojas arī iedzīvotāju vecuma struktūra un tās vēsturiskās izmaiņas. Maz bērnu rada satraukti un norūpējušies cilvēki – neatkarīgi no sava materiālā stāvokļa. Salīdzinājumam ņemts ES zemākais (Latvija), vidējais un augstākais rādītājs, kā arī Lietuva un Igaunija.

85.att. Eurostat: demo_gind; CSP: ISG03

Latvija jau ļoti ilgu laiku ieņem pēdējo vietu Eiropā. Kopš 1995.gada bija novērojama kaut lēna, bet samērā stabila pieauguma tendence, pietuvojoties, piemēram, Lietuvai, bet pēc 2008.gada rādītājs ir dramatiski krities. Emigrācijas rezultātā valsti pamet daudz cilvēku reproduktīvajā vecumā, bet palikušajās ģimenēs jaundzimušo skaits sarūk. Šeit ir redzama ekonomiskās krīzes ietekme, kā arī sekas, ko ir atstājusi ilgstoša un masīva negatīvisma kampaņa Latvijas masu medijos. Pārskata periodā gan dabiskais pieaugums vairs nesaruka, savukārt bija novērojams emigrācijas pieaugums, ko izraisīja ekonomiskā krīze un ar to saistītais darba zaudējums.

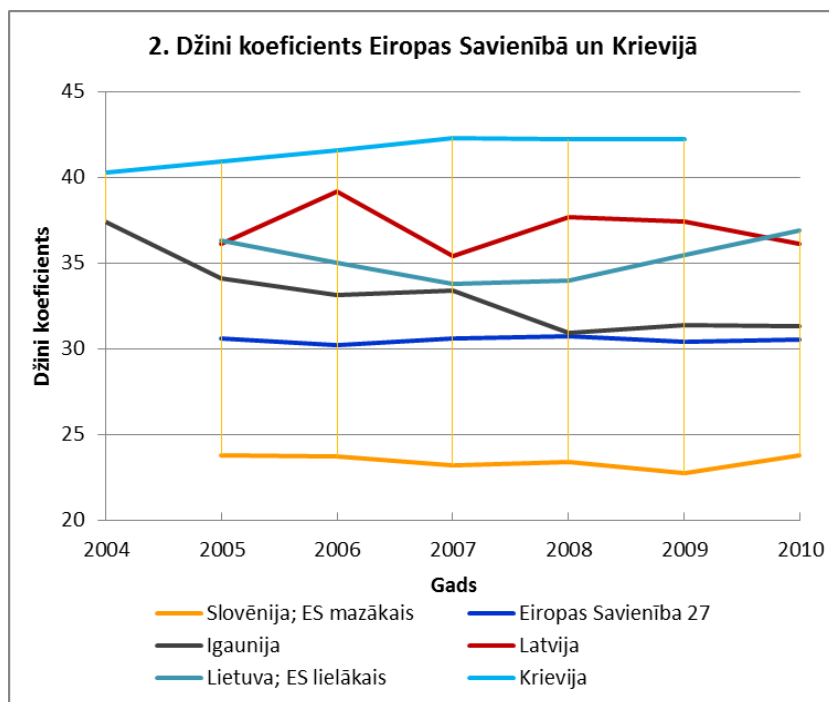
0

86.att. Eurostat: ilc_di12

Džini koeficients, kaut gan ir bijis ļoti svārstīgs, uzrāda ģenerālo tendenci samazināties – tāpat iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzība pamazām sarūk. Ar to izteiktāk raksturīgs ir krīzes–pēckrīzes periods, kad saruka daudzu līdz tam ļoti nodrošinātu iedzīvotāju – uzņēmēju, ļoti atalgotu speciālistu un strādnieku – ieņēmumi. Tāpat ir nevis auguši trūcīgāko cilvēku ieņēmumi (kurus iepriekšējā līmenī ir noturējuši „sociālie spilveni”), bet tie ir samazinājušies turīgākajiem.

1

87.att. Eurostat: ilc_di12; ФСТС РФ

Latvijā Džini koeficients ilgu laiku ir bijis lielākais Eiropā – tāpat ir bijusi visnevienlīdzīgākā ieņēmumu sadale. Pēdējā laika labvēlīgās tendences ir ļāvušas apsteigt Lietuvu, taču uz Eiropas vidējo rādītāju fona vēl joprojām situācija vērtējama kā nelabvēlīga. Ievērojamu nevienlīdzības samazināšanas iespēju potenciālu ir nodemonstrējuši

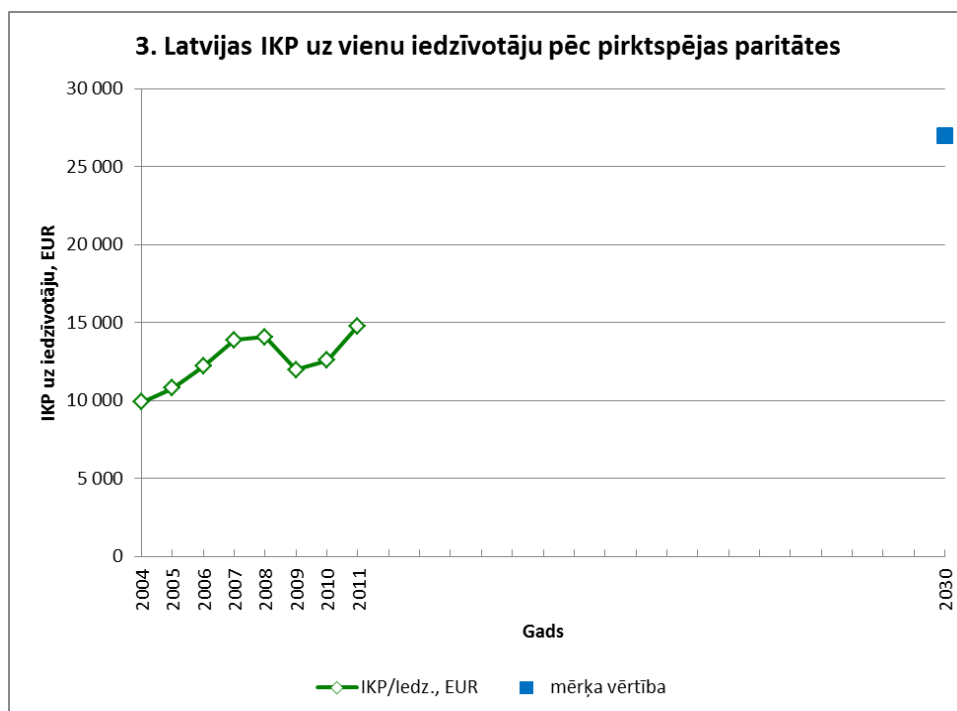
0

Džini koeficients ir mērītu ienākumu nevienāda sadalījuma mērīšanas veids. Tas tiek definēts kā attiecība ar vērtībām starp 0 un 1. Zems Džini koeficients norāda uz līdzvērtīgāku ienākumu vai īpašumu sadalījumu, bet augsts Džini koeficients – uz nevienādu sadalījumu. 0 – visiem ir vienādi ienākumi, bet 1 – vienai personai ir visi ienākumi, bet citiem ienākumu nav. Džini koeficientu izsaka arī procentos vai vienkārši reizina ar 100.

Džini koeficients salīdzināts ES valstu starpā: lielākais, mazākais un Baltijas valstis. Pievienota arī informācija par lielāko austrumu kaimiņvalsti – Krieviju.

Igaunija, kas mērķtiecīgas finanšu un nodarbinātības politikas rezultātā ir spējusi koeficientu samazināt gandrīz līdz ES vidējai vērtībai un noturēt tuvu tai.

Ārpus ES esošā kaimiņvalstī – Krievijā – ir ievērojami lielāka ienākumu nevienlīdzība, kas turklāt uzrāda tendenci kaut lēni, bet noteikti pieaugt.

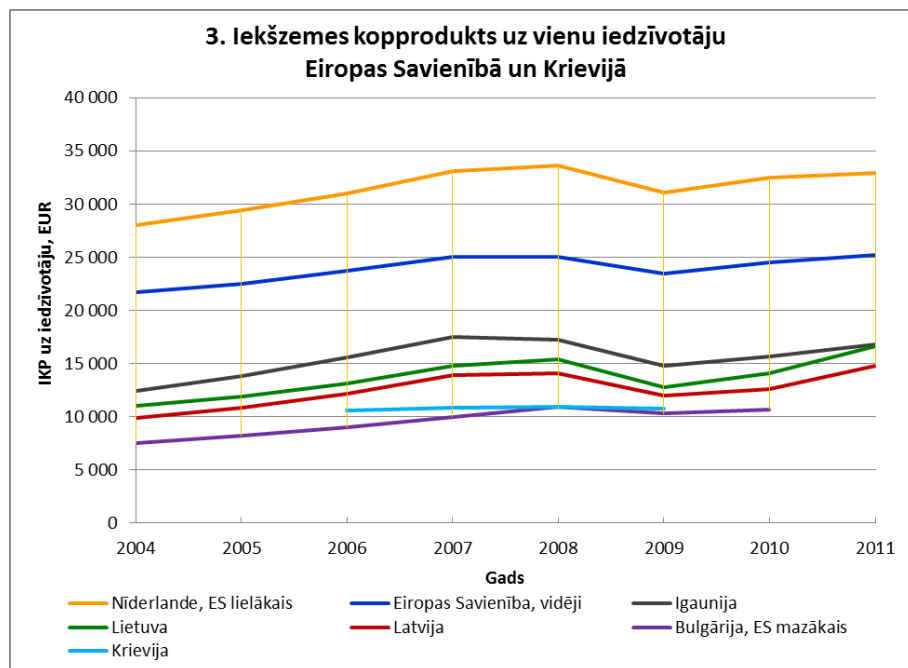

Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju atspoguļo ekonomikas „masu” un ir slikti salīdzināms dažādu valstu starpā. Pārrēķinot IKP uz vienu iedzīvotāju un ņemot vērā pirkspēju, ir iespējams redzēt ekonomikas efektivitāti, ko salīdzināt ir daudz uzskatāmāk, jo parādās tieši indivīda piensums valsts ekonomiskajā labklājībā un attīstībā.

88.att. Eurostat: nama_aux_gph

Iekšzemes kopprodukta samazināšanās rādītumi ļauj viennozīmīgi identificēt vissmagāko krīzes gadu – 2009. Nekustamo īpašumu tirgus sabrukums, tam sekojošais būvniecības krass sarukums maksāspējīga pieprasījuma samazināšanās dēļ, ievērojams daudzu cilvēku pirkspējas kritums, kas atsaucās uz mazumtirdzniecības apgrozījumu, arī apstrādājošās rūpniecības samazinājums un beigās arī banku krīze ekonomiku atsvieda atpakaļ gandrīz 2005.gada līmenī. Neraugoties uz krīzes smagumu, jau nākamajā gadā sākās ekonomikas lēna atdzīvošanās, kas 2011.gadā atjaunojās faktiski pirmskrīzes tempos. Tas ir ļāvis noturēt pozitīvas kopīgās attīstības tendences. Ārējie faktori (piemēram, eirozonas krīze) gan neļauj gūt drošu pārliecību par tendences stabilitāti ilgtermiņā, tādēļ izredzes sasniegt 2030.gada mērķa vērtību vērtējamas piesardzīgi.

0

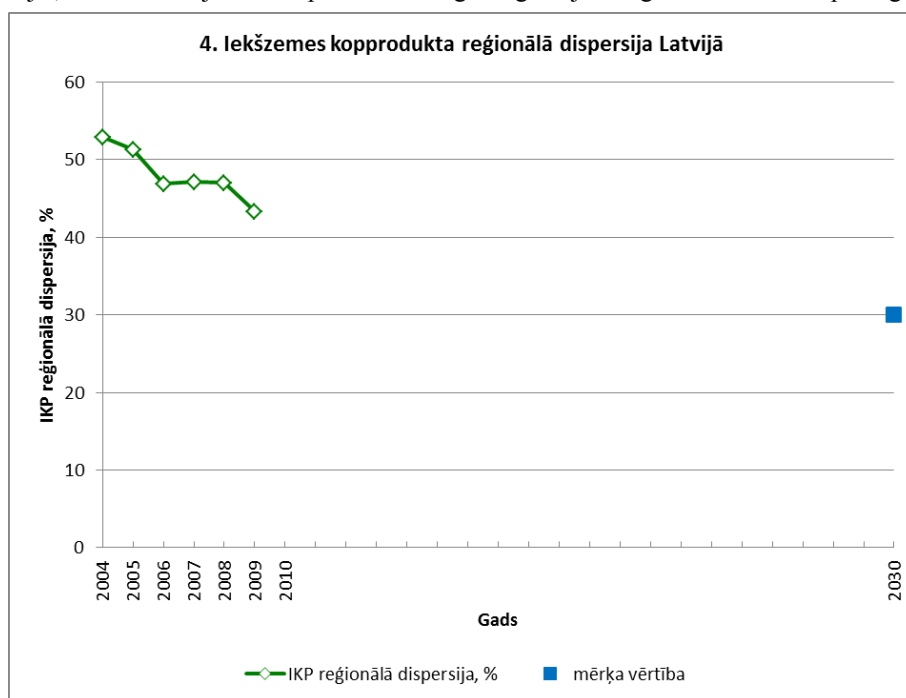
IKP relatīvās vērtības salīdzinātas ES valstu starpā: mazākā, ES vidējā, lielākā un Baltijas valstis. Pievienota arī informācija par Krieviju.

89.att. Eurostat: nama_aux_gph; ФСТС РФ

* Ievērojot valsts IKP veidošanās īpatnības, nav ietverta Luksemburga, kurai šis rādītājs ir vislielākais (2010.gadā – EUR 79 500)

Ir redzams, ka iekšzemes kopprodukta kritums 2008.–2009.gada krīzes laikā ir skāris visas salīdzinātās ekonomikas neatkarīgi no to vietas Eiropas rangā. Lielos vilcienos var apgalvot, ka nav bijušas krāsas atšķirības starp dažādām ES valstīm, kas norāda uz krīzes cēloņu kopīgo raksturu – uzpūstu kreditēšanu, nepamatota riska darījumiem banku sektorā. Diagrammā attēlotās valstis (ieskaitot ES vājāko valsti – Bulgāriju) jau pēc gada ir spējušas sākt uzlabot savu stāvokli. Dažām valstīm (Grieķija, Spānija) turpmākajos gados tas tomēr neizdevās, un krīze tur joprojām turpinās, apdraudot *euro* stabilitāti.

Tendences Krievijā rāda, ka tā ir ārpus Eiropas ietekmju telpas, tur krituma praktiski nav bijis, bet ir novērojama Eiropai neraksturīga stagnācija – 3 gadu laikā IKP nepieauga.

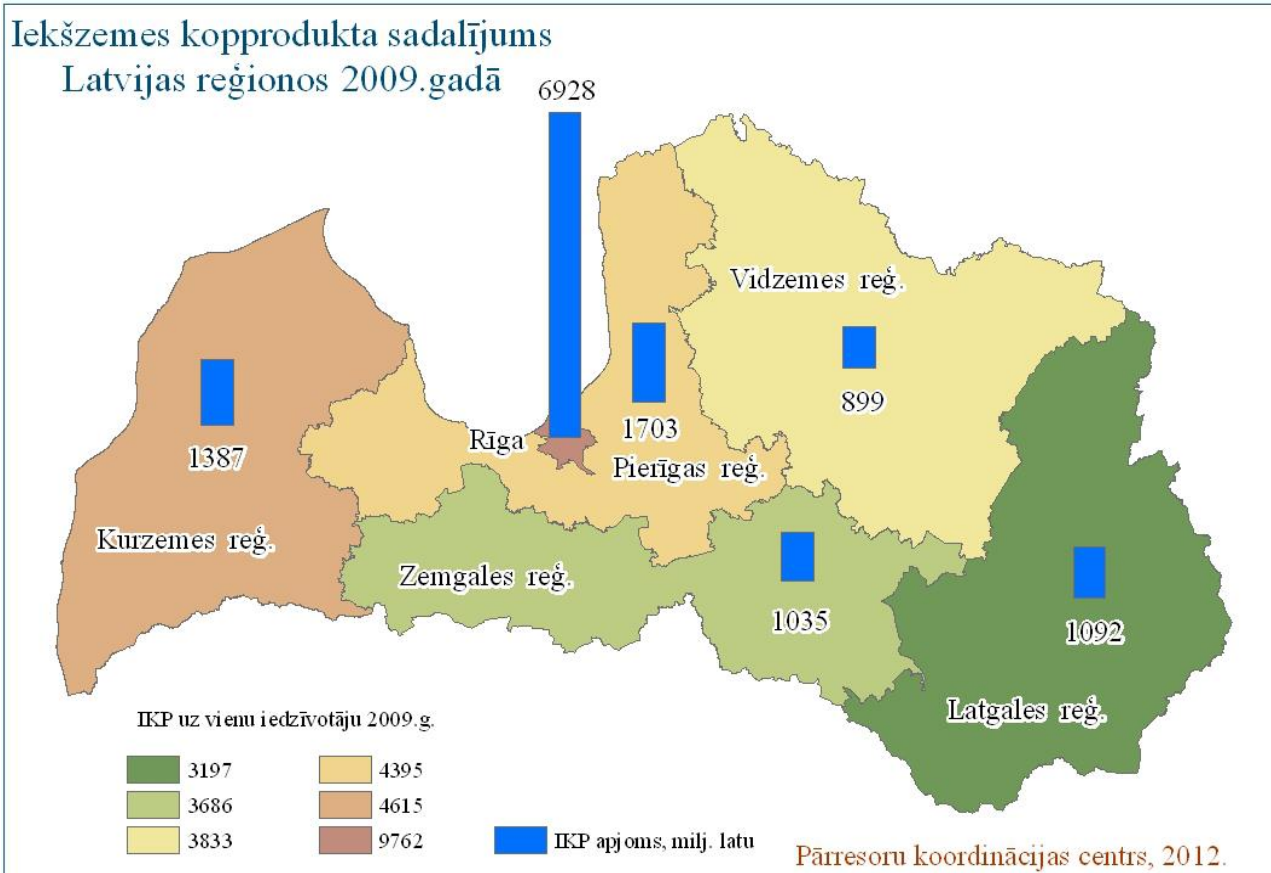

90.att. Eurostat: nama_r_e0digdp

Iekšzemes kopprodukta reģionālā dispersija raksturo teritorijas attīstības vienmērīgumu. Jo dispersijas (izkliedes) vērtība ir mazāka, jo mazāk vājākā teritorija atpaliek no spēcīgākās un otrādi. Nulles vērtība atbilstu pilnīgi vienādi visu reģionu attīstībai.

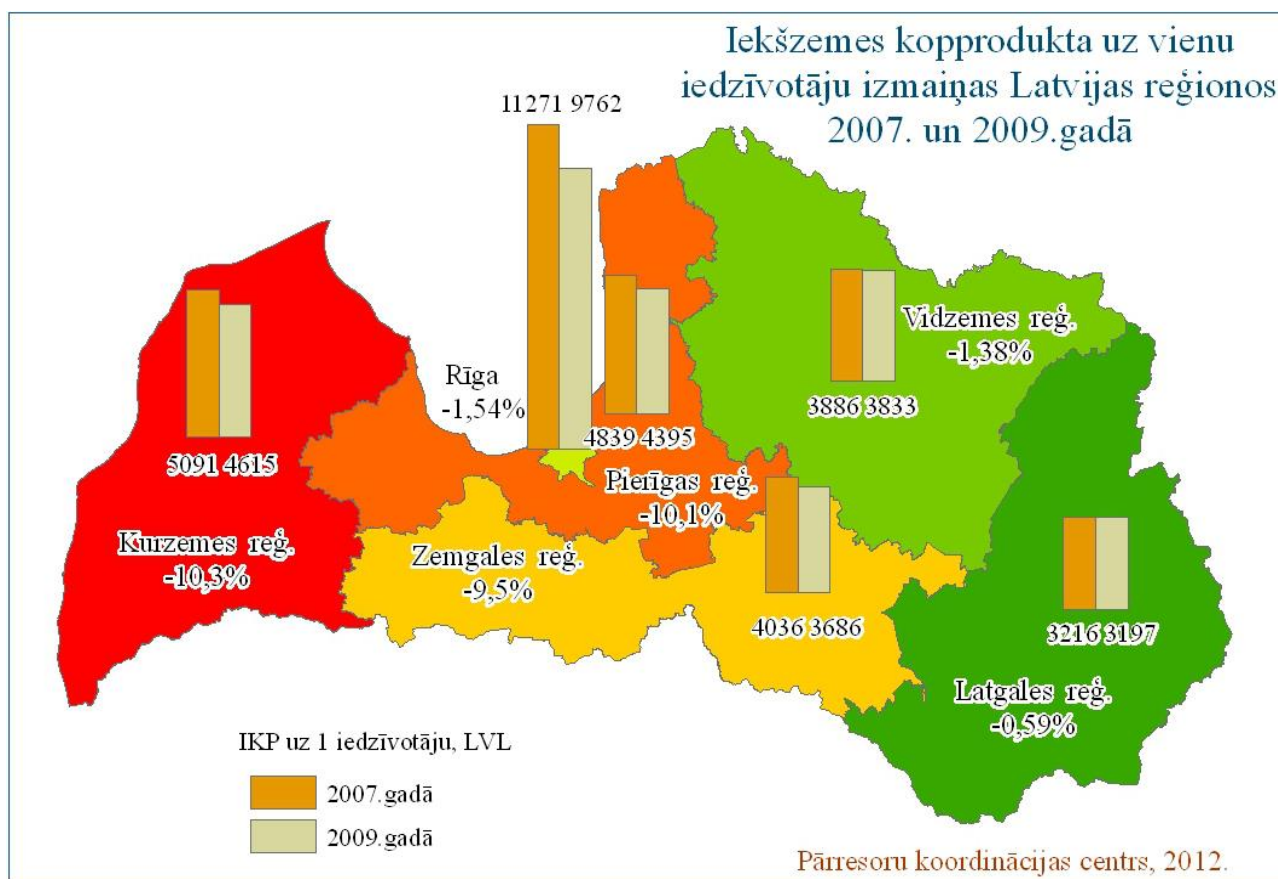
Iekšzemes kopprodukta reģionālā izkliede ilgtermiņā ir uzrādījusi pastāvīgu tendenci samazināties. Zināms izņēmums ir pirmskrīzes periods no 2006. līdz 2008.gadam, kad rādītājs praktiski palika konstants. Krīzes raksturs noteica, ka dispersija samazinājās, nevis vājāko reģionu ekonomikai panākot stiprākos, bet Rīgai un Pierīgai ciešot ievērojami smagāk nekā pārējiem reģioniem – tas redzams diagrammā kartē par IKP reģionālajām izmaiņām.

Līdz 01.08.2012. dati par pārskata periodu vēl nebija publicēti, tādēļ vērtējums nav iespējams.

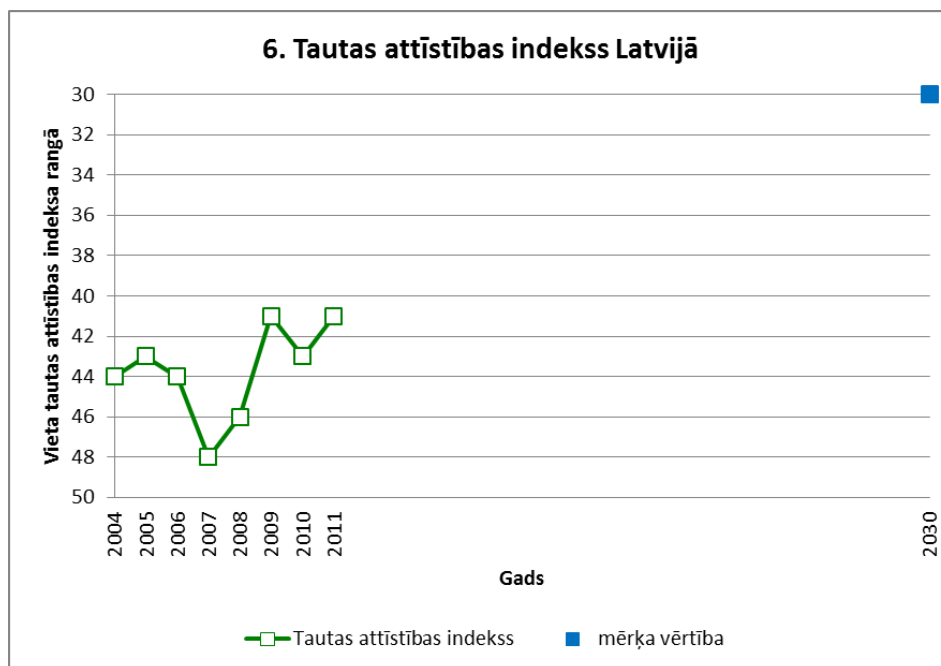

91.att. Eurostat: nama_r_e0digdp

Kartē parādīts IKP īpatnējo (uz vienu iedzīvotāju) vērtību un IKP „masas” sadalījums pa Latvijas reģioniem. Redzama IKP „koncentrēšanās” Rīgā un Pierīgā, taču Kurzeme Pierīgu apsteidz īpatnējā rādītāja ziņā – to ir noteikusi Ventspils ostas un Liepājas rūpniecības uzņēmumu darbība. Pārējos reģionos nav pietiekami daudz lielu uzņēmumu, kas varētu dot tik efektīvu ieguldījumu. Atšķirībā no vispārpieņemtā uzskata par Latgales atpalcību, pēc IKP „masas” Latgales reģions apsteidz gan Vidzemi, gan Zemgali – šajā gadījumā būtisku ieguldījumu dod ražošanas sektors Daugavpilī un Rēzeknē. Rēķinot uz vienu iedzīvotāju, Latgale ir arī vismazāk cietusi ekonomiskajā krīzē.

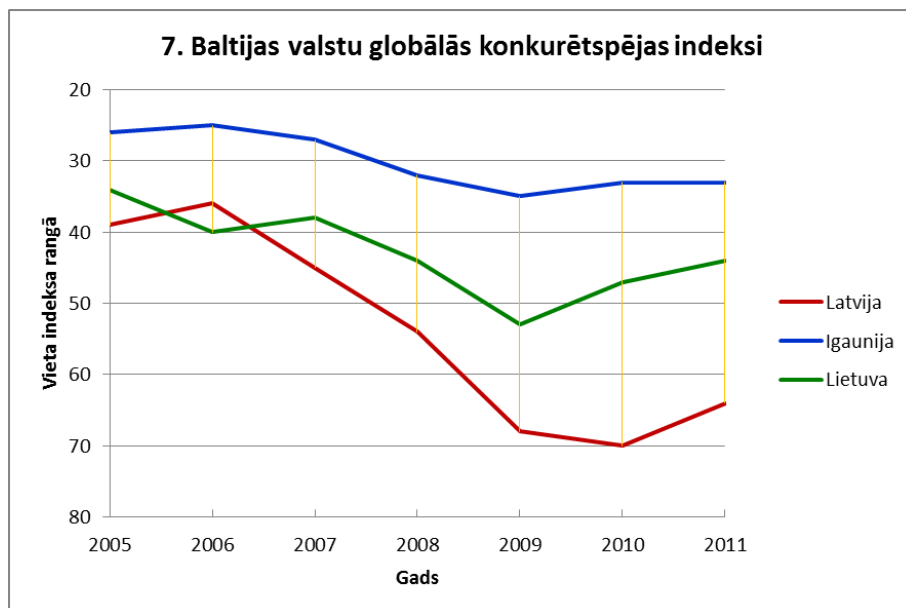
92.att. Eurostat: nama_r_e0digdp

Tautas attīstības indekss (*Human Development Index; HDI*) ir indekss, kas ņem vērā dzīves ilgumu, lasītprasmes, izglītības līmeni un IKP uz iedzīvotāju. Šis indekss ir pamatā standarta metodei, ko tautas attīstības noteikšanā lieto ANO. Tādēļ rādītāji ir ļoti salīdzināmi savā starpā, kaut gan ne vienmēr ir pieejama pilna mērījumu rinda.

93.att. ANO: UNDP HDI ziņojumi

Tautas attīstības indekss Latvijā ir ļoti svārstīgs, taču ilgtermiņa un, jo īpaši, krīzes-pēckrīzes perioda tendence uzrāda pastāvīgu pieaugumu. Tas ļauj ar zināmu optimismu raudzīties uz mērķa vērtības sasniegšanas iespējamību. Rādītāja svārstības tomēr ir grūti izskaidrot, Latviju aplūkojot izolēti, jo tieši 2007. un 2008.gadā, kad bija visaugstākais IKP uz vienu iedzīvotāju (3.indikators), indeksa vērtība ir viszemākā, bet pārējās indeksa komponentes tik strauji nemainās.

Globālās konkurētspējas indekss salīdzināts Baltijas valstu starpā.

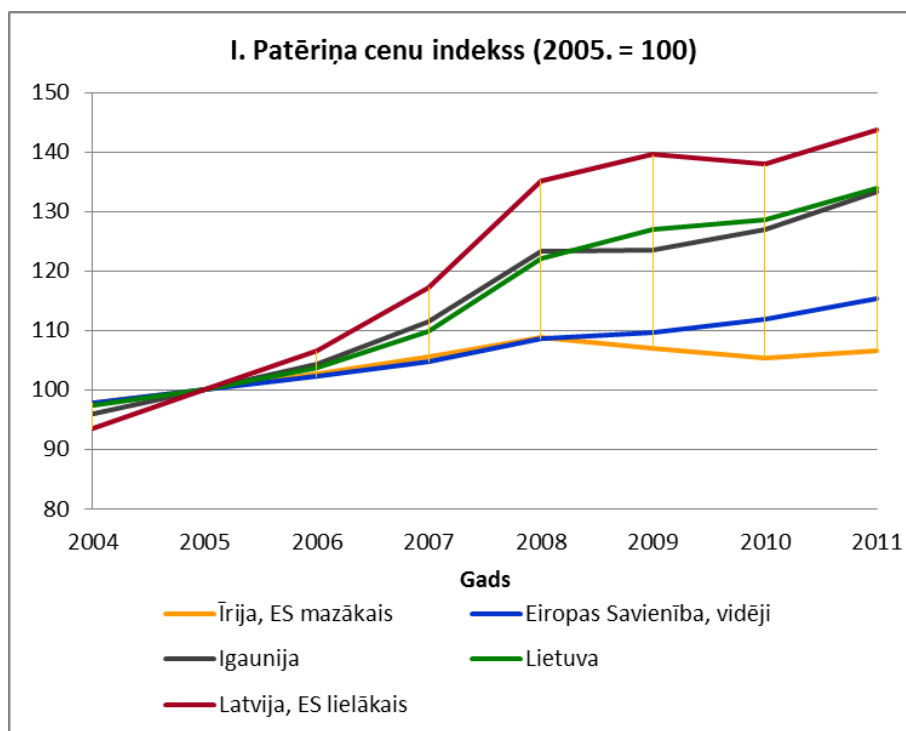
96.att. PEF: <http://gcr.weforum.org>

Salīdzinājumā ir redzams, ka krīze Latviju skāra ievērojami smagāk nekā mūsu kaimiņvalstis, arī indeksa brīdinošais raksturs ir izpaudies agrāk un izteiktāk. Kaut arī atgūšanās no krīzes ir sākusies vēlāk, tā ir straujāka nekā kaimiņvalstīs un apliecina valstī veikto pretkrīzes pasākumu efektivitāti.

0

Nav parādīts indikators Nr.5 „Ekoloģiskās pēdas nospiedums”. Tas ir kļuvis par maksas rādītāju, kura aktuālās vērtības vairs netiek atklāti publicētas, bet agrākās vērtības pieejamas tikai vispārīgā un korekti neatšifrējamā diagrammu veidā (nevar noteikt precīzas skaitliskās vērtības). Tiek prasīta ievērojama samaksa arī par publicēšanas atļauju, pamatojot to ar nepieciešamību veikt publikācijas satura ekspertīzi. Ierosināts šo indikatoru izslēgt no saraksta kā datu pieejamības kritērijiem neatbilstošu, un aizvietot ar citu.

3.3. Papildinoši stratēģiskie un jomu indikatori

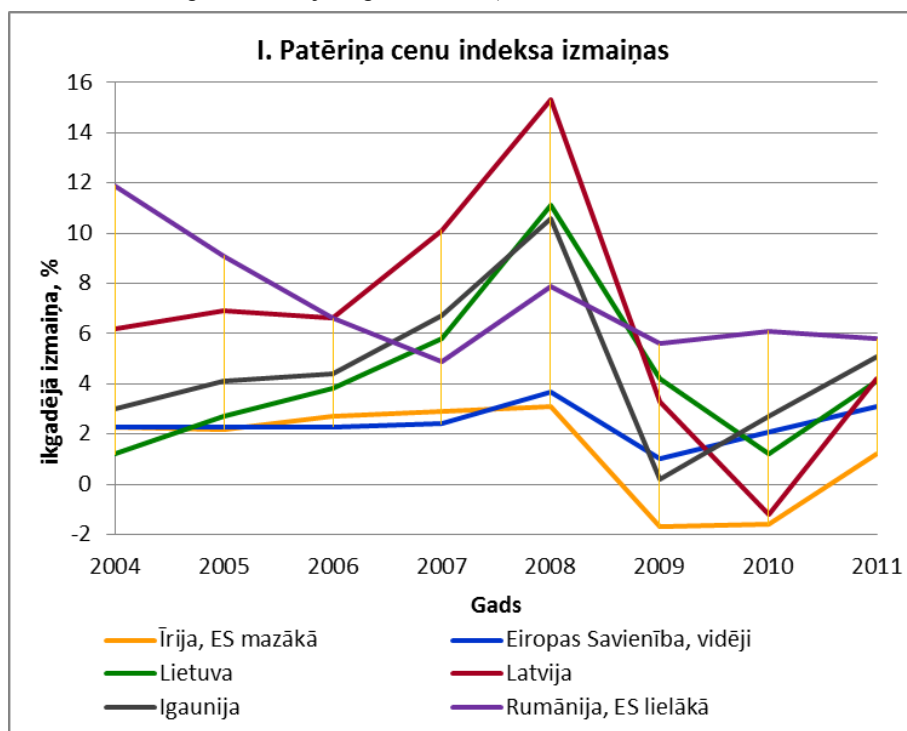

Patēriņa cenu indekss (PCI), ko nereti mēdz saukt arī par inflāciju, raksturo preču un pakalpojumu cenu izmaiņas noteiktam to komplektam („grozam”). Plašākā nozīmē ar PCI mēdz raksturot arī dzīves dārdzību.

97.att. Eurostat: prc_hicp_aind

Dzīves dārdzības būtībā nekontrolēto pieaugumu, kas Latvijā turpinājās līdz pat 2009.gadam, apturēja krīze. Vairākās citās valstīs indikatora attīstības gaita principā bija līdzīga, taču maz spēja ietekmēt ES vidējos rādītājus, kas piedzīvoja vien nelielas svārstības. Tas liecina, ka, kaut gan krīzi piedzīvoja arī Eiropas lielākās ekonomikas, tā mazāk atsauca uz caurmēra iedzīvotāja pirktspēju nekā Latvijā. Šeit gan jākonstatē, ka tieši krīze šo dzīves dārdzības pieaugumu vismaz krīzes kritiskajā periodā bija apturējusi. Tomēr jau 2011.gadā inflācija bija atsākusi augt – kopā ar strādājošo vidējo darba samaksu, kas nozīmēja faktiskās samaksas (pēc pirktspējas; II indikators) palikšanu 2010.gada līmenī, bet „sociālā spilvena” izmantotajiem dzīves apstākļi turpināja pasliktināties, jo sociālie maksājumi nepieauga. Par laimi, sāka samazināties to cilvēku skaits, kam šāda palīdzība bija nepieciešama (III indikators).

1

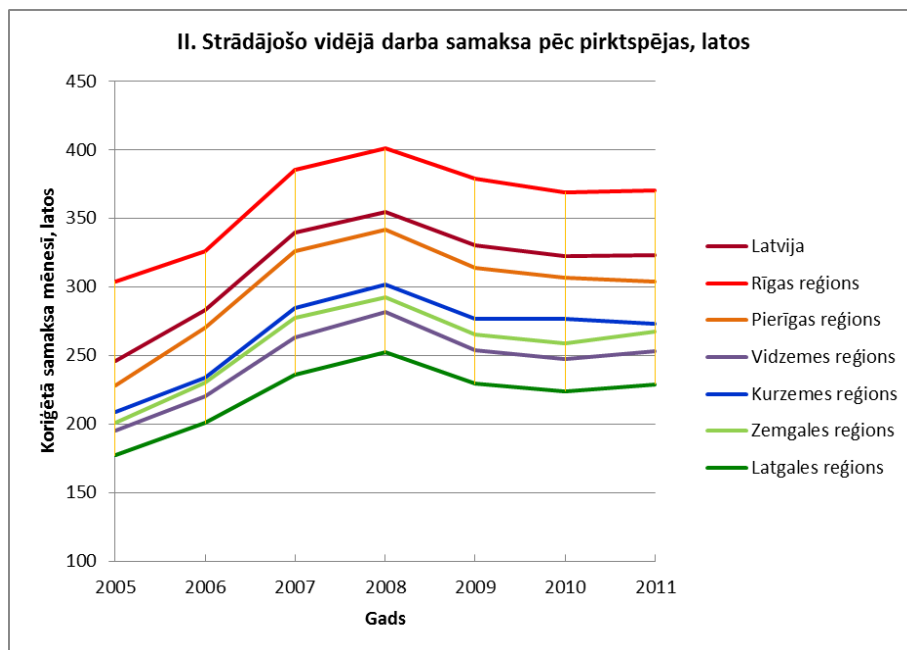

Patēriņa cenu indeksa izmaiņas

98.att. Eurostat: prc_hicp_aind

Patēriņa cenu indeksa izmaiņas (līdzās pašām patēriņa cenu izmaiņām) spilgtāk ilustrē krīzes asumu un ļauj vieglāk identificēt tās maksimuma punktu. Uz to norāda krasais kritums 2009.gadā – iedzīvotāju pirktspēja ir ievērojami samazinājusies, un tas izsauc arī cenu kritumu. 2010.gadā process turpinās gan Latvijā (deflācija), gan Lietuvā, bet jau 2011.gadā tas gandrīz visur bija beidzies.

1

Strādājošo vidējā darba samaksa pēc pirkjspējas, tātad, ievērojot patēriņa cenu pieauguma radīto sadārdzinājumu, ir strādājošo un viņu ģimeņu labklājības tiešs mērs.

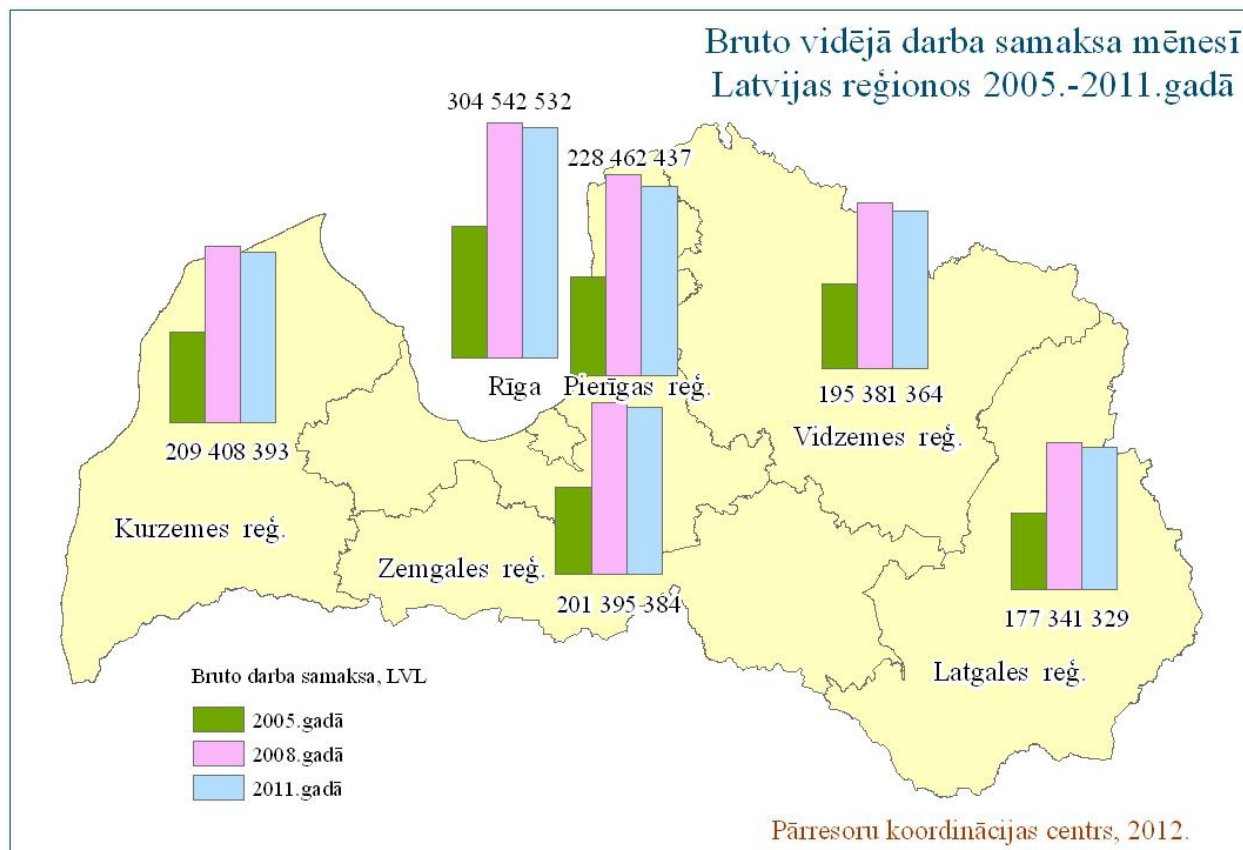
Darba samaksas rādītājs sniegts arī reģionālā salīdzinājumā. Tā kā šeit tiek salīdzinātas teritorijas, uz kurām patēriņa cenu indekss attiecas vienādā mērā, nav nepieciešams salīdzinājums pēc pirkjspējas, pietiek ar vidējo darba samaksu absolūtā izpausmē.

99.att. CSP: DSG11; Eurostat: prc_hicp_aind

Praktiski visos valsts reģionos gan ekonomikas „burbuļa”, gan krīzes radītā ietekme ir bijusi aptuveni vienāda rakstura. Interesanti, ka nedaudz ātrāk ir sācis atgūties Zemgales reģions. Iespējams, ka tam kā iemeslu var minēt salīdzinoši lielas plānošanas darba un investīciju aktivitātes Zemgales plānošanas reģionā.

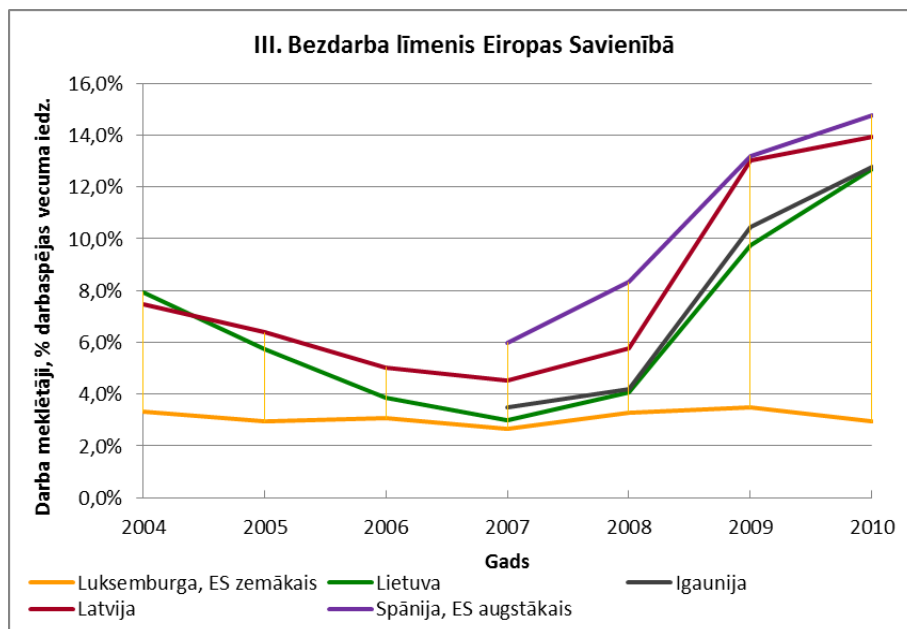
Ir redzams, ka pēc krīzes periodā (2010.–2011.gadā) darba samaksa ir nostabilizējusies līmenī, kas ir apmēram vidēji starp 2006. un 2007.gada rādītājiem, tātad uz strādājošiem krīzes ietekme caurmērā nav bijusi pārāk smaga. Reālo krīzes smagumu visvairāk izjuta tie, kuri darbu zaudēja (III papildu indikators).

1

100.att. CSP: DSG11

Kartes diagramma atspoguļo būtībā labi zināmās atšķirības Latvijas reģionu ekonomikā. Rīgas un Pierīgas reģionos darba samaksa pastāvīgi ir bijusi augstāka nekā pārējos. Latgale, kurā darba samaksa allaž ir bijusi viszemākā, no otra vājākā rādītāja (Vidzeme) atšķiras daudz mazāk nekā spēcīgākais „Ārīgas” reģions Kurzeme no Pierīgas reģiona (it īpaši no Rīgas). Vienlaikus var redzēt, ka tieši Pierīgu krīze skāra visstiprāk, samazinot vidējo darba samaksu par 5,4 % (piemēram, Latgalē par 3,5 %), jo tur koncentrējās daudzas ekonomiskās aktivitātes, kas krīzes periodā cieta visvairāk (būvniecība, darbības ar nekustamajiem īpašumiem). Jebkurā gadījumā ir redzams, ka ietekme uz vidējo darba samaksu ir bijusi relatīvi neliela (tas ir redzams, piemēram, salīdzinājumā ar 2005.gadu).

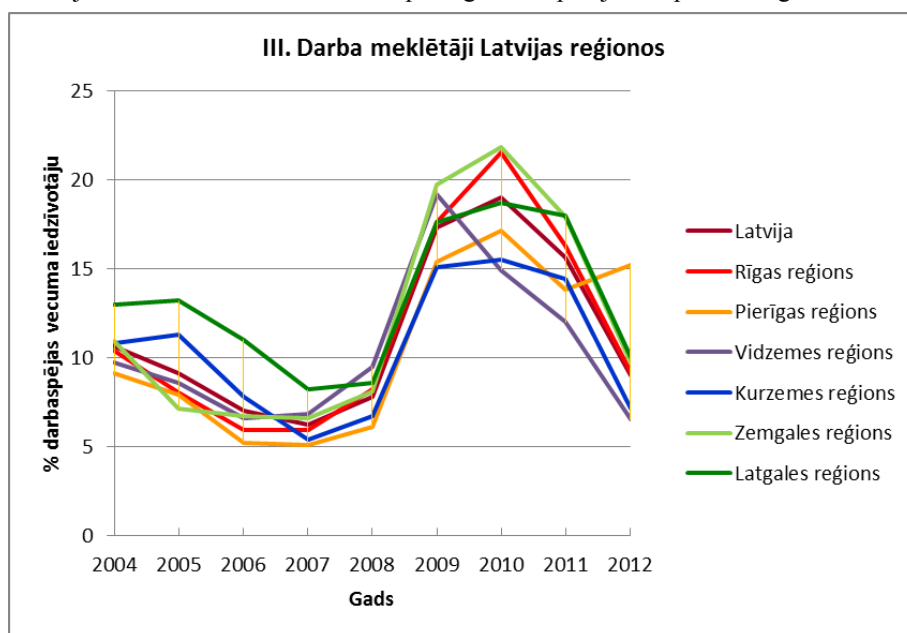

Bezdarba līmenis tiek mērīts kā tā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju daļa, kuri ir reģistrējušies kā bez darba esoši.

101.att. Eurostat: lfst_r_lfu3pers

Bezdarba līmenis parāda gan krīzes gaitu, gan arī krīzes sociālo ietekmi – tieši darbu zaudējušie cilvēki ir pārcietuši krīzes lielāko smagumu. Tāpat kā 7.indikatorā, arī šeit ir redzams, ka krīzes tuvošanās pirmās pazīmes ir bijušas novērojamas jau 2008.gadā. Taču makroekonomikas stabilizēšanās, kas iezīmējās jau ar 2010.gadu, darba tirgu ietekmēja ar ievērojamu aizkavēšanos – bezdarba pieaugums turpinājās arī pēc 2009.gada.

0

Darba meklētāji statistikas izpratnē ir personas, kuras:

- 1) pārskata periodā nekur nestrādāja un nebija pagaidu prombūtnē no darba;
 - 2) pēdējo 4 nedēļu laikā aktīvi meklēja darbu;
 - 3) darba atrašanas gadījumā bija gatavas nekavējoties sākt strādāt.
- Te ieskaita arī personas, kuras darbu jau ir atradušas un uzsāks to 3 mēnešu laikā.

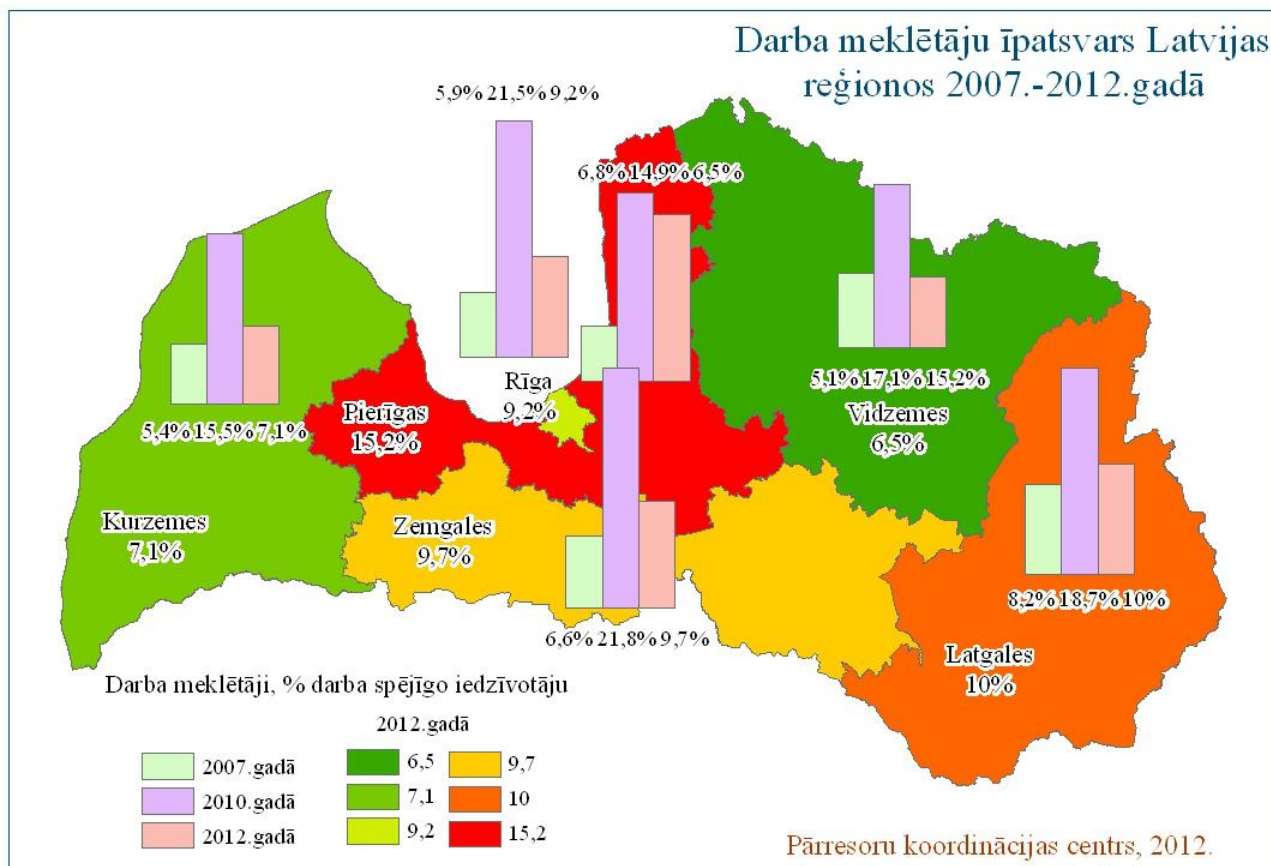
Darba meklētājam (atšķirībā no bezdarbnieka) nav noteikti jābūt reģistrētam NVA, tādēļ procentuāli to ir nedaudz vairāk.

102.att. CSP: NBG04

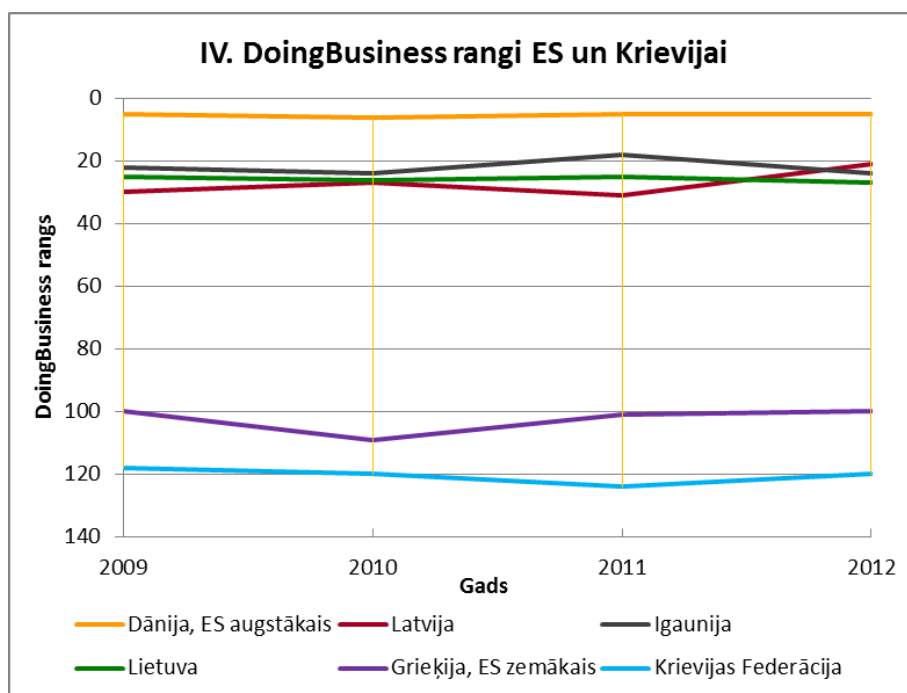
Šim indikatoram mums šķita nozīmīgi parādīt arī posmu nedaudz pēc pārskata perioda, t.i., stāvokli 2012.gada sākumā, jo statistika par darba meklētājiem ir operatīva. Aplūkojot posmu pēc ekonomiskās krīzes, varam redzēt, ka darba meklētāju skaits ir sācis strauji

1

samazināties un atsevišķos reģionos jau tuvojas pirmskrīzes līmenim. No vienas puses, tas apliecina krīzes sekmīgu pārvarēšanu, parādoties nozīmīgam skaitam jaunu darba vietu. No otras puses, ir zināms, ka daļēji šo samazinājumu ir radījuši darbspējīgo iedzīvotāju emigrācija. Tādēļ, kaut gan tendence ir cerīga, to nav iespējams vērtēt kā viennozīmīgi pozitīvu no valsts attīstības un labklājības kopējo rādītāju viedokļa.

103.att. CSP: NBG04

104.att. Pasaules Banka: DoingBusiness.org

Doing Business reitings ir Pasaules Bankas aprēķināts rādītājs, kas raksturo valsts atvērtību uzņēmējdarbības aktivitāšu uzsākšanai un veikšanai. Šim nolūkam tiek pētīti 10 dažādi aspekti, kas saistīti ar uzņēmējdarbību. Tie tiek salīdzināti savā starpā, tiek noteikts valsts rangs katram no šiem rādītājiem un aprēķināts kopējais rangs. Jo augstāk valsts atrodas šajā rangsarakstā, jo vieglāk tajā veikt uzņēmējdarbību un jo mazāk dažādu apgrūtinājumu tajā ir no valsts puses (atļaujas, procedūras, uzraudzības radīti traucējumi u.tml.).

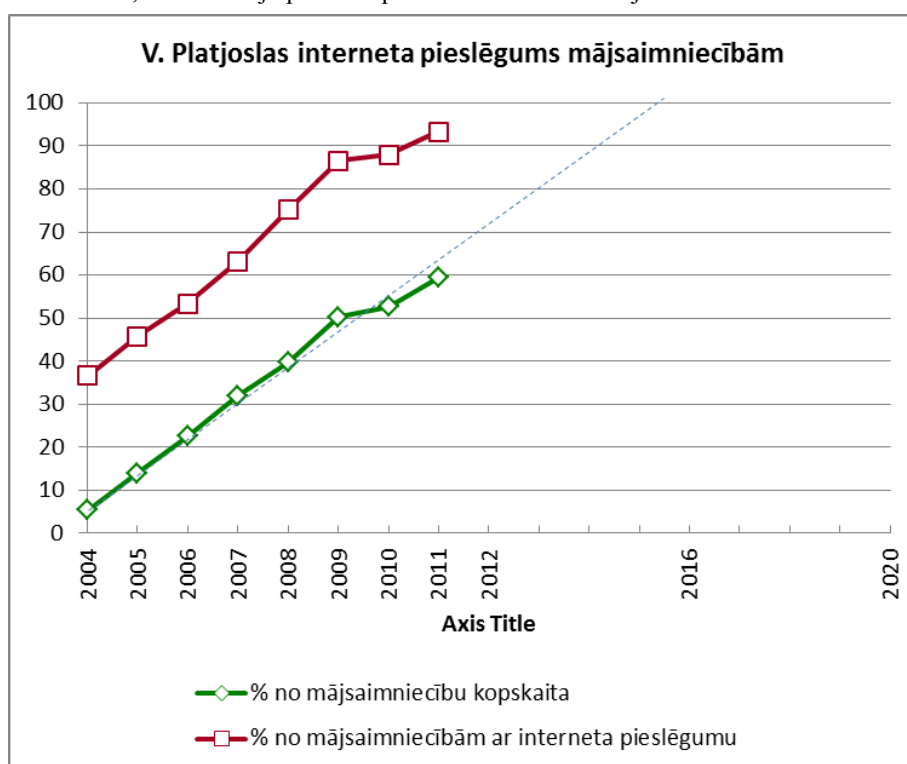
PB ir norādījusi, ka paveiktais uzņēmējdarbības vides pilnveidošanā ir sekmējis ekonomiskās izaugsmes atjaunošanos Latvijā un ļāvis Latvijai kļūt par paraugu citām reģiona valstīm. PB arī izsaka atzinību Latvijai kā vienai no 5 pasaules valstīm, kurās veiktās reformas bijušas visefektīvākās⁴.

Latvija pirmo reizi *Doing Business* reitingā ir apsteigusi Lietuvu (27.vieta) un Igauniju (24.vieta). Minētā situācija ir skaidrojama ar to, ka šajās valstīs nav vispār (Igaunija) vai nav pietiekamā kvalitātē (Lietuva) veiktas reformas pēdējā gada laikā un ka citas valstis ir veikušas nozīmīgākas uzņēmējdarbības vidi uzlabojošas reformas.

Atsevišķas indikatora komponentes jāturpina attīstīt, lai paaugstinātu Latvijas konkurētspēju tieši ar labvēlīgu biznesa vidi. Pagaidām indeksā ietilpstošo komponentu rādītāji vairumā gadījumu liecina par jomas sakārtošanos, taču kopējo rādītāju slikti ietekmē joprojām ļoti komplicētais un ilgstošais būvatļaujas saņemšanas process.

2012.-2013.gada rādītājā ir bijis novērojams indeksa kritums par četrām vietām (no 21. uz 24.), jo Latvijai pazeminājies vērtējums tādiem ar tiesiskiem jautājumiem saistītiem jautājumiem, kā investoru aizsardzība un līgumsaistību izpilde. Ir pasliktinājies arī stāvoklis būvatļauju saņemšanā (no 109.vietas uz 113.) un uzņēmējdarbības uzsākšanā. Tas nozīmē, ka nākamajā pārskata periodā tendences vērtējums varētu būt zemāks.

2

Platjoslas interneta esība mājsaimniecībā nozīmē tās spēju atrasties mūsdienīgā informācijas telpā un pilnvērtīgi izmantot tās sniegtās iespējas izklaidē, savstarpējā saziņā, izglītībā, attālinātā nodarbinātībā un e-pārvaldības izmantošanā.

105.att. CSP: ITG03

Platjoslas internets strauji kļūst par galveno pakalpojuma saņemšanas veidu; 2011.gadā mazāk nekā desmitā daļa interneta lietotāju bija spiesti izmantot lēno un relatīvi dārgo iezvanpieeju. „Pēdējās jūdzes” problēmu efektīvi risina ātru bezvadu pieslēgumu ieviešana, it īpaši Latvijas attālākajos lauku apvidos, kur līniju iekārtošana ekonomiski neattiecināma. Vienlaikus diagramma parāda, ka gandrīz trešdaļā mājsaimniecību interneta pieslēguma nav vispār. Ir pamats domāt, ka tuvākajos gados to skaits strauji samazināsies, kaut gan kāda neliela daļa paliks vienmēr.

2

Mūsaprāt, jomu indikatoriem pievienojams arī sporta aktivitāšu raksturojums. Pagaidām tas nav izdarīts, jo laikposmā no 2006. līdz 2008.gadam Latvijas statistika iedzīvotāju sportiskās aktivitātes neuzskaitīja, bet rādītāji, sākot ar 2009.gadu, ir veidoti pēc būtiski atšķirīgas metodikas nekā 2005.gadā un agrāk. Līdz ar to šobrīd mums nav pietiekamas salīdzināmu mērījumu rindas, kas ļautu objektīvi spriest par procesiem sporta jomā. Šāda rādītāja pievienošana varētu būt mērķtiecīga nākamo gadu ziņojumos.

⁴ Pasaules Banka: uzņēmējdarbības vides pilnveidošana sekmējusi ekonomisko izaugsmi Latvijā. Ekonomikas ministrija, 21.10.2011

3.4. Galvenie secinājumi

Stratēģija „Latvija 2030” tika pieņemta Saeimā 2010.gada vidū. Šajā laikā Latvijas valsts lēnām sāka atgūties no globālās finanšu–ekonomiskās krīzes radītajiem satricinājumiem. Tie lika būtiski pārvērtēt iepriekšējos gados īstenotās nozaru politikas, kā arī valsts un tās iedzīvotāju rīcības atbilstību valsts esošajam attīstības un katra personiskās labklājības līmenim un ilgtspējīgas attīstības principam, kas nosaka nepieciešamību nodrošināt samērīgu līdzsvaru starp attīstības sociālajiem, vides un ekonomiskajiem aspektiem un saglabāt nākamajām paaudzēm dzīves kvalitātes apstākļus vismaz pašreizējā līmenī.

Valsts makroekonomiskais stāvoklis ir nostabilizējies, uzlabojusies valsts ārējās tirdzniecības bilance, pakāpeniski ticis samazināts valsts budžeta deficīts, mazinot valsts ārējā parāda pieauguma tempus un radot priekšnoteikumus investīciju plūsmu atjaunošanai un turpmākai ekonomikas izaugsmei. Pieaudzis iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju, nedaudz pieaugusi darba produktivitāte, samazinājies bezdarba līmenis, kā arī pieaugusi strādājošo vidējā darba samaksa, tomēr tās pieaugums atbilst patēriņa cenu pieaugumam, līdz ar to nav iespējams apgalvot, ka valsts iedzīvotāju pirktspēja un materiālā labklājība ir uzlabojusies. Salīdzinot ar bāzes gada vērtībām, uzlabojušās Latvijas pozīcijas tādos starptautiski vispār-atzītos rādītājos kā tautas attīstības indekss un globālās konkurētspējas indekss. Īpaši jāatzīmē pēdējais, saskaņā ar kuru Latvija ir uzlabojusi savu vietu par piecām vietām 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu. Tomēr, raugoties uz šo rādītāju attiecību Baltijas valstu vidū, var secināt, ka atšķirības starp tām un Latviju saglabājas, it īpaši pastāvot būtiskām atšķirībām globālās konkurētspējas indeksa rādītājos.

Ekonomiskās krīzes rezultātā strauji pasliktinājās valsts demogrāfiskā situācija, ievērojami pieaugot emigrācijai un būtiski krītoties dzimstības rādītājiem. Ekonomiskās krīzes ietekmē mazinājusies ienākumu nevienlīdzība, kā arī nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju skaits, taču to drīzāk var skaidrot ar turīgāko iedzīvotāju ienākumu sarukumu, nevis trūcīgāko iedzīvotāju ienākumu būtisku pieaugumu. Vienlaikus šī situācija nav viennozīmīgi vērtējama, ņemot vērā ēnu ekonomikas pastāvēšanu – tas nozīmē, ka daļai iedzīvotāju reālie ienākumi ir augstāki un reālā ienākumu nevienlīdzība ir zemāka, nekā to atspoguļo oficiālās statistikas dati. Sarukusi arī iekšzemes kopprodukta reģionālā dispersija jeb atšķirības starp reģioniem, tomēr vienlaikus turpina palielināties iedzīvotāju īpatsvars valsts centrālajā daļā, kas rada riskus reģionu līdzsvarotai attīstībai nākotnē.

Vides kvalitāti raksturojošie rādītāji ir nedaudz uzlabojušies, pieaugusi lauku putnu indeksa vērtība, kā arī palielinājies mežainums, mazinājusies valsts enerģētiskā atkarība un pieaug atjaunojamo energoresursu izmantošana, kas nozīmē, ka Latvijas kā otras zaļākās valsts pasaulē⁵ pozīcijas ir pietiekami stabilas.

Kopumā raugoties uz pašreizējām attīstības tendencēm, var secināt, ka ekonomiskie un vides aspektu procesi vērtējami kā ilgtspējīgi, valsts tautsaimniecība pēc ekonomiskās krīzes ir stabilizējusies un nostājusies uz izaugsmes ceļa, taču nopietnas bažas kontekstā ar ilgtspējīgu attīstību nākotnē rada sociālo procesu norises, kas var apdraudēt valsts un tās tautsaimniecības ilgtspējīgu attīstību nākotnē. Pārskata periodā ievērojami pasliktinājušies dzimstības un dabiskā pieauguma rādītāji, pieaugusi emigrācija, kas ilgtermiņā var būtiski apdraudēt tautas ataudzi, valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas funkcionēšanu un iespējas ekonomikas turpmākajai izaugsmei sagaidāmā darbaspēka trūkuma apstākļos. Samazinājusies iedzīvotāju iesaiste mūžizglītībā, joprojām ļoti zemi ieguldījumi tiek veikti pētniecībā un attīstībā, līdz ar to darba produktivitāte joprojām ir zema, neraugoties uz pakāpenisku tās pieaugumu.

Nepieciešams pievērst lielāku uzmanību valsts ieguldījumiem cilvēkkapitālā un tā produktivitātē, jo īpaši demogrāfijas, inovācijas un izglītības politiku izstrādei un īstenošanai, vienlaikus mazinot ienākumu un iespēju nevienlīdzību starp iedzīvotājiem un teritorijām. Šie izaicinājumi lielā mērā ņemti vērā nacionālā attīstības plāna 2014.–2020.gadam projekta izstrādē, un tā īstenošanai jāsekmē valsts attīstības virzība uz Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas mērķu īstenošanu un valsts ilgtspējīgu attīstību.

⁵ *Environmental Performance index 2012*, <http://www.epi.yale.edu>

PIELIKUMS: INSTITŪCIJU INTERNETA VIETŅU ADRESES

Pielikumā norādītas to institūciju interneta vietņu adreses, kuras ir sniegušas informāciju šā ziņojuma sagatavošanai, kā arī interneta vietņu adreses, uz kurām ir bijis vairākkārt norādīts kā uz papildu informācijas avotiem un kurās atrodama informācija var palīdzēt ziņojuma labākai izpratnei.

Latvijas Republikas Ministru kabinets: www.mk.gov.lv

Valsts kanceleja: www.mk.gov.lv/vk

Aizsardzības ministrija: www.mod.gov.lv

Ārlietu ministrija: www.mfa.gov.lv

Ekonomikas ministrija: www.em.gov.lv

Finanšu ministrija: www.fm.gov.lv

Iekšlietu ministrija: www.iem.gov.lv

Izglītības un zinātnes ministrija: www.izm.gov.lv

Kultūras ministrija: www.km.gov.lv

Labklājības ministrija: www.lm.gov.lv

Satiksmes ministrija: www.sam.gov.lv

Tieslietu ministrija: www.tm.gov.lv

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija: www.varam.gov.lv

Veselības ministrija: www.vm.gov.lv

Zemkopības ministrija: www.zm.gov.lv

Centrālā vēlēšanu komisija: www.cvkc.lv

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra: www.liaa.gov.lv

Lauku atbalsta dienests: www.lad.gov.lv

Sabiedrības integrācijas fonds: www.sif.lv

Latvijas Pašvaldību savienība: www.lps.lv

Kurzemes plānošanas reģions: www.kurzemesregions.lv

Latgales plānošanas reģions: www.latgale.lv

Rīgas plānošanas reģions: www.rpr.gov.lv, arī www.rigaregion.lv

Vidzemes plānošanas reģions: www.vidzeme.lv

Zemgales plānošanas reģions: www.zemgale.lv

Latvijas Lielo pilsētu asociācija: www.llpa.lv

Daugavpils pilsētas dome: www.daugavpils.lv

Jēkabpils pilsētas dome: www.jekabpils.lv

Jūrmalas pilsētas dome: www.jurmala.lv

Rīgas pašvaldības portāls: www.riga.lv

Nacionālais attīstības plāns: www.nap.lv

Pārresoru koordinācijas centrs: www.nap.lv/par-pkc